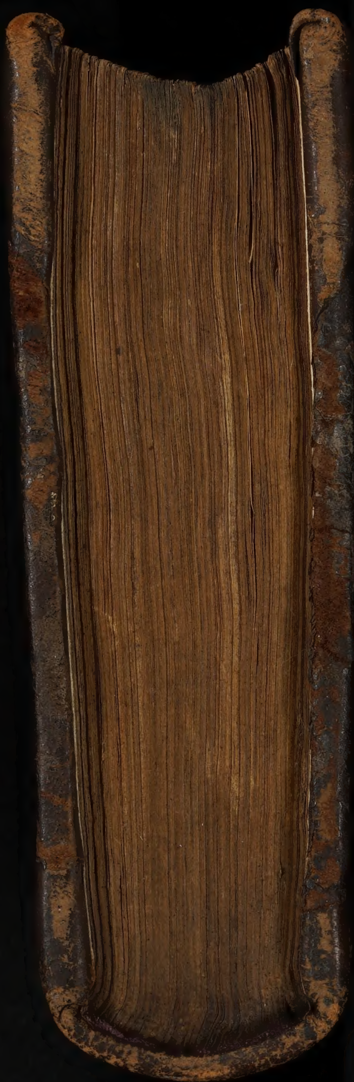

I B

HIPPOCRATIS

1560

WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

HIPPOCRATIS COI, MEDICORVM OMNIVM FACILE PRINCIPIS, Liber Secundus de Morbis vulgaribus, difficilimus & pulcherrimus: olim à Galeno Cõmentarijs illustratus, qui temporis iniuria interciderunt: nunc verò penè in integrum restitutus, Commentarijs sex & Latinitate donatus.

Anutio Foësio Mediomatrico Medico Authore.

AD CAROLVM LOTHAringium, Lotharingiæ Ducem Illustrissimum.

BASILEAE

M. D. LX.

Th: Short

ILLVSTRISSIMO ET CLARISSIMO PRINCIPI CAROLO LOTARINGIO, LOTARINGIAE DVCI CLEMENTISSIMO.

MNES qui in antiquorũ ſcriptis uerſandis totius ætatis ſuæ decurſum collocant (Princeps clariſsime) ita ſe comparare debere ſemper exiſtimaui, ut prouideãt non ſolùm quid oneris in præſentia tollant, ſed etiam quantum in omnem uitam negotij ſuſcipere conentur. Legem enim ſibiipſi indicunt doctrinæ, eloquentiæ, ſcientiarumq́ omnium, qui in ueteribus interpretandis de ſua ingenij exiſtimatione cuiuis cognitionem conſtituũt, atq; eò magis ſi id faciunt nulla re

alia commoti, nisi utilitate communi. Nam qui sibi hoc sumpsit, ut priuatim in puluere & umbra delitesceret, facilè is sui facti rationem omnibus probat, si nominis integritatem mauult tenebrarum & parietum custodijs tegere, quàm turpiter de fama & ingenio publicè decernere. Cuius uel leuissima offensio, cùm ab homine moderato & graui alienissima esse debet, tum uerò ab eo qui se rectæ uoluntatis cõscientia hominum opinioni uindicare uult, diligenter animaduertẽda. Omnino miserrima est, & periculi plena publicę rationis cõditio. In qua, ut leuiter feras, minus liberas esse omniũ rerum uoluntates, & uitã tuam pluribus quàm uelles oculis obseruari. Illud uerò quo animo ferendum, in turbulentissimis inuidiarũ procellis & uastissimo iudiciorum anfractu, ubi existimationis tuæ procurationẽ susceptam

ptam nullus habere uelit, eum abs te uitæ rationem repoſcere, qui nõ poſsit ſuæ reddere: Equidẽ ſic exiſtimo, eos ſcopuloſo difficilíq; in loco uerſari, quorũ dignitas in cauſæ contentionẽ uenit, quibusq́; de famæ diſpendio iudicij periculum intenditur. Nam cùm omnis iudiciorũ calamitas odioſa eſt, tum illa ingenij, cõmendationis & nominis multò moleſtiſsima: qua nõ de fortunis, poſſeſsionibus, & re familiari ampliſsimè conſtituta iudiciũ exercetur: ſed de laude, honoribus & honeſtiſsimis ſtudiorum præmijs, bonis omnibus cauſæ dictionem leuiſsima multitudinis inclinatio denunciat. Quo in opinionum freto & uoluntatum æſtu, uerſari neceſſe eſt eos, qui lubrica defenſionis ratione ſibi propoſita, per eblandita & nõ enucleata ſuffragia in opinionem doctrinæ irrepunt, hominumq; rumuſculos in

suffragatoria laudis nundinatione aucupati, honori uelificantur suo, adeoq́ꝫ obscura spe & cæca expectatione pendent, ut in his magis ualeat omen prærogatiuum, quàm uera minimeq́ꝫ fucata doctrinæ approbatio. Hanc eandem iudicij leuitatem experiuntur, qui publicæ utilitatis uestigijs insistentes, omnes suas rationes, ad antiquorum doctrinam aggregarunt, & ueterum Græcorum interpretatione, uelut commendabili aliqua uirtutis significatione, testificatam animi beneuolentiam in omnium oculis defigere maluerunt, quàm causam susceptam affligere & deserere. Quod profectò consilium in Hippocratis nostri uersione, cui spe iam atqꝫ animo ex longa mentis reputatione incubamus, arripiendum fuit, ut meas rationes ad eos scopulos appellerem, ad quos doctißimorum uirorum afflictam

nauem,

nauem, & in quibus plurimarum non ita pridem naufragium fortunarum uidissem. Quo in cursu nauigationis minimè portuosæ, si cui uidemur nimis cõfidenter non adhibuisse in consilium cogitationum nostrarum, cæterorum sessorum aut sociorum desperationem, quòd adhuc è portu soluentes, uelut explorata tempestatum ratione, & præteruecta locorum prædonumq; difficultate, nondum in altum inuecti, uelut propè iam ex magna iactatione terram uidentes, satis impudenter uictoriæ uota facimus: is secum reputet uelim. Quod cõsilio prouideri aut recta animi cognitione, longo rerum usu exercitati præsentiri potuit, id nos in totum huius longæ nauigationis cursum contulisse, ne in uadis hærẽtes & uastißimo procellarum æstu agitati, repentè auxilio diminuti deficeremur, si flagi-

tiosè imparati ab ijs rebus essemus, quæ cæteris assiduo studiorũ usu, longa ingenij exercitatione & doctrinæ cultu cumulatissimè suppeditantur. Hanc totam procellarũ fluctuationem, hos æstuantis maris Euripos, infinitos uoraginum anfractus, & inexplicatos gurgites, iampridem animo & cogitatione emensi, uelut in tabella descriptos & oculis designatos habemus. Quòd etsi multũ est, longè antè animo præuisas habere tuarũ rationum salebras, à quibus mutata uelificatione, quem cum periculo cursum tenueris, auertas. Tamẽ ut in nauigando tempestati obsequi artis est, etiamsi portum tenere nõ queas: sic in hac maxima uentorũ agitatione, ad istos scopulos nobis impingendum fuit: ut quorum saluti aliquando desperaueramus, eam manu adhibita excitaremus: & ducta temporis ratione, necessariam

sariam

ſariam potius quàm certã medici-
nam faceremus. Quæ profectò eò
magis urgenda fuit, quòd eum te-
nere cum periculo, curſum quem
cœperam, integris fortunis noſtris
non potui, neq; eo cõmutato quo
uolui tamen peruenire. Anni ſunt
omnino octo (Princeps clariſsi-
me) cùm hæc cauſa in iſta medita-
tione uerſatur, & in Latinã Hippo
cratis uerſionem omni cogitatio-
ne curaq; incumbimus. Poſtea e-
nim quàm Medicinæ iuriſdictio-
nem confecimus, hanc honeſtam
ſcribendi prouinciam ligurire cœ-
pimus, eiusq; curationẽ tanta ſpe
& opinione deuorare, ut tum pri-
mùm eã tibi ſanctiſsimè uotis nun
cupatis deſponderimus. Cuius qui
dem uoti me quondam reum fuiſ-
ſe, nunc uerò aliqua ex parte dam-
natum nõ moleſtè fero. Fidei enim
conducit (inquit ille) in loco debi-
tum retribuere. Illic nanq; animi

propensa uoluntas comprobatur, hîc memoria collaudatur. Qua in nominis professione hac me specula oblector, quòd sors campum dedit, in quo uirtus nostra excurrere cognoscicp posset, cùm omnes omnium studiorum nostrorum labores in illustrissimi Principis honorem consumerem, eiusqꝫ dignitati addicerem, in quo præsidium meis fortunis cõstitutum, portum ac perfugium fortunæ miseræ multumqꝫ iactatæ oblatum esse arbitrarer. Feci tamen primùm id subtimidè, ut quarum rerum doctorum iudicia sunt constituta, in earum quęstione me tibi uenditarem, ne amplissimum nomen nostræ infantiæ prætenderem, aut ne qua ex mea summa ignauia labes clarissimæ familię aspersa esse uideretur. Sed me cunctantem in istam causam imposuit Antonij Pisonis Medici tui experientissimi iudiciũ, cui propter summam

ſummam doctrinã atq; obſequentiſsimum officium, bonam copiam eiurare non potes. Is enim ad hoc conficiendum negotium authoritatem ſuam interpoſuit. Cuius dignitati tantum tribuo, quantum & ſtudiorum coniunctio, & inſtituta beneuolentiæ neceſsitudo ab officioſiſsimo poſtulare, perpetua animorum conſenſio à gratiſsimo homine impetrare poteſt. Effecit autẽ animi inductio & illius (me hercule) amor, ut me ſibi affixũ haberet, & meam uoluntatem ad ſummi uiri de meq; optimè meriti dignitatem aggregarem: ne aut leuiter detrectando, collectam florentiſsimi hominis gratiam effunderem, aut curam deprecando, grauiſsimam iudicij exiſtimationem labefactarem. Circunſpectis itaq; rebus omnibus rationibusq; ſubductis, ſummam feci cogitationum mearum, ut me ad eius uiri opinionem adiunge-

iungerem, qui noſtrorum conſilio rum conſcius, particeps, & admini ſter ſemper extitit, noſtræq; exiſti= mationis tam grauis author & ad= ſcriptor, ut perſonam quam mihi li matulo ſuo iudicio induxit, & in qua me ſæpe illi ipſi probaui, turpe ſit deponere. In quo ſuadendo uel lem profectò nõ ſolùm ſalutis meę ut Medici, ſed ut Aliptæ, uirium & coloris rationem habere uoluiſſet. Satis enim mihi perſpectum fuit, quot in me perpetuos emiſſarios incitarem, qui ad noſtræ cauſæ iu= dicium, animum maleuolentia ſuf= fuſum atq; inuidia infuſcatum po= tius, quàm æquam rerum æſtima= tionem adferrẽt. Nõ enim uereor, quin hic meæ uitæ curſus eos of= fendat fortaſſe, qui ſplendorem & ſpeciem huius inſtituti intuentur, ſolicitudinem autem & laborem perſpicere non poſſunt. Quorum maleuolentiſsimis obtrectationi= bus non

bus non potuimus ſenſum rectum & confirmatum deponere, nec uerò de uetere illa noſtra diuturnaq́ꝫ ſentẽtia depelli. Incurret (ſcio) hæc noſtra laurus nõ ſolùm in oculos, ſed etiam in uoculas maleuolorũ. Sed me ab ĳs in ueræ laudis petitione eſſe præteritum non ægreſcero, quorum tribum iamdudũ concepta uirtutis opinione totam perdidi. Qui etſi grauem ſe inflixiſſe ſecurim petitioni meę exiſtimabũt, ſi ĳs quibus premunt ſuffragĳs totum deformauerint: me tamẽ ſuis inuidiæ fluctibus non ita opprimment, ut ab his reſpirare aut emergere authoritas noſtra nequeat: nec ſuis maledicentiſsimis conuitĳs traductum uſqꝫ eò infatuabũt, ut noſtrum in literis ſtatum iampridem ad cõmunem reipublicæ utilitatem conformatũ, & optima mentis aſſenſione corroboratũ, meritò cõuellere poſsint. Homini pudenti, cùm

ti cùm nihil tam timendum quàm inuidia, tum uerò si præter culpam accidat, leuissime sustentanda, & in laudem deputanda est. Cùm enim in uita nihil nobis præstandum præter culpam putemus, non uereor ut eum qui se benè actæ uitæ & optimorum consiliorũ conscientia sustentare possit, miserum quis existimet, in quo præsertim absit à culpa. Ego omnem meę ætatis cursum in hoc rerum studio exercui, ex quo homini ad honestum otium satis aditus esse possit, tum uerò ad officiosissimum negotium tutum perfugiũ. In qua ingenij uelitatione, subsidio diligentiã mihi cõparaui, ut cùm adolescẽtiæ nostræ cupiditates deferbuissent, ingrauescentis ætatis maturitas in honesto negotio cõquiesceret. Dedi igitur operam, ut quo literarum præsidio officiosissimæ artis castra muniũtur, ijs superatis, facilior quasi reliquæ

si reliquæ

ſi reliquæ ætatis decurſus mihi cō-
ſtitueretur. Sed poſteaquàm Medi
cinæ profeſsionem confecimus, re
pentè inceſsi omnibus lætitijs, me
eum conſtituiſſe uitæ modum, quo
laborem, operam, induſtriam, offi-
ciumq́ noſtrum amicis probare-
mus: eaq́ ſtudia arripuiſſe, quæ nō
modò publici muneris uacationē
nō ſuſtinent, uerumetiam curricu-
lum diligētiæ noſtræ in amicorum
periculis propulſandis elaboran-
dum eſſe profitentur, fidem noſtrā
ſpondent, & optimè nauatam ope
ram Reipublicæ communiq́ om-
nium utilitati deuouent. In qua a-
nimi propenſione diligenter à me
cautū eſt, ut cùm de mea in rempu-
blicā uoluntate prolixè & ſine ulla
laboris exceptione promitterē, ita
ſtudijs moderarer, ne unquam ſtili
pœnas darē. Cuius cautionis me
necdū profectò pœnitet. Malui e-
nim ut mea animi moderatio, alio-
rum in

rum infamaret iniuriam, quàm leuiter insectando de cuiusquam laude delibare, ne si uocis libertate quibusdam detraherem, inanem & ambitiosum me uiris bonis probarem, qui non possem falsam alienæ gloriæ laudem cernere, quam penitus exhaurirem & in me transfunderem. Quæ cùm ita sint, non potui melius in arcem communis causæ inuadere, quàm si publicæ salutis augendæ insitum in nobis studium, beneficio quodam deuincirem sempiterno, testatamq; nostram memoriam, officio in Rempublicam recentissimo, in omniũ oculis relinquerem. Qua in re accidit mihi, quod homini pudenti & cupido satisfaciendi Reipublicæ, bonisq; omnibus accidere solet, ut consilium sequerer periculosum magis dum me probarem, quàm tutum quod habere posset obtrectationem. Quotusquisque

est enim

est enim qui non uideat, quàm graues mihi inuidiæ tempestates subeundæ sint, aut in quantas hominum reprehensiones incurram, si desultorio quodam modo, in hunc quadrigarum curriculum descendã, omnino ab ijs rebus inops & nudus, quæ ad tanti ædificij designationem adiumento cæteris esse solent. Nam quæ res in causæ tenuitate dignitati sunt ornamento & authoritati subsidio, summa eloquentia cum longo rerum usu cõiuncta, eæ nos planè deficiunt & apertè oppugnant. Quapropter nos imbecillitatis nostræ conscij, Medicinæ parentis amplissimum nomen infantiæ nostræ non prætendimus, sed æquitatis possessionem quibusuis interdictis defendimus, eaq; nos in hac interpretationis quæstione, cuius cognitionem probis & doctis hominibus facimus, recreamus, tuemur, susten

tamus. Satis est nobis iudicatum, nil nisi ingenio perfectum & industria elaboratum huc afferri oportere. Atq; eò fortè infirmior uidetur nostræ causæ defensio, quòd quæ doctissimis uiris deuota & constituta est hostia, eam propè è medio sinu excludam, quibus me præripere desponsam iam & destinatam laudem ualde est iniquum, præsertim cùm simus, omnium rerũ rudes, nec tam bene de eloquẽtia constituti, ut reseruatam istam palmam nobis esse putem. Sed me recreat causæ meæ copia & facultas, quæ etsi in hoc interpretationis munere, ex ęquitatis campo ad uerborum angustias atq; literarũ angulos quodãmodo reuocat, me tamen ita uerba aucupari uetat, ut ueritatis ius dissolutè debeam relinquere, aut parentis optimi causam nimis impudenter prodere. Magnum est si quis ad literarũ studia, rerum

dia, rerum uſum, naturæ cognitio-
nem, ſcientiarum ornamenta, elo-
quentiam adhibuerit. Quæ ſi ani-
mi ſenſa expedit, philoſophiæ re-
ceſſus aperit, artisq́ue cuiuſque cau-
ſam propriè & enixè ſuſcipit, dici
non poteſt quanta doctrinæ & in-
genij acceſsio futura ſit. At profe-
ctò ea orationis uis nō eſt, ut quid
uis ornatè, diſtinctè, appoſitè, & e-
loquenter efferre poſsit. Sua cuiq́ue
propria quauis in arte ſunt orna-
menta, ſuus decor, ſua ueritatis in-
ſignia, cuius luminibus nulla potē
runt unquàm fucoſa uerborum le-
nocinia obſtruere, Medicina ſuis
hoc eſt, modicis finibus contentā
eſt, redundantem & inanem ora-
tionis luxuriam non poſtulat, di-
ctionem frugi petit, apertam, ſim-
plicem, ſuperuacaneam uerborum
licentiam reſpuit, eloquētiam non
fugit, ſed nec certe magnopere de-
ſiderat, In Medico ſi detur, laudo;

quòd ea præſidia quæ cæteris arti-
bus cohoneſtamento ſunt, ſaluber
rimæ arti ſuppeditant. Sin ea ut cæ
teris omnibus, deficiunt, nemo eſt
tam profligatus, tam inops animi,
tam deniq; ab omni non modò ho
neſtate, ſed etiam honeſtatis ſimu-
latione relictus, qui pulcherrimæ
& neceſſariæ domus ædificationẽ,
leuiſsima tectorij iactura uelit de-
formare. Scitum eſt, morbos, ut
nec eloquentia curantur, nec ue-
rò infantia depelli, aut barbarie
propulſari. Quæ omnia quoties
mecum reputo, toties mihi uideor
in iudicium uenire, non ingenij ſo
lùm, ſed etiam uirtutis atq; officij,
ne aut id profiteri uideor quod nõ
poſsim implere, quod eſt impuden
tiæ: aut in magna rationum æquita
te, ſaluberrimæ artis caſtra prode-
re, quod eſt omnium cauſæ præua
ricatoris & perfidię. At uerò in hoc
interpretationis negotio malui ad
ipſam

ipſam æquitatem delabi, honeſtiſ-
ſimorumq́ꝫ uirorum iudiciũ ſubi-
re, quàm leui excuſationis obten-
tu, purgationem meam cuiuis eri-
pere, præſertim cùm iſtud ſuſcepe-
rim non tam mea ſponte, quàm do
ctiſsimorũ uirorũ inductione, ſua-
ſu & exemplo, qui omnes Hippo-
crates Galenosq́ꝫ complexi ſunt,
Quorum cõſilium in tuæ iſtius æ-
dificationis porticu tibi aperiam,
unaq́ꝫ (ut ſpero) mei inſtituti ratio-
nem ampliſsimę tuæ dignitati pro
babo. Hos ſi cognitores ad meæ
quæſtionis iudicium adhibueris.
non dubito, quin multis iniurijs ia
ctatam atqꝫ agitatam ęquitatem, in
hoc tandem loco conſiſtere & con
firmari patiantur. Nec uerò cauſæ
meæ adeò deſperaui, ut iudicatum
ſolui ſatiſdare nõ debeam, quin po
tius in ſpem certiſsimam uenio, u-
bi rationum noſtrarum cognitio-
nem exercuerint, me non poſſe eo

rum ſuffragijs premi, ſed nec angu ſtiorem noſtram eſſe petitionẽ paſ ſuros, & æquiſsimè de abſente ſe cundum præſentem iudicaturos. Quòd ſi fugitiua Hippocratis mã cipia non redhibemus, ſi eadem li berali cauſa manu non aſſerimus, ſi iniuſtis uindicijs ac ſacramentis Hippocraticos fundos petiuimus, nõ recuſo, quin ubi in rem præſen tem uentum erit, interdicto de ui hominibus armatis ut morib. dedu ctio fiat, poſtuletur. Omnino hoc ſcriptionis genus eſt idoneum ad cuius quæſtionem author & arbi ter adhibearis (Princeps clariſs.) Neq; ulla eſt ad laudẽ magis com parata materia, quàm quæ literarũ monimentis corroborata, & æter na hominum memoria confirma ta, in omniũ mẽtibus inſidet. Quæ quantò ſublimiorem nacta erit adi tum, eò expreſsiora atq; illuſtriora honorum inſignia paritura eſt. Ab

Hippo-

Hippocrate si discessero, nõ uideo quidnam maius aut clarius in re Medica attrectari posſit. Huius quoq; præsidium non nisi numini dicatum, summæ amplitudini consecratũ, in illustrissimæ familiæ nomine constitui debet. Hunc igitur tibi nuncupamus, deuouemus, totumq; tibi tradimus, de manu (ut aiunt) in manum tuam, istam generis claritate nobilisſimam, familiæ antiquitate fundatisſimam, honorum recensione florentisſimam, & nominis amplitudine illustrissimã. Hunc sartum & tectum (quod aiunt) ab omniq; non modò detrimento & molestia syncerũ ut conserues, uerumetiam ut à uitilitigatorum maledicentisſimis obtrectationibus præstes integellum, Amplitudini tuę uota facimus. Quòd si te assertore, mihi tanquàm fide publica cautum esse uolueris, studiorum nostrorum fructus perci-

piemus longè uberrimos, cùm induſtriæ noſtræ monimenta in tuæ familiæ nomine apparebunt, ut eius naſcenti propè laudi, dignitati, uirtutiq; præſis, æternamq; beneficij tui memoriam laborum noſtrorum perpetua dedicatione recolam, dum me officijq; noſtri ſeruitutem nexu & mancipio adſtringam ſempiterno. Poterã equidem de toto negotio quicquid id eſt, integrum ad aliud tempus reſeruare; præſertim cùm ueniret in maximarum quaſi concurſum occupationum, communemq; omnium calamitatem attingeret, & exulceratiſsimis reipublicæ tẽporibus prodiret, quibus nullam alleuationem quiſq; non ſtultiſsimus ſperare debeat: Niſi in communibus miſerijs hac me ſpecula ſuſtentaſſem, ut me honeſto otio abderem, cuius fructus abundè mihi conſtaret, ſi nauatam in rempublicã beneuolentiam,

tiam,grata quadam animi ſignifi-
catione teſtarer. Quæ quidem uel
optimis rebus & uſui & delecta-
tioni eſſe poſſent,his uerò tempo-
ribus,habemus aliud nihil in quo
acquieſcamus. Tanta eſt rerum o-
mnium perturbatio, tanta confu-
ſio,ita perculſa & proſtrata fœdiſ-
ſimo bello iacent omnia, ut metuã
ne honeſto otio priuati (quod eſt
unicum in malis ſolatium) à lite-
ris rationem rerum noſtrarum re-
poſcere nõ poſsimus, à quibus an
tea uitam,modò etiam ſalutem &
dignitatem petebamus. Nec uerò
ad hanc cauſam meditantem deter
ruit,quòd amicorum officijs & æ-
grorũ procuratione impedieban-
tur cogitationes meæ, quæ quod
reliquum ex calamitatibus erat ſo-
latij & temporis,ita obſederunt,ut
ne otium quidem fuerit mihi un-
quam otioſum. Nam cum nulla re
tam lætari ſoleo quàm meorũ of-

ficiorum conſcientia, tum uerò & artificio noſtro, & literarum cogni tione maximè delector, quarũ ſtudium quotidie ingraueſcit adeò, et reipublicæ cauſa & his temporum uitijs, ut nulla res alia leuare animũ moleſtia poſsit. Sed profectò M. Catonis illud, quod in principio ſcripſit Originum ſuarum, ſemper magnificũ & præclarũ exiſtimaui, clarorum uirorum atq; magnorũ, non minus otij quàm negotij rationem extare oportere. Quod certè me mouit, ut publicorum commodorum, à quibus nõ inanis aut ieiuni animi uitio, ſed naturæ timiditate & ingenij imbecillitate ſemper abhorrueram, procurationem tandem ſuſciperem, in eorumq; rationem me penitus inſererem. Feci igitur hoc in toto negotio, quod nobiliſsimi architecti facere ſolẽt, ut cuius ædificationis ſtructuram ſtatim repræſentare non poſſem,

eius deſignationẽ & indicaturam in tabella tibi proponerem, ut cùm formam uideris, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſsis. Cuius ſpecimen ſi tibi probauerimus, nõ dubito quin de tota re optimè æſtimare debeas. Mihi ſic perſuadeo, me hoc in commẽtario totum Hippocratis μυροθήκιον, omnesq́ꝫ Galeni arculas & pigmenta conſumpſiſſe, in quem quicquid in re Medica iudicij habui, penè cõtulerim: non recuſans quin quantum de hoc libro, tantundem de mei iudicij fama detrahatur. Quanquã nihil de me dico ſublatius, aſciſcendæ laudis cauſa, ſed authoritatis & dignitatis ratione ductus, ne qua in re ab officij noſtri religione declinaſſe uidear. Scio enim quantò maior ſit fides & authoritas præconum ludorum Gymnicorum, quo uerecundiores eſſe ſolerent, qui cùm cæteris coronas impoſuerant ui-

ctoribus, eorumq; nomina magna uoce pronunciarant, cùm ipsi ante ludorum missionẽ corona darentur, alium præconem adhiberẽt, ne sua uoce ipsi se uictores esse prędicarent. Quæ cùm ita sint (Princeps clarissime) operis difficultatẽ, Hippocratis obscuritatem, elegantia tamen aspersam, nostros quoq; labores, silentio præterire decreui, quæ omnia præteruecti sumus, exhausimus, exorbuimus. Ista satis aptè suo loco ponẽtur, & ualde propriam habebũt tractationem. Magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non quiescendi, sed tuo concessu & beneficio, institutum nostrorum studiorum deuotionem persequendi. Ex eodem enim propè oleo & opera Oeconomiam Hippocraticã exaramus, quæ parentis nostri maiestatem, dignitatem & subtilitatem ita tuebitur, ut amplissimos Galeni campos

ni campos, Aſiaticum illud & redundans ſcriptionis genus, facilè comprehendat. Verborum preſſa proprietas, ſententiarum conciſa ſubtilitas, ſermonis ueneranda antiquitas, artificij cõmendabilis dignitas, Hippocrati in re Medica principi attribuuntur, quæ omnia tam aptè, diffuſè, diſtinctè diſponentur, ut uerbis uſum, ſententijs diſtinctionẽ, dictioni maieſtatem, dignitati authoritatẽ cõſeruemus, & palantem Hippocratẽ, magnisq́ uulneribus cõciſum, diſcerptum, mira in ſeſe cõſenſione conſpirantem & integrum præſtemus. Hæc etiam tui numinis auſpicijs ducitur, informatur, & polituram accipit: nec audet exiſtimationis aleam prior ſubire, de aliena fama periculum ſuæ faciens: quam ſibi mauult uilius conſtare, dum in ſe nouiſſimum probetur ingenium, quàm ſua temeritate aut leuitate, de pa-

troni

troni fortunis omnibus, uita, salute & ingenio periculose decernere. Vetus est, optimùm aliena insania frui: eumq́ nequicquã alijs sapere, qui sibi ipse non sapit. Magni interest, quantam de nostris hisce prædijs, quæ tibi in censu dedicamus, æstimationẽ facias. Nam cùm iudicium æquius est, re integra quàm perdita sustinere, tum uerò longè est æquissimũ in famæ litis contestatione, uelut ingenij quadã prolusione periclitata, leuissimam existimationis iacturam facere, potius quàm lite æstimata causa & aduocatione cadere. Honesta nominũ est ratio, nec omnino intemperãtis creditoris, de lucro potius remittere, quàm de uiuo resecare. Quam obrem nouus hic colonus, iam recens admodũ ex Latina nostra colonia decedẽs, ius sibi ciuitatis Romanæ uendicat, à te reposcit & flagitat. Et quia sociorum commoda

& for-

& fortunas de sua fama periclitari uidet, supplex orat & obsecrat, ne in hoc pro socio arbitrio præstare quicquam ei necesse sit, quod commune societatis ius conuellere debeat, aut ne in hoc compromisso & pietatis actione, ei turpe sit pro socio condemnari. Hunc potes tua authoritate & gratia iudicio absoluere, & ab ea calamitate præstare incolumem. Noli igitur committere (Princeps clarissime) ut de reliquo studiorum meorum cursu, quæ in tua Amplitudine sibi constitutum esse præsidium despondent, in tuamq́ domum, patrocinium, sicut in aram confugiunt, sinistrum aliquod præiudicium, aut planè factum esse iudiciũ uideatur, ne periculosam exempli imitationem reliquis in posterum cogar prodere. Non ita pridem, huiusce corporis, quod solidum & integrum nuncupamus,

ἀκρωασμάτιον tibi oblatum eſſe meminimus, à uiro tui nominis amantiſsimo, tuæq; familiæ perofficioſiſsimo. Sed certè ab eo profectũ eſſe apparet, qui maluerit de alieno metere, quàm de ſuo ſementem facere. Conſtat ex elapidato & propè lætificato agro auulſum illum ſurculum, in fœcundiſſimum atq; uberrimum ſolum eſſe translatum. Nos in ſenticoſo & emacrato fundo culturam primùm noſtram facimus. Non æquum eſt, cùm in aliena cauſa per ſe fauorabili aut copioſa, propitium te præbueris: in noſtra quæ ieiuna eſt & arida, eóq; omnibus deſpectior, auerſum & difficilem te præſtare. Hanc igitur ſtudiorum noſtrorum fœturam, in media temporũ calamitate & pleniſſimis belli tumultibus editam, has laborum tibi dicatas primitias, ſi ſenſerimus te eo animo, quo ſoles cætera, hoc eſt grato & beneuo

lo proſequi,

lo proſequi, debebunt tibi gratiam qui longè ampliſsimos noſtrorum laborum fructus percipient, eamq́ꝫ nos ipſi officij aſsiduitate, animi propenſione, & memoria recolemus ſempiterna. Speroq́ꝫ futurum ut ea cuiuis ſtudiorum noſtrorum ratio conſtet, mihi nõ tam metuendum eſſe meam uoluntatem ab alijs reprehendi, quàm graue exiſtimandũ, me in hac promiſsi repræſentatione, qua in poſterum tibi deuinctus ſum, deſtitutionis damnari. Quare ſi me tibi fas eſt aliquid polliceri (Princeps Clariſsime) in me recipio, primùm qua ſanctiſsimi homines pietate erga deos immortales eſſe ſolent, eadem me erga tuum nomen & familiam ſemper fore: Deinde numen ueſtrum æquè mihi graue & ſanctũ, ac deorum immortalium in omni uita futurum. Deus Optimus Maximus faxit, ut floreſcentem firmata iam

ſtirpe uirtutis, & plenam ſpei maxi-
mæ adoleſcentiam, iſtam tuam uo-
tis noſtris alere, eiusq; fructus ube-
res & diuturnos capere poſsimus.
Ex ipſis Mediomatricibus, deci-
mo quarto calend. April. An-
no à Virgineo partu ſeſqui-
milleſimo quinquage-
ſimo octauo.

IN LIBRVM SECVNDVM HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS, PRAEFATIO.

IBRVM hunc de Morbis Vulgaribus ſecundum, titulo ſuo non fruſtrandum, ſed in aliorum tribum recenſendum eſſe exiſtimamus. Temporum enim circunſcriptiones, & aëris tempeſtates, quibus morbi uulgò populationem acceperunt, deſcribit: etſi non ita enixè aut propriè, quod in primo & tertio, conſilio quodam & ratione fecit, qui iuſtorum Librorum dignitatem exæquant, & ad æternam rerum memoriam ordine conditi, & cura ſtudioq; exarati eſſe uidentur.

Illic enim Hippocratis consilium atq; iudicium probatur, hîc tumultuaria quædã rerum collectio nullam rationum summã facit, sed ueluti ex pugillaribus quicquid id est, ad memoriȩ subsidium depromptum, sententiarum breuitate, uerborum insita proprietate, magna artis complexione commẽdatur. Vt non sit admodum difficile, fugitiuum istud mancipium in Asclepiadarum familiam asserere. Hoc ὑπόμνημα, illud σύγγραμμα Galenus uocat. Quȩ omnia aliàs cuiuis me probaturum spero, non sine amplissimo accensi nostri testimonio, dum his libris ortum, parentem, nomen & famam assignabimus. Etsi uerò in eandem inscriptionis causam Sextum secum inuoluit, quod parem fortunam experti, stili familiaritate, sententiarum communione, locorum repetitione, miro quodã modo inter se cõspirare uidentur,

in nul-

in nullo tamen nominis hæret cri-mine. Galenus cùm propter tractationis uarietatem, tum uerò etiam doctrinæ modum, nominis authoritatem paulùm imminuere uidetur. Sed profectò istam tituli proscriptionem, sententiarum circumscriptione, & propria quadam Hippocratis doctrinæ forma, ueluti ipsa compensatione lenit. Nec uerò eorum dignitatẽ ulla ex parte istud conuellit, ut etiam facilè adducar uix alios esse fœtus, qui se Hippocraticos præseferant, eoq; nomine se æquius immortalitati consecrare & doctis uenditare audeãt. Sed in propriam causam ingrediendũ est, & communis nõ tanquàm abiecta & afflicta deserenda, sed collocationis & ordinis tractatione differenda. Hunc istum librum ab Hippocrate scriptum esse, aut certe à Thessalo filio (ut ne longè ab Asclepiadarũ familia recedas) Ga-

Lib. 6. Epidem. initio.

leni monimenta cumulatiſsimè te=
Lib. 2. de dieb. decr. & lib. 2. de diff. ſpi.
ſtantur. Res ipſa, uerborum ſeries, ſcriptionis genus, ſtili familiaritas, obſcuritas deniq; ipſa & breuitas clamant, ut non aliunde me præconium illi facere poſſe exiſtimẽ. Tituli cõmendatio etſi (ex Galeni authoritate) non ita propria, non uſqueadeo tamen leuis, ut induci omnino debeat, aliaq́; irrogari. Nihil habet in hac de exiſtimatione cauſa cum ſexto commune, præter genuinam ſoli natiuitatem. Tempeſtatum inclinationes, regionũ circunſcriptiones, aëris affectiones, temporũ conſtitutiones continet, eorumq́; omnium momenta ad morborum facultates ita ponderat, ut nihil magis ad uulgarium morborum opinionem & famam requirendum ſit. Quæ omnia etiam Galeni teſtimonio deferemus.
Comment. 3. initio.
Scribit enim Libro tertio Epidemiorũ, ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν κα

ταστά-

καταστάσεις ἔγραψε τρεῖς, ἐνταυθοῖ δὲ μίαν ταύτην ἣν νῦν ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται. καὶ μέντοι κἂν τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν εἰσί τινες ἄλλαι γεγραμμέναι. ἀλλ᾽ οὐ δοκεῖ πρὸς ἔκδοσιν ἐκεῖνο, καθάπερ τὸ πρῶτον τε καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ πεποιῆσθαι. ὃ μὴν οὐδὲ προγέγραπται τῆς διηγήσεως τῶν γινομένων, εὐθέως ἐν ἀρχῇ, τὸ κατάστασις ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις, ἀλλ᾽ ἄντικρυς διηγήσεως ἄρχεται τῶν ἱστορισμάτων αὐτῷ, κατά τε τὰ γινόμενα νοσήματα καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος κρᾶσιν. Quibus uerbis hunc penè cæteris exæquat, ut nõ necesse sit, nos in nominis uendicatione esse subtimidos. Huc accedit Cranône uulgata temporis conditio, tot scriptorum monimentis celebrata, quaꝗ haud scio an sit alia hoc in toto Morborum uulgarium corpore, ad causam quam quærimus magis accommodata, aut ad nomen quod ambitiosè nimis aucupamur, sua pernicie commendabilior. Quod nobis dicen-

dum hoc loco fuit, ut ex cæcæ opinionis gurgustio aliquãdo emergeremus. Ne quis ad hãc causam præiudicatam opinionem adferat, aut sibi fucum factum his Galeni uerbis existimet. τὸ τῆς ἑρμηνείας εἶδος ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ πάμπολυ διαλλάττει τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον καὶ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἃ σχεδὸν ἁπάντων ἡγοῦνται γεγράφθαι πρὸς ἔκδοσιν ὑφ' Ἱπποκράτους μόνα. τῶν δ' ἄλλων πέντε, τὸ μὲν πέμπτον τε καὶ ἕβδομον ἐναργῶς εἶναι νόθα. τὸ δ' ἕκτον τοῦτο καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸ δεύτερον, ἐξ ὧν αὐτὸς Ἱπποκράτης ἑαυτῷ παρεσκεύασε, φασὶν ὑπὸ Θεσσαλοῦ τοῦ υἱέος αὐτοῦ συντεθεῖναι. καί τινες μὲν ἡγοῦνται καὶ αὐτόν τι παραγράψαι τὸν Θεσσαλὸν, τινὲς δὲ ἄλλους τοὺς μετ' αὐτόν. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν καταστάσεις τέ τινας γράφει τοῦ περιέχοντος, ἐφ' αἷς τὰ ἐπιδημήσαντα νοσήματα διηγοῦνται. ταύτῃ γοῦν ἐπ' αὐτῶν αὐτὸς φαίνεται τῇ λέξει χρώμενος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῖς βιβλίοις τοῦτο ἐποιήσατο, τῶν ἐπιδήμων νοσημάτων

In procem. lib. 6. Epidemiorum.

μάτων

μάτων διδασκαλίας αὐτοῖς γινομένης, οὐ τῶν αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐπιδημιῶν, ἃς ἐποιεῖτο κατὰ τὰς πόλεις. ἐνταυθοῖ δὲ τούτων μὲν ὀλίγον ἐστίν. τὸ δὲ πλεῖστον εἶδος τῆς διδασκαλίας, ἀφορισμοί τινες εἶναι φαίνονται, κατὰ περιγραφὴν ἕκαστος ἰδίαν γεγονότες, ὥστε δι' ἀκρίβειαν οἰκείας τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ταῦτα τὰ δύο βιβλία συγκεχύσθαι φασὶ τῇ τῶν ἐπιδημιῶν, ὀλίγιστον ἔχοντα τὸ τῆς ἐπιγραφῆς οἰκεῖον. Quibus abunde à nobis satis esse factũ existimamus, ne quis libellum hunc uerè Hippocraticũ & artis præcepta penè complexũ, in re minimi momenti, sua commendatione deiecisse, aut (quod aiunt) fluctus in simpulo excitasse uideatur. Hunc uerò totum in sex Sectiones diuisimus. Quarum prima cùm omnium nobilissima, tum etiã longè difficilima, insignes habet locos de lumbricis, autumno eorumq; in sese collatione: ipsa uerò signorum doctrina quàm grauiter notata aut breuiter expressa est:

Abſceſſuum denique tota ratio, dignatio etiam ipſa, quantis plebiſcitis rogata, quot decretis confirmata, ſancîta, demum etiam confixa eſt? Vt mihi facilè perſuadeam, tantam huic loco acceſsionem dignitatis & authoritatis eſſe factam, quanta contigit haud ſcio an in re Medica uemini. Secunda, præter ægrorum uariam recenſionem, placitis Medicis leuiter aſperſam, quàm elegantem de angina locum & Galeni doctrina commendabilem continet? Tertia, quàm uariè in tempeſtatis deſcriptione ludit? quàm uerbis ipſis, ſententiarum pondere, denique rerum obſcuritate ſui ſimilis Hippocrates? Et uerò totum de reſpiratione caput, quàm notabile? De tota autem partione, quod dicitur, & fœtus deſignatione, conformatione, motione, incremento & uitalitate, quàm eſt Medicinæ ar-

næ arcanis conſentiens, quàm Phi
loſophiæ adytis conſentaneum?
Corporis humani deformatio et=
ſi leuiter adumbrata eſt, pro rei ta=
men inſolentia, Hippocrati fidem
non abrogat, ſed grauiſsimis Ga=
leni interdictis à nobis aſſerta, ad
agnatos & gentiles deducta, mo=
deſtiſsimèque excuſata eſt. Animi
uerò per naturales notas cogni=
tio, in reliquis non tam expeditur,
quàm attingitur. Sed qua rerum
cognitione condîta, quàm abſtru=
ſis ſententijs referta? ut uel ſpe=
cie ipſa, mera Parentis noſtri ob=
ſcuritas & breuitas lateat. Quæ
omnia, eo animo ſunt à nobis ex=
pedita, ut facilè quiuis æſtimet,
ad reliquum negotium conficien=
dum, non tam uoluntatem, aut
ſtudium defuturum, quàm æquiſ=
ſimorum uirorum de optimo re=
rum ſenſu iudicium experiun=
dum. Qua in re, ſi mutuò non

respondetur, apud me tamen plus officij residere facillimè patiar. Nõ eram nescius (lector candide) dum hoc interpretationis munus tollerem, in quàm uastum opinionum fretum ingrederer, aut in quantas hominum reprehensiones incurrerem, quas omnino negligere intemperantis, non uitare uerò dissoluti & ieiuni animi semper esse existimaui. Quo in negotio ea à me adhibita est cautio, ut quorum ictibus appetitam nostram esse existimationem sentirem, eos si non possem effugere, quod tamen artis est reliquum, ne in corpus nostrum redundarent, promptissimis animis eluderem. Equidem diuinum Hippocratis sensum in animi notione tanquàm in uestigio reponere, obscuritatem explicare, maiestatẽ colere, sermonis antiquitatem pro eo ac debemus uenerari, religiosum, difficile, & penè nefas esse semper existi-

exiſtimaui. Quò magis eos qui o=
mnem operam collocarunt ſuam
in Hippocr. ſcriptis eruendis, lau-
de ſemper dignos duxi maxima.
Omnino nobiliſsima eſt Hippo-
cratis Medicinæ parentis, non ex=
tincta aut uetuſtate repreſſa, ſed an
tiquitate uerēda memoria. Doctri
na tum cognitiōe digniſsima, tum
uerò perpetuis artis firmamentis
fundatiſsima & ſolidiſsima. Deni-
que per totos rei Medicæ campos
pertinens, latè fuſam materiam mi
ra ſententiarum breuitate comple-
xa, propria nominum ſignificatio=
ne exuberans, ſimplicem dictionis
elegantiam præſeferens, obſcurita
te præcipua, ingeniorum tarditatē
longis ante interuallis à ſe remo=
uit, nunc uerò etiam doctiſsimos
quoſq; retardauit. Magna eſt excel
lentium ingeniorum in re Medica
ubertas, magna doctrinæ authori-
tas, magna deniq; artis explicatio:

Præfatio.

Galeni copiam plerique omnes conſectantur, Hippocratis ſubtilitatem mirantur magis atq; ſuſpiciunt, quàm aſſequantur. Quo in doctrinæ genere palmaris eſt Iacobi Houllerij præceptoris doctiſsimi gloria, qui omnem ſuam induſtriã in explicando Hippocrate omnibus ſemper ita probauit, ut facilè in animum induxerit, ad diſsipatas ſummæ ignorationis tenebrarum reliquias perſequendas, hanc illi à Dijs immortalibus palmam eſſe reſeruatam. De cuius uiri laude, etſi me quicquam delibare nefas eſt, ſpe tamen ſum præditus maxima, doctiſsimos quoſque in meis præſidijs & caſtris uerſaturos, ſi præter uiuæ uocis efficacitatem, quam ad Hippocratis explanationem quotidie adhibet, ad huius quoque laudis acceſsionẽ, quam ille in Prædictiones Coacas nauauit diligentiam, fortuna

nobis non inuiderit. In hac igitur tāta operis difficultate, me id consecuturum non existimaui, quod cæteri felicissimo ingenio præditi uix sibi uotis desponderāt. Sed profectò informatū ex fidelissimis eruditissimorū præceptorū institutis, uitæ nostræ cursum, præclarum est ad aliquem finem tandem perducere. Quo in consilio id mihi iudicatum est, superata locorum difficultate, & uiarum asperitate præteruecta, nostræ peregrinationis decursum in plano leuiorem fore. Etsi non minus gratum est, extrema delere, quàm prima depellere. Visus est igitur hic portus, & loci natura munitus, & intercluso aditu penè inuius, dignissimus ad quem fortunis adhuc integris appellerem, quòd eo expugnato, ad nostræ causæ arcem expeditiorem uiam facerem, hostiumq; animos frangerem, si eum in quo omni

spe deli=

ſpe deliteſcebant, debilitatum, ſu-
peratum, & complanatum cerne-
rent. Animos autem in hanc expe-
ditionem addidit, quòd hoc præſi-
diũ quod in præſentia obſidemus,
longis ante ſeculis, fideliſsimis Ga
leni copijs expugnatum, diligen-
tia euictum, & uigilantia adæqua-
tum eſt. Nunc uerò fato quodam,
& miſerabili temporum iniuria bo
nis omnibus æmula, hoſtibus eſt
proditum, & imis ignorantiæ tene
bris deditum. Nos in ueteranis Ga
leni militibus conquirendis, in qui
bus plurimùm eſt roboris, diligen
tiæ in conſcribendo & recenſen-
do exercitu, labori in delectu fa-
ciendo, nullis neq; ſumptibus, ne-
que uigilijs pepercimus. Adhibui-
mus etiam in ſubſidium ueterum
exemplarium fidem, quę ſola eſt &
certiſsima uulnerum Hippocrati-
corum medela. De quibus id tan-
tùm hoc loco dicam, me regis Chri
ſtianiſ-

ſtianiſsimi beneficio, ex inſtructiſ-
ſima illa uniuerſitatis Bibliotheca
Fontanobellæa, in conſilium mea-
rum cogitationum tria exemplaria
adhibuiſſe. Additum etiam quar-
tum opera noſtra perquiſitum, &
amici cuiuſdam beneuolentia ob-
latum. Cuius fides tanti apud me
eſt ponderis, ut ſuo loco & taceri
non debeat, nulloq́ue tempore inter
moritura ſit eius memoria. De in-
terpretibus, etſi alio loco dicendũ
eſt, hîc tamen tantùm profitebor,
me ad eorũ lectionem tam ſobriũ
adhibuiſſe temperamẽtum, eamq́ue
modeſtiam, ut ne quem calumnia
perfunderem, authoritatem inter-
ponerem, liberumq́ue rationi iudi-
cium ad cauſæ integritatem reſer-
uarem. Hîc Calui nulla pro merito
ſed rara quidem fit mentio, quòd
is eiuſmodi fuerit, ut ei artem defi-
nere per omnes homines facilè li-
ceret. Alter gladiator eſt plurima-

rum palmarum uetus ac nobilis, cuius insignes multas palmas accepimus, hanc tamen primam esse lemniscatam apparet. Qui ut à gladijs aliquando recessisse uidetur, ita & nonnunquam cæteris tantulum de arte concedere. Steuæ industria, cuius in hunc quoq; librũ impensam fecisse audio, frui nusquam potuimus, etsi illam sedulò quæsiuimus. Quæ cùm ita sint, tuũ erit (Lector candide) gratam uoluntatis æstimationẽ, qua omnem nostrum laborem ad publicæ rationis studium contulimus, fauore & beneuolentia prosequi, ut æquanimitas tua nostram augeat in scribendo industriam. Cuius ad colligendas & constituẽdas nostras reliquias plurimùm indigemus. Magna laus est profectò & gloria, unum hominẽ elaborare in ea scientia quæ sit multis profutura. Sed cùm sint hæc omnia desperationis ple

nis pleniſsima, cuiuis uel modeſtiſſimo facilè calumniam ſtruere poſſunt. In hoc igitur cæcæ ſuſpicionis tormento, cùm plurima ad alieni ſenſus coniecturã, non ad ſuum iudicium ſcribantur, ſi minus experti ſunt, quos ad omnia ſummũ & excellens armauit ingeniũ, nos certè ſentimus. Et Herculè ſunt hę res difficiles ad explicandum & ὁμοειδεῖς, nec tam poſſunt αὐθημερογραφεῖσθαι quàm uidentur: & quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi fuerat, niſi inuidiæ ſuſpicionem publico compendio exiſtimaſſem eſſe inducendam. A te uerò quem leuiter immutatum eſſe metuo, paruam exigui temporis uſuram bonæ de me opinionis in præſentia poſtulo: ut eam, ſi quę dixero tibi probabo, perpetuò retineas: ſin aliter, hoc ipſo in loco depoſitam atq; abiectam relinquas, dum exiſtimes ſecuri nimis eſſe

animi aliorum naufragia ex terra intueri, &

Mart. lib. 10. epig. 30

Si quãdo Nereus ſentit Æoli regnũ,
Ridere procellas tuta de ſua mẽſa.

Aut quod ait Sophocles, ὑπὸ στέγῃ,
Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί.

Sed iam de cauſa, & fortaſſe extra cauſam, nimis multa. Et bona ſpe ingredi in reliquam ora-tionem nos opor-tet.

AVTHORES HOC IN OPERE CITATI.

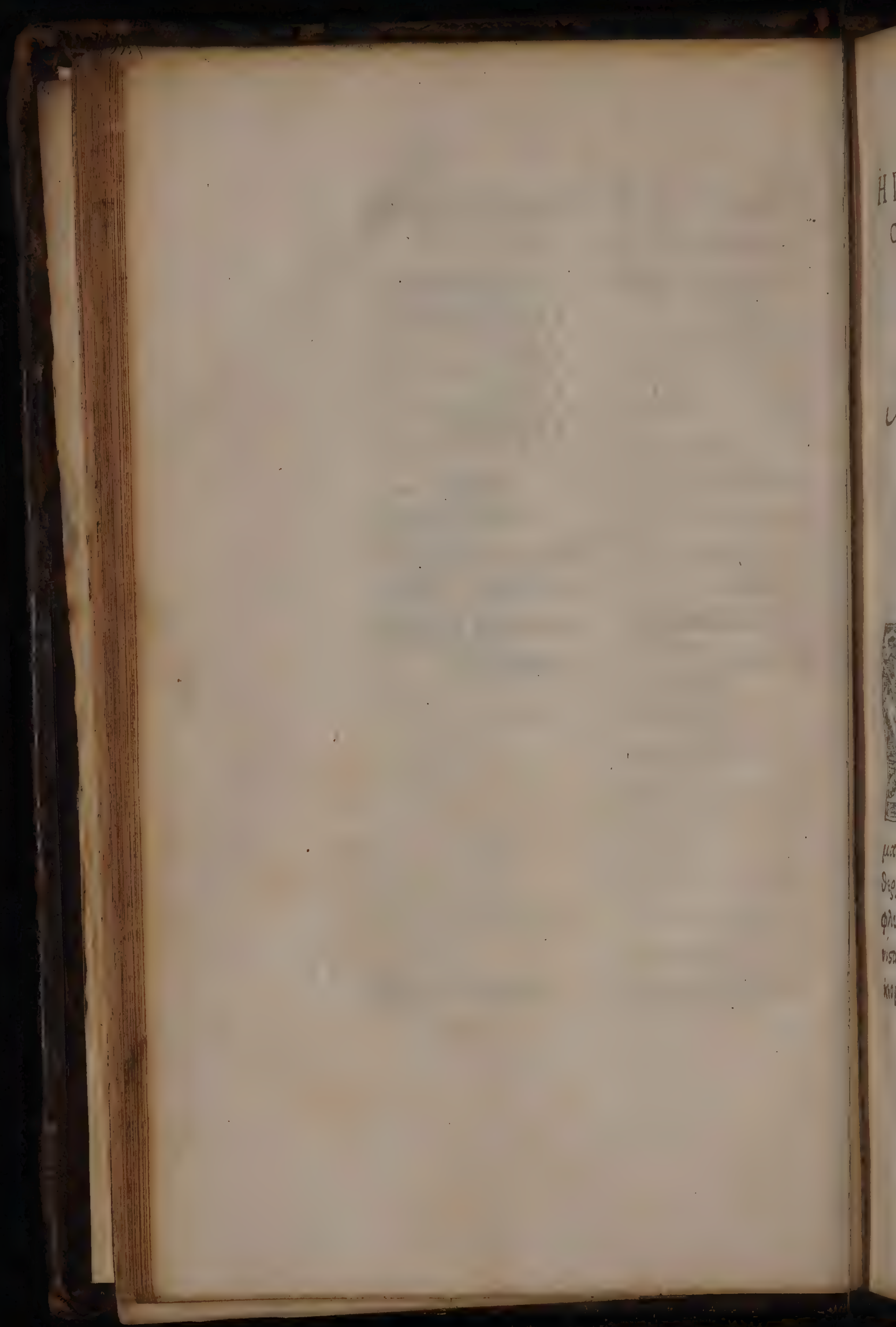
Actuarius.
Aëtius.
Alexander Aphrodisæus.
Alexander Trallianus.
Apollonius.
Aretæus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Athenæus.
Auicenna.
Cælius Rhodiginus.
Caluus.
Cicero.
Columella.
Cornarius.
Cornelius Celsus.
Demosthenes.
Dioscorides.
Empedocles.
Festus.
Fuchsius.
Galenus.
Hermolaus Barbarus.
Hesychius.
Hieronymus.
Hippocrates Cous.
Homerus.
Horatius.
Laurentianus.
Macrobius.
Manardus.
Martialis.
Mnesitheus Atheniensis.
Nicander.
Nonius Marcel

lus

lus.
Oribasius.
Paulus Ægine-
ta.
Phauorinus.
Phrynichus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Pollux.
Ruellius.
Rufus.
Salernitanus.
Sudas.
Theodorus Ga-
za.
Theophrastus.
Thucydides.
Valla.
Varro.
Vergilius.

Item,

Oeconomia Hippocratis, ab Anutio Foësio ædita, at nondũ impressa.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Sectio prima,

Ἄνθρακες ἐν κρανῶνι θερινοί, ὗεν ἐν καύμασι ὕδατι λαύρῳ δι' ὅλου. ἐγένετο δὲ μᾶλλον νότῳ. καὶ ὑπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον, εἶτα φλυκταινίδες, ὥσπερ πυρίκαυστοι διανίσταντο, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. ἐν καύμασιν ἀνυδρίης, οἱ πυρετοὶ αἰεὶ

δρωτοι τὰ πλεῖστα. ἐν τουτέοισιν δὲ ἢν ὑπὸ ψεκάσι, ἱδρωτικώτεροι γίνονται κατ' ἀρχάς. ταῦτα δυσκειτότερα μένει, ἢ ἄλλως. αὐτὰρ ἢ ὅσον, εἰ μὴ εἴη διὰ ταῦτα, ἀλλὰ διὰ νόσου τὸν τρόπον.

SECTIO PRIMA.

Hippocr. lib. 2. de morbis uulgaribus.

Ranône carbunculi, æstate graſſabantur. Per magnos æſtus affatim & continenter compluit, idq́ue ab Auſtro magis. Sanies quidem plurima cuti ſubnaſcebatur, quæ intrò conclusa dum incaleſceret, pruriginẽ excitabat. Deinde uerò in puſtulas erumpebat ijs affines, quę in ambuſtis fieri ſolent. Tantus inerat ſub cute ardoris ſenſus, ut uri uiderentur. Magnis & ſqualidis æſtibus febres, ut plurimùm ſine ſudoribus: in quibus ſi leuior imber guttatim defluxerit aut ſtillauerit, copioſiores

tes statim sudores in febribus fiunt. Hæc diuturniorem & difficiliorem morbi solutionem habent, quàm si aliter contingerent. Minus tamen, nisi si hæc ab hoc rerum statu, sed & ex morbi natura procederent.

COMMENTARIVS.

Vod solet Hippocrates in his Epimidiôn libris prætexere, ut temporis circunscriptionem & cœli temperiem, certum horum morborum fomitem definiret, id hoc sibi loco faciendum putauit. Non ita tamē, ut certos huic temporis cōstitutioni anni limites præfigeret, quod in alijs qui πρὸς ἔκδοσιν destinati fuerunt, fecerat. Nam etsi certum sit, hunc aëris ambitum calidum & paulò humentiorem, hos populares morbos uulgasse. Constat tamen æstate circunscriptum, atq; unius æstatis hanc mutationē fuisse, non totius anni, qualis fuit quæ libro tertio describitur. Non admodum insigni hîc humorum putrentium feritate, quæ uel latißimè grassata est in pestilenti illo statu. Quod etsi sa

Enarratio Anutij Foësij.

tis testatur Hippocr. dictio ἔτος νότιον ἐπομ-
Lib. 3. Epid. βρον, ἄπνοια διὰ τέλεος, et γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅ-
λου νοτίου καὶ ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, & alia multa ad-
scripta. Galeni tamen authoritas accedit, qui li
bro 1. de Temp. & Com. in Aph. 11. lib. 3. &
Com. 1. in lib. 1. Epid. & 3. in lib. 3. Epid. has du
as temporis circunscriptiones non aliter inter
se committit, quàm quòd causæ magnitudine &
temporis diuturnitate differunt. Hîc enim æstas
sola natiuam temperiem excessit, iisdem quali-
tatibus magnum incrementum assumente, toto
anno in pestilente statu libri tertij, cum ingen-
ti computrescentis humoris feruore. Vnde nos
etiam Hippocratis circunscriptione usi, ἄνθρα-
κας θερινοὺς, carbunculos æstate grassantes uerti-
mus. Prompto igitur in pluuias æstatis cœlo,
putrilaginem humorum multam concitari par
erat. Sunt enim putredines, τῶν ἐπομβρίων sobo-
Aphorism. 6. lib. 3. les: quas σηπεδόνας uocat, & σήψιας. Carbuncu-
li uerò non ab re erumpebant σαπέντων δηλονό-
τι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων, καί τινας ἰχῶ-
ρας θερμοὺς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων, ut scri-
bit Galenus lib. de Temp. primo. Eosdem lib. E-
pidim. 3. cum magna putredine annumerat his
uerbis, ἄνθρακες πολλοὶ διὰ θέρεος, καὶ ἄλλα ἃ σῆ-
ψις καλέεται. Cæterò hic locus est Galeno cele-
bratissimus Com. 1. in lib. 1. Epid. & libro de
Temp.

Temp.1.Com. etiam 1. in lib.3. Epid.& Com. in Aphor.11.lib.3.& lib.2.de Cris.cap.3.

¶ ἐν κρανῶνι.] Cranône uerti sequutus Plin. qui scribit: Cranône fontem esse calidum citra summum feruorem, qui in uinum additus, triduo calorem potionis custodit in uasis. Cranôna idem Thessaliæ & Magnesiæ adscribit, ut ne longius abeam, ne in Galeni reprehensionẽ incurram. Nunc mutato nomine, Ceres dicitur. Lib.37.ca.2. Lib.4.ca.9.

¶ ὕδατι λαύρῳ.] ὕδατα λαῦρα, πολλὰ καὶ μεγάλα sæpe dicit Hippocrates. Hic λαῦρα interpretati sumus, πολλὰ καὶ λαῦρα. πολλὰ γὰρ λεγομένων, κἂν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὑπέλθῃ. καὶ λαῦρα, ὅσα ἐξαίφνιδια, σφοδρά τε, ἀθρόα τε καὶ μεγάλα καλεῖσθαι, ut scribit Galen. Quæ omnia uerbo affatim, apposite (ni fallor) reddidimus. Cæterũ illud δι' ὅλου, coniunxi λαύρῳ, Galenum sequutus, prius testatis locis, qui id ita connectit. Vt uideatur hîc expressisse Hippocrates quod aliâs scribit, ὕδατα πολλὰ συνεχέα καὶ οὐκ ἐκ προσαγωγῆς. Adde quòd Gal. ὕειν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι' ὅλου, ὕειν συνεχῶς interpretatur. Quod sequitur, ἐγένετο καὶ μᾶλλον νότῳ, legit Gal. ἐγίνοντο δὲ. ἐγένετο δὲ, non male. Nec uerò uideo cur Caluus νώτῳ quàm νότῳ legere maluerit. Lib.1.Epid. Com.2. in libro 1. Epid. Lib.1. Epid. Lib.1. de Temp.

¶ ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες.] ὑπὸ τὸ δέρμα legit Gal. ἰχῶρες saniem uerti, non saniosum sanguinem, ne ἰχῶρες.

quis me ſanguinis ſerum dicere intelligeret. Sed ut humorem quendam ſeroſum, aqueum, tenuem, uiroſum, malignum & excedentem explicarem. Quanquam ἰχωροειδὲς αἷμα Hippocrati hæc omnia complectitur, cùm ſanguinem κατ' ἐπικράτειαν omnes in uaſis humores complexũ ſignificet, non ἁπλῶς λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες αἷμα, ἀλλὰ καὶ μετά τινος ἰώδους καὶ κακοήθους δυνάμεως. Eſt igitur ἰχὼρ, ἰχωροειδὲς αἷμα, περιέχον ἐν ἑαυτῷ μοχθηρὰν ὑγρότητα λεπτὴν, οὐχ ὑδατώδη καὶ ἄδηλον, ἀλλὰ δακνώδη καὶ διαβρωτικήν. Porrò hunc locum adducit Galenus Com. 2. in lib. 6. Epid. ubi ὑπὸ τῷ δέρματι legit. Libro autem 2. gnoſticôn, ἐν τῷ δέρματι, ut hîc, eodem utrobique ſenſu.

Lib. 6. Epid. ſect. 2.

φλύκταιναι.

¶ φλυκταινίδες.] φλύκταιναι Hippocrati ſunt puſtulæ in ſumma corporis cute enaſcẽtes, quas hîc φλυκταινίδας, aliquando uerò φλυζάκια καὶ ψυδράκια uocat. Harum ortum miré explicat. Fiunt enim à ſanie tenui & erodente, cuti ſubtenta, humore uelut acriori & biliosiore, concalfactu lancinante & cutem pungente. Quicquid nanq; in cute laxius eſt, facilè peruadit & penetrat. In corporis autem ſumma planitie compactiore & denſiore hæret. Sunt demum iјs ſimiles, quæ ex ignis uſtulatione aut urticæ uredine oriuntur, quas eleganter πυρικαύτους nominat.

Quæ

Quæ libro περὶ χυμῶν. αἱ ἀπὸ καυμάτων ἐπιγειρόμεναι φλύκταις dicuntur. Huius sunt generis quæ Hippocrates ἴδρωα uocat, alij ἱδρωτήρια, nos sudamina aut papulas sudorum, cum Plinio recté dicemus. Sunt enim ex eorum genere, quæ in summam cutem erumpunt, & eam ulcerum instar exasperant, καὶ γίνεται καθάπερ καὶ αὐτὸ τοὔνομα ἐνδείκνυται, διὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας, ὅταν χολωδέστεροι πῶς ἢ ὅλως δακνωδέστεροι τυγχάνωσιν ὄντες. ἐδαξῶσι γὰρ οὗτος τὸ δέρμα, καὶ κνησμώδεις ἐργάζονται, καὶ τραχύνουσιν ἑλκωδῶς. Hîc Galenus φλύκταιναι legit 2. Prog. & 1. de Temp. & ἀνίσταντο & ἐπανίσταντο, ut solet aliquando uariata lectione, eadem tamen ubiq; notione. Aph. 20. lib. 3

¶ ἰδόκιον ἐν καύμασιν.] Illud ἰδόκιον, superiori iunxi: ut sit, ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἰδόκιον. Galenum sequutus, qui hanc lectionem ubiq; seruat.

¶ αὐυδρίης.] αὐυδρίην cœlum siccũ & squalidum uocat, quod sudum recté dicimus, significantes ab imbribus cessationem. Qua enim forma ἄπνοιαν τὸ νήνεμον intelligit, eadem & αὐυδρίην expressit. Vtitur hac dictione Hippocrates libro primo Epid. & Aphorismo 24. lib. 3. βόρειον καὶ ἄνυδρον τὸ φθινόπωρον αὐχμηρὸν dicens, οὐδὲν γὰρ διαφέρει ξηρὸν, ἢ αὐχμηρὸν, ἢ ἄνυδρον εἰπεῖν, Galeno teste. Hanc sententiam repetit Galenus prog. 2. ἐν καύμασιν αὐυδρίης πυρε- αὐυδρίη. Statu primo.

περὶ ἀνιδρῶτες τὰ πλεῖστα, τοῖς δὲ ὑδὶ ψεκάσιν, ἱδρωτικώτεροι γίνονται. Vbi ἀμυδροῖς pro ἀνυδρίης uitiosè legitur. Hîc uerò ἐν καύμασιν, initium alterius sententiæ fecimus, post Galenum, uetustißimum nostrum exemplar secuti.

¶ ταῦτα δυσκριτώτερα μένει.] Hic locus propter summam breuitatem Hipp. familiarē, ualde obscurus est, & qui Galeni Commentarios temporū calamitate interceptos deploret, cùm nullam opem adferant interpretes. Mihi intelligendus uidetur de febribus, quæ in medijs æstibus sine sudore fuerunt. Etenim quum febrium maximè sit propria per sudores solutio, nil mirum est, si difficilem habuerint expeditionem febres quæ æstate exæstuante nihil aut parum circa initia sudores mouerunt. Sudorem nanq; criticum, in morborum initijs, quibus maximè cruda apparent, ne natura quidem prouocat, nisi onere uelut oppressa & submersa, periclitātem humorum gurgitem à se facessat. Quod ex tota Hipp. doctrina apparet, & docet Galenus lib. 1. Cris. Itaque ὁ ἄλλως ad sudores iudicatorios refertur. Qui uolet hæc omnia ad graßantes tota illa æstate morbos extendere, illud ἄλλως ad temporis iniuriam referet. Pestilente enim statu, crises paucæ, difficiles, incertæ & minimùm tutæ fiunt. Quod sequitur ἀτὰρ ἧσσον, hūc sensum

ſenſum complectitur. Vt faciliores iudicatu febres futuras ſignificaret, niſi ea æſtate adeóque ſqualida eueniſſent, ut ſudores nullos, aut omnino paucos mouerent: Aut ſi cum paulò copioſioribus ſudoribus contigiſſent. Vtrunque enim διὰ ταῦτα complectitur, & nos ſub rerum ſtatu concludimus, cœli iniuriam & uenenatam intemperiem non excludentes.

¶ τὸν τρόπον.] τὸν νόσου τρόπον morbi naturã uertimus, conditionem, circunſcriptionem, formam, ſpeciem, conſiſtentiam, modum intelligentes. Quem enim alij morborum modum, mores, & morborum formas comprehendentem uertunt, Hippocratis τρόπον exprimentes, nos naturam maluimus dicere, quòd Latinè melius iſta ſonet. Mores nanq; lenitate & feritate circunſcriptos, morbi uerò εὐήθειαν καὶ κακοήθειαν, natura ſatis explicat, cùm animalium naturam feram & mitem dicimus: ut dixit ille,

— Ingenium mitius eſſe feris.

Τρόπος autem Hipp. multa ſignificat, & ex media illius œconomia deprompta eſt dictio. Cùm enim morbis accommodat, τὰ ἤθη, διαφορὰς, τὴν ἰδέαν, καὶ τὰ εἴδη cõplectitur, ut dum τρόπους πυρετῶν uocat, diuerſa febriũ genera, ſpecies & differentias indicãs. Qui locus adducitur à Galeno lib. 3. de Criſibus. Vitioſè tamen in noſtris codicibus

Lib. 1. Epid. ſect. 3. & libro in ſta. poſt. cap. 4.

τρόπος, unde πολύτροπος. Gal. τρόπους et καταστάσεις pro eodem ponit. τρόπους vero idem quod εἴδη species sig: [illegible] Fuchs. de cris. 2 lib. cap. 4.

legitur. Quidam enim ἤδη, quidam ἦθη, quidam etiam ἔδη addunt, cùm ea omnia uox τρόποι includat. Quas uoces, expungendas censeo, ut cum libro Epid. consentiant. Galenus τρόπον τὸ ἦθος significare scribit, initio libri primi Criseôn. Nec alia est significatio huius nominis, quàm speciei & generis, cùm τρόπον ἡμιτριταῖον dixit, lib. 1. Epid. Aliter uerò τῶν ἐπαρμάτων τρόπον scripsit, lib. 1. Epid. pro συστάσει, circunscriptione & consistentia, cùm ea μεγάλα, χαῦνα καὶ κεχυμένα uocat. Nec aliud, quàm formam morbi et naturã intellexit, lib. 1. Epid. φθινώδεα τρόπον, καὶ τεταρταιοφυέα τρόπον scribẽs. Quæ omnia quàm apposité potuimus, uno naturæ uerbo cõclusimus, quo & mores morborum, hoc est, εὐήθειαν & κακοήθειαν comprehendimus. Permutationes autem morborum alio sensu, τρόπους uocat Galenus. Quæ omnia faciunt, ut ostendã multiplicem huius dictionis naturam, non una notione accipi. Cuius frequens est mentio, libro περὶ χυμῶν. De qua etiam multò plura scribimus in nostra Hippocratis Oeconomia. Satis enim hîc fuerit nostram uersionem comprobasse. Erit igitur huius loci sensus: Morbi uitiosam atq; malignam naturam, hoc est pestilentem, iudicationem difficiliorem effecisse. Quod in pestilentibus morbis contingere solet, ut scribit Hippocra-

Statu primo.

Cap. 7. lib. 3. de Cris.

Hippocrates libro 3. Epid. ἀκρισίαι πολλαὶ, τὰ δὲ δύσκριτα. Et ἱδρῶτες οὐ κρίσιμοι. Deinde paulò post. οὐδὲ γὰρ αἱ γινόμεναι τουτέοισιν ἀποστάσιες ἔκρινον, ὥσπερ τοῖσιν ἄλλοισι. δύσκριτα μὲν πᾶσι πάντα ἐγίνετο καὶ ἄκριτα. Id autem accidit ob multã malignorum humorum copiam, naturæ uires exoluentem. Aut enim nulla propè, aut difficilis est solutio, aut infida, & quæ recidiuas afferat, ut apparet ex libro primo Epidimiorum. Δύσκριτα uerò Hippocrati sunt, ut interpretatur Galenus, τὰ χαλεπῶς καὶ μοχθηρῶς κρινόμενα, καὶ μετὰ πλειόνων τε καὶ χαλεπωτέρων συμπτωμάτων, καὶ σὺν ἀγῶνι μείζονι. Vt ἄκριτον & δύσκριτον, ἀτελῆ, ἄπιστον, κινδυνώδη, καὶ τὴν μετὰ συμπτωμάτων σφαλερῶν, ἀσαφῆ, ἄσημον, καὶ κακὴν κρίσιν contineant. δυσκρίτους etiam καιροὺς uocat Aphor. 8. lib. 3. κακοκρίτους. ἢ γὰρ μετὰ κινδυνωδῶν συμπτωμάτων αἱ κρίσεις γίνονται τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἢ αὐτίκα ὀλέθριοι, ἢ πάντως ὑποστροπιάζουσιν. Δύσκριτα quoq; dicuntur Aphor. 29. lib. 4. κακὴν ἐπιφέροντα κρίσιν, ὥσπερ καὶ κακόκριτα, ἢ οὐ βεβαίαν. Porrò qui τρόπον ad speciem & formam febrium referre uolet, alium eliciet sensum, & illud εἰμὴ καὶ ἄλλα aliter quàm nos uertet.

In statu pestilenti.

Statu 2. & 3.

Τὸ δύσκριτον

HIPPO-

HIPPOCR.

Οἱ καῦσοι ἐν τῇσι θερινῇσι μᾶλλον γίνονται, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ὥρῃσιν, ἐπιξηραίνονται δὲ μᾶλλον θέρεος.

INTERPRETATIO,

ÆStatis tẽporibus plurimùm oriuntur febres ardentes, et si alijs quoque. Æstate tamen sicca & exæstuante, contrahuntur magis & increscunt.

COMMENTARIVS,

Febres ardentes circũscribuntur, ut inquit Gal. τῷ δηγνικῷ τῇ δίψης τε, καὶ τῷ διακαῆ θερμασίας ἢ πυρώσεως. *Dicuntur enim febres ardentes,* ὅταν ἡ θερμασία διακαίῃ τὸν ἄνθρωπον, ἄπαυτόν τε τὸ δίψος ἔχῃ. *Ex his igitur ueluti signis* παθογνωμονικοῖς, *febris ardentis descriptio conflatur: nec opus est alia signa plurima accedere, quæ necesßitatis nullã uim adferunt. Qualia lib.3.* Epid. *&* 4. de Rat. *uict. in morb. acu. describuntur. Satis est enim adesse,* τὸ ἄπαυστον δίψος, ἀνδῆτε καὶ καυσώδη, καὶ ἀσώδη τὴν θερμασίαν. Atq; *ex his facilè apparet, in medijs æstibus pullulare, cùm ex ardoribus, proprijs uelut causis, effecta facilè consequantur.* Non *alia ratione, quàm quòd æstate febres aßiduæ & tertianæ*

Lib. 3. Epid. statu pestilen.

Lib. 4. de rat. uict. in morb. acu.

tianæ plurimæ graßantur. Inter quas & ardentes numerantur. Hîc autem ἐν θερινῇσι, *non aliud significat, quàm quod lib. de Rat. uict.* ἐν θερινῇ ὥρῃ *dixit. Est autem* θερινὴ ὥρα, ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ, ἄντε ἐπὶ τελευτῇ τοῦ ἔαρος, ἄντε ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους, ἄντε ἐν τοῖς μέσοις, ἢ τοῖς τελευταίοις· αὕτη κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ᾖ. *Ex quo fit, ut alijs quoque temporibus suboriri poßint, ijs qui Hippocratis placitum legerunt,* νοσήματα πάντα ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεσθαι, μᾶλλον δὲ ἔνια κατ᾽ ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεσθαι καὶ παροξύνεσθαι. *Nec hoc nouum uidebitur ei, qui* καῦσον νόθον *apud Hippocratē uiderit, et* καῦσον κωματώδη καὶ οὐκ ὀξὺ πυρετὸν, οὐδὲ λίην διψώδη, *et* καῦσον οὐ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τῆς καταστάσιος γινόμενον, κατά τι δὲ συμβεβηκός. Ἐπιξηραίνεσθαι *uerò non aliò mihi referri uidetur, quàm ad febrium ardentium originem, quam expreßit Hippocrates lib. 4. de Rat. uict. in morb. acut. his uerbis:* καῦσος δὲ γίνεται, ὁπόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλέβια ἐν θερινῇ ὥρῃ ἐπισπάσηται δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ἐς ἑωυτά. *Et rursus,* γίνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκ πορείης μακρῆς, καὶ δίψεος μακροῦ, ὁπόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλέβια, δριμέα καὶ θερμὰ ῥεύματα ἐπισπάσηται πρὸς ἑωυτά. *Illic enim, ut inquit Galenus,* διὰ τὸ ἀναξηρανθῆναι, τὰς προκαταρκτικὰς καλουμένας αἰτίας δηλοῖ, ὡς ἐν παραδείγματι, πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ θερμαὶ καὶ ξη-

ραὶ

Aphor. 21. libro 3.
Libro 4.
19. lib. 3.
Lib. 4. de rat. uict.
Lib. 3. Epid. statu pestilen.
Lib. 3. Epid. ἐπιξηραίνεσθαι.

ξαὶ, τοὺς καύσους ὀργάζεσθαι λιώσαυται. Cùm igitur ex rebus omnibus plurimùm ſiccantibus, febres ardentes, tanquam ex cauſis effecta ſequantur: non malè mihi uertiſſe uideor, ut utrunq; comprehenderem, τὸ ἐπιξηραίνεσθαι θέρος, æſtate ſicca atq; æſtuante contrahi & increſcere. Malui enim ſignificantius rem ipſam, quàm uerba tantùm exprimere. Niſi ſi fortè utrunq; complexus ſum, explicata rei ipſius natura. Nec uerò in hoc præcipuè tam graui medicinæ parente, uſqueadeò uerbis inhærendum eſt, ut res ipſas negligas. In quo fidem meam requiri paſſus non fuiſſem, ſi reſiccatas febres dicere poſſem, aut ſi quis quid ſit reſiccari febres, intelligere poſſet. Neq; enim ualde fuit operoſum ſic uertiſſe. Niſi ſi quis reſiccatas febres intelligat, quas ξηρὸς Hippocrates uocat, Galenus uerò aduerſus Lycum, exactè ſiccas dicit, & febrium ardentium genere comprehendit, easq; exactè humidis opponit: in quibus ægri confertim ſudant, & ſudoribus nihil aut mediocriter alleuantur. τυφώδεις καὶ ἱλώδεις uocat. Si uerò ἐπιξηραίνεσθαι augeri æſtate, intendi aut exaſperari intelligas, conſecutionem rerum nactus, uideberis mentem meam aſſequutus.

Lib. 6. Epid.

HIPPO-

HIPPOCR.

Φθινοπώρου μάλιστα θηριώδεες, καὶ ἡ καρδιαλγία. καίτοι καὶ αὐτὴ ἧσσον κακοεργέοι ἄν, αὐτοῦ τοῦ νοσήματος τουτέου ἐόντος. αἱ ἀσκαρίδες δείλης, ὁμοίως τούτῳ. καὶ ἐκεῖνα τηνικαῦτα ὀχλέουσι τῆς ἡμέρης τὰ πλεῖστα, οὐ μόνον διὰ τὸ μᾶλλον πονέειν, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ διὰ σφᾶς ἐωυτάς.

INTERPRETATIO,

AVtumnus ſua feritate & malignitate, interaneorum animalia maximè gignit, oriſq; uentriculi dolorem, qui tamen in eiuſmodi morbo minus infeſtus eſt. Lumbrici tenues, aſcarides dicti, ueſpere maximè, cui analogia quodammodo reſpondet autumnus, infeſtant. Affligunt uerò ut plurimùm hac diei parte, non ſolùm doloris ratione qui tunc magis urget, ſed ſuopte quodam impetu.

COM-

COMMMENTARIVS,

θηριώδης.

Θηριῶδες.] Hæc dictio ex media Hippocratis œconomia, deprompta est. Atq; haud scio, an alia sit quæ æquè multiplicem habeat notionem. θηρίον enim modò ἄγριον ἕλκος Hippocrat. significat, ut ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον: modò intestinorum animalia & lumbricos, ut quoties morbis accommodat, hoc loco præsertim, libro 4. Epid. & 6. & libro περὶ χυμῶν. θηριῶδες etiam ueteribus significauit πᾶν τὸ κακόηθες, εἴτε ἐλέφαντα, εἴτε καρκίνον, εἴτε φθίσιν, εἴτε τὰς ἀσκαρίδας, εἴτε τὰς ἕλμινθας, ut scribit Galenus. In quem sensum aliquando rapitur, τὸ φθινόπωρον θηριῶδες. Hæc enim omnia autumno inuadunt, ob inæqualem cœli temperiem & malignam humorum sobolem. Vnde φθινόπωρον φθινῶδες aliquando Hippocrati dicitur, & βῆχες, θηριώδεις, κακοήθεις. Sic φθινόπωρον θηριῶδες, uocat Aretæus lib. 2. περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν, quòd exitiales & ualde maligni morbi eo tempore grassentur. Alio uerò sensu, αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες θηριώδεες, καὶ τὰ ἐπ' ὀλίγον θρασέως παρακρούοντα, μελαγχολικὰ θηριώδεα Hippoc. dicuntur. Significat enim θηριώδεις παραφροσύνας, uehemētem & ferinam desipientiam, insaniam, cùm laborantes ferarū ritu adstantes inuadunt. Quos idem per ἐξισταμένους

Lib. 6. Epid. Com. 1.

Lib. 6. Epid. sect. 1.

Cap. 9.

In Pror. & Coac.

μένες μελαγχολικῶς ἢ μανικῶς exprimit. Quorum omnium fusiorem demonstrationem & huius dictionis authoritatem in nostram Œconomiã reijcimus. Cæterùm hîc θηριῶδες φθινόπωρον, quantum potuimus aptè expreßimus, dicentes, autumnum sua feritate & malignitate interaneorum animalia gignere. Quod enim alij ferinum autumnum dixerunt, non est quòd quis magis intelligat, quàm ipsam Hipp. dictionẽ, quam abundè explicamus, cùm feritatem & animalia ipsa, hoc est lumbricos, hac dictione includimus, ne quid nos quis omisisse censeat. Per feritatem enim, humorũ qui autumno gignuntur uirulentiam & malignitatem intelligimus, quæ est horum omnium causa. Sic hac dictione & causam & affectum exprimimus. Interaneorum autem animalia dixi, paßim Plinium sequutus, ut illud θηρίον aliqua ex parte assequerer. Superest ut nostram interpretationem ex Hipp. ipso comprobemus, libro sexto epid. τὸ θηριῶδες φθινοπώρον, de lumbricis aluum infestantibus omnes intelligũt, potius quàm de cæteris morbis qui autũno grassari cõsueuerunt: quòd per θηρία Galenus ea animalia intelligi uelit. Hippocrates etiam libro quarto Epid. morbos autumni in quodam ægro describens, eos ferè omnes, quos hîc & libro 6. epid. enumerat: ubi lumbricum uomitu eiectum

Cap. 6. l. 20.

Sect. 1. Aph. 13.

In exegesi uocum Hipp. Eumenis uxore.

significat, inquiens: βραχέα ἀνεμῶσα καὶ τὸ ἐπιμήνιον. Vbi πυρετοὺς θηριώδεας, febres quæ à lumbricis excitantur intelligit: aut eas, in quarum declinatione & solutione lumbrici excernuntur: cùm dixit θηριώδεες ἐν τῇσι κρίσεσι. Quæ tamen ad lumbricos semper referuntur. Nisi si quis existimauerit febres θηριώδεες ab eo dici, eas quæ autumno à bile per æstatem torrida fierent, in quibus desipientiæ immites admodum καὶ θηριώδεες excitarentur, quòd febres etiam prius ἐρυθρὰς uocasset. In qua opinione aliquando fui. Sed præstat nunc mutata quasi uelificatione, mentis etiam cursum commutare. Præcipuè uerò ad hũc locum explicandum facit, quod in Coacis prænotionibus scripsit Hipp. καρδιαλγικὰ καὶ μετὰ τρόφου κοιλίης θηρία καταῤῥήγνυνται. Nemo enim quin de lumbricis intelligendus sit hic locus ambigit. Cæterum θηριῶδες hîc lego, librum Epid. sextum & uetustissimum nostrum exemplar sequutus. θηριώδεες tamen si quis legendum censeat, non repugno, dum ægros aut febres intelligat, in quibus lumbrici gignuntur, aut etiam expelluntur.

¶ Καρδιαλγία.] Galenus passim καρδιαλγίαν, oris uẽtriculi dolorẽ interpretatur, quòd τὸ τοῦ γαστρὸς στόμα, καρδία antiquis dictum sit. Non est autem mirandum, hunc ipsum affectum plurimũ autumno contingere, ob magnam cacochymiam & bilis

Lib. 5. de loc. affe. & lib. 2. de pla. Hip. & prol. & apho. 65. lib. 4.

& bilis flauæ. quæ per æstatē summa petebat & innatabat, adustionem. Quinetiam ob cœli inæqualitatē humores corporis penetralia petentes, uentriculū & intestina autumno affligunt, unde λειεντερίαι καὶ δυσεντερίαι. Quod his uerbis expressit Gal. μάλιστα δὲ εἰκὸς ἐν ψυχρῷ καὶ ἀνωμάλῳ, καὶ κακοχύμῳ καιρῷ, βλάπτεσθαι τὰ κατὰ γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα. λεπτοὺς γὰρ καὶ εὐκινήτους ἐν τῷ θέρει τοὺς χυμοὺς γιγνομένους, διαλεγόμενον τὸ φθινόπωρον, ψυχρόν τε ἅμα καὶ ἀνώμαλον ὑπάρχον, εἰς τὸ βάθος ἄγει τοῦ σώματος. ἐν τῷ βάθει δὲ ἐστὶ ἡ τῶν ἐντέρων θέσις. Lūbricos uerò suo morsu & putrilagine καρδιαλγίαν excitare, nō mirabitur qui uiderit ab iisdem sæpe τὰ ἐπιληπτικὰ συμπτώματα commoueri. Vnde Hippocrates lib. sexto epid. τῷ φθινοπώρῳ καρδιαλγίας adscribit, & in Coacis καρδιαλγικά. Quinetiam lib. epid. 4. in ægra cuius superiori annotatione meminimus, scribit, ἤμεσε χολὴν μέλαιναν, καὶ αἱ καρδιαλγίαι χολώδεες, βραχέα ἀνεμοῦσα καὶ τὰ ἑλμίνθιον. Et paulò pòst, καὶ ἀσώδεες καὶ καρδιαλγέες. Quòd autem dicit oris uentriculi dolorem in eiusmodi affectu minus uiolentum esse: id ad temporis continuitatem referendum uidetur, nō ad morbi uehementiam. Lumbrici enim suo motu uentriculū petētes, accessionibus quibusdā affligunt, deinde ad inferiora descendunt. Et solent ferè aut uomitu aut secessu ui naturæ morbum

Aph. 21. lib. 3.

Aph. 22. li. 3.

euincentis propelli, quod morbũ leuiorem facit. Qui enim in ore uentriculi lũbricos habent, magna ex parte eos euomũt: qui in intestinis, per inferiora excernũt: ut ex Aëtio & Paulo apparet.

Lib. 9. & lib. 4.

¶ αἱ ἀσκαρίδες.] Ascaridas retinuimus lumbricorum tenuium speciem significantes, ne in ambiguo nomine hæsitaremus. Quod sæpe faciendum in his scriptis consulo. Ascaridas Gaza tipulam uertit: Hermolaus & Ruellius tineas exponunt. Sunt autem ἀσκάριδες ἕλμινθες ἰσχναὶ καὶ μικραὶ καὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ἐντέρῳ γεννώμεναι. ut scribit Gal. Cæterum illud ὁμοίως τούτῳ ualde obscurum est: intelligendum tamen esse de ea affectione quam habet autumnus ad diei uesperam, existimo. Ad quam notionem mihi quodammodo uiam muniuit Hippocrates, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς εἰς δείλην καὶ αἱ ἀσκαρίδες. Autumnus enim uelut anni ipsius occasus est. Et quemadmodũ ascarides ad autumnum, ita se ad diei uesperam habent. Vt enim plurimum oriuntur autumno, qui uelut anni uesperus est: ita & uespere in die ferè commouentur. Hunc locum longè clarius explicant quæ de autumno sequũtur. Lumbricos autem uespere & sub noctem commoueri, omnes ferè animaduerterunt in opere medico faciundo, tum inæqualitatis & frigoris ratione, tum quòd hoc tempore, auiditate quadam naturali ad cibatum feran-

In Exeg.

Lib. 6. epid. aph. 14. sect. 1

ferantur. Quæ quidem ascarides, ut è lumbricorum genere, propter loci & fomitis distantiam plurimùm ducuntur. Accedere ad id potest, quòd morborum insultibus maximè excitantur, qui ut plurimum accessiones (autumno præcipuè) uespere habēt, ut subindicat his uerbis Hippocrates, καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ νόσῳ. οἷον τὸ ἐν δείλῃ παροξύνεσθαι. Quam morbi naturā annotauit in quodam puero, οἷον τὸ ἐς δείλην παροξύνεσθαι, τοιοῦτον ἐν πάσῃ τῇ νόσῳ. Atq; istud etiam satis indicant quæ sequuntur, οὐ μόνον διὰ τὸ μᾶλλον πονέειν. Illud enim ad doloris sensum, quem morborum accessiones infligunt, referendum, quæ in febribus autumnalibus, lumbricis præcipuè scatentibus, uespere magis excitantur. Quod sequitur διὰ σφᾶς ἐωυτὰς, naturalis auiditatis sensum, & ad eum proprium quendam impetum significat.

Lib. 4. epid.

HIPPOCR.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξύταται νόσοι καὶ θανατωδέσταται. τὸ ἐπίπαν ὅμοιον τῷ δείλης παροξύνεσθαι, ὡς τοῦ ἐνιαυτοῦ περίοδον ἔχοντος τῶν νόσων, οἷον ἡ ἡμέρη τῆς νόσου, οἷον τὸ δείλης παροξύνεσθαι, τοιοῦτον τῆς νόσου καὶ ἑκάστης καταστάσιος πρὸς ἀλλήλας, ὅταν μήτι νεωτεροποιηθῇ ἐν τῷ

ἄνω εἴδει. εἰ δὲ μή, ἄλλως ταῦτα καταστα-
σιος ἂν ἄρχοι. ὥστε καὶ τὸν ἐνιαυτὸν πρὸς
ἑωυτὸν οὕτως ἔχειν.

INTERPRETATIO,

Autumnus acutiſsimos morbos & maximè exitiales gignit. Qui, in eo quòd acceſsiones ueſpere moueat, eam omnino habet affectionem ad annum totum morborum, uelut reuerſiones & circuitus habentem, quam ueſpertinæ acceſsiones ad eam, in qua fiunt, morbi diem. Tale quid euenit, ubi morbus & temporis circumſcriptio ſibi mutuò reſponderint: dum ne quid in ſublimi illa natura innouetur. Quòd ſi accidat, iſta in alium temporis ſtatum erumpent, quo & plurimùm poterũt & ualebunt. Vt neceſſe ſit, annum ipſum & anni partes ſic ſe inuicem habere.

COMMENTARIVS.

EN φθινοπώρῳ.] Hinc sumptus est aphorismus 9.lib.3. Autumnũ autem lethalè esse, præter rationes Galeni, quas hîc prudẽs & sciens omitto, his uerbis de autũno scribẽs indicat Hip. ἰσχυρῶς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νοσημάτων μακρῶν, ὅτι τὴν ὥραν ταύτην τελευτῶσιν οἱ πλεῖστοι. Autũnũ lõgè pe- Pror.2. riculosiß. & qui plurimos opprimat, ait Celsus.

¶ Τὸ ἐπίπαν.] Illud τὸ ἐπίπαν quidam superiori Lib.2.cap.1. sententiæ iungũt, & sic legitur aph.9.lib.3. Sensus autem huius loci subobscurus est. Hîc enim duo inter se cõmittit Hippocrates. Vt enim se habet annus totus ad diem morbi: ita & autũnus in eo quòd uespere accessiones facit, ad accessiones eas quæ in morbi die, uespere fiunt. In quo duo significantur, Autumnum uesperi conferri, & autumnum ipsum, suorum morborum insultus uesperi ferè cõmouere, ut de ascaridibus dixit. Quare & τὸ ἐπίπαν huc referri debet, nec temerè ab Hipp. positum existimandum. Autumnum autem ipsum uesperi unius diei conferri, satis testantur Hipp. Lib.6.Epid. sect.1. uerba, οἷον τὸ ἐν δείλῃ παροξύνεσθαι, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς εἰς δείλην. Et Galeni pulcherrima illa analogia, qua Com.1.in li. 9.epid. unius diei tempus ad anni tempora examinat. Inquit enim ἀναλόγως γάρ τινα ἔχειν ἡγεῖται τὴν ἡμέραν πρὸς ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, ὡς τῷ μὲν ἑωθινῷ καιρῷ τὸ ἔαρ ἐοικέναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τὸ θέρος, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ τὸ

ἐοικέναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τὸ θέρος, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ τὸ φθινόπωρον, τῇ δὲ νυκτὶ τὸν χειμῶνα. Idem ſatis indicat hoc loco Hipp. cùm dicit, annũ habere uelu ti morborum ambitus. Id enim ad diei unius circunſcriptionem plurimum facit, qua ferè morborum circuitus definiuntur.

¶ Τοιοῦτον.] Huius loci ſenſus, ex his quæ ſequuntur manifeſtior fit. Morbos enim & anni uiciſsitudines, & temporis ſtatum ſeſe mutuò conſequi neceſſe eſt, ut certi & legitimi morbi fiant. Illud autem τοιοῦτον ad morbos autumni lethales referri debet. κατάστασιν etiam hîc non aliud ſignificare, quàm temporis circunſcriptionem, ſtatum, conditionem & anni uices, ex his omnibus quæ ſequuntur, notius eſt quàm ut demonſtratione indigeat. Quod ſequitur, ὅταν μή τι νεωτεροποιηθῇ ἐν τῷ ἄνω εἴδει, ſublimem naturam uerti, eum qui ſupra nos eſt ſtatum, & nos ambientem aëream naturam intelligens, quæ annuas uiciſsitudines & temporis conditiones temperat atque moderatur. Quòd ſi quis ad aliquid maius referre uelit, & ſuperiorem aliquam cauſam, cœli ſupremam illam faciem intelligere poterit, in qua ſyderum motus, ortus & occaſus depinguntur: à quibus cœli & aëris temperies originem ſumit & tota dependet. Atq; haud ſcio an ulterius progredi liceat,

Vt initio Cõmen. 3. in lib. 3. Epid.

& an

& an supremam illam & æternam naturam intelligat, quæ sua uelut infinitate, uniuersitatis numeros temperet, statas temporum uices definiat, syderum cursus inhibeat, & Solis & Lunæ alternantes operas in nostrum usum commodet. Hîc enim magnum quiddam includere Hippocratis eloquentia potest. Fuit nanque (ut inquit Celsus) uir arte & facundia clarus. In Proœmio.

¶ Εἰ δὲ μή.] Sin minus uertere potui, ut etiam referrem ad ea quæ præcedunt. Malui tamen sequi quod præsens est, & uerti, Quod si accidat, hoc est si quid innouetur, futurum ut in alio temporis statu, hi morbi præualeant. Nam si qua in re naturalis anni temperies aberret, & morborum formas consequi necesse est. Legitimis enim temporibus, legitimi morbi fiunt, intempestiuis, intempestiui: & si quando eadem die frigidi aut calidi inæqualitas acciderit, autumnales morbos expectare oportet. Quod sequitur, ὥστε, ad ea quæ præcedunt uel consequuntur referri potest. Morbos enim anni temporibus respōdere oportet, & anni tempora conditionibus inter se: ut annum ipsum in sese collatum, naturales suas uicißitudines habere necesse est.

HIPOCR.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσι καὶ ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδοῦσιν ἔτεσιν, εὐσταθέες καὶ

εὐκρινέστατοι αἱ νοῦσοι, ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι, ἐν γοῦν Περίνθῳ ὅταν τι ἐκλίπῃ ἢ πλεονάσῃ ἢ πνευμάτων, ἢ μὴ πνευμάτων, ἢ ὑδάτων, ἢ αὐχμῶν, ἢ καυμάτων, ἢ ψύξεων. τὸ δὲ ἔαρ τὸ ἐπίπαν ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

INTERPRETATIO,

COnſtantibus & certis temporibus & annorum tempeſtiua tempeſtiuitate, morbi qui facilè ſoluantur & conſiſtant, gignuntur. Incertis uerò & inconſtantibus, qui neque facilè ſoluantur, neque conſiſtant. Quale quid in Perintho accidit, ubi uentorum flatus, aut ab his quies & ceſſatio, aut imbres, aut ſiccitates, aut uehementes ęſtus, aut algores exuperarint, aut defecerint. Ver uerò ſaluberrimum omnino eſt, & minimè exitiale.

COMMENTARIVS,

MOrborum naturas & anni tempeſtates inter ſe mutua conſenſione reſpondere oportet, ſi certam & legitimam conſiſtentiam

ſtentiam aut iudicium habituri ſint. Morbi enim niſi accenſum quodammodo & adminiſtrum habuerint congruum anni tempus, nullam habent certam circunſcriptionem & formam. Mutuum horum inter ſe concentum ſatis aperit his uerbis Hipp. lib. περὶ χυμῶν. ἡλικίῃσιν, ὥρῃσιν, ἐνιαυτοῖσιν, ὅμοια. Aetates enim, anni ſtatus, & tempeſtatum temperies, ad morborum generationem plurimùm conſentiunt. Aëris nanque conditio in noſtra corpora ius quodammodo exercet: ut uerum ſit quod dixit Hipp. lib. περὶ ἀέρων &c. ἅμα τῇσιν ὥρῃσιν καὶ αἱ κοιλίαι μεταβάλλουσιν τοῖσιν ἀνθρώποισιν. Hunc totum locum ſatis explicat aph. 8. lib. 3. Sumptus enim eſt ex media Hipp. diſciplina. Quem in ſenſum multa ab eo ſcribuntur libro περὶ ἀέρων, ὑδάτων &c. ea præcipuè parte quæ in noſtris codicibus falsò libello περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων, adſcribitur. Multa etiam ſceibuntur in eam ſententiam lib. περὶ χυμῶν. Sed id præcipuè quod ita ſcribit, ὥρης δὲ οἷαι ἔσονται νοῦσοι, καὶ καταστάσιες ἐκ τῶν δε, ἢν αἱ ὧραι ὡραίαι, εὐτάκτως, εὐκρινέας νόσους ποιέουσιν. Et, ὅ, τι δ᾽ ἂν ἐξαλλάξῃ ἡ ὥρη, ὅμοια ἢ ἀνόμοια ἔσται τὰ νοσήματα, οἷα ἐν τῇ ὥρῃ ταύτῃ γίνεται. Et quæ in hanc ſententiã multa ſcribuntur. Hippocrates uerò, καθεστῶτας καὶ συστασίας καιροὺς, non alio ſenſu uocat, quàm quum dixit in fine lib. 3. Epidim. συστᾶθεὶς θέρος. Et lib. περὶ χυμῶν.

μῶν. διόπερ καὶ αἱ ὧραι ἄκριτοι καὶ ἀκατάστατοι γίνονται, ὥσπερ καὶ αἱ νοῦσοι ἐὰν προεκρηγνύωνται, ἢ προεκκρίνονται, ἢ ἐγκαταλείπωνται. Quibus in locis tẽporibus adſcribit quæ hîc morbis, ex mutua inter ſeſe conſecutione. Vnde ſatis apparet καθεστῶτας καιροὺς dici, tempora quæ præſtitutã à natura temperiem ſeruant, dum ne quid in aëris conditione & ſtatu, ante definitum diem præoccupent, aut mora quadam etiam tardent aut deficiant. Quod ſignificat τὰ ὡραῖα ὡραίως ἀποδιδοῦσιν ἔτεσιν. Quæ uerba ſatis aptè (ni fallor) per tempeſtiuam tempeſtiuitatem reddidimus, ut illud ὡραίως ex Plinio conſequerer, qui lib. 11. mel horæum à tempeſtiuitate præcipua dici ſcribit.

Cap.14. Ἀκατάστατοι etiam πυρετοὶ, lib. 4. de rat. uict. dicuntur ἐφ' ὧν μηδὲν ἐστὶ καθεστηκὸς, ὅπερ σημαίνει τὸ βέβαιον, καὶ μὴ διασώζοντες τὴν ἰδίαν μίαν ἀκριβῶς. Quæ omnia morbis accommodari debent, qui à certa ſibi præſtituta forma non aberrant. Tunc enim εὐκρινέστατοι fiunt. Nam neq; cruda adhuc ſuccorum copia, naturæ irritatione ſolui anticipant, & uelut erũpunt (quod προεκρήγνυσθαι Hippocrati dicitur, & à Gal. explicatur lib. 3. περὶ κρισίμων ἡμερῶν.) Neq; uerò naturæ imbecillitate & deiectione tardant aut deficiunt, aut etiam longius extenduntur, quàm ut uires ferre poßint: quod προεκκρίνεσθαι ἢ ἐγκαταλείπεσθαι dicit. Ex

προεκρήγνυσθαι.

προεκκρίνεσθαι.

quibus

quibus bene intellectis facile est mentem Hip. explicare. Qui longè plura desiderat, legat libros Hip. à nobis prius adductos, & Galenum initio cõmen. 1. in lib. 1. epid. Hîc enim nobis abundè satis esse factũ arbitror, si digitos (quod dicitur) ad fontes intenderimus. Quòd autem hîc legitur ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, δύσκριτοι, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι, lego ex nostris codicibus, & aphorism. 8. libro 3.

¶ Ἐν γοῦν Περίνθῳ.] Hîc uerò nunc agit de morbis qui ab Hipp. ἐπιχώριοι dicuntur, & à Gal. fragmento commentarij 1. in lib. 1. epid. Hi enim regionum situm & positum sequuntur. Neq; aëris & tempestatum conditio, medico sola spectanda uenit: sed & ex locorum differentia & situ, perflatu uel insolatu, & irrigatione, morborum genera præsagiẽda sunt, ut docet abundè lib. περὶ ἀέρων, & aph. 3. l. 3. Regionum temperiei morbos accommodari iudicat Hip. lib. περὶ χυμῶν, his uerbis, αἱ δὲ χῶραι πρὸς τὰς ὥρας κακῶς διακείμεναι, τοιαῦτα τίκτουσι νοσήματα, ὁκοίῃ ἂν ὥρῃ ὁμοιάζωσιν, οἷον ἀνώμαλον θάλπος, ἢ ψύχος τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὅταν τοιαῦτα ποιέῃ, φθινοπωρινὰ ἐν τῇ χώρῃ τὰ νουσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ὥρῃσι κατὰ λόγον. τὰ μὲν ἀπὸ ὀδμέων βορβορωδέων ἢ ἑλωδέων, τὰ δὲ ἀπὸ ὑδάτων, λιθιῶντα, σπληνώδεα, τὰ δὲ ἀπὸ πνευμάτων χρηστῶν τε καὶ κακῶν ἄρχονται. Plura eiusdem generis

ris uidere licet apud Hippocratem, in ciuitatum collatione ad anni tempestates libro περὶ ἀέρων, *in ea parte quæ libro de capitis uulneribus adscribitur. Perinthū autem Thraciæ oppidum maritimum, destillationibus in thoracem, fauces & pulmonem opportunum, ex his Hipp. uerbis conijcimus lib.* περὶ χυμῶν. ἀτὰρ καὶ ἤν τι πεπονηκὼς ᾖ, πρὶν ἢ νοσέειν, ἐς ταῦτα ἀποστηρίζεται, οἷον καὶ τοῖσιν ἐν Περίνθῳ βηχώδεσι καὶ κυναγχικοῖσιν. ποιέουσι γὰρ αἱ βῆχες τὰς ἀποστάσιας, ὥσπερ οἱ πυρετοὶ τοιαύτας. *Et rursum lib. 6. epid. sect. 7. ubi tußim uere in Perintho grassatum dicit, propter tußim quæ hyeme præcesserat.*

¶ Τὸ δὲ ἔαρ.] *Ver est saluberrimum, quia bonam nactum est primorum corporum temperiem, & in nullo exuperantem. Quod testatur* Lib. 1. de tēp. *Galenus,* φαίνεται τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ. οὔθ᾽ ὡς ἐν θέρει πλεονεκτεῖται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ, μήθ᾽ ὡς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ, μήθ᾽ ὡς ἐν χειμῶνι τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦτο ὀρθῶς εἴρηται πρὸς ἱπποκράτους. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες. *Etenim illud* τὸ εὔκρατον, *uera salubritatis causa est,* ἀλλ᾽ ἡ τῆς τῶν τεττάρων κράσεως ἰσομοιρία, τῆς τε εὐκρασίας αὐτοῦ, καὶ τῆς ὑγείας αἰτία. *Ver etiam* εὔκρατον εἶναι χρὴ, *ut scribit Gal. com.*

1. in 1.

1. in 1. epid. Quinetiam salubritatem ueris indicant quæ scribit Hip. *lib.* περὶ ἀέρων, *cùm ciuitatis situm laudat, quæ ad* Solis *exortum spectat.* Eam *enim ueri comparat, & minimùm morbis obnoxiam* facit. ἔοικέ τε μάλιστα ἡ οὕτω κειμένη πόλις, ἦρι κατὰ τὴν μετριότητα τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. τά τε νοσούματα ἐλάσσω μὲν γίνεται καὶ ἀσθενέστερα.

HIPPOCR.

Πρὸς τὰς ἀρχὰς σκεπτέον τῶν νούσων, εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ. δῆλον δὲ τῇ ἐπιδόσει. τὰς δὲ ἐπιδόσιας, τῇσι περιόδοισι. καὶ αἱ κρίσιες ἐντεῦθεν δῆλοι. καὶ τοῖσι ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυσμοῖσιν, εἰ πρωϊαίτερον ἢ οὔ, καὶ εἰ πλείονα χρόνον ἢ οὔ, καὶ εἰ μᾶλλον ἢ οὔ. πάντων δὲ τῶν συνεχέων ἢ διαλειπόντων χρονίων. καὶ τρωμάτων, καὶ πτυέλων ὀδυνωδέων καὶ φυμάτων φλεγμοναί. καὶ ὅσα ἄλλα ἐπιφαίνονται ὕστερον. ἴσως δὲ καὶ ἄλλων πρηγμάτων κοινῶν, τὰ μὲν θᾶσσον, βραχύτερα, τὰ δὲ βραχύτερον, μακρότερα. καὶ ἐν περιόδοισι τὸ ἐπιπρωϊαίτερον. καὶ ἄλλης ἐπιδόσιος ἀπαυδώσης τῆς νόσου. καὶ γὰρ τῶν παραχρῆμα ἀπολλυμένων, ταχύτεραι αἱ κρίσιες, ὅτι ταχέες οἱ πόνοι, καὶ συνεχέες καὶ ἰσχυροί, τὰ δὲ κρίνονται

ἐπὶ τὸ

Fuchsius παροξυσμοῖς legit. 2 de cris. cap. 4.

ἐπὶ τὸ βέλτιον, μὴ αὐτίκα ὑποφαίνεσθαι.

INTERPRETATIO.

AD dignoſcenda morborum principia, conſiderandum an confeſtim conſiſtendi uigorem habeant. Quod ex incremento manifeſtum fiet. Incrementa autem ex ipſis morborum circuitionibus & ambitibus. Ex quibus iudicationes etiam ipſæ cognoſcuntur, atq; ex acceſsionũ (quę in circuitionibus fiũt) inter ſe cõmiſsione, num maturius, aut diutius, aut magis affligant, nec ne. Ex omnibus autem continuis, aut intermittentibus, aut diuturnis uulneribus & ſputis cũ dolore affligentibus, orientium tuberculorum inflammationes, & quæcunq; ſucceſſu quodam in morbis apparent, atq; adeò ex his quæ uulgò in morbis fiunt: quæ celerius quidem, breuiorem: quæ uerò tardius, diuturniorem ſolutionem indicant: morbo ipſo

bo ipso plerũq; eas quę in morborũ reuersionibus, fiũt accessionũ antici pationes atq; alia incrementa denegante. Eorum enim qui confestim intereunt, ueslociores aliquãto sunt iudicationes, quod et celeres sint dolores & continentes & ualidi. Quæ autem in melius decernunt & iudicant, non statim apparere debent.

COMMENTARIVS.

Πρὸς τὰς ἀρχάς.] *Hic locus morborum uniuersalia tempora definit & designat ex singularium temporum inter se commisſione, & acceßionum, quæ in morborum circuitionibus fiunt, collatione, & eorum quæ in morborum decursu apparent, significatione. Quo fit ut hæc tota sententia ueluti quædam sit pars Aphorismi 12. lib. 1. utrobiq; enim* κατάστασις, *& uelut morbi totius decursus, illiusq; uniuersalia quatuor tempora, qualitate & quantitate inter se collata, explicantur. Est enim* κατάστασις νοσημάτων, *ut scribit Galenus,* οἷον νοσημάτων ἰδέα, καθ' ἣν ἐν τοιῶνδε καὶ τηλικῶνδε σύγκειται τῶν καθ' ὅλου καιρῶν. *Aut,* ἐκ τῶν ὅλων τοῦ νοσήματος καιρῶν ϖριὰ σύνθεσις. *At uerò lib. 1. aphoris. ex morbi natura, circuituum inter se commißione & anni tempore*

κατάστασις νόσου.
Cap. 4. lib. 1. de Cris.

iudicatur. Hîc uerò, ex mutua temporum inter sese & accesSionum comparatione. Quare illud πρὸς τὰς ἀρχὰς, συμβολευτικῶς, & uelut ad principij morborum dignotionem referēs, uerti, ut hîc temporū morbi disciplina cōstitueretur. Quemadmodum & illud Hippocr. sumendum est, πρὸς τὰς ἀρχὰς τοὺς παροξυσμοὺς ἀδιστάναι. Quanquā hinc tantum habita insultuum ratione, principij cognitionē petimus. At uerò paulò uniuersalior est quæ hîc tractatur temporum morbi dispensatio. Nec refert quòd nullam faciat declinationis mentionem, quæ ab omnibus uel nullo negotio facilè cognoscitur, cùm nihil insignis momenti in morbo afferat. Nullū enim periculum à morbo imminet post statū, quum nullus ui morbi in declinatione perierit, ut scribit Galenus. Adde quòd nullum adfert ad uictus rationem momentum in morbis, ut nec crisim, quæ uel in statu, uel ad statum fieri debet. si modo stato à natura, ordine & tēpore fiat. Hîc uerò ἀρχὴ sumitur, quemadmodū sæpius aliàs apud Hipp. ἀντὶ τῆς κατὰ πλάτος ἀρχῆς, ἢ τῆς πρώτης ἀμερὲς τῶν νοσημάτων ἐπιβολῆς, ut scribit Galenus lib. 1. de crisibus. In quem sensum hunc locū adducit, ubi tamen περὶ τὰς ἀρχὰς legit. Eundem quoq; adfert Cōment. 1. in lib. 6. Epid. Ex quo illud, πρὸς τὰς ἀρχὰς, ad doctrinam referri debere satis apparet.

Lib. 6. Epid. Sect. 1.

Lib. 3. de Cris.

ἀρχή.

¶ ἡ αὐτὴ κα

¶ Εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ] Αὐτίκα, ut aliàs sæpius apud Hip. πλάτος ἔχει χρόνου τοσοῦτον, ὅσον περ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα, καὶ παραχρῆμα δηλοῖ. Etsi enim pro ἀμέλει aliquando ponitur, quod quàm primùm, sine mora, promptè, celeriter, & citò significat: tempus tamē latitudinis capax indicat, ut scribit Galenus. ἀνθεῖν uerò de morbis qui consistendi uigorem habent, dicit eleganti metaphora. Tunc enim maximè uigent & florent, cùm sint περὶ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρότατα πάντα, ut inquit Hip. Sic lib. 1. Epid. αὐτίκα καὶ συνεχής ἐστιν οἷσιν ἀρχόμενος ἀνθεῖ καὶ ἀκμάζει. Ex quibus apparet morborum consistentiam, quam ἀκμὴν uocant, significari, non alia ratione quàm quòd in statu uis morbi maximè elucescat: quemadmodum succorum corporis efferuescētia maximè spectatur cùm morbos sui generis exerunt. De quibus tunc ἀνθεῖν effert Hippocr. lib. περὶ χυμῶν, inquiens, τοὺς μὲν οὖν χυμοὺς εἰδέναι ἐν ᾗσιν ὥρῃσιν ἀνθέουσι, καὶ οἷα ἐν ἑκάστοισι νοσήματα ποιέουσι, καὶ οἷα ἐν ἑκάστῳ νοσήματι παθήματα. Ex eodem ferè fonte est quòd Hippocr. ἄνθεα, τὰ ἐρυθήματα uocat, & sæpe ἀνθηρὰ πτύσματα τὰ ἐρυθρὰ καὶ ὕφαιμα dicit.

Marginal notes: αὐτίκα. | Cap. 7. lib. 1. de Cris. | ἀνθεῖν. | Aph. 30. li. 2. Sect. 3.

¶ Ἐπιδόσει.] Ἐπίδοσις idem Hippocrati quod ἀνάβασις καὶ αὔξησις, ut ostendit Galenus libro de morb. temp. & lib. 1. de cris. ἐπιδιδόναι autem & ἐνδιδόναι inter se opponuntur, quemadmodum

Marginal note: Cap. 3.

ἐνδοῦναι τὴν φλεγμονὴν, καὶ τὸν ὄγκον, καὶ τὴν σκληρότητα, καὶ τὴν τάσιν, καὶ τὴν ὀδύνην λέγομεν, hoc est remitti, ut sumit Gal. initio lib. 3. prognost. ut & ibidem dicit Hippocr. ἢν δὲ μήτε τὸ οὖρον μηδὲν ἐνδιδοίη.

¶ Καὶ αἱ κρίσιες ἐντεῦθεν δῆλοι] In morbi enim statu aut ad statum ipsum, optimæ crises fiant necesse est, ut scribit Galen. Tunc enim perfectæ coctiones apparent, & naturæ uires fatiscentẽ morbum depellunt. Atque huc tota crisium doctrina refertur, ut morbi tempora præcipuè statum ipsum ad crisium & uictus rationem habendam, inuestigemus.

Lib. 3. de Cris.

¶ Καὶ τοῖσι ἐν τῇσι περιόδοισι.] Incrementi morborum inuestigationem hîc ostendit, ex accessionum mutuis inter se collationibus. Hîc enim τὰς τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσιας significat. Hunc totum locum Gal. lib. 1 de Cris. eleganter explicat. ἆρ' οὖν ἤτοι πλέω τοῦ δέοντος ἡμεῖς ἀπομεν, ἢ Ἱπποκράτης τι παραλέλοιπεν, ἐν οἷς ἐδιδάσκων ὅπως ἄντις ἐκ περιόδων εὑρίσκοι νοσήματος ἐπίδοσιν, ἀλλήλοις φησὶ χρῆναι παραβάλλειν τοὺς παροξυσμούς, εἰ ἐπὶ τὸ πρωϊαίτερον, ἢ οὔ, εἰ καὶ ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἢ οὔ, καὶ εἰ μᾶλλον, ἢ οὔ, τὸ μὲν γὰρ πρωϊαίτερον, ἢ οὔ, τοιόνδε τι δηλοῖ, εἰ τῆς συνήθους ὥρας ὁ παροξυσμὸς προὔλαβεν, ἢ ὑστέρισε. τὸ δὲ ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἢ οὔ, πότερον πολυχρονιώτερος ἢ βραχυχρονιώτερος ἐγένετο. τὸ δὲ μᾶλ-

Cap. 3.

δὲ μᾶλλον ἢ οὔ, τὰ λοιπὰ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἔμπροσθεν, ἐν αὐτῷ περιλαβὸν ἔχει. καὶ γὰρ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ ἦθος αὐτό τε τοῦ νοσήματος, καὶ τῶν ἐπιγινομένων αὐτῷ συμπτωμάτων, ἔτι τε πρὸς τούτοις, τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον νοεῖν χρὴ περιεχόμενον.

¶ Πάντων δὲ τῶν συνεχέων.] Hic locus τῶν ἐπιγινομένων καὶ ἐπιφαινομένων doctrinam continet, quæ etiam symptomata dici possunt, ut scribit Gal. aph. 12. lib. 1. & lib. 1. de Cris. Τρώματα uerò ut alibi passim hîc uocat Hippocr. τὰς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν βλάβας, ut eorum nomine ἐξανθήματα, ἀποστήματα καὶ διαστάσεις intelligẽda ueniãt, quæ morborum eruptionem faciunt. Quod satis per φύματα indicauit, τὰ παρ' οὓς ἐπάρματα, & reliquas tumorum præter naturam extuberantias aut abscessus, horum signorum disciplina comprehendens. Atqui haud scio an hîc ῥωμάτων nomine hæmorrhagia subaudienda sit, cùm sæpe ῥώματα αἱμορραγίοντα dicat Hippocr. quibus hæmorrhagia maximè solennis est. συμφωνότεραι γάρ εἰσιν αἱ αἱμορραγίαι ἐπὶ τοῖς ῥαύμασι. ταῦτα γὰρ αἱμορραγοῦσι μόνα, inquit Galen. Hæmorrhagiam autem inter signa critica statui, nemini est dubium. πτύελα autem ὀδυνώδη uocat, tenuia & cruda, quæ cum dolore educuntur, οὐ ταχέως καὶ εὐπετέως, ut scribit in Prognostico. Quòd si alias

Cap. 14.
Ῥώματα.
Gal. cõment. 3. in Prorrh.

Cõment. 3. in Prorrh.

ſputorum malignorum differentias intelligas, quæ propriè πτύσματα ab Hippocr. dicuntur, eadem propè eſt exiſtimatio, dum hîc παθογνωμονικὰ efferri ſigna intelligas, quæ morborũ propriam ſpeciem indicant, & inter critica reponuntur. Thoracis autem morbi ſputis ſignificantur, quæ ſunt Hippocrati maximè celebria exempla. πτυέλων, ὀδυνῶν quidam legunt, & hanc lectionem in uno exemplari reperi. Malui tamen reliquorum noſtrorum exemplariorum celebritatem & authoritatem ſequi. Quod & hîc facimus cùm legimus ἢ διαλειπόντων ἢ χρονίων. Vbi Hippocr. ſymptomatis attribuit & ſignis quæ morbis debentur, quia in eiuſmodi morbis contingant. Quod illi admodum eſt familiare. Quid uerò ſit πτύελον, πτύσμα & φῦμα in noſtra Œconomia ſcribimus. φύματα tamen orientia tubercula uertimus, Celſum imitati.

Lib.5.cap.18. ¶ *ἴσως δὲ καὶ ἄλλων πρηγμάτων κοινῶν.] Id intelligendum uidetur de coctionis ſignis, quæ in urinis & deiectionibus apparent. Coctio enim uerò fieri à natura dicitur, quam calidum innatum, primorum corporum eſſentia, ſua temperie molitur & ueluti πραγματεύεται. Hæc autem dum in morbis apparent, certam ſalutis aut ſolutionis prædictionem faciunt, ut teſtatur Hippocr. & Galenus oſtẽdit lib. 1. de Criſ. De iiſdem* Lib.1.Epid.

dixit

dixit Hippocr. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ δύσκριτα, καὶ εὔκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ, τὰ νοσήματα ὧδε φαινόμενα δηλοῖ. Πράγματα κοινὰ uerò uerti, ea quæ uulgò fiunt, ut uim dictionis exponerem. πραγματεύεσθαι enim de rēbus serijs & sedulitatem requirentibus dicitur, qualia ferè sunt naturalium facultatum in coctionibus opera. Quod per τὸ ἐργάζεσθαι lib. 6. Epid. exprimit. Illic enim ἀλλοιῶσαι, μεταβάλλειν, καὶ πέψαι significat. πρᾶγμα uerò apud Hipp. multa pro uaria rerum natura significat, ut τὰ τοῦ νοσέοντος πράγματα, τὴν τοῦ νοσήματος κατασκευὴν καὶ φύσιν intelligit. Libro uerò περὶ φυσῶν, ubi de sanguinis extra propria conceptacula putredine agit, ὑγρὸν πρῆγμα humidam naturam uocat, his uerbis. ὁκόταν δὲ ἐκλυθῇ τὸ αἷμα εἰς ἀλλότριον τόπον χρονιζόμενον καὶ σηπόμενον, γίνεται πύον, καὶ οὔτε ἄνω δύναται ἀνελθεῖν, οὔτε κάτω ὑπελθεῖν, ἄνω γὰρ οὐκ εὔπορος ἡ πορείη προσάντης τις οὖσα ὑγρῷ πρήγματι καὶ ἑτέρῳ παντὶ βάρος ἔχοντι. Porrò pro βραδύτερον, duo ex nostris codicibus βραδύτερα legunt. Sed nihil immuto eodem constante utrobiq; sensu. | τὰ πράγματα. / Sectio 2. / Prost. 1.

¶ Καὶ ὧδε περιόδοισι.] Hic locus satis indicat ea quæ dicuntur, de signis coctionis intelligi. Sæpe enim contingit, ut his apparentibus, ne morbus quidem secundam accessionem habeat, nedum augmentum, τὸ πρωϊαίτερον autem accessio-

nis occupationem significat ut prius.

¶ Ταχύτεραι αἱ κρίσιες.] Κρίσις Hippocrati est ἡ ὀξύῤῥοπος μεταβολὴ νοσήματος, ἢ τετραχῶς γίνεται. Omnem enim in morbis subitam mutationem ad mortem uel salutem κρίσιν uocat, lib. 1. Epid. ut ostendit Galenus lib. 3. de Cris.

¶ Τὰ δὲ κρίνοντα.] Hic locus totam signorum criticorum disciplinam continet. Qui de signis & causis intelligi debet. Signa enim citrica quæ ut signa sint, causarum etiam rationem habent, in morborum principijs, in quibus omnia cruda sunt, rite uideri non possunt. Principium enim morborum obscuris coctionis signis definitur ut scribit Gal. per totum lib. 1. de Cris. ubi & locus hic ab eo explicatur. Atq; Hippocr. ipse lib. de
Cap. 7. Rat. uict. in morb. acu. longam criticorum symptomatum recensionem faciens, ea in principijs damnat, inquiens, ταῦτα δὲ ἐν ἀρχῇσιν ἐπιφαινόμενα, παραφροσύνης εἰσὶ δηλωτικὰ σφοδρῆς, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσι. Vbi multa ad hanc rem facientia scribit Gal. & tandem concludit, κριθῆναι ἐν ἀρχῇ οὐδ᾽ ἐν δύνασθαι. Eodem sensu rigorem initio
Stat. 3. febrium ardentium damnauit Hippocr. libro 1. epid. his uerbis: τοῖσι μὲν οὖν καυσώδεσιν ἀρχομένοισιν ἐπεσήμαινεν, οἷσι τὰ ὀλέθρια σωυέπιπλεν, αὐτίκα γὰρ ἀρχομένοισι πυρετὸς ὀξὺς, ἐπεῤῥίγουν σμικρά. Hic autem locus lib. περὶ χυμῶν, ab Hippo. etiam

legitur,

legitur, & hanc sententiam repetit Galen. comment. in Aphor. 21. lib. 4. & alibi paßim, quemadmodum multa huiusce generis apud Hippocratem reperire licet, propter huius sententiæ celebritatem.

HIPPOCR.

ΤΑ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα, τὰ προκρινόμενα ἢν ὠμῶς κριθῇ, ὑποστροφαὶ, ἢν δὲ μὴ ἀκρισίαι. γένοιτο δ᾽ ἂν καὶ ὀλέθρια, τὰ μὴ σμικρά. ὅσα κρίσιμα σημεῖα γινόμενα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα δύσκριτα. τὰ ἐναντία δὲ σημαίνοντα, κακὸν, οὐ μόνον ἢν παλινδρομέῃ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίης φύσιος τὰ ἐναντία ῥέποντα, ὥσπερ καὶ τῶν κακῶν σημεῖον ἐπὶ τἀναντία ῥέποντα. θεωρεῖν δὲ οὕτω δεῖ, βρωμάτων, συμπτώσιων φλεβῶν, ὄγκων ὑποχονδρίων, ἀναῤῥοπίων, καταῤῥοπίων. πολλὰ δὲ καὶ τῶν τοιούτων. οἷον, ἀποφθειρουσέων οἱ τιτθοὶ προσισχναίνονται, οὐδὲ γὰρ ἐναντίον, οὐδὲ βῆχες χρόνιαι, ὅτι ὄρχιος οἰδήσοντος παύονται. ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων ὑπόμνημα κοινωνίης, τιτθέων, μαζῶν, γονῆς, φωνῆς.

INTERPRETATIO,

SIgna iudicatoria quæ nihil decernunt, partim mortem, partim difficilem morbi solutionem significant. Quæ uerò præmaturam iudicationẽ dum adhuc cruda sunt omnia occupant, morborum recidiuas conuehũt, & solutionem omnino malam aut propè nullam portendunt. Perniciosa quoq; euadunt si modum excedãt. Eorum quæ decernere nata sunt, si quæ iudicatoria non fiant, difficilẽ solutionem: Si quæ uerò contraria significant, malum iudicant. Non ideo tantùm quòd recurrunt, uerumetiam quòd priscam naturam exuunt & ad contraria uergunt, non secus ac ea mala sunt quæ in contraria transeunt. Id quoq; uidendum est in cibis, uenarum subsidentijs, hypochondriorum tumoribus, & his quæ sursum aut deorsum feruntur momentis. Multa uerò eiusce sunt generis.

Velut

Velut si in abortiones facturis emacruerint mammæ, neque enim hîc contrarietas apparet, ut nec si diuturnę tusses in testium tumores desinunt & cessant. Vnde fit ut testis ex tussi intumescens, nos consensionis quæ est genituræ & uoci cũ pectore & mammis, commonefaciat.

COMMENTARIVS.

TA κρίσιμα.] *Hic etiam locus integram iudicatoriorum signorum disciplinam continet, quæ per totam* Hippocr. *œconomiam latè sparsa, & à* Galeno *libris de* Cris. *&* Prog. *fusè explicata, hîc uelut in arctum contrahitur.* Ex *quo fit, ut hæc* Hippocrat. *uerba apud* Galenũ *sint passim celebratissima, propter tam grauis sententiæ pondus & authoritatem.* δύσκριτα *uerò etsi ex* Gal. *interpretati sumus* κακῶς ἐπιφέροντα κρίσιν ὡσεὶ κακόκριτα, καὶ οὐ βεβαίαν, ἢ τὰ μετὰ χαλεπῶν καὶ μοχθηρῶν συμπτωμάτων κρίνοντα. Hîc *tamen idem quod* ἄκριτον *significat, ut* Gal. Cõment. 3. *in* Prorrh. *interpretatur* δύσκριτα γίνεσθαι τουτέστιν ἄκριτα ποιεῖν τὰ νοσήματα. Comment. *uerò* 3. *in* 1. Epid. *in* Philisci *historia, eandem sententiam repetens,* θανατώδη μὲν, αὔ

τι τῶν

τι τῶν ἐπ' αὐτοῖς θανατωδῶν γένηται συμπτωμάτων ἢ σημείων, λύσηται δὲ, καὶ ἄνευ τούτων διαμένῃ τὰ σημεῖα τῆς χυμῶν ἀπεψίας. Plurima huiusce generis reperire licet apud Hipp. in Prorrh. & Coacis, quæ breuitatis causa omittimus. Meminit uerò huius sententiæ Gal. li. 1. de Cris. & Aph. 4. li. 7.

Cap. 14.

¶ Τὰ προεκκρινόμενα.] Προεκρίνεσθαι Hippocrati dicitur de præcoci & præmatura morbi solutione, dum adhuc morbus crudus est. Quod euenit irritata expultrice facultate & natura à magna humorum copia & uitio, quemadmodum in morborum insultibus sæpißimè usu uenit, ut scribit Gal. Quem locum huc lubẽs adfero, quia Hippocr. mentem facilè explicat. κρίνουσι δ' οὐχ ἧττον τῆς δ' ἡμέρας ἡ γ' τε καὶ ε', καίτοι παρεμπίπτουσι, διὰ οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι μετὰ τῶν παροξυσμῶν αἱ κρίσεις γίνονται. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ αὐτὸ πρός τε τῆς ἐμπειρίας μαρτυρεῖται καὶ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις, οὐκ ἄδηλος ἡ αἰτία. τὸ γὰρ τῆς ταραχῆς βίαιον, ἀναγκάζει τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ λυποῦντα καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ. δύναμις μὲν γάρ ἐστιν αὕτη τῶν ἀλλοτρίων ἐκκριτικὴ, καθότι δέδεικται πρότερον ἐν ταῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὁ καιρὸς δὲ τῆς ἐνεργείας ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ἐστι. τότε γὰρ ἐνεργεῖν ἐδείκνυτο κατὰ φύσιν ἁπάντων ἀποτελουμένων, ὅταν ἐκείνη παύηται, ἀλλ' ἀναγκάζεται ποτὲ πρὸ τῆς τελείας πέψεως ἀποτρίβεσθαι τὰ λυποῦντα, ὥσπερ ἐνίοτε συμπεπληρωμένης.

Lib. 3. de dieb. dec.

μένης ἤδη τῆς πέψεως, ἔτι μέλλει καὶ βραδύνει διὰ ἀῤῥωστίαν. ἄμφω δ᾽ ἔστιν αὐτὰ θεάσασθαι σαφῶς ἐπὶ τῆς γαστρὸς. ἐρεθισθεῖσα τε γὰρ, οὐχ ὑπομένει τὸν τῆς πέψεως χρόνον, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐκκρίνει σὺν τῷ λυποῦντι καὶ τὸ χρηστὸν, ἤδη τε πεπεμμένον αὐτάρκως, ἐνίοτε βραδύνει τε καὶ μέλλει τὸ περιττὸν ἐκκρίναι διὰ ἀῤῥωστίαν. ἐν δὲ γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, ὁ τῆς παντελοῦς πέψεως καιρὸς, ὅσπερ ἐστὶν αὐτῇ τῆς τῶν περιττωμάτων ἀποκρίσεως, ὃν οὔτε προὐλάμβανεν, οὔτ᾽ ἔμελλον ἔτι παρόντος. ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τῆς γαστρὸς, οὕτω καθ᾽ ὅλον ἐδείκνυτο τὸ σῶμα δύναμις ὑπάρχειν ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἀποκριτικὴ τῶν ἀλλοτρίων, ἥτις οἶμαι καὶ τὰς κρίσεις ἐν ταῖς νόσοις ἀπεργάζεται, καὶ διὰ τοῦτο ἄρισται γίνονται κρίσεις, ὅταν ἤδη πεπεμμένα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ὑπάρχει πάντα. τὸ δὲ προεκρήγνυσθαι, καὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζειν εἴωθεν ἱπποκράτης, αὐτὸ μοχθηρὸν ἐστίν. ὁμοῦ γὰρ τοῖς λυποῦσιν ἐκκρίνεται τὰ χρηστὰ, καὶ γίνεται τοῦτο τῆς φύσεως ἐρεθισθείσης, ἤτοι πρός τινος τῶν ἔξωθεν, ἢ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι ἐμπεριεχομένων. Eleganti igitur collatione ostendit Gal. quomodo pondere irritata natura, aut alioqui uiribus defecta, aut externa aliqua noxia labefactata, maturam morborum solutionem occupat: in qua cùm adhuc omnia cruda sunt, nihil momentaneum excernitur, sed quodammodo temerè & sine naturæ prouidentia. Quod προκρίνεσθαι dicitur, ut lib. περὶ χυμῶν, eodem sensu protulit τὸ προεκρήγνυσθαι καὶ προ-

καὶ προεκκρίνεσθαι, ad quæ omnia τὸ ἐγκαταλείπε-
σθαι sequitur, quod τὰ μὴ τελέως, ἀλλ' ἐκ μέρους
κρινόμενα δηλοῖ, ut scribit Gal. Comment. 2. in li-
Sect.2. bro 6. Epid. Est quoq; locus apud Hippocr. lib.
1. Epid. qui hunc totum explanat. ὠμὰ δὲ καὶ ἄ-
πεπτα, καὶ ἐς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα, ἢ ἀκρι-
σίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑπο-
ὑποστροφαί. στροφάς. ὑποστροφαὶ uerò Hippocr. morborum re-
uersiones, recidiuas, recursus & recidentias si-
gnificant. Et celebria sunt apud eundem ὑποστρε-
φόντα καὶ φιλυπόστροφα, ut significet ea quæ mor-
ἀκρισία. borum relapsus conuehunt. Porrò τὸ τῆς ἀκρι-
σίας ὄνομα μέμνημαι δήπου λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ
διττῶς (ut inquit Galenus) ὡς ἤτοι μηδ' ὅλως ἐσο-
μένης κρίσεως, ἢ μοχθηρῶς ἐσομένης. κατ' ἄμφω δὲ
ταῦτα τὰ σημαινόμενα, ταῖς ἀπεψίαις τῶν νοσημάτων,
ἀκολουθοῦσιν αἱ ἀκρισίαι. Ἀκρισίαν igitur uerti solu-
tionem morborum malam aut propè nullam, ut
utrunq; significatum includerem.

¶ Τὰ μὴ σμικρὰ.] In iudicatoriorum signorum
disciplina solenne est, ne quod modum excedat,
aut etiam intra eum subsistat. Hoc enim ne na-
turam quidem alleuat, illud uerò dissoluit &
omnino effœtam reddit. Quæ prorsus ab eorum
signorum natura remota esse debent. Scribit igi-
In Coac. præd. tur Hippocr. ἐν τοῖσι μακροῖσι τὰ μικρὰ ἐπιφαινό-
μενα αἱμοῤῥώδεα ὀλέθρια. Quæ ferè his quæ hoc
loco

loco ſcribuntur, reſpondent. Ex eodem ſunt genere quæ ab eodem ſcribuntur, τὰ ἐκ ῥινῶν λάβρα ῥεῖν ἀποληφθέντα, ἔστιν ὅτε σπασμὸν ἐπικαλεῖται. Et εἰσὶν ἐπὶ αἱμοῤῥαγίῃ λάβρῳ πυκνοῦ μελάνου συχνὴ διαχώρησις. Et εἰσὶν αἱμοῤῥαγίαι πλέονες, προϊόντος χρόνου, κοιλίαι πονηρεύονται. Quam ſententiam repetit Aph. 27. lib. 4. Eodem modo paßim τάξιν καὶ ἐπίσταξιν damnat Hippocr. Vtrunq; complexus eſt. Sic uerbis lib. 1. Epid. ἐπὶ τουτέων ἀποστάσιες ἐγίγνοντο, ἢ μείζους, ὥστε ὑποφέρειν μὴ δύνασθαι, ἢ μείους, ὥστε μηδὲν ὠφελέειν, ἀλλὰ ταχὺ παλινδρομέειν καὶ ξυνεπείγειν ἐπὶ τὸ κάκιον. Sect. 2.

¶ Τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα.] Verti, ſi quæ iudicatoria non fiũt, hoc eſt ſi eadem non fiant. τὰ αὐτὰ ταῦτα enim idem eſſe uidetur quod κρίσιμα. Si igitur ſigna iudicatoria appareant, quæ tamen nullam iudicationem ſignificent & nihil decernant, difficilem morbi ſolutionem portendunt. Ac illud eſt τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς κρισίμοις μηδὲν ὠφελούμενα, ut interpretatur Gal. in Prorrh. Quod ſequitur τὰ ἐναντία δὲ σημαίνοντα, plurimum mihi faceßit negotij. An referri uideatur ad ea ſigna iudicatoria, quæ ut appareant, nedum iuuant: ut contrà, plurimum ſint lethalia, cùm peßima coniuncta habeant ſymptomata, quæ ab Hippocr. in Coacis & Prorrh. dãnantur his uerbis, μετ' αἱμοῤῥαγίαν μελάνων διαδο

δος κακόν. Galenus enim quæ hîc dicuntur τὰ ἐναντία σημαίνοντα, more Hippocratico, πρὸς τοὐναντίον ῥέποντα uocat, & de his intelligit quæ cum peßimis signis apparent. Videtur enim com men. 3. in Prorrh. celebratißimam illam Hippo. sententiam (τὰ κρίσιμα) explicās, hunc locum innuere, quum scribit, κρίσιμα δ' ἐνταῦθα διορίσασθαι ποτὲ θανατώδη, καὶ ποτὲ δύσκριτα. δέδεικται δὲ καὶ τοῦθ' ὑφ' Ἱπποκράτους αὐτοῦ. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς κρισίμοις οὐδὲν ὠφελούμενα, δύσκριτα. τὰ δὲ καὶ πρὸς τοὐναντίον ῥέποντα θανατώδεα. μαρτυρεῖται δὲ τὰ πρὸς τοὐναντίον ῥέποντα ἐκ τῶν ἄλλων σημείων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔγραψε τὰ κακοήθη διαχωρήματα. γένοιτο δ' ἂν ἄλλως τινὶ τοιοῦτον ἕτερον πάθος κακόηθες. οἷον ἔμετος, ἢ οὖρα μοχθηρά, καθάπερ γε καὶ περίψυξις δυσεκθέρμαντος, ἢ ὅλου τοῦ σώματος, ἢ τῶν ἀκρωτηρίων μόνων. ἔστω δὲ καὶ δίψος διὰ βάθους καὶ καῦμα καὶ ἀχλὺς, καὶ δυσφορία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ τῶν ἄλλων τι τῶν μοχθηρῶν.. Hîc enim damnantur ea signa iudicatoria quæ secum syptomata lethalia conuehunt. Atque ea τὰ πρὸς ἐναντίον ῥέποντα uocat τὰ μὴ κρίσιμα καὶ τἀναντία σημαίνοντα. Vt sæpe Hippo. contrariorum affectionem innuit per τὸ πρὸς ἐναντίον ῥέπειν. Atq; sic quidem hic locus uniuersalioris illius prius explicatæ sententiæ lumen esse uidebitur. Mihi uerò uidetur Hippocr. totam signorum cognitionem absoluere, atq; per

τὰ ἐναντία

τὰ ἐναντία σημαίνοντα, ea signa intelligere, quæ etsi eminent, ac indicatoria uidentur, nihil tamē promouent, sed uelut intro recurrunt, ut in tumoribus & abscessibus infidis apparet. Contraria uerò indicatorijs signis significant, quòd ne iudicationem quidem certam, sed relapsum adferant: ut ne addam quòd contrario quodammodo feruntur impetu, quum eorum quæ morbos soluunt natura, fit ut extrà erumpant & emineant, natura morbi fomitem propellente & abigente. Ista autem suo recursu morbum fouent, & suo uelut intro impetu uires naturæ propè accisas funditùs conficiunt, eamq; suppeditant. Atque Galeno commen. 1. in Prorrh. ita damnantur, καὶ γὰρ ὅσα φύματα καὶ ἐξανθήματα πρὸς τὸ δέρμα τοῦ βάθους ἐξανθήσαντα παλινδρομεῖ, χαλεπώτατα πάντων ἐστίν. Quod satis indicant hæc Hippocratis uerba, οὐ μόνον ἣν παλινδρομέῃ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίης φύσιος τὰ ἐναντία ῥέποντα. Quorum omnium mentem satis appositè expressisse mihi uideor, quum dixi, ea priscam naturā exuisse & deposuisse, ac quodammodo in contraria uergere. Sic igitur comprehendemus, quæ ab Hippocrate ἀφανισθέντα καὶ παλινδρομοῦντα dicuntur, quemadmodum libro secundo Progn. dicit, ἢν δ' ἀφανίζωνται καὶ παλινδρομέωσιν αἱ ἀποστάσιες. Eiusdem ferè sunt generis τὰ ἀσήμως καὶ ἀλόγως ῥαστωνήσαντα, ἀφανιζό-

μέζονα, καὶ τὰ μὴ κατὰ λόγον κουφίζοντα, καὶ ῥηΐζοντα καὶ καταμαλιωθέντα. Quæ Hippocratici sermonis maiestatē redolent. De quibus aliâs dicemus.

¶ Παλινδρομέη.] Παλινδρομεῖν Hippocrati est intrò recurrere et uelut originem repetere. Atq; ita de humorum refluxu dicitur, & accommodatur abſceßibus aut tumoribus, qui propter humorum receſſum, eumq; quo intrò feruntur impetum, detumeſcunt & uelut ſubſidunt. Id ita explicat Galenus, ὥς τὰ πολλὰ δὲ τὸ ἀφανίζεσθαι τὰ τοιαῦτα πάθη συμβαίνειν, μεταῤῥεόντων τῶν ὀργαζομένων αὐτὰ χυμῶν, ἤτοι γε εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ὅθεν ὥρμησαν, ὅπερ ἰδίως ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει παλινδρομεῖν, ἢ καί τινας ἄλλους ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος ὄντας.

Comment. 2. in Progn.

Παλινδρομεῖν.

¶ Ὥσπερ καὶ τῶν κακῶν.] Hîc uniuerſalius quodammodo extulit quod prius ſingulariter. Damnat enim ea omnia, quæ in humorum tranſpoſitu in contraria tranſeunt, hoc eſt, intrò recurrunt. ῥοπὴ enim apud Hippocratem, eorum quæ aliquò ferri nata ſunt inclinationem, momentum & libramentum ſignificat, humorumq; μεταστάσεσι præcipuè accommodatur. De quibus ſæpius effert πρὸς τἀναντία ῥέπειν, omnem in oppoſitionē latitudinem intelligens. Damnantur igitur tumores omnes & abſceſſus, qui iudicatorij quidem extra erumpentes, intrò recedunt, non ſecus ac

Ῥοπή.

omnia

omnia φύματα (sic enim uocant omnes tumores, qui foras educuntur & prominent) quæ commutato quodammodo cursu, sese in sinum & intrò colligunt, ac ueluti commutata uelificatione remos inhibent. Ea uerò his uerbis accusat Hippocrates libro 6 Epidim. φύματα ἔξω ἐξοιδέοντα, καὶ τὰ ἀποξέα, καὶ τὰ κορυφώδεα, καὶ τὰ ὁμαλῶς ξυμπεπαινόμενα, καὶ μὴ περίσκληρα, καὶ κατάῤῥοπα, καὶ τὰ μὴ δίκρεα ἀμείνω. τὰ δ' ἐναντία κακὰ, καὶ ὅσῳ πλείστως ἐναντία κάκιστα. Idem libro 1 Prognost. τὰ δὲ διαπυήματα, ὧδε χρὴ σκέπτεσθαι τὰ ἐντεῦθεν. ὁκόσα μὲν ἔξω ῥέπεται ἄριστά ἐστιν, μικρά τε ἐόντα καὶ ὡς μάλιστα ἐκκλίνοντα ἔξω, καὶ ἐς ὀξὺ ἀποκυρτούμενα, τὰ δὲ μεγάλα τε ἐόντα καὶ πλατέα, καὶ ἐς ὀξὺ ἀποκυρτούμενα, κάκιστα. Atq; hæc ita esse accipienda uidetur indicare illud ὥσπερ, & ea quæ de communione cum mammis utero, & cum testibus pectori, sequuntur. fortè uerò aliquis intelligat secludi ab Hippocrate, ea quæ οὐ κατ' ἴξιν, aut κατ' εὐθυωρίαν, sed opposito quodam ductu feruntur, atque per τὰ ὧδε τἀναντία ῥέποντα significari, uelut dixit in Prorrh. τὰ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέοντα. Vbique enim Hippocrates, ἐν ταῖς τῶν χυμῶν διαδοχαῖς καὶ μεταστάσεσιν, naturæ ductum & directionem probat, & κατ' ἴξιν uocat. Sic libro 6 Epid. κατ' ἴξιν καὶ πλευρέων ὀδύνη, καὶ συντάσεις ὑποχονδρίων, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥύ-

Sect. prima.

Sect. secunda.

ξιδος, καὶ ὦτα κατ' ἴξιν, τούτων τὰ πλεῖστα ταῦτα καὶ εἰς ὀφθαλμούς. Rursus idem, πότερον μὲν ἄρα παύσων, ἢ τὰ μὲν κάτωθεν ἄνω, οἷα τὰ παρὰ γνάθους, ἢ καὶ ὀφθαλμὸν, ἢ καὶ οὖς. τὰ δὲ ἄνωθεν κάτω οὐ κατ' ἴξιν. καί τοι καὶ τὰ συναγχικὰ ἐρυθήματα, καὶ πλευρέων οἰδήματα κατ' ἴξιν, ἢ καὶ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος ἄνωθεν διαδιδόντα, οἷον ὅταν εἰς ὄρχιας καὶ κιρσούς.

¶ Θεωρεῖν δὲ οὕτω δεῖ.] Certum quendam & ordinatum naturæ motum considerandum significat in corporis inanitione & repletione, atque hypocondriorum tumoribus. Probatur enim is qui ordine quodam naturæ & ritè fit, neque ἐπὶ τἀναντία ῥέπει. Βρώματα uerò πλήρωσιν intelligo, ex consecutione quadam, ut per συμπτώσιας φλεβῶν, κενεαγγείην. Quæ est (ut loquitur Galenus) ἅπασα κένωσις ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ κενὰ τὰ ἀγγεῖα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ πάσας τὰς κενώσεις.

Aph. 3. lib. 1. Non enim aliter sumit Hippoc. quod dixit, μηδὲ τὰς συμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν. Quod igitur illic simpliciter συμπτώσιας extulit, hîc συμπτώ-

Cap. 6. lib. 3. σιας φλεβῶν uocat. Celsus uerò concidere dixit, quem hîc sequuti sumus. Malui autem cum præcedenti, quàm cum sequenti coniungere, sequutus nostrorum codicum fidem, ut inanitionem & τὸ κενεαγγέειν, quod est ἀσιτεῖν, intelligerem. Gale-

Lib. 3. de Ar. nus etiam commen. 2. in libro de Ratione uictus, κενεαγγείαν significare scribit, τὴν τῶν ἀγγείων κένωσιν.

γνωσιν, κυρίως τε καὶ πρώτως, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀσιτία, κενεαγγεία πολλάκις εἴρηται. Ad eorum porrò qui in morbis fiunt abſceſſuum prædictionem, corporis repletionem aut inanitionem, plurimùm habere momenti, ſcribit Galenus libro 3 de Criſ. ex Hippocrate prognoſtico. Caluus uerò χρωμάτων, non βρωμάτων, cur legerit non uideo.

Κενεαγγεία.

¶ Ογκων ὑποχονδρίων.] In omnibus noſtris codicibus impreßis ὄγκοι legitur: ſed ex perpetuo ueterum exemplariorum conſenſu, ὄγκων repoſuimus, & ad id quod ſequitur, iunximus. Quod uidentur etiam feciſſe interpretes. In his uerò hypochondriorum tumoribus, manifeſtus eſt naturæ impetus, qui extrà fertur. Qui ſi intrò propendeat, damnandus eſt, dum ne qua alia ſequatur uacuatio.

¶ Αναῤῥοπίων.] Αναῤῥοπίην καὶ καταῤῥοπίην medico conſiderandam, ſcribit initio libri περὶ χυμῶν. ubi eam, quæ ſurſum aut deorſum fit humorum lationem intelligit. Sæpe enim humores ſuopte impetu, aut naturæ impulſu, in partes incumbunt. Quorum μετάστασις & ductus uidendus eſt, ſi natura duce aut morbi impetu fiat. Hunc humorum tranſpoſitum ſimpliciter hîc intelligere poſſumus, atque ἀναῤῥοπίων καὶ καταῤῥοπίων per ſe legere. Interpretes ad præcedentia retuliſſe uidentur, & tumorum qui in hypochon

drijs fiunt, inclinationem significant: quia sæpe hac uoce hypochondrijs attribuit Hippocrates, ex quibus uiscerum inflammationes intelliguntur, ut libro sexto Epidim. σπλῆνα καταῤῥοπον uocat, τὸν κάτω τὴν ῥοπὴν ἔχοντα, εἴτε ἰδίᾳ τὸν κατ᾽ αὐτὸν ὄγκον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι συνισταμένων, εἴθ᾽ ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ κάτω μόρια τοῦ σώματος ὠθεῖ τοὺς ἐν αὐτῷ μοχθηροὺς χυμοὺς, ὠνόμασε καταῤῥοπον σπλῆνα, ut inquit Galenus. Ex his uerò omnibus locis τὰ κατ᾽ ἴξιν probari uidentur.

Sectione 2.

¶ Πολλὰ δὲ καὶ τῶν τοιούτων.] Significat in naturæ motibus, quæ solutionem promouent, considerandas mutuas partium inter se affectiones, ex quibus dignoscas, an qui excretiones prouocat impetus, naturali ductu fiat. Et quia ferè de abscessuum tumoribus & subsidentijs loquutus fuerat, quorum cursus facilè apparet. Considerandum etiam monet naturæ ductum in his, quæ nō ita manifesta sunt: ut in abortionibus (quæ solutionem quandam præ se ferunt) mammarum extenuatio spectanda est, & in diuturnæ tußis cessatione, testium tumor. In his enim solutionum generibus, etsi impetus intrò ferri uideatur: non est tamen contrarius, sed naturalis. Tum quia hîc nulla habetur posituræ & situs ratio, ut in cæteris absceßibus: tum quia ad eam quæ intrò fit inclinationem, uacuatio quædam sequitur. Nulla igitur

igitur in his spectanda est contrarietas, cùm ea ex mutua inter se affectione & consensione fiant potius & humorum prolapsu, quàm ex partium situ. Illud igitur οὐδὲ γὰρ ἐναντίον, *nullam hîc apparere contrarietatem significat, quæ ex partium collocatione & habitu inter se pendeat: ut neq; hîc* τὸ κατ᾽ ἴξιν, *eandem ob causam spectari potest, quod ferè spectatur in his quæ è regione & directo posita sunt. Quæ omnia etsi facilè in superius enumeratis apparēt, in his tamen nullo modo quærenda sunt. Eam uerò quæ fit* κατ᾽ ἴξιν *naturæ directionem spectari in his, ut nec in alijs quibusdam debere, scribit Galenus libro 6. Epid.* Comment.2. ἐπί τινων μὲν οὐδὲ δυνατὸν γνῶναι τὸ κατ᾽ ἴξιν, οἷον ὅτι κιρσοὶ μανίαν ἰάσαντο, κατ᾽ ἴξιν γινομένης τῆς ἀποστάσεως. οὐ γάρ ἐστι διακρῖναι πότερον ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ ἐγκεφάλου τῆς διαθέσεως γενομένης ἐμάνησαν, ἢ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. ὥσπερ οὐδ᾽ ἂν βηττόντων χρονίως αὐτῶν πλευρᾶς ἀλγήματος ἀπόστασις εἰς ὄρχιν γένηται, καίτοι τάχα κἀπὶ τούτων διαφυλάττεται τὸ κατ᾽ ἴξιν, εἰ καὶ μὴ γινώσκομεν ἡμεῖς βεβαίως ὁπότερον μέρος τοῦ πνεύμονος, ἢ τοῦ ἐγκεφάλου πέπονθε. ἀλλὰ καὶ μελαγχολίαν αἱμοῤῥοῒς ἰάσατο πολλάκις, οὐδ᾽ ἐνταῦθα γινωσκόντων ἡμῶν τὸ κατ᾽ ἴξιν. ὅτι δὲ καὶ διὰ μήτρας αἵματος κένωσις δαψιλὴς πολλὰ τῶν νοσημάτων ἰᾶται, πρόδηλον. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐνταῦθα δυνατὸν γνῶναι πότερον διὰ τῆς δεξιᾶς μήτρας φλε-

βῶν ἡ ἔκκρισις, ἢ διὰ τῶν δεξιστερῶν, ἢ δι᾽ ἀμφοτέρων ἐγένετο, ταύτῃ μὲν οὖν δυσδιάγνωστον ἢ ἄγνωστον ἔχει τὸ κατ᾽ ἴξιν. In his igitur non ſpectatur directio, ac ne contrarietas quidem. Atque profectò ex hoc loco ſatis apparet quod ſuperius dixit, τὰ ἐπὶ τἀναντία ῥέποντα, intelligi de his quæ in contraria ferebantur, uelut τὰ ἀνάπαλιν καὶ οὐ κατ᾽ ἴξιν.

¶ Οἷον ἀποφθειρουσέων.] Ἀποφθορὰν καὶ διαφθορὰν, abortum uocat Hippocrates, & ἀποφθείρειν καὶ διαφθείρειν, de fœturæ corruptione effert, quod ἐκτιτρώσκειν aliàs dicit. Attici autem, ἀμβλώσκειν. Eſt igitur ἀποφθορὰ ἄμβλωσις, ut inquit Galenus, & quod libro περὶ γυναικείων, ῥυσμὸν uocat Hippocrates. His uerò quæ abortiones paſſuræ ſunt, mammas extenuari ſcribit Hippocrates lib. Aphoriſ. 5. ὁκόσαι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. Hîc uerò προσισχναίνεσθαι dicit, quod in Aphoriſmis ἰσχνοὺς γίνεσθαι. Celſus uerò libro 2. emacreſcere uertit. Quæ omnia de mammarum extenuatione, gracilitate & ſubſidentia intelligēda ſunt, ut ſatis indicat lib. 1. γυναικείων. ἤσιν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃσι περὶ τὸν ἕβδομον ἢ ὄγδοον μῆνα, ἐξαπίνης τὸ πλήρωμα τῶν μαζῶν καὶ τῆς γαστρὸς συμπίπτει, καὶ οἱ μαζοὶ ἐξισχναίνονται, καὶ τὸ γάλα οὐ φαίνεται, φάναι τὸ παιδίον ἢ τεθνηκὸς εἶναι, ἢ ζώειν τε καὶ εἶναι ἠπεδανόν. Quod enim

Lib 6. Epid. commen. 1.

Aphor. 53. & Aphor. 37. & 38.

Capite 8.

enim hîc προϊσχναίνεσθαι τοὺς τιτθούς, illic τὸ πλήρωμα τῶν κενῶν συμπίπτειν καὶ τοὺς μαζοὺς ἐξισχνοῦσθαι dixit. Ἰσχνὸν uerò de extenuatione & gracilitate semper effert Hippocrates, ut φάρυγγα ἰσχνὴν, uocat fauces, in quibus nullus apparet tumor, sed graciles: & ut Aphoris. 34. lib. 4. explicat, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι. Non absimili admodum significatione ἰσχνόφωνον & ἰσχνοφωνίην, de uocis imbecillitate postea scribet. Sic Aphoris. 25. lib. 5. τὸ ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζειν τε καὶ ἰσχναίνειν ὀδύνην scribit, quod est alleuare & minuere. Frigida enim affusa humorum affluxum cohibet, & hac ratione corpora extenuat, unde et dolorem soluit, quia eius causam abigit, ut inquit Gal. An uerò abortum semper præcedat mammarum gracilitas, eleganter disserit Gal. lib. 5. aphor. 53.

ἰσχνὸν. in Prorrh. & Coac.

Sectione 5.

¶ Οὐδὲ βῆχες χρόνιαι.] Aliud genus solutionis adfertur, in quo partum inter se cõmunio, quàm positus potius spectãda est. In diuturnis enim tussibus testium tumor solutionem indicat, & testibus intumescẽtibus sæpe tusses succedunt. Tanta est genitalium partium cum spiritalibus consensio. Quod postea his uerbis indicabit: ἰσχνοφωνίην κιρσὸς λύει, ἐς τὸν ἀριστερὸν καὶ δεξιὸν ὄρχιν. ἄνευ τούτου τὸν ἕτερον, οὐχ οἷόν τε λύεσθαι. Et rursus, οἷσι βὴξ ξηρὴ, οὐ λύεται, ἢν μὴ ὀδύνη ἰσχυρὴ ἐς τὰ ἰσχία, ἢ ἐς

Sectione 5.

Sectione 1.

τὰ σκέλεα, ἢ ἐς τὸν ὄρχιν. Sic lib.1.Epid. πολλοῖσι δὲ βῆχες ξηραὶ, βήσσουσι καὶ οὐδὲν ἀνάγουσι, καὶ φωναὶ βραγχώδεες οὐ μετὰ πολὺ, τοῖσι δὲ καὶ μετὰ χρόνον φλεγμοναὶ μετ' ὀδύνης εἰς ὄρχιν ἑτερόῤῥοπαι, τοῖσι δὲ ἐς ἀμφοτέρους. Et libro 4 Epid. βήσσουσι ξηρὰ οἱ τοὺς ὄρχιας, καὶ ἐκ τῶν βηχέων ἐς ὄρχιν λύεται φλεβοτομηθέντα, καὶ φλεγμαίνοντος βήσσουσιν. οἱ ἐν τοῖς ἐπὶ βουβῶσι πυρετοῖς ἐπιβήσσουσι. Idem paulò pòſt hoc in libro, abſceſſum ex tußi in teſtibus firmari ſcribit, καὶ ἐς ὄρχιας, ἔστι δ' ὅτε ἐκ βηχέων, καὶ ὄρχις αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ. Idem quoque ſubindicant hæc Hippocratis uerba, libro περὶ χυμῶν, καὶ ἐν τοῖσι πνιγμοῖσι, καὶ βηξὶ, τὰ πρὸς ὄρχιν. Galenus uerò multis in locis huius communionis meminit, præcipuè uerò lib.Epid. his uerbis: τοῦ καταψυχθέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐς τὸν πνεύμονα, μέρος τι κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ὀργάνων εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφίκετο, λέλεκται δ' αὐτῷ περὶ τῆς κοινωνίας τῶν γεννητικῶν μορίων πρὸς τὰ κατὰ θώρακα, δι' ἑτέρων γραμμάτων. Meminit etiã libro 3 & 6 Epid. Quibus in locis eleganter conſenſionis partium inter ſe rationem aperit. Quæ quia plurimùm ad noſtrum inſtitutum faciunt, adſcribere non piget. αὐτοὶ λέγουσι τὰς κοινωνίας γίνεσθαι τριχῶς, ἢ διὰ γειτνίασιν, ἢ διὰ τὴν κατὰ γένος, ἢ ἔργων οἰκειότητα. κατὰ γένος μὲν, ὅταν τὸ νευρῶδες τῷ νευρώδει, καὶ τὸ φλεβῶδες τῷ φλεβώδει, καὶ τὸ ἀρτηριῶδες τῷ ἀρτηριώδει συμπάσχῃ. κατ' ἔργον

Comment. 1. & Commen. in ægr.2. post ſta.p2ſt. Comment. 2. & 4.

δ' ὅταν

δ᾽ ὅταν οἱ τιτθοί τε καὶ ὁ θώραξ τοῖς γεννητικοῖς μορ-
ίοις. Porrò hunc locum aliter uidetur legiſſe
Cornarius. Vult enim tuſsim in teſtium tumores Et Caluus.
deſinere, & cōtrà, teſtium tumores ſuborta tuſsi
ceſſare. Quod etiam uidetur ſequutus Medicinæ
noſtræ lumen, Fuſchius ſuis in libro 6 Epidim.
commentarijs. Quæ etſi uera ſunt, ut ex libro 4
Epid. apparet, hanc tamen lectionem ſic immu-
taſſe uidetur. αἱ δὲ βῆχες χρόνιαι, ὅτι ὄρχιος οἰδήσαν-
τος παύονται, καὶ ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων. Contra
tamen Galeni fidem, ut poſtea dicemus. Cæterò
uidendum eſt teſtium tumores, non niſi in diutur
nis & ſiccis tuſsibus apparere, ut ex prius addu-
ctis locis conijcere licet, & ex hoc Galeni loco, Comment. 2.
qui libro 6 Epid. ſcribitur, ὥσπερ οὐδ᾽ αὖ βηττόν-
των χρονίως αὐτῶν πλευρᾶς ἀλγήματος ἀπόστασις εἰς
ὄρχιν γένηται. Sic & Prorrhetico ſecundo, tuſsi
diuturnæ teſtium tumorem adſcribit Hippocra-
tes. οἷσι δὲ τῶν παιδίων ἐξαπίνης ὀφθαλμοὶ διεστράφη-
σαν, ἢ μεῖζόν τι κακὸν ἔπαθον, ἢ φύματα ὑπὸ τὸν αὐχένα
ἔφυη, ἢ ἰσχνοφωνότεροι ἐγένοντο, ἢ βῆχες ξηραὶ χρόνιοι
προσέχουσιν, ἢ ἐς τὴν γαστέρα μέζοσι γενομένοισιν
ἐλαύνη φοιτᾷ, καὶ οὐκ ἐκταράσσεται, ἢ ἐν τοῖσι πλευροῖσι
διαστρέμματα ἔχουσιν, ἢ φλέβας παχέας περὶ τὴν γα-
στέρα κιρσώδεας, ἢ ἐπίπλοον καταβαίνει, ἢ ὄρχις μέγας
γένοιτο, ἢ χεὶρ λεπτὴ καὶ ἀκρατὴς, ἢ πὸς, ἢ κνήμη ξύμ-
πασα ἐχωλώθη, ἄτερ προφάσιος ἄλλης, τούτοισιν πᾶ-
σιν εἰδέναι

φιν εἰδέναι ὅτι ἡ νοῦσος προεγένετο, πρὸ τούτων ἁπάντων. Quo fit ut illud βηχὸς χρόνιαι, ſimul iunxerim, & illud οὐδὲ, non ad id quod ſequitur, ſed ad præcedens retulerim: ut ſit ſenſus, οὐδ' ἐναντίον ἐστὶν εἰ βηχὸς χρόνιαι ὄρχιος οἰδήσαντος παύωνται. Cæterùm quemadmodum in tußi abſceſſus fit ad teſtes: ita & in fœmur & coxendicem concreſcere probant, quæ ſuperius ex Hippocrate adduximus. Vt etiam lib. 4. Epidim. in tußi tubercula ad aures ſuborta & ſuppurationem in humero ſcribit.

¶ Ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων.] Iſta uertimus, ut communionem eſſe ſemini genitali & uoci cum pectore & mammis, indicaremus. Cuius lectionis nos admonuit Galenus in lib. 6. epid. hunc locum adducens: legit enim, ὄρχις γοῦν οἰδήσας ἀπὸ βηχέων, ὑπόμνημα κοινωνίας, στήθεσι, μαστοῖς, γονῆς, φωνῆς. Vocis autem cum pectore affectio manifeſta eſt, cùm huius totus thorax conceptaculum ſit & officina. Mammarum autem tumor uocis mutationem ſequitur, dum in pubertatem fit tranſitus, & ſemen quodammodo pullulat, quod ῥαγίζειν dixit Hipp. Tunc enim uocis aſperitas ſubnaſcitur, diductis omnibus à copioſiore calore uaſis, & mammarum tumor, naturalium lanugo, & menſtruorum defluxus apparet. Ac uelut ſeminis originem teſtatur uocis aſperitas, ita & mammarum

Comment. 4.

Lib. 6. Epid.

mammarum tumor & totius thoracis dilatatio, opificem illum seminis genitalis calorem indicat. Atque haud scio an hîc γονὴ, pro utero sumi possit, ut aliquando apud Hippocratem, ut id referatur ad ea, quæ de abortientibus dixit. Quemadmodum libro περὶ ἄρθρων. γονὰς τὰ γεννητὰ μόρια, uocat. Et Pollux, τὴν μήτραν γονὴν, ab Hippocra- Libro 2.
te uocari scribit. Quibus uerbis communionem mammarum cum utero subindicaret, quæ tam est per se manifesta, ut demonstratione non egeat. Quæ tamen ex libro 5. Aphoris. desumi poterit. Sensus igitur erit partiũ affectiones inter se considerandas: ut in tussi, testium tumor cum spiritalibus instrumentis, eorum affectionis admonet, atque ex ea consensione mutua, cæterarum partium affectio subintelligi potest. Porrò hîc mihi sensus geminus magis uidetur, quàm si istarum omnium partium communionem inter se in tussi existere intelligamus, quod postea scribat Hippo- Sectione 5.
crates, ἰσχνοφωνίην κιρσὸς λύει, οὗ τὸν ἀριστερὸν καὶ δεξιὸν ὄρχιν. Vnde & uocis & seminis genitalis commutationem suspicari possis.

HIPPOCR.

Ἀποστάσιες ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ ὀστέων, ἢ νεύρων, ἢ δέρματος, ἢ ἐκτροπέων ἑτέρων. χρησταὶ δὲ αἱ κάτω τῆς νόσου, οἷον

κιρσοὶ,

κιρσοὶ, ὀσφύος βαρέα ἐκ τῶν ἄνω. ἄριστα δὲ μάλιστα, αἱ κάτω, καὶ αἱ κατωτάτω κοιλίης, καὶ προσωτάτω ἀπὸ τῆς νόσου, καὶ αἱ κατ' ἔκρουν. οἷον αἷμα ἐκ ῥινέων, πύον ἐξ ὤτων, πτύαλον, οὖρον, κατ' ἔκρουν. οἷσι μὴ ταῦτα ἀφιστάσιες, οἷον ὀδόντες, ὀφθαλμοὶ, ῥὶς, ἱδρώς. ἀτὰρ καὶ τὰ ὑπὸ δέρμα ἀφιστάμενα ἐς τὸ ἔξω φύματα, οἷον ταγγαὶ, καὶ τὰ ἐκπυοῦντα, ἢ ἕλκος, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξανθήματα, ἢ λέποι, ἢ μάδησις τριχῶν, ἀλφοὶ, λέπραι, ἢ τὰ τοιαῦτα ὅσαι ἀφιστάσιες μὲν εἰσιν ἀθρόως ῥεύσασαι, καὶ μὴ ἡμιῤῥόπως, καὶ ὅσα ἄλλα εἴρηται. καὶ ἢν μὴ ἀναξίως τῆς περιβολῆς τῆς νόσου. οἷον τῇ Τημενέω ἀδελφιδῇ ἐκ νόσου ἰσχυρῆς, ἐς δάκτυλον ἀπεστήριξεν, οὐχ ἱκανὸν δὲ δέξασθαι τὴν νοῦσον, ἐπαλινδρόμησεν, ἀπέθανεν.

INTERPRETATIO.

QVæ abſcedere nata ſunt, ea per uenas, oſſa, neruos, cutim, aut alia huiuſmodi diuerticula abſcedunt, bonaq; ſunt, ſi infra morbum fiant. Qualia ſunt uarices & lumborum grauitates, ſi ex ſuperioribus

partibus ad infernas demittantur. Præſertim uerò optima ſunt, quæ ad inferna & infra uentrem maximè & quàm remotiſſimè à morbo abſcedũt, ac ea quæ per emiſſaria quædam effluunt, aut per emiſſionem fiunt, quemadmodũ ſanguis ex naribus, aut pus ex aure, ſputum & urina per emiſſionem effluunt. Quibuſdam non eodem modo abſcedit, uelut dentes, oculi, naſus & ſudor. Quinetiam quæ in cutem abſcedunt, foras erumpentia tubercula, uelut putreſcentes & purulenti quidam tumores, aut ulcus, aut reliquæ huiuſce generis in cute effloreſcentes puſtulæ, deſquamatio, glabratio & capillorum defluuium, uitiligines, ſcabies, aliaq; huiuſcemodi, quæ confecto & repentino quodam confluxu, non autem dimidiato & ſemirepentè abſcedunt, & quęcunq; alia dicta ſunt, etſi non indignè morbi excretioni reſpondeant.

Quemadmo-

Quemadmodum Temenei nepti, ex ualido morbo quiddam in digitum firmatum eſt, qui cùm morbo ſuſcipiendo non eſſet, ex interno recurſu obijt.

COMMENTARIVS.

Ἀποστάσιος.] Solutionis morborum cognitionem perſequitur Hippocrates. Soluuntur enim morbi excretione (quam ἀπόστασιν κατ' ἔκκρισιν, ἢ κατ' ἐκροὴν, ἢ κατ' ἔκρουν *uocat) aut aliò uerſa materia & ſuo pondere in aliquam partem firmata & decumbente, non autem excreta, &* ἀπόστασις κατ' ἀπόθεσιν *dicitur. Atque hæc duo ſunt celeberrima apud Hippocratem abſceſſuum genera. Quanquam hoc nomen accommodat,* μεταστάσει δὲ ἑτέρου νοσήματος εἰς ἕτερον, *quum morbi unius, in alterum fit tranſitus, quæ & ſolutionis morborum una ſpecies eſt, dum ſcribit libro primo Epid.* ἔστι δ' οἷσιν ἐν ὀλίγοισιν δὲ ἄλλων πυρετῶν, καὶ νοσημάτων, ἀποστάσιες εἰς τεταρταίους ἐγίνοντο. *Sic ferè quicquid morbum humorum quadam tranſmiſsione & tranſpoſitione ſoluit, Hippocrati* ἀπόστασις *dicitur: nec id quidem per ſe, ſed ferè appoſito excretionis genere. Sic libro primo Epid.* ἀποστάσιας νεφριτικὰς καὶ στραγγουριώδεας. *& paſsim,* ἀπόστασις εἰς στραγγουρίαν

Sectione 2.

Sect.2 & 3.

σφαγγουρίαν, & ἀπόστασις ἐς αἱμοῤῥαγίαν. Et lib. 3. epid. ἀποστάσιας ἐς ἐμπυήματα συμπίπτειν scribit. In sta. pest. Eorum igitur quæ abscedunt διάγνωσιν propositurus Hippocrates, primùm ductus & uias ad quas ferantur, edocet: deinde, ex locorum & partium positura distinguit, & dignatione quodammodo, aut accusatione afficit. Tandem uerò duobus quibusdam quasi summis generibus complectitur, ut in ea quæ κατ' ἔκρουν, ἢ κατ' ἀπόθεσιν fiant, diuidat. Atq; ex eorum affectionibus totam iudicatoriorum signorum disciplinam absoluit. Porrò non est locus alius apud Hippocr. insignior, aut qui peræquè signorum & abscessuum celebratam cognitionem referat, ut hîc eorum omnium amplam professionem confecisse uideatur. Quò magis nostras uices dolemus, qui edaci temporum intemperie, in tanto Medicinæ auctoramento, Galeni opes & donatiuum uotis tantum suscipere cogimur.

¶ Ἢ ἐκτροπέων.] ἐκτροπὴ hîc non aliud significat quàm quod in uniuersaliori paulò pòst sententia ἔκρουν uocat. Cuniculos enim humorum & ductus excipiens, alia quædam diuortia & subterfugia subesse scribit, per quæ subeant & sese uelut insinuent. Hæc autem postea aperit, ἐκτροπὰς igitur diuortia uerti, Hippocratis τρόπον imitatus, cuius in dictionibus facundiã miro quo-

dam modo suspicio. Diuerticula enim intelligo, deflexiones, digreßiones, commutationes, decesßiones, cùm ueluti à populari uia humores decedunt, & onus suum per abditos quosdam secessus deponunt. Quòd autem in omnibus codicibus ἢ τόνων legitur, expunxi, nostrorum codicum fidem & consensum secutus, & Cornarij authoritatem, qui ne id quidem legisse uisus est. ut ne addam quòd τόνοι ab Hippocrate neruorum nomine cõprehenduntur lib. περὶ ἄρθρων. cùm scribit, οὐδ' αὖ τόνους οὐδεμιῇ μηχανῇ δεῖ τιτρώσκειν. Et cùm neruos qui glandulis sub axilla uicini sunt ἐπικαιροτάτους τόνους uocat. Sic Galenus lib. περὶ ἄρθρ. τόνους τὰ προαίρετα νεῦρα appellat. Atq; ut maiorem fidem faciam, adscribam Galeni uerba ex cõmen. 1. in lib. περὶ ἄρθρ. ὑποκεῖσθαι τῷ ὑπὸ τῇ μασχάλῃ φησὶ τόνους ἐπικαίρους οὕτως ὀνομάζων τὰ νεῦρα, γελοίως οὖν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οἴονται τόνους ταύτους ἐκεῖνα τὰ νεῦρα μόνον προσαγορεύειν νῦν, ὅσα κατὰ τὴν συζυγίαν ἐξ ἐγκεφάλου πέφυκεν. ἐπειδὴ κατὰ τὸ βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν ἔφη, δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλου παρὰ τὸ ὀστέον τοῦ μεγάλου σπονδύλου, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς. τὰ γὰρ ἐπὶ χεῖρας φερόμενα, πρὸς ἁπάντων ὁμολογεῖται ἀνατομικῶν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον φύεσθαι νωτιαίου, καθ' ὃ μέρει πλησιάζει τῷ θώρακι, καὶ ὡς φαίνεται ταῦτα προσαγορεύων τόνους ἔν τε τῇ νῦν εἰρημένῃ ῥήσει, καὶ μετ' αὐτὴν πάλιν ἐφεξῆς.

Commen. 3.

δίς, καὶ

δῆς. καὶ κατωτέρω δὲ πάλιν ἐν τοῖς περὶ τῆς ῥάχεως λόγοις τόνους ὀνομάζει τὰ νεῦρα. Cùm igitur τόνοι neruorum appellatione contineantur, non necesse fuit eos in parte exprimi, qui in uniuersum positi fuerant. Sic aliquando Hippocra. τόνοι simpliciter dicuntur, aliquando uerò generis notionem addit, ut τόνους νευρώδεας διατείνους uocat lib. περὶ ἄρθρ. οὓς ἰσχυροὺς ὠνόμασε. Idem uerò συνδέσμους νεῦρα uocat, ut patet ex lib. de fract. & cōmen. 3. in lib. eundem scribit Galenus: aliquando uerò συνδεσμώδεα νεῦρα. Reliquum uerò genus naturæ simplicis & exanguis τένοντα uocat Hippocrat. anatomici ἀπονεύρωσιν. Atq; ut primam originem & commixtionem indicet νευρώδεας τένοντας uocat lib. περὶ ἄρθρ. ὅτι κεκρασμένην ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἐκ συνδέσμων καὶ νεύρων, ut scribit Galenus. Atq; Comment. 3. ni lib. de frac. hinc fortè occasionem sumpserunt antiqui, ut tria huius primæ naturæ genera neruos uocarent, ut Comment. 1. scribit Galenus lib. 6. epid. quod plurimùm facit ad totius huiusce loci confirmationem. τρία ἐστὶ γένη σωμάτων ὁμοιομερῶν ἐν τοῖς ζώοις ἄναιμά τε καὶ ἀκοιλία φαινόμενα. τὰ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου, ἀτ δ' ἐκ μυῶν φυόμενα. ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ μὲν Ἱπποκράτους τοὐπίπαν τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν εἰρημένον σύνδεσμος, τὸ δὲ δεύτερον, νεῦρόν τε καὶ τόνος, τὸ δὲ τρίτον, τένων. ἔνιοι δὲ νεῦρα πάντα καλέσαντες διὰ τὴν ἔπον ὁμοιότητα, τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν γένος, συν-

δετικὸν εἶναί φασι, τὸ δὲ δεύτερον, αἰσθητικόν τε καὶ προαιρετικόν. τὸ δὲ τρίτον, ἀπονεύρωσιν ὀνομάζουσιν. Eadem quoq; ijsdem penè uerbis confirmat Gal. lib.1.de placitis Hippocratis, & Pla. Potui ista confirmare ex libris Galeni anatomicis. Malui tamen huc adducere, quæ à Galeno in Commentarijs suis in Hippocr. scribuntur, quòd propius quodammodo occasionem urgeant & originem suam redoleant, alibi pluribus ista confirmaturi. Cæterùm malui eam dictionem expungere, quàm per τόνους τείνοντας intelligere.

Cap. 6.

¶ ἢ δὲ ὀστέων.] Ossa ipsa abscedere indicat satis ἀπόστασις ὀστέων celebrata Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, & illic expressa abscedentium oßium signa. In annuis etiam & diuturnioribus ulceribus, ossa ipsa abscedere scribit Hippocrat. In hæc autem omnia hîc enumerata corpora abscessum cadere uidet is, qui ἀφεστῶτα σώματα dici à Galeno nouit, quæ unionis dissolutioni quodammodo sunt obnoxia. Scribit enim Galenus, εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. ἐν τῷ νῦν εἰρημένῳ λόγῳ περὶ καταγμάτων ποιεῖ τὴν διδασκαλίαν ὑποπεπτωκότων πάθει γενικῷ τῇ λύσει τῆς συνεχείας. οὕτως γὰρ ἐγὼ προσαγορεύειν εἴωθα τοῦτο τὸ γένος τοῦ πάθους, ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀφεστῶτα καλεῖ τὰ σώματα τὰ οὕτω πεπονθότα, ὥστε καὶ τὸ πάθος αὐτῶν ἀπόστασις εἰκότως ὀνομασθήσεται, καὶ γενήσεται ἔτι εἶδος τοῦ γένους τῶν παθῶν, ὃ καλοῦσιν ἰδίως

ἰδίως ἀπόστασιν τε καὶ ἀπόστημα.
¶Οἷον κιρσοί.] Hæc sunt διαδέξιος καὶ μεταβολῆς
humorũ morbos cõmittentium exempla. Horum
enim σκήψεις maximè uidẽdas scribit lib. 6. epid. Sect. 4.
Qua dictione utitur ἀντὶ τῆς ἀποσκήψεως καὶ μεταστά-
σεως χυμῶν. Inquit igitur Hip. ἄλλου τόπου, τόποι δεξά-
μενοι ἢ πόνῳ, ἢ βάρει, ἢ ἄλλῳ τινὶ ῥύονται ἢ ἀλλοίσιν αἱ
κοινωνίαι. Quib. uerbis decubitus humoris causas
inuestigandas censet, quod etiam repetit lib. περὶ
χυμῶν Varices igitur, insaniæ solutionem porten- varices
dunt, ex secessu & transpositu materiæ morbi ad Aoph. 21. lib. 6.
infernas & remotißimas, uias repurgamentis
destinatas. Quas ut in abscessuum genere, quod
ad inferna repens plurimùm probatur, inspici-
endas etiam censet lib. 6. epid. ἢ καὶ τὰ κάτω τοῦ Sect. 2.
ἥπατος ἄνωθεν διαδιδόντα, οἷον ὅταν εἰς ὄρχιας καὶ
κιρσούς. Quæ decubitus ratio in cæteris quoq; ab-
sceßibus non temerè prouideri debet. Est autem
κιρσὸς, ut cum Galeno loquar, ἀνεύρυσις τῶν φλε- Κιρσὸς.
βῶν τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν, ἀπὸ παχέος καὶ με-
λαγχολικοῦ γενόμενος αἵματος. Quò fit, ut non tan
tùm melancholici affectus sit soboles uarix, sed
& crudorum & craßiorum etiam humorum
repurgamentnm. Scribit enim Gal. in lib. περὶ nitio com. 3
ἄρθρ. παχὺ πάντως ἐν τοῖς κιρσοῖς ἐστὶ τὸ αἷμα, μελα-
γχολικῶν δ' ἐστι πλειστάκις τὸ πάθος. ἔστι δὲ ὅτε ἑτέρων
ὠμῶν καὶ παχέων χυμῶν. Porrò uertebratorum or-

biculatim oßium ad lumbos (ut cum Plinio loquar) κυφώματα, uarices soluũt humoris quadam aliorsum transfusione. Quod indicat Hipp. lib. περὶ ἄρθρ. his uerbis, τῶν δὲ κατωτέρω μεθεξέστερα λύουσι κιρσοὶ γενόμενοι ἐν τοῖσι σκέλεσι, μᾶλλον δέ τι ἐγγινόμενοι κιρσοὶ ἐν τῇ κατ᾽ ἰγνύην φλεβί. οἷσι δ᾽ αὖ τι κύφωμα ἢ λύουσι, ἐγγίνονται δὲ καὶ ἐν τῇ κατὰ βουβῶνα.

¶ Ὀσφύος βάρεα.] Hoc aliud est exemplum transmißi ad inferiores partes humoris. In lumbos enim sæpißimè tanquam in sentinam corporis exonerata natura & onere leuata, illinc per insignes meatus longißimè à se morbum propellit. Lumbis enim magna illa uena aßidet, quæ in crura propagines mittit, per quæ purgamenta conuehuntur. Quæ causa est, ut lumbis craßiorum & uiscidorum humorum colluuione affectis, uarices in inguinibus & poplite appareant. Quod me mouit, ut non ommino suspectam existimarẽ lectionẽ, si quis hæc inter se coniungat, οἷον κιρσοὶ ὀσφύος βάρεα ἐκ τῶν ἄνω. Vt sensus sit. Varices quæ lũborũ grauitates leuant, & in partibus inferioribus apparent, transmissa ex superioribus locis materia, ex eorũ esse genere, quæ infra morbi fomitẽ abscedant, atq; ideo ualde probari. Quòd uerò uarices oriantur effuso ex lumbis in crura humarum lentore, craßitudine &

cruditate

cruditate, ita probat Galenus comment. 3. in lib.
περὶ ἄρθρων. ἡ κατ' ὀσφὺν φλὲψ εὐρυτάτη τ' ἐστὶ, καὶ πά-
σαις ταῖς κάτω φλεψὶν αὕτη χορηγεῖ τὸ αἷμα, τοὺς οὖν πα-
χεῖς τούτους καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ὅταν ποτὲ μεταλάβῃ τῆς
ἐν τοῖς πεπονθόσι μορίοις δυνάμεως ῥωσθείσης, ὡς ἀ-
πώσασθαι τὸ περιττὸν, ἐναποτίθεται ταῖς ἐνταῦθα κα-
θηκούσαις φλεψὶν, ὑφ' ὧν ἀνευρύνονται μὲν καὶ κιρσοῦν-
ται. παχέων μὲν ἱκανῶς ὄντων, εὐθέως ἐν τῇ κατὰ βου-
βῶνα. μετριωτέρων δ' ὑπαρχόντων, ἐν τῇ κατὰ τὴν
ἰγνύαν. ἔνθα γὰρ αὖ πρῶτον ὑποπάχεις τε καὶ γλισχρό-
τητος ἐμβραχθέντες ἱστῶσιν. ἐνταῦθα διιστᾶσι τε καὶ
διευρύνουσι τὴν φλέβα. καὶ γὰρ τοῖς αὖ διὰ τοιαύτης αἰ-
τίας ἔχουσιν ἐν τοῖς σκέλεσιν κιρσοὺς, ἀνάλογον τῷ πά-
χει τοῦ χυμοῦ τὰς ἀνευρυνομένας φλέβας ἰδεῖν ἐστιν,
ἐπὶ μὲν τοῖς παχυτάτοις τὰς εὐρυτάτας, οἷαίπερ εἰσὶν
αἱ κατὰ βουβῶνα, ἐπὶ δὲ τοῖς ἧττον ἐκείνων παχέσι, τὰς
ἧττον εὐρείας, ὁποῖαι κατ' ἰγνύας εἰσί. ποτὲ μὲν γὰρ ἐν
ταῖς μείζοσι φλεψὶν ἐμφραττόμενοι τὸ πάθος ἐργάζον-
ται, ποτὲ δὲ εἰς τὰς κατωτέρας χωροῦσιν ὅσαι στενότεραι.
Sequutus tamen ſum plauſibiliorem uiam & po-
pularem magis. Fit enim in febribus præcipuè ef-
ferueſcente in uenoſo genere ſanguine, ut tota
materia in lumbos ferè effundatur, illicq; ponde-
ris & grauitatis ſenſum afferat, ob uaſorum inſi-
gnem capacitatem. Quod in cæteris etiam mor-
bis uſu uenit. Atque ita hunc locum de morbo-
rum grauitate ex ſuperioribus partibus demiſſa,

protuli. Qui coniunctam magis sensibus rationem sequi uolet, & eam quam prius retulimus opinionem, is uidebitur non ita longè quæ scripta sunt, referre, sed coniunctè omnia illa leget, nec id sine recentioris nostri codicis assensione faciet. Nostrum fuit utranque lectionem explicare, in quo præsertim in reprehensionē non posse incurrere, nos sensimus. Porrò illud ἐκ τῶν ἄνω, ad utrunque referri potest, ad ἰξυὸς, aut βάρεα ὀσφύος, ut abscessuum conditio & natura magis probetur. Quod etiam euenit, si alterum tantùm spectet, ut id quod propius est, respiciat.

¶ Ἄριστα δὲ μάλιστα.] In his quæ abscedunt, & bono sunt, conditiones circunscribit, ut infra morbum fiant, & ima corporis petant. Atq; quo magis ad ima corporis, infraq; uentrem deuoluentur, & longißimè à morbo aberunt, tanto profectò dignatione maiore prosequenda sunt. Suntq; hæ ferè omnes affectiones ex loci natura & partium positu desumptæ, tam diligenter inter se committendæ, quàm uidentur ex media Hippocratis schola deductæ. Eos enim qui ad ima repunt abscessus, semper probauit Hippocrates, ut in Prognost. ὁκόσοισι ἀποστάσιες γίνονται ἐκ τῶν περιπνευμονικῶν νοσημάτων παρὰ τὰ ὦτα καὶ ἐκπύουσιν, ἢ ἐς τὰ κάτω χωρία καὶ συριγγοῦνται, οὗτοι περιγίνονται. Et paulò pòst, αἱ ἀποστάσιες ἐς τὰ

σκέλεα

φλέβια ἐν τῇσι περιπνευμονίῃσι τῇσιν ἰσχυρῇσί τε καὶ ἐπικινδύνοισι, λυσιτελέες μὲν πᾶσαι. Libro uerò sexto Epidem. ἣν μὲν κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ καταστῇ τὰ ἄνω ἐν τοῖσι κάτω ἄρθροισιν, ἀγαθόν, ἣν δὲ ἄνω, οὐχ ὁμοίως λύει τὴν νοῦσον, ἣν μὴ ἐκπυήσῃ. Quibus uerbis uidetur Hippocrates partes superas & imas umbilico circunscribere, totum epigastrium & hypochondria intelligens, ut libro Aphorism. 2. τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν τὰ κατ᾽ ἐπιγάστριον χωρία uocat. Vult igitur abscessus ipsos à uisceribus longißimè discedere, quod innuit per τὰ κατωτάτω κοιλίης. Nec aliud uidit lib. 6. epid. scribens, ἢ καὶ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος ἄνωθεν διαδιδόντα. Etsi enim in abscessum quæ κατ᾽ ἴξιν fiunt doctrina, naturæ directionem prouideri uult, si hepar superant, aut infra subsistant: uiscerum tamen conditiones significat, regiones corporis hepate definiens. Hanc uerò corporis circunscriptionem probat Galenus, in quibus multa ad huius loci sensum faciunt. τοῖς κυναγχικοῖς τὰς τῶν φλεβῶν διαιρέσεις κατ᾽ ἴξιν γίνεσθαι προειπών, ἐξῆς ζητεῖ πότερα καὶ περὶ τῶν εἰς τὰ κάτω τοῦ σώματος ἀποστάσεων ἀεὶ φυλάττεται τὸ κατ᾽ ἴξιν, ἢ οὔ, καθάπερ ἐν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει διηγόρησεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν ἔφη τὰς εἰς τὰ κάτω, νυνὶ δὲ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος, ὅρον ὡς ἔοικε τιθέμενος τὸ ἧπαρ τῶν ἄνωτε καὶ κάτω τοῦ σώματος ἁπάντων μορίων. ἔχονται γὰρ αὐτοῦ τὰ κυρτὰ τῶ δια-

Marginal notes: Sect. 1. (beside "sexto Epidem."); Aph. 35. (beside "hypochondria intelligens, ut libro Aphorism. 2."); Sect. 2. (beside "κοιλίης. Nec aliud uidit lib. 6. epid. scribens"); Commēt. 2. in lib. 6. epid 6. (beside "probat Galenus ... sensum faciunt.")

φράγματι. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τοῦ ἥπατός ἐστιν ἄνω, ταῦτα καὶ τοῦ διαφράγματος ἄνω τετύχηκεν ὄντα, τὰ κατὰ τὴν καρδίαν δηλονότι καὶ πνεύμονα, καὶ τὸν ταῦτα περιέχοντα θώρακα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ κατὰ τὸν τράχηλόν τε καὶ κεφαλήν. τὰ δ' ἄλλα πάντα κάτω τοῦ σώματός ἐστι, πρὸς ἄλληλα μέντοι παραβαλλόμενα, καὶ αὐτῶν τῶν ἄνω, τὰ μὲν μᾶλλόν ἐστιν ἄνω, τὰ δ' ἧττον. ἔθος δ' ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς οὕτω λεγομένοις πᾶσιν, ἐνίοτε τὸ μὲν ἧττον ἄνω, κάτω λέγειν, ὡς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον αὐτοῦ παραβάλλουσι. τὸ δ' ἧττον κάτω, καὶ τοῦτ' ἄνω πρὸς τὰ κάτωθεν αὐτοῦ. καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας εἰς ἔθος οὐκ ὀλίγον ἐκτεταμένης, ὁμωνυμία τε τὶς γίνεται καὶ ταραχὴ κατὰ τοὺς λόγους. ἧς δὴ μεμνημένοι ὅταν ἀκούσωμεν λέγοντος αὐτοῦ τὰς εἰς τὰ κάτω τῶν ἀποστάσεων ἀμείνους εἶναι, σκοπεῖσθαι χρὴ κατά τινα τρόπον, χρήσεως εἴρηκε κάτω, μετὰ τοῦ καὶ προσδιορίζεσθαι τὰ τῶν μορίων ἀξιώματα. διὰ τοῦτο γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ἄνω τῶν ἀποστάσεών εἰσι χαλεπώτεραι, διότι κινδυνωδέστερα ταῦτά ἐστι τὰ πάσχοντα τὸ αὐτὸ πάθος τοῖς κάτωθεν. ἐάν τε γὰρ ἐγκέφαλος ἐάν τε λάρυγξ, ἢ στόμαχος ἢ πνεύμων, ἢ θώραξ, ἢ καρδία φλεγμήνῃ θανατῶδες γίνεται τὸ νόσημα. τῶν δὲ κάτω τοῦ ἥπατος φλεγμηνάντων, ὀλίγοι πάνυ διαφθείρονται, καὶ μάλιστα ἐὰν ὀρθῶς θεραπεύωνται. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἥπατος τὰ κυρτὰ τῶν σιμῶν πολὺ κινδυνωδέστερα. καί τινες αὐτὰ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ σώματος ὅλου τίθενται, καθάπερ καὶ τῆς

γαστρὸς

γαστρὸς τὸ στόμα. Hunc totum locum protuli quòd mirè partium corporis circũscriptiones aperiat, ut quæ τὰ ἄνω καὶ ἀνωτάτω καὶ κάτω καὶ κατωτάτω Hippocrati dicantur, intelligatur. In quo etiam abscessuum ad ima repentium sententiam approbatam uides. Quod etiam fecit Galenus commẽt. 2. in Progn. hunc Hippocr. locum subindicans. ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν περιπνευμονιῶν, ἀποστάσεις εἰς τὰ σκέλη γίνεσθαι, πάντως μὲν ἀγαθόν ἐστιν. εἴγε δὴ παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχει, τὸ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἀποστάσεων εἰρημένον, ὡς ἄρισται πασῶν εἰσὶν αἱ μάλιστα κάτω καὶ πορρωτάτω τῆς νόσου. Est & in abscessuum laudandorum æstimatiõe, τὰς ἀποστάσιας ὅτι μάλιστα ἔξω τρέπεσθαι ut scribit in Coacis, & de tumoribus præter naturam per erysipelas significat, aph. 25. lib. 6. quod etiam in Coacis repetit.

¶ Καὶ αἱ κατ' ἔκρουν.] Ἀποστάσεις κατ' ἔκρουν ἢ κατ' ἐκροὴν uocat Hippocr. quæ per emißionem & effluxum humoris uitiosi fiunt. & ita corpus leuant, & eas quæ per corporis emissaria & effluuia repurgamentis uias idoneas habentia, effluunt. Quales sunt tinesmi & dysenteriæ, quæ confluentibus in intestina superfluis fiunt, quibus in renes deriuantibus ἀποστάσεις ἐπὶ τὴν στραγγουρίαν fiunt. Sunt igitur ἀποστάσεις κατ' ἔκρουν, uelut totius uitiosi humoris in corporis sentinã

confluxus,

confluxus, quales περιῤῥοίας *scribit* Hippocra-
Sectione 2. *tes lib.1.epidem. Galenus* τὰς κατ' ἔκρουν κενώσεις *interpretatur.*Confluxione *enim quadam uelut totius corporis colliquatione,morbũ deponunt, ut indicat* Hippocrates *libro primo* Epidem. γινομένων δὲ χρόνων μακρῶν, καὶ πόνων πολλῶν, καὶ σωτηρίως, ἐπὶ τουτέων ἀποστάσιες ἐγίνοντο. His po-
ponuntur ἀποστάσεις κατ' ἀπόθεσιν. *quæ dignitate inferiores sunt, & restagnantibus aut effundentibus se in abiectas corporis partes humoribus fiunt, qui per libera effluuia expurgari nequeunt, uelut in coxendicum & articulorum abscessibus euenit, qui quòd in diuturnis morbis maximè fiant, frigidam & crassam materiam præ se ferunt, atque adeò potius concoctionem longam & solutionem lentam, quàm humorũ effluuium expectãt.* Cæterum *etsi restagnatione humorum in renes effusa fiat* ἀπόστασις εἰς στραγγουρίαν, *con-
septo in urinæ uijs humore:non est tamen quod quis existimet* ἀπόστασιν κατ' ἀπόθεσιν *dici, quin potius* κατ' ἔκρουν *uocari debet, cùm bono sit & plurimos à præsentißimo discrimine liberarit,*
Sectione 2. *ut scribit* Hippocrates *libro primo* Epidem. *Licet enim in renes confluxus fiant, expurgatur tamen per liberas toti corpori uias, nec proprium renum affectum affert, ut his uerbis indicat* Hippocrates *libro primo* Epidem. οὐ νεφριτικὰ, ἀλλὰ

τουτέοισιν

τουτέοισιν ἀντ᾽ ἄλλων ἄλλα. Quod etiam in his quæ in dysenterias abscedunt, euenit. Quas ne quis κατ᾽ ἀπόθεσιν ἀποστάσεις esse cẽseat, Galenum audiat. Scribit enim, καὶ διὰ τῆς ἕδρας ἐκκρίσεις γίνονται μοχθηραὶ πολλάκις, ἀπαθῶν μὲν κατὰ τὴν γαστέρα μενόντων, ἐκκαθαιρομένου δὲ δι᾽ αὐτῶν ὅλου τοῦ σώματος, ἣ ἀποστάσεως οὔσης κατ᾽ αὐτὴν κατ᾽ ἔκρουν τινά, κατ᾽ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην βουλόμενον, οὐ μόνον κατ᾽ ἀπόθεσιν ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἔκρουν ἀπόστασιν γίνεσθαι. οὕτως οὖν καὶ διὰ νεφρῶν καὶ κύστεως ἐστιν, ὅτε πᾶν ἐκκαθαίρεται τὸ σῶμα, μηδὲν αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἴδιον ἐχόντων πάθος, ὥσπερ ἤδη ἐπὶ προκειμένης καταστάσεως ἐγίνετο, διότι καὶ προελθὼν αὐτός, ὁρᾷ καταλέξειν, μοῦνον δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν γινομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐρρύσατο τῶν ὄντων ἐπὶ τοῖς μεγίστοις κινδύνοισιν, οἷσιν ἐπὶ τὸ στραγγουριῶδες ἐτράπετο, καὶ ἐς τοῦτο ἀποστάσεις ἐγίνοντο. τοῦτο οὖν ἐστι τὸ καὶ νῦν εἰρημένον, οὐ νεφριτικαί, ἀλλὰ τούτοισιν ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων. καὶ γὰρ τῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιττῶν ῥυέντων ἐπὶ νεφροὺς καὶ κύστιν, ἐκκρίσεις ἐπεγίνοντο παραπλήσιαι ταῖς νεφριτικαῖς. Rursus paulò pòst, καὶ ἡμεῖς ἔφαμεν ἐκκαθαιρομένου τοῦ σώματος ὅλου, τὰ περιττώματα διὰ τῶν νεφρῶν, τὴν στραγγουρίαν αὐτοῖς γίγνεσθαι μὲν καὶ ἄλλως, μάλιστα δὲ διὰ δριμύτητα τῶν συρρεόντων οὔρων, ἐφ᾽ ᾗ καὶ νῦν αἰτία συνέστι. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ πάλιν ὅτι καὶ νῦν ἀποστάσεις ἤδη τὴν στραγγουρίαν ἔφη γεγονέναι, καίτοι κατ᾽ ἔκρουν οὐ κατ᾽ ἀπόθεσιν τῶν λεπτῶν

πέντων

Comment. 2. in lib. Epid. 1.

τοιούτων χυμῶν ἀποχωρησάντων ὅλου τοῦ σώματος. ὥσπερ γὰρ διὰ γαστρὸς πολλάκις ἐκκαθαίρεται τὸ σύμπαν σῶμα, οὕτω καὶ διὰ νεφρῶν καὶ κύστεως, χρόνια τούτοισιν τὰ κατὰ τὴν στραγγουρίαν καὶ ἐπιπόνως ἐκκαθαίροντες ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς στραγγουρίας. ταῦτα δὲ ἀναγκαῖον ἦν πάσχειν τὰ μόρια, δι᾽ ὧν ἔκκρισις ἐγίνετο τῶν δριμέων οὔρων, δηλονότι δακνόμενα, καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς ἀποκρίσεως ἐνοχλούμενα, διόπερ καὶ ἐπιπόνως εἶχον ἐν αὐτῇ τῇ διόδῳ τῶν οὔρων. χρόνῳ δ᾽ αὐτοῖς πλείονι τὰ τοιαῦτα συμπτώματα ἐγίνετο, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκαθαιρομένων περιττωμάτων. Idem quoq; libro tertio Epid. illud Hippocratis in Pythione explicans, καὶ στραγγουριώδεις ἐγένετο ἀπόστασις, scribit: Ἱπποκράτους αὐτοῦ ποτὲ μὲν ἁπλῶς γράφοντος γενέσθαι τὴν στραγγουρίαν, ἐνίοτε δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ προστιθέντος αὐτῇ τὸ τῆς ἀποστάσεως ὄνομα, καθάπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ καταστάσει. γράφει γοῦν ὧδε. μόνον δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν

Comment. 2.

" γενομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐρρύσατο τῶν ὄντων ἐν
" τοῖσι μεγίστοισι κινδύνοισιν, οἷσιν ἐπὶ τὸ στραγγουριῶ-
" δες ἐτράπετο, καὶ ἐς τοῦτο ἀπόστασις ἐγένετο.

προσαγορεύοντος γὰρ ἀποστάσεις αὐτοῦ, καὶ τὰς κατ᾽ ἔκκρισιν τῶν λυπούντων χυμῶν γενομένας, οὐ μόνον τὰς κατ᾽ ἀπόθεσιν, εἰκότως, ὥσπερ εἰς δυσεντερίαν ἐν ἑτέροις, οὕτω νῦν εἰς στραγγουρίαν ἀποστάσεις εἴρηκε γεγονέναι, καθαιρομένης τῆς ἐν ταῖς φλεψὶ κακοχυμίας δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν ἐκκρίσεων. τοῦτο γοῦν ἐν αὐτῇ τῇ δευτέρᾳ καταστάσει τῶν

οὔρων

οὔρων ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἧς ἄρτι παρεθέμην ῥήσεως, αὐτὰς ἔγραψεν οὐ δὴ στραγγουριώδεα ἐν νεφριτικά, ἀλλὰ τοῖσι αὐτῶν ἄλλων ἄλλα, τουτέστιν αὐτίκα δὲ ἐν ταῖς φλεψὶ κακοχυμίας, καὶ τῶν ταύτῃ πυρετῶν ἀκολουθούντων αἱ καθάρσεις ἐγένοντο, τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἐκκρινομένων διὰ δὲ κύστεως, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τῶν ἐντέρων. ἡ τοίνυν δῆξις ἡ ἀπὸ τῶν ἐκκρινομένων δριμέων ὄντων, εἰργάζετο τὴν στραγγουρίαν. ἐδεήχθη γὰρ ἡ κύστις ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ὁρμῶσα τῶν οὔρων ἐν ταῖς στραγγουρίαις, πρὶν ἀξιολόγως ὑπ᾽ αὐτῶν πληρωθῆναι, διὰ διττὴν αἰτίαν, ἤτοι τὸ μὴ φέρειν αὐτῶν τὴν ποιότητα, καὶ δακνωδῶν γινομένων, ἢ τὸ δι᾽ ἀρρωστίαν βαρύνεσθαι πρὶν ἀθροισθῆναι, κἂν ὀλίγον παντάπασιν ᾖ. Hos Galeni locos adducere uisum est, ut tota natura ἀποστάσεων κατ᾽ ἔκρουν conficeretur. Porrò quod ad præsentem locum attinet, abscessus qui per effluuium fiunt, bono sunt, & dignatione naturæ his qui per repositionem fiunt priores, ut scribit Galenus libro primo Epidem. in Metonis historia, τῶν γοῦν ἀποστάσεων αὐτὸς ἐδίδαξεν, ἀρίστας μὲν εἶναι τὰς κατ᾽ ἔκρουν, δευτέρας δὲ τὰς πορρωτάτω τῶν πεπονθότων μορίων, καὶ κάτω τοῦ σώματος. Et rursum, οὐ μόνον δὲ πεπασμὸς τῶν νοσημάτων σκοπεῖσθαι προσήκει, ἢ ποιεῖν αὐτοῦ, ἑκάτερον γὰρ ἀληθές, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποστάσεις τὰς κατ᾽ ἔκρουν. ὅπερ καὶ μάλιστα χρὴ σπουδάζειν, ἤτοι τὰς κατ᾽ ἀπόθεσιν εἰς ἀμφότερα μέρη. δεύτερος γὰρ οὗτος σκοπὸς ἀποτυγχανομένου τοῦ κατ᾽ ἔκρουν. Rursus,

Comment. 3.

Comment. 1. in 1 Epidem.

ὁ μὲν

ἡ μὲν γὰρ εἰς ἀσθενέστερα νοσήματα, καὶ τόπους ἀκυρωτέρους διαδοχὴ, σωτήριος· ἡ δ' εἰς χαλεπώτερά τε νοσήματα, καὶ τόπους κυριωτέρους, ὀλέθριος, οὕτω δὲ καὶ ἀποστάσεις, αἱ μὲν κατ' ἔκρουν ἀμείνους, αἱ δὲ κατ' ἀπόθεσιν, ἧττον ὠφέλιμοι. τούτων δ' αὐτῶν, αἱ μὲν πορρωτέρω τε τοῦ κάμνοντος τόπου, καὶ εἰς ἄκυρα μόρια πάσχοντος, ἀγαθαί· αἱ δ' ἐναντίαι τούτων, μοχθηραί.

Comment. 3. in lib. 1. epid.

¶ Οἷσι μὴ ταῦτα ἀποστάσιες.] Hic locus designat ἀποστάσεις κατ' ἀπόθεσιν, quas prioribus opponit. Fiunt autem quasi per repositionẽ & refusionem quandam humorum in ignobiles corporis partes. Cornarius legisse uidetur, ᾗσι μὴ ταῦτα ἀποστάσιες.

Ταργαί.

¶ Ταργαὶ.] Ταργαὶ, strumas quibusdam, alijs tumores putrescentes significant. Antiqua uox & Hippocrati parum usitata, qualis φῦρια & γοργρῶναι. Est & ταργὸς, rancor Paulo Æginetæ, & τάργει Alexandro Aphrodisiensi, quum scribit, τὰ ἐλαιώδη παλαιούμενα τάργειν ὑπομένει. In hac abscessuum doctrina pro quibusdam tumoribus accipi certum est, qui sua putredine in cutem erumpunt.

Libro 2. natural. quæst.

¶ Ἡ λοποὶ, ἢ μάδισις.] Λοπὸς, folium tenue, aut exilem corticem significat, qualis est cepæ tunica & arborum libri. Hîc desquamationem & squamam indicat, quæ in impetigine aut porrigine, affrictu decidit. Λοπὸς, etiam Hippocrati libro secundo

Λοπός.

bro secundo περὶ ἄρθρων. extremam cutis superficiem significat, teste Galeno. σύδηλον δ᾽ ὅτι τοῦ δέρματος τούτου τοῦ ἐξωτάτου σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, ὀνομάζει λοπόν. Vnus ex nostris codicibus, λοπὸς non λοποὶ legit. Μάδισις uerò est capillorũ defluuium, depilatio aut glabratio. Meminit Hippocr. lib. 3. Epidem. μαδισίς τε ὅλης τῆς κεφαλῆς ἐγίνετο καὶ τοῦ γενείου. μάδισις igitur non μάδησις, ex omnium nostrorum codicum consensu legendum.

¶ Ἀποστάσιες ἀθρόως ῥεύσασαι.] Dicuntur hic ἀποστάσεις ἀθρόως ῥεύσασαι καὶ μὴ ἡμιῤῥόπως, quæ confecto quodam impetu, non interrupto aut dimidiato, in totam corporis planitiem erumpunt. Qualia hic ἐξανθήματα nominat, ἀλφοὺς καὶ λέπρας. Sunt tamen ex eorum numero, quæ κατ᾽ ἀπόθεσιν fiunt. In cutem enim decumbunt, quæ sua uilitate humorum sordes, ueluti sibi affixas recipit, non autem effluxu quodam deponit. Addit autem ἀθρόως καὶ μὴ ἡμιῤῥόπως, uniuersalem et eum qui ex omnibus corporis partibus in cutem fit humorum impetum, indicans, qualis est in scabie. In cæteris uerò humorum effluuijs, unica uidetur humorum reptatio, & in unicum spiraculum libratio, etsi ex ductuũ dignitate effatu digna fiat uacuatio. Atq; hic secutus sum omniũ codicũ texturam, qui hæc omnia inter sese iun-

In sta. post

gunt. Si quis de his quæ κατ᾽ ἐκροῦν *abſcedunt intelligat, ad inſignes uacuationes referens, literã aliter diſtinguat neceſſe eſt.* Cæterum duo *codices, uetus unus, & alter recentior,* ἡμιῤῥοποι *legunt.* Porrò quod *ſequitur* καὶ ὅσα ἄλλα εἴρηται, *de his quæ in partem quandam, non autem totũ habitũ corporis decumbunt, intelligendum, qualia ſunt exempla,* ὀδόντες, ὀφθαλμοί, *& qui in digitum confirmatus eſt abſceſſus.*

¶ Ην μὴ ἀναξίως τῆς νόσου.] Περιβολὴ *hîc morbi excretionem & depulſionem ſignificat, cùm natura circũ ſe quâ poteſt, in corporis partes morbum proijcit, & ueluti circumfundit.* Vtitur *hac* dictione Hippocr. lib. 1. Epidem. Ἐξανθήματα μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξίως τῆς περιβολῆς τῶν νοσημάτων, καὶ ταχὺ πάλιν ἀφανιζόμενα. Idem igitur *ſignificat* ἀξίως τῆς περιβολῆς τῆς νόσου, quod ἀξίως τῆς ἐκκρίσεως νόσου. Cor*narius* ἀξίως *legiſſe uidetur.* Nos *nihil mutauimus, cùm oppoſita in eandem doctrinam cadant. Sunt autem quæ hîc ſignificat ex eorum genere, quæ in morbis,* μὴ κατὰ λόγον καὶ οὐκ ἀξίως *fiunt, nec pro morbi dignitate leuant, quæ crebrò Hippocrati ſuſpecta ſunt.*

Sectione 2.

HIPPOCR.

Ἀποστάσιες ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ κοιλίης, ἢ διὰ νεύρων, ἢ διὰ δέρματος,

ἢ ὑπὸ

ἢ κατὰ ὀστέα, ἢ κατὰ τὸν νωτιαῖον, ἢ κατὰ τὰς ἄλ-
λας ἐκροάς. στόμα, αἰδοῖον, ὦτα, ῥῖνας. δὲ
ὑστέρης ὀκταμήνω τὰ τῆς κρίσεων, τῇ ὑστεραίῃ
ὡς ἂν ἐς τὴν ὀσφῦν, ἢ ἐς τὸν μηρὸν, καὶ ἐς
ὄρχιας, ἔστι δ' ὅτε ἐκ βηχέων. καὶ ὄρχις αὐτὸς
ἐφ' ἑωυτοῦ. βηχώδεες ἀποστάσιες. αἱ μὲν ἀνω
τέρω τῆς κοιλίης, οὐχ ὁμοίως τελέως ῥύονται.
αἱμοῤῥαγίαι λαῦροι ἐκ ῥινῶν, ῥύονται πολ
λὰ, οἷον τὸ Ἡραγόρεω οὐκ ἐγίνωσκον οἱ ἰητροί.

INTERPRETATIO,

Quæ per uenas, aluum, neruos, aut cutem abſcedunt, ad oſſa, medullam dorſalem, aut alia quædam emiſſaria effluunt, qualia ſunt, os, pudendum, aures, nares. Vteri affectus octauo menſe iudicationem ſubeuntes, poſtridie uelut in lumbos aut fœmur decumbũt. Interdũ uerò ex tuſsi in teſtes, & in teſtem per ſe ſolùm. Quæ in tuſsi abſcedere nata ſunt, ſi in ſuperiore corporis parte, quæ ſupra uentrem eſt, fiant, non æquè perfectè leuant. Sanguinis ex naribus eruptiones, quæ libe-

rales sunt & largæ, ut plurimũ morbos soluunt. Quod in Heragora nõ satis reputarunt medici.

COMMENTARIVS,

Ἐκροὰς.] Ἐκροαὶ hîc sunt *spiracula, emissaria et effluuia per quæ abscessus expirãt, uelut effluxus quidam, qui dum per partes quasdam destinatas feruntur, morbos eluunt. Prius* ἐκτροπὰς *dixit effugia quædam, per quæ humores erumpunt. Hîc enim sententiam quodammodo uniuersaliorem concludit, & auctariò tullios & canales, per quos quæ abscedunt, corpus expurgant, indicat. Sic* τὰς οἰκείας τοῦ ἐγκεφάλου ἐκροὰς *uocat Galen. cerebri per quæ expurgatur emissaria. Ex eodemq́; fonte* ἐκροὰς συντετρημένας *uocat corporis ductus, per quos humores excluduntur. Hi enim arte naturæ in quauis ferè parte insunt præcipuè nobili, ut molestiam à se depellat. Qui si ex uitiosa conformatione aut etiã infarctu conniueant, apprimè solicitandi sunt.*

In Arte paruæ.

¶Ἐξ ὑστέρης ὀκταμήνω.] *In abscessuum decubitu annumerat uteri affectus, qui octauo mense iudicati, in lumbos aut femur firmantur. An uerò octauum mensem ab abortu, an uerò à conceptu intelligat, statuere in re tam dubia non possum, in qua præsertim Galenus ipse hæreat, dum artis cognitioni, operam factitando medicam, ex-*

perientiam

perientiam rerum magiſtram in tam obſcura re
rum adumbratione, iungendam eſſe cenſet. Idem
ſcribit uteri affectus iudicatoriorum dierum ſta-
tutis et præfinitis circumſcriptionibus definitos,
atq; ſolutionis ordine qui ab Hippocr. in Prog.
deſcribitur, iudicatos, aliquando uerò in octauũ
& decimum menſem incidiſſe. An uerò cõtingat
ut octauo menſe & decimo uteri affectus aliò fir
mentur, ut in coxendicem, lumbos, ilia & fe-
mur, & qua de cauſa id fiat, in quo Galeni fidem
& diligentiã obſtringo, non eſt quod quis meam
requirere poßit. Qui præſertim uideat Gale-
num in his experientißimum artis uſum deſide-
raſſe, nec ſibi ſatisfeciſſe. Certum eſt, hunc librũ
cum ſexto Epidem. non eſſe ſcriptum πρὸς ἔκδο-
σιν, ſed uelut ὑπόμνημα quoddam ἐν διφθέραις καὶ
πινακιδίοις, quæ ſunt uelut aduerſaria quædam,
exceptum. Atq; adeò ſubeſſe multa quæ ex for-
tuito concurſu, non uniuerſali collectione, ſed ex
ſingulari quadam animaduerſione concludant.
In quibus aliquando iudicium ſuum interpon
Galenus, aliquando uelut in ſalebra hæret, idq́;
poſt uariam tam multorum interpretũ mentem.
Tantæ fuit molis uiro acerrimo, in fœcunda ſe-
culorum beatitate & ſecundo ſcriptorum flu-
mine, Hippocratis ſenſa eruere. Qui tam longo
interuallo à nobis uelut fugitiuus exceßit, ut iam

redhiberi non poßit, aut ſi redhibeatur ne agno ſci quidem, cùm ferè nullus ex tam numeroſo fœtu geminæ familiæ notas præ ſe ferat. Hic igitur locus ex ualde obſcuratis cenſeri debet, & ad ſententiam primam lib. 6. Epidem. referri. Multa enim quæ in hoc libro deſignata ſunt & uelut expreſſa, in ſexto Epidem. tractationem ſuam expediunt, propter tractationis & ſcriptionis commune utriq; genus. Quod itaq; hîc tantùm attingit atq; delineat, illic fuſius ſcribit his uerbis, ὁκόσῃσι δὲ ἀποφθορῆς περὶ ὑστέρην καὶ οἰδημάτων ἐς καρηβαρίην ῥέπεται, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα αἱ ὀδύναι, καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀπὸ ὑστερέων, ταύτῃσιν ἐν ὀκτὼ ἢ δέκα μησὶν ἐς ἰσχίον τελευτᾷ. Cuius ſententiæ extremum hîc tantùm expreßiſſe uidetur. Hîc igitur δὲ ὑστέρης uteri affectus indicat, ut illic ὅσαι ἄλλαι ἀπὸ ὑστερέων. Huc autem locum iſtum referri debere ſatis indicāt. quæ Galen. ſcribit de octaui & decimi menſis motionibus, ab interpretibus falſò utero attributis, ubi & hunc locum deſignat. Quod miror ab interpretibus non præuiſum, dum ſe exemplarium fide tutantur & literam immutant. Galeni locus eſt initio ſexti Epide. ὁμοίως δὲ τούτοις εἰσὶν ἀπίθανοι καὶ ὅσοι φασὶ τὸν ἕβδομον μῆνα, καὶ τὸν ἔννατον τὰς ἀποκινήσεις τῶν ἐμβρύων ἔχειν. τὸν δὲ ὄγδοον καὶ δέκατον, τὰς παρὰ φύσιν ἀποστάσεις ὑστεριζούσας ἐνὶ μηνὶ, τῶν κατὰ φύσιν, ὥσπερ

Sectione 1.

κατὰ

κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν εἰρῆσθαί φασι, κατ᾽ ἐκείνην τὴν λέξιν ἐν ᾗ φησι, τῇ ὑστεραίῃ, ὡσανεὶ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ ἢ μηνί. Qui locus ſatis indicat nos geminam ſcripturam retinuiſſe, & Hippocr. mentem indicaſſe. Etſi enim Galenus interpretes damnat, id tamen facit in cauſarum inueſtigatione, quòd motus quoſdam naturales & præter naturam utero attribuerent. Quod ſatis indicat illud ὁμοίως τούτοις εἰσὶν ἀπίθανοι. Deinde neq; nos τῇ ὑστεραίῃ, ὑστέρῳ μηνὶ interpretamur. Quod ſcimus à Galeno cæteris interpretibus attributum & reprehenſum. An uerò æquum ſit poſt octauum aut decimum menſem uteri affectus in fœmur decumbere: conſule Galenum, qui in obſcura rerum ambage, certam experientiam requirit, & oculatã fidem. Quanquam enim id aliquando accidiſſe dicit: Ex uteri tamen plurimis affectibus, in coxendicem firmatum abſceſſum, ſed non in multis, ſcribit. Solenne uerò eſt Hippocrati in tota γυναικείων πραγματείᾳ, uterum in lumbos, ilia, fœmur & coxendicem decumbere. Quod etiam teſtatur lib. περὶ φύσιος παιδίου. Porrò Cornarius longè aliter hunc locum legit, αἱ δὲ ὑστέρης καταμήνια· κατὰ τῶν ἰσχίων &c. Nos in perpetua noſtrorũ codicũ conſenſione nihil immutauimus, dum Hippocr. menti coniunctã lectionẽ retinuimus, & genuinã uetuſtatem redolere ex Gal. probauimus.

¶ Καὶ ἐς ὄρχιας.] *Hæc omnia ſimul iungo, & hunc ſenſum elicio:* In *tußi interdum decubitum in utrunq; teſtem, interdum in alterum per ſeſe fieri.* Non *enim uideo quid aliud indicet,* καὶ ὄρχις αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ. Hanc *autẽ eſſe rerũ naturã, ut in tußi uterq; teſtis aut alter tantùm intumeſcat, ſatis probauimus ſuperioribus locis.* Porrò *quod ſequitur* βηχώδεες ἀποστάσιες *ad utrunque referri poteſt, ut intelligat eos qui in teſtes fiunt decubitus, abſceſſus eſſe tußiculoſos, ſi præcedentibus iungas.* Nos *quod coniunctum magis eſt ſecuti ſumus, uetuſtißimum noſtrum codicem cui plurimùm fidimus, imitati.* Idq; *uelut ex collatione intelligendum cenſemus.* Vt *in tußi teſtium tumorem, & ea quæ infrà abſcedunt, ijs quæ in ſuperiores partes decumbunt præſtare dicat.* Quod *uniuerſali illa approbata abſceſſuum notione ſatis confirmatur.* Sic *enim æquius uiſum eſt huc referre, quàm plauſibilem illam & planè confertam ſententiam eodem ſenſu retexere.* Cæterũ *in tußi abſceſſus in ſuperiores partes fieri teſtantur* Hippocr. *uerba quæ ſcribuntur lib.* 4. Epide. τοῖσι παιδίοισι γαστέρες ταραχώδεες, καὶ βῆχες ξηραὶ ἐς ὦμον ἔστιν ὅτι ἀποπνέει ἐν τῇσι βήξεσι τῇσιν ὑστέρῃσιν. Et *rurſus,* ἐς δὲ τὰ ὦτα βύσαντες, καὶ ὑπεπυρεταίνοντες ἐκρηγνύμενα περὶ ἑβδόμην ἢ καὶ ὀγδόην.

Ibidem. *Idem quoq; ex longa tußi abſceſſus in manus & lumbos*

lumbos secedere facit.

¶Αἱμοῤῥαγίαι λάβροι.] *Hæc continentur nume ro* τῶν κρισίμων καὶ κρινόντων, *quod in cæteris quoque excretionibus iudicatorijs uidendum est, si non pro morbi dignitate leuent. Sic Hippocr. libro primo Epidem. liberalem sanguinis fluxionem febres ardentes soluisse scribit.* ἦν δὲ τῶν καύσων τὰ παθήματα, οἷσι μὲν καλῶς καὶ δαψιλέως διὰ ῥινῶν ἡμορράγησαν ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ἀποθανόντα. φιλίσκῳ γὰρ καὶ Ἐπαμίνωνι καὶ Σιληνῷ τεταρταίῳ καὶ πεμπταίῳ σμικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξεν καὶ ἀπέθανον. *Rursus paulò pòst de mulieribus, febribus laborantibus & hæmorrhagia solutis.* τῇσι μὲν οὖν πλείστῃσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι γυναικεῖα ἐπεφαίνετο. ἔστι δ' ᾗσι ἐκ ῥινῶν ἡμορράγησεν καὶ παρθένοισι πολλῇσι τότε πρῶτον ἐγένετο. ἔστι δ' ᾗσι καὶ ἐκ ῥινῶν καὶ τὰ γυναικεῖα τισὶν ἐπεφαίνετο, οἷον τῇ Δαιθαρσέως θυγατρὶ, παρθένῳ ἐπεφάνη τότε πρῶτον, καὶ ἐκ ῥινῶν λάβρον ἐῤῥύη. καὶ οὐδεμίαν οἶδα ἀποθανοῦσαν ᾗσι τούτων τι καλῶς γένοιτο. *Hæmorrhagia igitur copiosa & morbum leuans semper ab Hippocr. commendatur. Quæ uerò defecta est & tantùm sanguinem è naribus stillat perpetuò, damnatur. Hinc illud Prorrhetici,* μυκτὴρ ἀποστάζων ὀλέθριον. *Et in Hippocr. doctrina celebrata* στάξις καὶ ἀπόσταξις. *Qua de re alibi scribimus. Quid autem utilitatis adferat sanguis copiosè effluens, quid etiam periculi*

Sect. 3.

denunciet qui infra modum manat, & uelut è naribus stillat: Atq; adeò quàm prauæ sint excretiones, quæ infrà modum subsistunt, satis indicat Comment.1. Galen.in Prorrh. τῆς οὖν ἀπὸ τῶν ῥινῶν στάξεως οὔσης ἀεὶ κακοῦ σημείου, τελειοτάτη κακία δηλοῦται τοῦ νοσήματος, κἂν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν γένηται. φαίνεται γὰρ ἐγκεχειρηκέναι μὲν ἡ φύσις ἀπορρίψασθαι τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἠθροισμένον πλῆθος, οὐ δεδύνηται δέ, πρόδηλον δ' ὅτι κάκιστόν ἐστι τὸ γένος τῶν τοιούτων σημείων. καὶ γὰρ ὅσα φύματα, καὶ ἐξανθήματα πρὸς τὸ δέρμα τοῦ βάθους ἐξανθήσαντα παλινδρομεῖ, χαλεπώτατα πάντων ἐστί. καὶ οἱ ἀρξάμενοι μὲν ἱδρῶτες, εὐθέως δὲ παυσάμενοι, καὶ οὗτοι μοχθηροί, καὶ τὰ διαχωρήματα δὲ ὁμοίως, ὅσα τε δι' αἱμορραγιῶν, ἢ μήτρας ἐπὶ γυναικῶν κενοῦται. πάντα γὰρ ταῦτα χείρω τῶν μηδ' ὅλως ἐπιφανέντων, ὅταν ἀρξάμενα παύσηται. ἐνίοτε γὰρ συμβαίνει πέττεσθαι ἔτι τὰ λυποῦντα τὴν φύσιν, οὐδέπω τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν ἔχεσθαι. τῶν δ' ἀρξαμένων μέν, εὐθέως δὲ παυσαμένων, ὥσπερ ὁρμή τις ἐμφαίνεται, τῆς φύσεως ἐκκρῖναι τὰ λυποῦντα σπουδασάσης, καὶ οὕτως δὴ ἀσθένειαν, μὴ δυναμένης ὃ προὔθετο κατεργάσασθαι.

Cōmen.2.in Prorrh. Rursus. ἐπὶ τῶν νοσούντων ἔστι καὶ τοῦτο τῶν καθόλου μοχθηρῶν ἐστι σημείων, ἀποκρίνεσθαι σμικρά, εἴθ' αἷμα διὰ μυκτήρων, εἴτε κάτω διὰ τῆς γαστρός, εἴτε δι' ἐμέτων ὁτιοῦν περίττωμα. ταὐτὸ δὲ τοῦτο κἀπὶ τῶν ἱδρώτων ἐστίν, καὶ τῶν διὰ μήτρας ἐκκρινομένων. οὐδὲν γὰρ τῶν κρισίμων σμικρὸν ἐκκρίνεσθαι προσήκει, ἀλλὰ

πάντα

πάντα τὰ οὕτω κρινόμενα, δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ γενόμενα διὰ τὸ πλῆθος ἀποχεῖται τῶν πεπονθότων μορίων, ἢ τῆς φύσεως ἀσθένειαν ἐνδείκνυται, προελομένης μὲν ἐκκρίναι τὰ περιττὰ, μὴ δυνηθείσης δέ. Hic igitur locus celeberrimus est in tota Hippocr. πραγματέια. Et hunc Galenus significat in lib. 1. Epidem. in Metonis historia, cùm scribit, οὗτος ὁ ἄρρωστος μαρτυρεῖ τῷ καθόλου λόγῳ τῷδε, αἱμορραγίαι λάβροι ἐκ ῥινῶν ῥύονται τὰ πολλά. φαίνεται γοῦν ὑπὸ μόνης αἱμορραγίας κριθεὶς καὶ σωθεὶς, καίτοι γ' οὐκ ἀκίνδυνα ἔχων σημεῖα. Commen. 3.

HIPPOCR.

Τὰς φωνὰς οἱ τρηχέας φύσει ἔχοντες, καὶ αἱ γλῶσσαι ὑποτρηχέες. καὶ ἴσαι τρηχύτητες ὑπὸ νόσων ὡσαύτως αἱ οὖν ἐοῦσαι σκληραὶ τῇ φύσει καὶ ἄνοσοι τοῦτ' ἔχουσιν. αἱ δὲ μαλθακαὶ καὶ βραδύτεραι ἐς ἁμαρτωλίην, ἢ χρηστὸν, ἢ ἀρχαίη φύσις. σκεπτέον καὶ τὰ ἀπὸ τῶν διαιτέων τὰ μακροκέφαλα, καὶ μακραύχενα ἀπὸ τῶν ἐπικυψίων. καὶ τῶν φλεβῶν ἡ εὐρύτης καὶ παχύτης ἀπὸ τῶν αὐτῶν. καὶ στρυότητες ἐπὶ πλατύτητες, καὶ βραχύτητες, καὶ λεπτότητες. καὶ ἀπὸ τῶν στενωπίων, ὧν αἱ φλέβες εὐρεῖαι. καὶ αἱ κοιλίαι, καὶ τὰ ὀστέα, εὐρέα, εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ λεπτοὶ, οἱ

δὲ πίονες

δὲ πίονες τἀναντία τουτέων. καὶ ἐν τοῖσι λιμαγχικοῖσιν αἱ μετριότητες ἀπὸ τουτέων σκεπτέαι. αἱ προσαυξήσιες ἑκάστῳ ἃ μειοῦσι. καὶ αἱ μειόσιες ἃ προσαυξοῦσι. καὶ τοῖσι προσαύξεσιν, ὁποῖα συμπροσαύξεται, καὶ ὁποῖα συγκρατύνεται, καὶ διασφάξιες ποῖαι κοιναὶ τῶν φλεβῶν.

INTERPRETATIO,

QVibus uoces natura ſunt aſperæ, ĳs linguæ ſunt ſubaſperæ, Quod idem uſu uenire ſolet in ĳs aſpredinibus, quæ ex morbis contingunt. Hoc igitur habent, quæ natura nō autem ex morbo duræ ſunt. Molles uerò ad noxiam & utilitatē tardius quàm prior illa natura tranſeunt. Videnda quoqꝫ ueniunt, quæ ex uiuendi ratione oblonga ſunt capita, & ceruices quæ ex his quæ in pronum fiunt inflexionibus longæ ſunt. Venarum etiam capacitas & craſsitudo, quæ ex eadem cauſa fit, cōſideranda eſt, & coarctationes & latitudines, breuitates & exilitates.

Et qui-

Et quibus contrarijs ex cauſis uenæ latæ, ijs uentres & oſſa lata quoque ſunt, graciles'q; exiſtunt, quibus exi-ponãt obeſi & pingues. Ex his quo-que uidendi ſunt, quinam ad inediã moderatè ſe habeant, & quæ fiunt adauctiones, quidnam cuiq; detra-hant, & quidnam diminutiones ad-augeant, & quænam cum his quæ augentur ſimul increſcant aut fir-mitudinem & robur capiant. Viden-dæ etiam quęnam ſint uenarum in-ter ſe diſtantiæ & intercapedines.

COMMENTARIVS,

T*As φωνὰς.* Hic totus locus *naturarum cuiuſque cognitionem præ ſe fert. Videtur enim Hippocr. quaſdam corporum affectiones, ex quibus tota facultatum naturalium temperies & eſſentia eruitur, deſignare. An uerò ea ad aëris populariter uitiati conditionem, & ad uulgò graſſantes morbos referat, ut ſuprà enumeratũ cœli ſtatum contingant: id non temerè dubitari* Sect.5. *poßit. Quẽadmodum lib. 1. Epidem. notas quaſdam adfert, quibus tunc conflictatas naturas cognoſcamus. Inter quas* μελανότριχας, ἰθύτριχας, με-

λανοφθάλμυς

λανοφθάλμους, ἰσχνοφώνους, τρηχυφώνους, τραυλοὺς, ὀργίλους enumerat. Idem quoque libro tertio Epidem. φωνὰς λιανουμένας καὶ κατεαλουμένας scribit: Quòd par esset in temperie cœli calida & humentiore partes spiritales & cerebro subiectas plurimùm affici. Sic in hac putrilaginis conditione resiccatis & concalfactis animæ ductibus & uocis instrumentis, subasperiores & grauiores uoces fiebant. Hæc tamen quia quandam uniuersalitatis notionem habent, naturarum generale uidetur esse specimen. Vocis autem asperitas ex resiccatiõis inæqualitate oritur (ut scribit Galenus) spirituum uias exasperante, quæ si plus æquò increscat, κατάξηρον φωνὴν: si uerò intra auiditatis humoris & saliuationis terminos subsistat, δασεῖαν φωνὴν efficit, quæ sunt celebria Hippocrati nomina. Quæ uerò hîc τραχεῖαι scribuntur, ex earum genere esse uidentur, quæ Latinis graues & asperæ dicuntur. Quæ cùm spirituosarum partium capacitatem, robur, & confectam animæ efflationem indicent, calidi natiui essentiam & uires arguunt. Atque ut hæ pro caloris organa ampliantis copia uariant, ita & in ætatis commutatione apparent ὅταν ἀφροδισιάζειν ἄρχωνται ἢ τραγίζειν, ut scribit Hippocr. Tunc enim calidi natiui coagmentatione, interna omnia uiscera fouentur, capacitates fistulantur &

In stat. post.

In Arte par- ua.

Gal. Com. 1. in Prorrh.

Lib. 6. Epid.

tur &

tur & intumescunt, atq; adeò uox ipsa ingrauescit. Quæ semper in uiris grauiore quodam sono, copiosam caloris uim indicat. Vnde πολύθρμοι μεγαλόφωνοι ab Hippoc. dicuntur lib. 6. Epidem. Ex quo facilè coniecerim hîc ab eò σκληρὰς uoces uocari, quæ uirilitatem & corporis firmitudinẽ consequuntur, ut μαλθακαῖς opponat, quæ molles, eneruatas & uelut elumbes uoces significant. Ac ne id quidem sine translatione, quemadmodum & antiquis dictæ sunt μέλαιναι καὶ λευκαὶ φωναὶ, ut testatur Galenus in Prorrhe. μαλθακαὶ igitur φωναὶ ὀξυφώνους καὶ λεπτοφώνους significat, qui (quanquàm inter se differant) calidi tamen interni penuriam indicant, ut scribit Galen. lib. 1. Epidem. Possunt & τραχεῖαι raucedinem quandam & craßitiem præseferre, quæ inæquali humorem in fauces prolapsu, asperitatem quandam habent. Quod maximè in hoc aëris statu contingebat, Hoc igitur uirilis & ualentioris naturæ signum est, illud effœminatæ & succumbentis indicium. Porrò monet Hippoc. non tantùm geminam & innatam temperiem cõsiderandam esse, sed adscititiam & ex ratione uiuendi inductam, uidendam, quæ in nos plurimùm habet iuris. Quod satis indicant, τὸ φύσει καὶ ὑπὸ νόσων & σκληραὶ τῇ φύσει καὶ ἄγονοι. & τὰ ἀπὸ τῶν διαιτέων τὰ μακροκέφαλα.

Sect. 3.

Commen. 1.

Commen. 3.

¶ Ai au

¶Αἱ οὖν ἔσσαι σκληραὶ.] Durum etsi de tactiliũ qualitatum genere dicitur, hîc tamen ad uoces transfertur ut molli repugnet. Sunt igitur duræ uoces quæ ex calore & duritie, magnaq; instrumentorum capacitate fiunt, quæ grauibus comprehenduntur: ut molles, quæ uocis exilitatem, instrumentorum tenuitatem, mollitudinem & angustiam significant. Quemadmodum uerò, illud in uiris, ita hoc in mulieribus aut euiratis deprehenditur. Quòd autem scribitur τοῦτ᾽ ἔχουσιν, obscurum est an asperitatem in duris uocibus requirat, ut quæ uoces duræ dicuntur, ex aspredine contingãt. Quod etsi uerùm est, potest tamen anni tempus quo grassati sunt hi morbi, in quibusdam naturis circumscribi, ut intelligas eos demum plurimùm conflictatos, qui subasperas & duras uoces habuerint, quales in uiris insunt. Quæ cùm ex spirituum & caloris copia contingant, plurimam subesse calidam & humidam materiam necesse erat, ut temporis humentis & calidi accessione, magna putrilaginis soboles concitaretur. Mulieres uerò & frigidiores naturas, quibus sunt molles & exiles uoces, parum huic noxiæ affines fuisse scribit, quod optima cautione, hoc est frigidiore innato temperamento sese ab aëris iniuria uindicarent. Si quæ uerò in hos morbos deciderent, ut ijs contingebat quæ paulò calentio-

calentiore & humentiore ſanguine abundabant, eæ ob uirium defectum præſens ſubibant diſcrimen, atq; uix leuabantur. Atq; id eſt quod ſcribitur, αἱ δὲ μαλθακαὶ καὶ βραδύτεραι ἐς ἀμαρτωλίην ἡ χρηστὸν, ἡ ἀρχαίη φύσις. *Priorem enim naturam eam intelligit, quam prius enumerauerat in uocibus ſubaſperis & duris. Quæ ſi uitio aut humorum confluxu uias conſtringente, in molles tranſibant, iam deſciſcebant à genuina illa natura, & periculo magis erant obnoxiæ. Atq; adeò* ἀρχαίην φύσιν *ſæpe uocat* Hippocr. *primã illam & genuinam naturam, quæ ex receſſu in ea quæ præter naturam ſunt, uelut ex repugnantia quadam, intelligitur, ut uidere eſt ex his* Hippocr. *uerbis quæ prius aperuimus.* ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίης φύσεως τὰ ἐναντία ῥέποντα. Porrò *hoc in loco uariant noſtri codices. unus enim ex recentioribus* pro τοῦτ' ἔχουσιν, ταῦτ' ἔχουσιν *legit, & illud* αἱ δὲ μαλθακαὶ, οἷσι δὲ *ſcribit. Alter uerò,* ἧσι δὲ.

¶[Καὶ τὰ ἀπὸ τῶν διαιτέων μακροκέφαλα.] *Ex præcipuis corporis partibus tota temperies facilè æſtimatur, & uniuerſa* σημειώσεως *doctrina, ex partium delineatione ad uniuerſalem naturæ notionem progreditur. Sic non inſolenter* Hippocrates *ex cerebro proprias corporis affectiones elicit, quòd huius proba efformatio & naturæ conueniens, tanquàm probè iacta funda-*

menta, ſolidam corporis molem ſtabiliat & firmet. τοῦ γὰρ αἵματος (ut inquit Galen.) ἐξ οὗ διαπλάσθησαν τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὄντος πολλοῦ τε καὶ εὐχρήστου, καὶ τὴν ζωτικὴν δύναμιν τὴν ἐκ καρδίας ἐδέξαμεν ὁρμᾶσθαι, καὶ τὴν φυσικήν τε καὶ θρεπτικὴν ὀνομαζομένην, τὴν δὲ ἥπατος ἔμαθον ἐπιρρεῖν ταῖς φλεψίν, εὔλογον ὑπάρχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἰσχυρὰς, καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ ζώῳ τὰ οἷον θεμέλια τοῦ παντὸς σώματος ἀναγκαῖον εἶναι γενναῖα. Quod item factitauit Hippocr. libro ſexto Epidem. id rurſus hoc loco monet, ut ex cerebri, capitis, ceruicis circumſcriptione totum temperamentum inueſtigemus. Cæterum oblonga capita, quòd capitis rotunditatem & cœlum (ut cum Plinio loquar) labefactent, uitio ſunt, quia in hac elongatione capacitas non inſit libera, quæ uentriculos cerebri & motionis uitalis officinam ſua libertate defraudet. Vt nec thoracem ſatis eſt prælongum eſſe, niſi & amplitudinem adiungas, quæ libera uiſcerum ſepta & indefatigatas calidi natiui operas liberaliter foueat. Vt uerò non ſemper craſſum caput, ſic nec oblongum quidem uitio eſt, dum noſtri opifex, efformatricis operæ robur indicarit, quæ materiæ ubertatem tam appoſitè elocat, ut in nullo defecta eſſe uideatur. Quod in φοξαῖς κεφαλαῖς uidere eſt, quæ ut non omni ex parte uitio uertuntur, ſic & in oblon-

Commen. 1. in 6. Epidem.

Sectione 1.

gorum

gorum capitum numero quodammodo inferen-
da sunt. Tantum uerò abest ut semper damnan-
da fuerint oblonga capita, ut etiam quibusdam
æstimationis & generositatis locũ obtinuerint,
ut scribit Hippocr. libro qui uulgò περὶ ἀέρων,
ὑδάτων, τόπων, inscribitur, ex Galen. uerò senten-
tia περὶ οἰκήσεων καὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν καὶ χωρῶν
inscribi debet. Hippocratis de Macrocephalis
uerba sunt, αἱ γὰρ ὧραι αἱ μεταλλάσσουσαι τῆς μορ-
φῆς τὴν φύσιν, εἰσὶ διάφοροι, ἣν δὲ διάφοροι ἔωσι
μετὰ σφῶν αὐτέων, διάφοραι καὶ πλέονες γίνονται
τοῖς εἴδεσιν; καὶ ὁκόσα μὲν ὀλίγον διαφέρει τῶν ἐθ-
νέων, παραλείψω; ὅκοσα δὲ μεγάλα ἢ φύσει ἢ νόμῳ,
ἐρέω περὶ αὐτῶν ὡς ἔχει, καὶ πρῶτον περὶ τῶν μακρο-
κεφάλων. τουτέων γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἔθνος ὁμοίως τὰς
κεφαλὰς ἔχον οὐδέν. τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν, ὁ νόμος αἰ-
τιώτατος ἐγένετο τοῦ μήκους τῆς κεφαλῆς. νῦν δὲ καὶ
ἡ φύσις συμβάλλεται τῷ νόμῳ τοὺς γὰρ μακροτάτην
ἔχοντας τὴν κεφαλὴν γενναιοτάτους ἡγέονται. Porrò
quod hîc additur ab Hippocrate, ἀπὸ τῶν διαι-
τέων, cautionem significat adhibendam in natu-
rarum dignotione, ut innatas & geminas ab
assumptis & acquisititijs secernamus. Quædam
enim capita naturali efformatione oblonga sunt,
quædam etiam industria & consultò, idq; ex con
suetudine, ut eodem quoque libro scribit Hip-
pocrates, ἔχει δὲ περὶ νόμου ὧδε, τὸ παιδίον ὁκό-

ἐὰν γένηται, τάχιστα τὴν κεφαλὴν αὐτέου ἔτι ἁπαλὴν ἐοῦσαν μαλακοῦ ἐόντος, ἀναπλάσσουσι τῇσι χερσὶν, καὶ ἀναγκάζουσιν ἐς τὸ μῆκος αὔξεσθαι, δεσμάτι προσφέροντες, καὶ τεχνήματα ἐπιτήδεια, ὑφ' ὧν τὸ μὲν σφαιροειδὲς τῆς κεφαλῆς κακοῦται, τὸ δὲ μῆκος αὔξεται. αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν ὁ νόμος κατεργάσατο, ὥστε τοιαύτην τὴν φύσιν γενέσθαι, τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, ἐν φύσει ἐγένετο, ὥστε τὸν νόμον μηκέτι ἀναγκάζειν. ὁ γὰρ γόνος πανταχόθεν ἔρχεται, ἀπό τε τῶν ὑγιηρῶν ὑγιηρὸς τοῦ σώματος, ἀπό τε τῶν νοσερῶν νοσερός. εἰ οὖν γίγνονται ἔκ τε τῶν φαλακρῶν φαλακροὶ, καὶ ἐκ γλαυκῶν γλαυκοὶ, καὶ ἐκ διεστραμμένων, στρεβλοὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ περὶ τῆς ἄλλης μορφῆς ὁ αὐτὸς λόγος, τί κωλύει καὶ ἐκ μακροκεφάλου μακροκέφαλον γίγνεσθαι. νῦν δὲ ὁμοίως οὐκ ἔτι γίγνονται ὡς πρότερον. ὁ γὰρ νόμος οὐκ ἔτι ἰσχύει, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἀνθρώπων. περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτως μοι δοκεῖ. Porrò capitis conformationi, ceruicis quoq; æstimationẽ iungit, quòd dorſalis medulla ex cerebro tanquã caudex neruorum propaginem fruticans, originem ſumat. Illinc enim ex corporis firmitate & robore certiſsimum iudicium ſumpſeris, cùm motus & totius corporis actio in neruos redundet. Quo fit ut capitis celaturam, ceruicis & reliquarum partium forma conſequatur. Vnde ab Hippoc. ſcriptum eſt, οἱ φοξοὶ οἱ μὲν κεφαλὴ καὶ εὐαύχενες ἰσχυροί, Bene enim conſtitutum caput, ceruicis latitudo

Lib. 6. Epid.

titudo & torositas sequitur. Paruũ uerò, uertebrarum tenuitas, oblongum, ceruicis longitudo. Ex quibus quænam sint neruorum & totius molis uires, facilè conijcias. Oblongam autem ceruicem, quòd neruorum coarctationem & tenuitatem, ideoq; debilitatem significet, uitio uerti satis indicat amplæ & breuis ceruicis bonitas, quã torosos commendamus, ut robustos & firmos, & Galen. scribit lib. 6. Epidem. ubi κρατεραύχενον & μακραύχενον interpretatur. κρατερὸς μὲν αὐχὴν ὁ ἰσχυρὸς ὀνομάζεται, διὰ σκληρότητα καὶ μέγεθος ὀστῶν τοιοῦτος γινόμενος τοὐπίπαν. οὕτως δὲ ἔχουσι καὶ οἱ περικείμενοι τοῖς ὀστέοις μῦες τε καὶ τένοντες, καὶ σύνδεσμοι. μακροὶ δὲ αὐχένες, οὐχ οὕτως ἐν ἀρετῆς μέρει γίγνονται, ἀλλὰ καὶ μοχθηροὶ τοὐπίπαν εἰσὶ παραπλησίως τῷ στενῷ καὶ μακρῷ θώρακι, καὶ γὰρ καὶ τοῦτον εὐρὺν εἶναι προσήκει, οὐ πλατὺν μόνον, ἢ μακρόν. Quin et uulgò hebetes, stupidos, molles, et ad quæuis munia ineptos, longa spina infamamus, ex ceruice ingenium æstimantes, quemadmodum etiam diuus Paulus Iudæos σκληραύχενας uocauit. Porrò in capitis æstimatione ceruicis conformationem considerandam esse, quod hîc & lib. 6. Epidem. scribit Galenus, dum laudabilem capitis figuram describit, ex qua in deuia facilè deducaris licet. Eius uerba sunt, ἡ μὲν οὖν μικρὰ κεφαλὴ μοχθηρᾶς ἐγκεφάλου κατασκευῆς ἴδιον σημεῖον, ἀλλ' ἡ

Comment. 1.

μὲν διὰ ῥώμην ἐγένετο τῆς ἐγχωρίου δυνάμεως, ὕλην χρηστήν τε, καὶ πολλὴν δημιουργούσης, ἀγαθὸν σημεῖον. εἰ δὲ διὰ τὸ μόνης τῆς ὕλης τὸ πλῆθος, οὐκ ἀγαθόν. διοριστέον οὖν αὐτά, τῷ τε σχήματι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι. τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὔρυθμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον. τοῖς δὲ ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσιν, εἰ κρατεραύχην τέ ἐστιν, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς ἄριστα διάκειται. καὶ εἰ τὸ νευρῶδες αὐτῷ σύμπαν, εὐτραφές τέ ἐστιν καὶ εὔτονον. οἰκεῖον δὲ σχῆμα κεφαλῆς, ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σφαῖραν ἀκριβῆ κηρίνην, ἑκατέρωθεν ἀτρέμα πεπιλημένην, ἀνάγκη γὰρ τῆς τοιαύτης, κυρτότερα μὲν ἢ κατὰ σφαῖραν γενέσθαι, τά τε ὄπισθεν, καὶ τὰ ἔμπροσθεν, εὐθύτερα δὲ τὰ ἑκατέρωθεν. At uerò quia ad capitis commendationem ſequitur ceruicis & totius neruoſi generis delineatio, ex quibus tanquàm ex uero ſpecimine poßis rem totam æſtimare: maxima adhibenda eſt diligentia, ut poſticum, cerebrum & cerebellum ipſum conſideres, & quænam huius forma ſit maximè commendabilis, & quænam eminentia non ſit explodenda, intelligas. Inde enim tanquàm à radice dorſalis medulla uelut caudex erumpit, quæ in uniuerſum corpus diuerſos ſtolones emittit. Huius te cautionis admonet Galenus libro ſexto Epidemio. ἐπεὶ τοίνυν ἤτοι διὰ τὴν ἔνδειαν ὁποτέρας τῶν ἐξοχῶν, ἢ διὰ τὴν ἐπαύξησιν αἱ φοξαὶ γίνονται κεφαλαί, πρῶτον μὲν σε χρὴ

Commen. 1.

προσέχειν

προσέχειν τὸν νοῦν, πότερον αὐξηθείσης ἢ μειωθεί-
σης τῆς ἐξοχῆς, ἡ φοξότης ἐγένετο. μεμπτὸν γὰρ ἀεὶ
τὸ μειωθείσης. οὐ μεμπτὸν δ᾽ ἀεὶ, τὸ προσαυξηθείσης, ἀλλὰ
συνεπισκέπτεσθαι χρὴ τηνικαῦτα, πρῶτον μὲν τὴν
εὐσχημοσύνην τῆς ἐπαυξήσεως. αἱ γὰρ ἀπρεπεῖς ἐ-
παυξήσεις εἰσὶ μοχθηραί. δεύτερον δὲ, πότερον ἡ κατ᾽
ἰνίον ἐξοχὴ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς γέγονε μείζων, ἢ τὸ
κατὰ πρόσωπον μέρος ηὔξηται, βέλτιον εἶναι νομί-
ζοντα αὐξηθῆναι τὴν κατ᾽ ἰνίον. αὐτίκα γὰρ ἥτε κυ-
ριωτάτη τῶν κοιλιῶν ἐστι τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἡ τοῦ νω-
τιαίου μυελοῦ ῥίζωσις. εἶτα καθεξῆς σκοπεῖν τὸν αὐ-
χένα, πότερον ἀσθενὴς ἢ κρατερός ἐστιν. ἐὰν γὰρ ἥτ᾽
ἐξοχὴ μήτ᾽ ἀσχήμων ᾖ, μηθ᾽ ὑπερβαλλόντως μεγάλη,
γενναῖός τε αὐτὴν ἐκδέχεται τράχηλος, ἀποδέχου
τὴν φοξότητα τῆς τοιαύτης κεφαλῆς. ἰσχυροὺς γὰρ
εὑρήσεις τούτους, τά τ᾽ ἄλλα κἂν τοῖς ὀστοῖς. Idem
quoque in Arte parua, εἰ δ᾽ ἡ κατ᾽ ἰνίον ἐξοχὴ μειω-
θείη τινὶ, συνεπισκέπτου τάτε νεῦρα καὶ τὸν αὐχένα σὺν
τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων, ἐν-
δείᾳ τῆς ὕλης οὐ δυνάμεως ἀρρωστίᾳ τοιοῦτος ἐγένε-
το. φαυλοτέρων δ᾽ ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἡ ἀρχή. τὰ
πολλὰ δὲ ταῖς κατ᾽ ἰνίον ἐνδείαις, ἀσθένεια τῶν εἰ-
ρημένων ἕπεται, καὶ σπάνιον πάνυ τὸ μὴ τοιοῦτον. καὶ
τὴν φοξοτέραν δὲ κατ᾽ ἰνίον ἐπισκέπτου κεφαλὴν, ὡ-
σαύτως τοῖς ἐφ᾽ ὅλης αὐτῆς μεγάλης γενομένης διο-
ρισμοῖς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ κἀνταῦθα σὺν εὐρύθμῳ τῷ
σχήματι γενομένης τῆς παρεγκεφαλίδος, ἀγαθὸν ση-

μέσον, ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ὀνομάζουσιν. Ex his igitur Galeni uerbis, capitis probam aut uitiatam figuram, & eam quæ est capitis ad ceruicem habitudinem, quiuis intelligere poterit. Quæ ideo adduximus, quod Hippocrates in naturarum temperie capitis & ceruicis meminerit, ut coniunctam cum Hippocrate doctrina Galeni assensionem ostenderemus. Porrò quod addit ἀπὸ τῶν ἐπικύψιων eiusdem est notæ, ac cætera quæ ascititiam naturam significant. Est enim ἐπίκυψις, ex eodem ferè genere quod Hippocratis libro περὶ ἄρθρ. κῦφον aut κύφωμα uocat. Nos eas quæ in pronum fiunt inflexiones, uertimus, non inclinationes simpliciter, quod illud aph. 26. lib. 3. σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον ἔσω ὤσιας, inclinationes, Celsus uerterit. At uerò quæ ex eiusmodi assuetudine uitia fiunt, congenitis malitia cedunt: quod etiam in reliquis temperamentorum notis maximè uidendum est, ut scribit Galen. lib. de Temp. ἐπίκτητος γὰρ φύσεις εἰσὶ τὰ ἔθη.

Cap. 1. lib. 2.

Lib. 2.

¶ Καὶ τῶν φλεβῶν ἡ εὐρύτης.] Hic locus in tota κράσεων διαγνώσει admodũ est celebris. Ex uasorũ enim habitudine & totius solidi eminentia, facile est de hominis ingenio statuere. Cùm igitur sanguis ipse, in quo maxima est uitalitatis portio, per uenas uelut per riuos, in totum corpus ad natu-

naturalis auiditatis sensum effluat: necesse est ex uasorum capacitate aut angustia, illius copiam & efficaciam æstimari. Quibus igitur sua copia sanguis & magna spirituum efferuescentia uenas inflat, hi ab Hippocr. ἐπίφλεβοι dicuntur, quod φλέβας διαφανέας habeant, ut idem interpretatur lib. 6. Epide. Atq; eos ὀξυθυμοτέρους esse censet, naturam totam ex uenarum tumore dijudicans. Calentiorem enim temperiem in magna calidi inauctione non temerè fieri iudicandum est, atq; inde ampliores uenas, cùm calidi sit uelut propria actio, ampliatio et intumescentia. Quod apertè testatur Galen. lib. de temp. his uerbis, διδασκάλος δὲ καὶ τούτων τῶν γνωρισμάτων ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει, ὅσοι δὲ στενοτέρας, ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον ἀνευρῦναί τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας, ὥστ᾽ εὐλόγως εἰς ταυτὸν, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν, ἕξει πιμελώδει τε καὶ παχυτέρᾳ, λεπτότης δ᾽ ἕξεως εὐρύτητι φλεβῶν. Quæ causa est ut hi ferè demũ sint graciles aut εὔσαρκος non πιμελώδεις & obesi, quibus uenarum tumor apparet. Quod calidi continuam eius quæ in sanguine est dulcedinis depastionem significat. Quæ omnia in obesis & angustiorum uasorum naturis secus eueniunt, ut scribit Galen. ὅσον ἐν αἵματι πῖον τέ ἐστι καὶ λιπαρὸν, καὶ

Sectione 5.

Libro 2.

λεπτὸν, ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι. τροφὴ γίνεται τοῦτο τῷ θερμῷ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται, καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὰν μὲν ψυχροῖς περιπέσῃ μορίοις, οἷοίπερ οἱ ὑμένες εἰσίν, ἐκείνοις περιπήγνυται. κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, τοιαῦτα δ' ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη, δαπανᾶταί τε πρὸς τοῦ θερμοῦ καὶ διαφορεῖται, πλὴν εἴ ποτε πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως, ἔτι καὶ τὸ τῆς διαίτης ἀταλαίπωρον ὑποθρέψειέ τι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, πιμελήν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ κράσει ψυχρότερον ἄῤῥενος τὸ θῆλυ, καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά. Cæterò quod hîc ſcribitur ab Hippocr. gracilibus amplam eſſe uenarũ capacitatem, obeſis uerò anguſtam, multis locis conſentit cum Galeni doctrina, præcipuè lib. de Temp. & Commen. in Aph. 44. lib. 2. ἄριστον εὔσαρκον φῦναι τουτέστι σύμμετρον, ὥστε μήτε παχὺν εἶναι μήτ' ἰσχνόν, οὕτω γὰρ ἂν δυνατὸν καὶ ἐς μακρὸν ἀφικέσθαι γῆρας. εἰ δ' ὑπερβάλλει τὸ σύμμετρον, ἀμείνων μὲν ἡ ἰσχνότης, μοχθηρὰ δὲ ἡ εἰς πάχος ὑπερβολή. στεναὶ γάρ εἰσι τούτων αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἷμα, καὶ πνεῦμα παντελῶς ὀλίγον ἔχουσιν, ὥστ' ἐπειδὰν προέρχονται κατὰ τὴν ἡλικίαν, ταχέως αὐτοῖς ἐπὶ μικρᾷ προφάσει ἡ ἔμφυτος θερμασία διαφθείρεται. οἱ δ' ἰσχνοὶ ταύτῃ μὲν οὐ κινδυνεύουσι. τῷ δὲ διακεῖσθαι τὰ κύρια μόρια μη-

δὲν ἔχοντος

δὲν ἔχοντος πρόβλημα, πρὸς τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἑτοίμως βλάπτονται. ὅσοι μέντοι φύσει μὲν ἦσαν σύμμετροι, διαίτῃ δὲ ἀργοτέρᾳ χρησάμενοι, παχεῖς ἐγένοντο. τούτοις εἰ καὶ σαρκὸς καὶ πιμελῆς ἐπιτράφη πλῆθος, ἀλλ' εὐρεῖαι αὐτοῖς φλέβες εἰσὶ καὶ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ διὰ τοῦτο μείζονα ἔχουσι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. Quem quidem locum integrum apposuimus, quòd mirè huic loco quadret, genuinam naturam ab externa et assumptitia distinguens. Idem quoq; lib. 6. Epidem. in gracilibus sanguinis copiam inesse probat, ubi de muliere extenuata agit, cui propter menstruæ purgationis suppreßionem, tribus diebus plus quàm tres sanguinis libras eduxit. Et paulò pòst ubi φλέβας διαφανέας interpretatur. Plinius quoq; obesis minus copiosum sanguinem esse scribit, quoniam absumatur pingui. Quod & scribit Celsus libro secundo: Interest (inquit) inter copus ualens & obesum, inter tenue & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. facilius itaq; illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusq; ea, si nimium pinguis est aliquis, affligitur. Quibus efficitur ut ex his notis facilè in naturæ cognitionem deducamur, & pro sanguinis portione & affectione, animantis æstimemus ingeniũ. Animaliũ enim fortiora quibus sanguis craßior, sapientior quibus tenuior, timidiora quibus

Commen. 3.

Li. 11. cap. 38.

Cap. 10.

quibus minimus, at quibus nullus hebetia. Quibus uerò multus & pinguis iracunda. Item gracile corpus infirmum, obesum hebes est, ut scribit Celsus ex Hippocrate.

¶[Καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων.] *Cornarius ad ea quæ præcedunt, retulit, & ijs adiunxit. Nos nihil immutamus & sequentibus apponimus, ut* στενότητι βραχύτητι καὶ λεπτότητι φλεβῶν *opponatur, atq; de uasorum amplitudine intelligatur, quæ cum ijs pugnantes habet causas.*

¶[Οἱ δὲ πίονες.] Πίονες *dicuntur obesi & præ-*

Πῖον.

pingues, quos alibi Hippocr. παχέας σφόδρα *uocat. Est autem* πῖον *quæ in sanguine est dulcedo, ex qua alimur & deperditas naturæ uires reficimus, continuam calidi depastionem perpessa: alimenti benigna illa & succulenta portio quæ partibus nutriendis agglutinatur & in sanguine innatat. Calidis uerò naturis adustione in amaritiem uertitur, frigidis congelatione condensatur in pinguitudinem, ut satis apparet ex loco superiore, annotatione à nobis adducto, ex lib. 2. de*

Sectione 5.

Temper. & ex Hippocr. lib. 6. Epidem. τὸ χολῶδες ἀπὸ πίονος.

Sectione 6.

Et rursus οἷσι τὸ μὲν πῖον χολὴ ξανθή. *Est igitur* πῖον *illud pingue & dulce quod in*

Commen. 5. in lib. 6. Epide.

bilem uertitur in calidis naturis, ut scribit Gal. πίονα ἀκουστέον οὐ μόνον τὸ λιπαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκὺ, καὶ ὅλως τὸ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἡδύ, μόνοι γὰρ οἱ παρὰ φύσιν

φύσιν διακείμενοι, πικροῖς καὶ στρυφνοῖς, καὶ ὀξώδεσιν ἐδέσμασι χαίρουσιν. οἱ δὲ κατὰ φύσιν ἔχοντες καὶ ἀπαρέγκλιτοι, τάτε λιπαρὰ καὶ τὰ γλυκέα, καὶ τάγε μηδεμίαν ἔχοντα ἰσχυρὰν ποιότητα, μεθ' ἡδονῆς προσφέρονται, πάντ' οὖν τὰ τοιαῦτα τὸ πῖον ἐστιν ἐν τροφῇ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πίονα ἄρουραν, καὶ λιπαρὰν χώραν εἰρήκασι πολλοὶ τῶν παλαιῶν, εὔφορον ἐνδεικνύμενοι διὰ τῶν προσηγοριῶν τούτων ὑπάρχειν αὐτὴν τῶν ὑγιαίνουσιν ἡμῖν ἀμέμπτως ἐσθιομένων καρπῶν. Quod repetit scribens, ὅτι τὸ πῖον οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ λιπαροῦ καὶ πιμελώδους εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ γλυκέος παντὸς, ὡς περιλαμβάνεσθαι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ μέλι καὶ τὸ σίραιον, ὅπερ ἕψημα καλοῦσιν οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν Ἕλληνες. Commen. 6.

¶ Καὶ ἐν τοῖσιν λιμαγχικοῖσιν αἱ μετριότητες.] Μετριότητα habilitatem naturæ & aptitudinem ad ferendam inediam uocat. Qui enim angustas uenas habent propter alimenti defectum, non sine periculo famem tolerant. Quibus uerò ex uasorum capacitate liberalis alimenti copia suppeditat, ijs longa cibi mora minimum obest. Atq; adeò ex uasorum capacitate famis tolerantiam spectari uult. Hanc μετριότητα moderationem uocat Celsus, dum scribit initia morborum primùm famem sitimq; desiderant, ipsi deinde morbi moderationem, ut neq; aliud quàm expedit, neq; eius ipsius nimium sumatur. Hunc porrò locum sic inter- Cap. 16. lib. 2. Lib. 2. de Tēperamen.

pretatur Galenus. εἰ δ' ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχει, δῆλον ἤδη ὅτι οὐ φύσει πιμελώδης ἐγένετο. ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχει τὰς φλέβας, εἴη δ' ἰσχνὸς, οὐδ' οὗτος ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος. κἂν τοῖσι λιμαγχικοῖσι, φησὶ, τὰς μεσιότητας ἀπὸ τουτέων σκεπτέον, τῆς τῶν ἐργέων εὐρύτητος δηλονότι καὶ στενότητος, οὐ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλου τοῦ σώματος. οἱ μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας, ὀλίγαιμοί τε εἰσὶ, καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν. ὅσοις δ' εὐρεῖαι καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι, καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτῆσαι. Qui locus me impulit, ut Galeni lectionem sequerer, & illud ἀπὸ τουτέων σκεπτέαι superioribus iungerem. Dicuntur autem Hippocrati λιμαγχικοὶ, qui summam inediam ferunt, uelut qui fame necantur, quos λελιμαγχωμένους uocat, eos significans qui λιμοκτονίᾳ torquentur. Est autem λιμοκτονία Hippocrati ἡ παντελὴς ἀσιτία, quæ & λιμαγχία dicitur. Qua dictione utitur Rufus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν νεφροῖς παθῶν, scribens. οὐ μὴν εἰς ἅπαν αἱ λιμαγχίαι τούτοις συμφέρουσιν, ἤπερ ταῖς ἄλλαις φλεγμοναῖς, ἀλλά τι καὶ προσαρτέον, φυλάσσοντα τοὺς πυρετοὺς ὅπη τε ψαλῶσι, καὶ ὅπη ἐπιτείνουσιν. Pluribus tibi hac de re satisfactum cupimus in nostra Œconomia.

Prorrh. 2. & lib. de Arte.

Lib. de rat. uict.

¶ Αἱ προαυξήσιες.] Hæ sunt τῆς ἰδιηκότος φύσιος καὶ κατ' ἔθος (ut loquitur Galen.) notæ, quæ nō minus quàm genuinæ et primæ uidendæ sunt.

Multè

Multi enim à natura uitiosam adepti habitudinẽ ingenio et diligentia postea cõpensarũt: ut cõtrà multi fœlices naturæ dotes socordi uita et ignauia labefactarunt. Craßis igitur et corpulentis succulẽta carnea moles, quibusdã etiã pinguitudo augetur, pro instituta uictus ratione, atq; ita alterũ alteri cædit, pro qualitatũ ex quibus promouentur habitudine. Quibusdã etiam utrunq; incrementa suscipit. Quæ facilè intelliges ex Gal. li. de Tẽp. 2.

¶ Καὶ διασφάξεις] Διάσφαξις uel διασφαγὴ interstitium aut interscißionem, distantiam & intercapedinem significat. Hîc igitur διάσφαξις φλεβῶν communem uenarum inter se distantiam & diuortium significat, quod in corpore uenoso & gracili facilè apparet, in corpulento aut obeso ægerrimè, non secus ac in mollibus. Atq; ex huiusmodi affectione reliquum corpus æstimes licet, dum confluentis sanguinis copiam ex riuorum frequentia dijudicabis, & (ut inquit Celsus) uis corporis melius ex uenis quàm ex ipsa specie æstimatur. Certum est autem quibusdam numerosiores esse uenas pro cuiusque proprietate, dum tamen à naturæ scopo nihil in primarum uenarũ diductione aberret. Atq; ex hac uenarũ intercapedine, licet de corporis corpulentia et carne coniecturam sumere, quæ nihil aliud est quàm uenarum intertextura & plexus.

Διασφάξις.

Cap. 10. lib. 2.

Quod

Quod eleganter ſcribit Rufus ἐν τῷ περὶ ὀνομασίας τῶν τοῦ ἀνθρώπου μορίων, his uerbis. σὰρξ δὲ τὸ ἐν τοῖς σπλάγχνοις μεταξὺ τῶν ἀγγείων πεπηγός, ἀλλὰ ὑφύτις καὶ πλήρωμα τοῦ πλέγματος τῶν ἀγγείων, ὡς μὲν τὰ κενὰ μεταξὺ ᾖ καὶ τῶν μυῶν ἰνώδης, καὶ στερεά, καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς ἕλκεσι καὶ τοῖς κοιλώμασι τῶν ὀστῶν ἄρτι πιγνωμένη. Aliud uerò quiddam ſonat διάσφυξις. lib. περὶ τροφῆς, cùm ſcripſit, αἱ τῶν φλεβῶν διάσφυξις.

HIPPOCR.

Αἱ τῶν ἤτρων ῥύξιες, αἱ μὲν περὶ ἥβην τὰ πλεῖστα ἀσινέες τοπαραυτίκα, αἱ δὲ σμικρὸν ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ ἐν δεξιᾷ. ὀδυνώδεες αὗται καὶ ἀσώδεες, καὶ κοπριήμετοι, οἷον καὶ τὸ πιττακοῦ, γίνονται δὲ αὗται ἢ διὰ πληγῆς, ἢ σπάσιος, ἢ ἐμπηδήσιος ἑτέρου. οἷσι τὸ μεταξὺ τοῦ ἤτρου καὶ τοῦ δέρματος ἐμφυσᾶται, καὶ οὐ καθίσταται, τὸ τῶν χροιῶν οἷον τὸ πολυχλώριον, τό, τε ἐκ λευκοχροίου, ὅτι διὰ τοῦ ἥπατος πάντων τοιούτων. καὶ διὰ τοῦτο ἡπατικὰ νοσήματα ἐν τουτέοισι. καὶ ἴκτεροι οἱ διὰ ἥπατος ἐς τὸ ὑπόλευκον, καὶ ὑδαταινόμενοι, καὶ οἱ λευκοφλέγματοι. οἱ δὲ διὰ σπληνὸς μελάντεροι, καὶ ὕδρωπες, καὶ οἱ ἴκτεροι, καὶ αἱ δυ-

αἱ δυσελκίαι τῶν ἐκλεύκων, τῶν ὑποφακωδέων, καὶ τὸ δέρμα καταῤῥήγνυται, καὶ τὰ χείλεα, οἷος Ἀντίλοχος καὶ Ἀλεύας, τὸ ἀπὸ τῶν χυμῶν τῶν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἁλμώδεος. ὅτι ὑπὸ τὸ δέρμα μάλιστα καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ὅταν ἀπὸ τοῦ πλεύμονος διαθερμαίνεται.

INTERPRETATIO,

QVæ ad imum uentrem rupta fiunt ſi circa pubem accedunt, ut plurimũ ſtatim ſunt indolentia. Quòd ſi dextram umbilici ſuperiorem partem attingant, dolorem & corporis iactationẽ afferunt, & ſtercoris per uomitum eductionem, uelut etiam Pittaco accidit. Fiunt autẽ rupta ex plaga aut diruptione, aut alterius aſſultu. Quibus quod imũ uentrem & cutem intercedit, inflatur nec quieſcit, ĳs color pallido multo ſuffunditur, ac uelut ex albido palleſcit, quòd eorum omnium in hepate cauſa ſit, atque hepaticis morbis conflictentur. Quinetiam

morbi regij qui ex hepate fiunt, colorem subalbidum habent, non secus quàm qui ex aquoso hydrope aut pituita alba periclitantur. Qui uerò ex splene fiunt tum morbi regij, tum hydropes nigricantiores sunt. Sed & in subalbidis lenticoloribus ulcera perægrè ad cicatricem ueniunt, ac cutis & labia diffinduntur, quod Antilocho & Aleuæ accidit. Id autem oritur ex salsuginosi corporis humoribus, cùm in cutem à capite, maximè ex pulmone concalefacto, deciderit.

COMMENTARIVS.

ῥῆξις. AI τῶν ἤτρων ῥήξιες.] Ῥῆξις καὶ ῥῆγμα Medicis carnosæ partis diuulsionē significat, ut paßim testatur Galen. in Methodo medendi. Quæ fit ἐκ βιαίας πληγῆς ἢ κατατάσεως, ἤ τινος ἑτέρας ἰσχυρᾶς κινήσεως. Hippocrates uerò

Lib. 4. meth. ex uiolento insultu, aut plaga, aut diuulsione fieri uult, quod interpretatur Galen. in aph. 22. lib. 6. διασπωμένου τε καὶ ῥηγνυμένου κατὰ τὸ σαρκῶδες αὐτὸ μόριον τοῦ μυός, γίνεσθαι τὸ ῥῆγμα scribens. ἦ-

Aph. 35. lib. 2 ἦτρον. τρον autem, imum uentrem uoco, quòd significet

Galeno

Galeno τὸ κάτω χωρίον τῆς γαστρὸς, ὅσον δὴ μεταξὺ τῶν αἰδοίων καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ, ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑποχόνδριον, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. Rufus etiam ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου μορίων scribit τὸ ὑποκάτω τοῦ ὀμφαλοῦ, ὑπογάστριον καὶ ἦτρον. Quæ uerò rupta ad imum uentrē fiunt, tutiora esse par est quàm quæ ad superiorē umbilici partē ascendūt, ubi sunt uiscerū cōceptacula. Quòd autē de stercoris uomitu addit, qui ex tenuioris intestini inflāmatione cōtingere potuit, empirica est collectio Pittaci nomine insignita, quod crebrū est Hippo. dum aduersariorū suorū fidem, in raro rerū euentu à peculiari ægroti denominatione emendicat.

¶ Οἷσι τὸ μεταξὺ τοῦ ἤτρου.] Hæ sunt hydropis instātis notæ, ex quibus morbi periculum præsagias, per totā Hippo. πραγματείαν sparsæ. Hic uerò nō secus uideas huius morbi fomitē, quā cū in Prog. dicit ἄρχονται δὲ οἱ πλεῖστοι ὕδρωπες ἀπὸ τῶν λαγόνων καὶ τῆς ὀσφύος, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος. Meminit e[illegible] hic hydropis qui ex splene cōtrahitur, quē etiā illic omiserat. Quorū omniū proprias notas et attributiones, ex prognostico requires. Quibus igitur flatus in imo uentre atq; illius inanitatib. cōceptus est, cum iliorū dolore: Si hæc neq; remedijs, neq; tempori cædant, suspectum hydropē faciūt, ut scripsit Hip. ὁκόσοισι στρόφοι καὶ περὶ ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρ- Aph. 11. lib. 4.

μακέης, μήτ' ἄλλως, ἐς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται. Idem quoq; in Crasis ὑπὲρ ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, φαρμακείῃ μὴ λυόμενα, ἐς ὑδρωπιώδεα ξηρὸν ἀποτελεῦται. Et rursus, τοῖσιν ξηροῖσιν ὑδρωπιώδεα προσημαίνουσι, στρέφοι περὶ τὸ λεπτὸν ἐμπίπτοντες κακόν. Quæ Hippocratis signa refert Celsus lib. 2. ex quibus hydropem prædicit. Inquit enim, Vbi dolor in imo uentre & coxis est, aqua inter cutē instat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est his, quibus uoluntas desidendi est, uenter nihil reddit, nisi ægrè & durum, tumor in pedibus est, idemq; modò dextra modò sinistra parte uentris inuicem oritur atque finitur. Sed à iocinore id malum proficisci uidetur. Eiusdem morbi nota est, ubi circa umbilicum intestina torquentur (στρόφον Græci nominãt) coxæq; dolores manent, eaq; neq; tempore neq; remedijs soluuntur. Quibus ea quæ in Prognostico et Aphorismis scribuntur, expreßit Celsus. Porrò aquæ intercutem ex iecinoris uitio ortæ, colorem ex subalbido pallidum esse uult, ut ex cæterorum omnium morborum, qui à scopo aberrantem & intra munia subsistentem, sanguinis officinam causantur. Quæ dum floridum sanguinem suo munere destituta operari nequit, serosum & aqueum alimentum partibus apponit, quod ὠχρολεύκους alibi ab Hippocr. uocatos facit. Quin

Cap. 2.

Quin & album colorem in ictero à pituita attribuit Hippocr. ἐν τῷ τῶν ἐντὸς παθῶν.

¶ Ὑδαταινόμενοι.] *Ὑδαταινόμενοι uelut aquescentes dicuntur, qui in hydropem prompti sunt, aut qui tenuem & aqueum natura sanguinem habent, & in idem fere recidunt.* ὑδερώδεις Hippo. & Aretæo *dicuntur. Hîc hydropis genus efferre uidetur, quòd leucophlegmatiam, ex pituita alba suffusum affectum, iungat.* Eodem *significato* ὑδαταινούσας *mulieres uocauit* Hippocr. lib. 6. Epidem. quas (*ut scribit* Gal.) ἔνιοι μὲν ἤκουσαν τὰς ἐχούσας ἐπιτηδείως ἁλῶναι τῷ κατὰ τὸν ὕδερον πάθει, τινὲς δὲ τὰς φύσει λεπτὸν, καὶ ὑδατῶδες ἐχούσας αἷμα. *Leucophlegmatiam autem quandam esse hydropis sobolem, testatur* Hippocr. *libro* περὶ παθῶν. γίνεται δὲ ὕδερος, καὶ ἀπὸ τοῦ σπληνὸς ὅταν νοσήσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ φλέγματος, καὶ ἀπὸ δυσεντερίης καὶ λειεντερίης. *Fusius autem illius originem & naturam ibidem aperiens inquit,* φλέγμα λευκὸν ὅταν ἔχῃ, τὸ σῶμα οἰδέει πᾶν λευκῷ οἰδήματι, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμέρης, τὸ μὲν δοκέει ῥάων εἶναι, τὸ δὲ φαυλότερος, καὶ τὸ οἴδημα ἄλλοτε ἄλλῃ τοῦ σώματος, μεῖζον τε καὶ ἔλασσον γίνεται. τούτῳ φάρμακα διδόναι κάτω, ὑφ᾽ ὧν ὕδωρ ἢ φλέγμα καθαίρεται, διαιτᾶν δὲ, σιτίοισι καὶ ποτοῖσι καὶ πόνοισιν, ὑφ᾽ ὧν ξηρότατος ἔσται καὶ ἰσχνότατος. ἡ δὲ νοῦσος αὕτη γίνεται ἀπὸ φλέγματος, ὅταν τις ἐκ πυρετοῦ πολυχρονίου φλεγμα-

Ὑδαταινόμενοι.

Sectione 1.

τῷ δ' ἦς ὧν ἀκάθαρτος γένηται, ῥέπηταί τε τὸ φλέγμα αὐτοῦ ἀνὰ τὰς σάρκας, καὶ λευκότερον μὲν ἐὸν τοῦ τε τοῦ ἄλλου τοῦ φλέγματος. ὁ δὲ χρὼς φαίνεται λευκότερος. τὸ γὰρ αἷμα ὑπὸ πλήθους τοῦ φλέγματος, ὑδαρέστερον γίνεται, καὶ οὐκ ἔνι ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὸ εὔχροον, καὶ διὰ τοῦτο λευκότεροί τε φαίνονται καὶ καλέεται ἡ νοῦσος φλέγμα λευκόν. ἢν μὲν οὖν θεραπευθῇ ἀρχομένης τῆς νούσου, ὑγιὴς γίνεται. ἢν δὲ μὴ, ἐς ὕδρωπα μεθίσταται ἡ νοῦσος, καὶ διέφθειρε τὸν ἄνθρωπον. Celſus quoque leucophlegmatiã ſecundũ hydropis genus facit.

Cap.21.lib.3.

¶ Καὶ αἱ δυσελκίαι τῶν ἐκλεύκων ὑποφακωδέων.] ὑποφακώδεες dicũtur lenticolores, lentem colore referentes, quales ſunt ferè omnes lienoſi, quibus ſplen durus & magnus eſt. Ab impuritate enim illius uiſceris ater ille ſanguis pallido mixtus & aliquando ſubalbido, ex nigricante uiridem colorem abundè ſaturatũ in cutem ſuffundit. μελάγχλωροι Aretæo dicuntur. Iis item omnibus ulcera quæ ſæpe tibias infeſtãt ægrè cicatricẽ obducũt, & (ut inquit Celſus) aut omnino nõ ſaneſcãt, aut certè cicatricẽ uix recipiũt. Quod hic δυσελκίαν uocauit, ut ne addam in hydrope ulcera peræ grè curari propter continuũ ſalſæ prurigmis fomitẽ & humentis materiæ copiã, quæ curationis ſcopum peruertit, quo ulcera reſiccari poſtulant.

Aphoriſ.8.

Quod ſcripſit Hipp. lib. 6. aph. τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Celſus

Celsus quoq; lib.3.in hydropis speciebus difficilẽ ulcerũ sanationẽ testatur.Cõmunis(inquit) omnium est humoris nimia abundantia,ob quã ne ulcera quidem in his ægris facilè sanescunt. Atq; idipsum designare uidentur αἱ τῶν ἑλκυσύνων τῶν ὑποφανέντων δυσελκίαι, quæ à salsuginoso corporis humore fouentur, ut eorum causam quoq; reddere uideatur.Porrò ulcera lienosis abundare,ac cutem ipsam diffringi,oris uitia et fœtores subesse, uidere est ex Hipp.ἐν τῷ περὶ παθῶν,dum scribit, ὁκόσοι σπλῆνα ἔχουσι μέγαν,ὅσοι μὲν εἰσὶ χολώδεες,κακόχροοί τε γίνονται καὶ κακελκέες καὶ δυσώδεες ἐκ τοῦ στόματος καὶ λεπτοί. Et lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν,πάσχει οὖν ὑπὸ τούτου τοῦ νοσήματος τάδε. ἡ γαστὴρ φυσᾶται, μετὰ δὲ καὶ ὁ σπλὴν οἰδέει, καὶ σκληρός ἐστι. καὶ ὀδύναι ὀξεῖαι ἐμπίπτουσιν ἐς τὸν σπλῆνα.ἡ δὲ χροιὴ τρέπεται καὶ ὁρᾶται μέλας,ἔπωχρος,σιδιοειδής.καὶ ἐκ τοῦ ὠτὸς κακὸν ὄζει.καὶ τὰ οὖλα κακὸν ὄζει.καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀφίσταται.καὶ ἐκ τῶν κνημέων ἕλκεα ἐκρήγνυται,ὁκοῖα περ ἐπινυκτίδες .τὰ δὲ γυῖα λεπτύνεται καὶ ἡ κόπρος οὐχ ὑποχωρέει.Sic Aretæo lib.1.περὶ χρονίων παθῶν, lienosi sunt καχέκται,οἰδαλέοι,ἰδεῖν ἀπρεπέες,πολυελκέες πάντη, μάλιστα δὲ ἐς κνήμας. στρογγύλα, πελιδνά,κοῖλα,ῥυπαρά, δυσαλθέα τὰ ἕλκεα. Celsus uerò uelut Hip.emissarius,li.2.hæc expreßit,inquiẽs: At quibus magni lienes sunt, his gingiuæ malæ sunt & os olet, aut sanguis aliqua parte pro-

Cap.12.

Cap.14.

Cap.7.

rumpit. Quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Cæterò labrorum rimæ, quòd diuersam à reliqua cute naturam habeant, diuturnæ sunt nec facilè coalescunt, magnamq; interiorum uiscerum impuritatem & intemperiem significăt, non secus ac manuum fissuræ & impetigines aut pedum rhagades.

HIPPOCR.

Τὰς ἀφορμὰς ὁπόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον, εἴτε κεφαλῆς ὀδύνη, εἴτε ὠτὸς, εἴτε πλευροῦ. σημεῖον δὲ ἐφ᾽ οἷσιν ὀδόντες, καὶ ἐφ᾽ οἷσι βουβῶνες. τὰ γινόμενα ἕλκεα, καὶ κρίνοντα πυρετοὺς καὶ φύματα. οἷσι ταῦτα μὴ παραγίνεται ἀκρισία. οἷσιν ἐγκαταλείπεται βεβαιότατα ὑποστροφαὶ καὶ τάχισται. τὰ ὠμὰ διαχωρήματα καὶ ὑγρά. κέγχρος στερεὸς ἐν ἐλαίῳ ἑφθὸς ἴστησιν, οἷον τὸ ναυτοπαίδιον καὶ ἡ μυριοχαύνη.

INTERPRETATIO,

VIdendæ sunt causæ ex quibus quis laborare cœperit, siue morbus ex capitis & auris, aut etiã lateris dolore initiũ sumpserit. Quibusdam uerò dentes, quibusdam etiam

tiam glandularum tumores, morborum significationem afferunt. Quæ erumpere & febres decernere nata sunt ulcera ac tabernacula, si non affuerint, iudicationem ipsam tollunt. Quibus uerò intrò subsistunt, certissimas & celerrimas morborũ recidiuas afferunt. Milium solidum oleo incoctum, liquidas & crudas deiectiones sistit, ut exẽplo est nautæ puer & Myriochaune.

COMMENTARIVS.

Morborum significationes, denunciationes & argumenta uidenda esse significat, ut quánam ex parte, aut quánam ex occasione, morbus incœperit, cognoscatur. Sæpe enim ex leuibus initijs magnum excitatur incendium, quod sua mole increscens, demùm spem adimit. Sæpe etiam neglecta occasio præcipitium attulit, dum morborum notas, locorumq; affectorum designationes ueluti uelitares præteriuimus. Considerandum igitur diligenter, quánam ex causa morbum conceperimus, aut quámnam sedem hîc primùm obsidet. Præcipua enim medelæ pars est, affectum locum & morbi occasio-

ἀφορμή. Commen. 3. | Commen. 3. | Commen. 3.

nem rimari. ἀφορμὴ autem Hippocrati πρόφασιν significat, ut scribit Gal. lib. 3. Epidem. quæ nil aliud quàm causam manifestissimã & euidentem denotat, ut idem scribit lib. 1. Epidem. fusius uerò lib. 6. Epidem. hãc uocem explicat. Qui locus à me lubenter adducitur, quòd huius celebratissimæ sententiæ mentionem faciat, & sensum aperiat. ἀφορμὴν δὲ λέγειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ πᾶσαν ὕλην πράγματος ἀφ' ἧς ὁρμὴ γίνεται πρὸς τὰς ἐφεξῆς ἐνεργείας, εἴτε ἀργύριον, εἴτε τις ἄλλη κτῆσις, εἴτε δύναμις ἥτις, εἴτε χωρίον, εἴτε πίστις, εἴτε πρᾶξις, εἴτε αἴτιον, εἴθ' ὁτιοῦν ἁπλῶς ἄλλο. τινὲς δ' οἴονται τοὺς πρωτοπαθοῦντας τόπους ἄλλων ἀφορμὰς ὀνομάζειν αὐτὸν, ἀποδείκνυσθαί τε καὶ τοῦτο φασὶν διὰ τῆς ἐν τῇ ῥήσει· τὰς ἀφορμὰς ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, ὡς πρόσθεν εἶπον, ἕν τι καθόλου πολλῶν τοιούτων κατὰ μέρος. οἱ μὲν γὰρ ῥήτορες ὥσπερ γε καὶ οἱ ἱστορικοὶ, καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀφορμὰς τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας εἰρήκασιν, ὥσαν καὶ περὶ τούτων διαλεγόμενοι. μετενήνεκται δ' ὑφ' Ἱπποκράτους τοὔνομα καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα πολλὰ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τε καὶ παθῶν. ἐν οἷς ἅπασι κοινόν ἐστι τὸ ὁκόθεν ἤρξατο γενέσθαι· νῦν μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς εἰρημένης ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν ἔφη. δύναται δὲ ὡσαύτως λέγεσθαι, καὶ τὸ ὁκόθεν ἤρξατο πληγίζεσθαι, πολεμεῖν, ἀρχωσύνειν, μάχεσθαι, φιλεῖν ἀλλήλους, μισεῖν, τυραννεῖν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον. Porrò hic to-

hic totus locus propter ſuam celebritatẽ repetitur ab Hipp.lib. 6.Epid.Quod me mouit utiſta à ſuperioribus ſeiungerẽ. Cæterũ quænã morborũ notæ, aut occaſiones ante morbũ, aut etiã in morbo ipſo ſpectãdæ ſint, habes fuſiſsimè apud Celſũ. Sectione 3. Lib.2.cap.7.

¶ Καὶ ἐφ᾽ οἷσι βουβῶνες.] *Hæc eſt locorum affectorum deſignatio, aut etiam morborum indicatio. βουβῶνες enim etſi de inguinibus Hipp.dicuntur, glandularum tamen inflammationes in genere ſignificant. Quæ cùm oriantur ex humorũ copia & uitio, aut uiſcerũ inflãmatione, aliquando etiam ex ulcere partium uicinarũ & conſenſione quadam cognatarum, morborum ſpecimen edunt, malignorũq; præcipuè, ſi abſq; ulcere & cauſa manifeſta fiant, ut apparet ex Aph.55.lib.4. Tunc enim uiſcerum inflammationem aut peſtilentem humorũ corruptionem arguũt. Ideoq; ualde ſuſpecti ſunt hi bubones, ut ſcribit Galen. lib.1.de diff.feb. Porrò plurimùm facit ad huius loci ſenſum quod ſcribit Hipp.lib. 6. Epid.* Cap.7. Sectione 3. αἱ ἀποστάσιες οἷον βουβῶνες, σημεῖον μὲν τῶν τὰ βλαστήματα ἐχόντων, ἀτὰρ καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ περὶ τὰ σπλάγχνα, κακοήθεες δὲ οὗτοι. *Hi enim uelut ſtolones quidam & propagines interiorum naturam referunt, atq; adeò malè affectorum uiſcerum indicaturam præbent.*

¶ Τὰ γενόμενα ἕλκεα.] *Hic locus ad ſignorũ doctrinam*

ctrinam pertinet, quam prius absoluimus. τῶν *enim* κρισίμων μὴ κρινόντων *nomine continentur.* Quæ *suprà damnauit* Hippocr. *his uerbis,* τὰ κρίσιμα σημεῖα γινόμενα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα, δύσκριτα. Tubercula *uerò & ulcera in diuturnis præsertim febribus iudicationē facere scribit* Hippocr. in Aph. ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροί, τουτέοισι ἢ φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι γίνονται. Et *rursus,* ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποστήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας, μῆκος νούσου σημαίνει. Quod *sequitur ex genere deficientiū numeratur, quæ ab* Hipp. ἐγκαταλιμπανόμενα *dicuntur: partim quidem à nobis iam explicata, partim uerò postea dicenda.* Hîc *uerò* ἀκρασίαν *ex uetustißimorum exemplariorū fide, cum* Cornario *legimus, non* ἀκρισίαν, *ut cæteri interpretes lib. 6.* Epidem. Quæ *dictio uictus intemperantiā significat, ut paulò pòst scribemus, parumq́; hîc habet commercij.*

Aph. 44. lib. 6 & aph. 65. lib. 7.

Aphorism. 51 lib. 4.

Sectione 3.

¶ Τὰ ὠμὰ διαχωρήματα.] Liquidam *& humentem aluum milium sistit, quòd frigidam et ualentius siccantem naturam nactum sit, ut scribit* Hippocr. lib. 2. περὶ διαίτης. κέγχρων χόνδρος, κυρβήεια, ξηρὰ καὶ στάσιμα μετὰ σύκων ἰσχυρῶν τοῖσι πόνοισιν. αὐτοὶ δὲ οἱ κέγχροι ἑφθοὶ τρόφιμοι, οὐ μέντοι διαχωρέουσιν. Gal. *uerò* lib. 7. de fac. simpl. med. *idem testatur his uerbis* κέγχρος ψύχει μὲν κατὰ τὴν πρώτην τάξιν, ξηραίνει δὲ ἤτοι κατὰ τὴν δευτέραν

ἐκλελυ-

ἐκλελυμένην, ἢ τὴν δευτέραν ἐκτεταμένην. ἔστι δὲ πὸρ καὶ λεπτομερὴς ἐπ᾽ ὀλίγον. διὰ οὖν τῆς τοιαύτης συστάσεώς τε καὶ κράσεως, ἐσθιόμενος μὲν ὡς ἔδεσμα, παντελῶς ὀλιγότροφον ἐστὶν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων. Cæterùm ut me quid omittam, unus ex nostris codicibus ναυτοπαιδίον legit. Et quòd μυελοχαιώνη scribitur, haud scio an ad eam originem referatur, quòd μυελοχαιώνην τὴν ἐπὶ μυρίοις χαινομένην interpretatur Galen. in dictione μυοχάνη. μυοχάνην autem fuisse peruetustam lectionem, satis testatur quod à Galeno ex Diosc. scribitur in dictione στρυμάργου. τῆς χασκάσκης enim fuisse ἐπίθετον apparet. In Exegesi.

FINIS PRIMAE SECTIONIS.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Γυνὴ ἐκαρδιάλγει, καὶ οὐδὲν καθίστατο. πάλιν ἐς ῥοιῆς χυλὸν ἀλφίτων ἐπιπάσσουσα, καὶ μονοσιτίη ἤρκεσε, καὶ οὐκ ἀνήμει, οἷα τὰ Χαρίωνος. αἱ μεταβολαὶ ὠφελέουσιν. ἢν μὴ ἐς πονηρὰ μεταβάλλῃ, οἷον ἀπὸ φαρμάκων ἐμέουσιν πυρετῶν ἔνια. αἱ ἐς ἀκρητέστερα τελευτὰς, σῆψιν σημαίνουσιν. οἷον Δεξίππῳ. ἡ Σεράπις ἀπὸ ὑγρῆς κοιλίης ὤδησε. κνησμοὶ δὲ

οὐκ οἶδα

οὐκ οἶδα ποσταίη, οὐ πρόσω. ἔσχε δ' ἔτι καὶ ἀπόστημα ἐν κενεῶνι, ὅπερ μελανθὲν ἀπέκτεινε, καὶ ἡ Στυμαργοῦ ἐκ ταραχῆς ὀλίγης μέρος πολλὰ στήσασα, καὶ παιδίου μετάστασιν θήλεος ἀπὸ φθορῆς τετράμηνον ὑγιήνασα ὤδυσε. Μόσχῳ λιθῶντι ἰσχυρῶς, ὑπὸ τοῦ βλεφάρου τοῦ ἄνω κριθὴ ἐγένετο πρὸς τοῦ ὠτὸς μᾶλλον, ἔπειτα ἐξελκώθη ἔσω. πέμπτῃ καὶ ἕκτῃ ἔσωθεν πῦον ἐρράγη. τὰ κάτωθεν ἔλυσε. βουβὼν πρὸς οὖς ἦν. καὶ κάτω ὑπὸ τοῦ τραχήλου κατ' ἴξιν τοῦ ἄνω βουβῶνος.

SECTIO SECVNDA.

Vlier oris uentriculi dolore conflictabatur, qui non cõquiescebat. Hæc tenuißimo farinæ hordeaceæ polline mali punici succo macerato semel die in cibatu contenta, non reuomebat, uelut Charioni contigit. Mutationes si non in deteriora mutentur bono sunt, quod in ĳs uomitibus accidit, qui sumpto medicamento in febribus fiunt, In quorum extremo

quæ

quę ſincera & meraciora uomitu rēiecta ſunt, putredinem ſignificant, quemadmodũ Dexippo contigit. Serapis ex liquida & humente aluo intumuit. Pruritus autem haud ſcio quoto die nõ ulterius progreſsi ſint. Ex abſceſſu uerò in lateris inanitate orto & nigrefacto, mortua eſt. Stymargi uxor ubi uentris perturbatio quæ perpaucos dies durauerat, plurimùm conſtitiſſet, & ex abortione quadrimeſtris fœtus fœminei conualuiſſet, intumuit. Moſcho ex calculo grauiter laboranti in ſuperiori palpebra hordeolum innatum eſt, quod ad aurem magis uergebat & intrò exulceratum fuit. Quinta autẽ ſexta die pus ex internis erupit, atque inde inferiorum partiũ affectiones ſolutæ ſunt. Glandularum ad aures tumor aderat, & earum quæ collo ſubiacent inflammatio, ſuperiori tumori è directo reſpondens.

COMMEN-

COMMENTARIVS.

EMenso iam propè bono nauigationis cursu, quæ reliqua sunt, non ita celebrem nacta sunt doctrinæ authoritatem, nec tam confertam dignationis existimationem retinent: sed uelut ex empiricis collectionibus emersa, raritate quadã Hippocratis amplitudinem ostentant, interdum etiam ex euentu fidem emendicant. In quibus eã ferè cautio adhibenda est, quã in cæteris Hipp. libris perpetuò requirit Galenus. Vt hausta ex purißimis fontibus parentis doctrina, scopum nobis intendat: ad quem ueluti collimantes, certo quodam iactu cætera omnia dirigantur. Sparsæ uerò sunt per totam Hippocr. πραγματείαν fidissimæ quædam notæ, quæ facilè eorũ quæ ex obseruatione parum celebri scripta sunt, nomen & famam deleant, qualia multa sunt hoc toto in libro. Sed profectò prima illa sectio omnino digna uisa est, in qua doctrinæ suæ profeßionem conficeret, ingenijq; neruos omnes intenderet Hipp. Quæ uerò sequũtur, tam sunt inter se dißimilia, ut non ex eodem fonte manasse uideãtur: quanquàm quædam sunt quæ suo parenti nihil detrahunt. Quæ ut pauca sunt, inter sentes tamen & uepres tam suauiter spirant, ut facilè omnes ad se alliciant, & sua authoritate paucitatem com-

penſent. In quibus, ne patiemur quidem diligentiam noſtram requiri, ubi parenti nos obſequuturos putabimus. Quòd ad hunc locum attinet, codices omnes excuſsi, ſectionis ſecundæ initium faciunt. Noſtri uerò manu ſcripti, ne ſectionem quidem nominant, ſed hoc totum ægrorum recenſione diſtinguũt, atq; hîc ſectionis loco ἄρρωστον πρῶτον, *inſcribunt. Sed quia eos nõ uſqueadeò conſentientes in ſuorum ægrorum catalogo, per totum hunc locum reperio, malui uulgatam lectionem ſequi, in eo præſertim quod Hippocratis authoritatem & fidem nulla ex parte uellicat.*

¶ Γυνὴ ἐκαρδιάλγει.] *Vomitus remedium ſcribit, atq; adeò quæ nam æſtimatio facienda ſit de his quæ uomitu reijciuntur, ſignificat. Eſt autem* καρδιαλγία, *oris uentriculi dolor, præſertim cùm acrimonia humorum proritat & mordet, qualis in angoribus & mœrore confectis uſuuenire ſolet. Hîc autem uomitum bilioſum ſæpe præſagit, ut ſcribit Hipp. in Prog. Inde uerò denominationem ſumpſit, ut &* καρδιωγμὸς, *quòd* καρδίαν *hoc eſt uentriculi oſculum afficiat & mordeat. Iſta etſi paſsim apud Galen. ſcribuntur, afferam tamẽ unum locum ex Prognoſtico, qui noſtram mentem aperiat,* τὸ δὲ τῆς γαστρὸς στόμα, καλεῖται δὲ τοῦτο ὡς ἴσμεν καὶ καρδία, διὰ τὸ μέγεθος ὧν

Commen. 2.

ἔχει

ἔχει νεύρων αἰσθητικῶν, οὐδὲν λανθάνει τῶν κατ' αὐτό. δακνόμενον οὖν ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ, τὸν καλούμενον οὕτω καρδιωγμὸν ἐργάζεται, διὸ καὶ χολώδης αὐτοῖς ἔμετος γίνεται. τοιοῦτον γὰρ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐδήλωσεν ἔνθα φησί, καὶ ὁπότε ἐν τὴν καρδίαν ἐστήριξε, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς ἐπὶ σαι παρὰ τῶν ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσίν, ἐπῄεσαν. τὸ γὰρ ἀνέστρεφεν, ἐπὶ τῆς πρὸς ἔμετον ὁρμῆς εἰπών, συνήθως γε καὶ καρδίαν ὀνομάσας τὸ στόμα τῆς γαστρός. διὸ δὴ καὶ τὰς δήξεις αὐτοῦ, καρδιωγμούς τε καὶ καρδιαλγίας ὀνομάζουσιν. Qui locus indicat antiquis non solùm medicis, sed & historiæ parenti Thucydidi usitatum fuisse sermonem, ut uentriculi os καρδίαν uocarent. Qua de re plura habes libro secundo de Placitis Hippocratis & Platonis, ubi hic locus à Galeno adducitur, dum καρδιαλγίας notationem aperit. Quo authore hîc nobis satis esse factum oportuit. Galeni locus est, ὥσπερ γὰρ τὸ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνον, οὕτω καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καρδίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοί, καὶ πάμπολύ γε τοὔνομα ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐγὼ δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν παραδειγμάτων, ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ἐνδείξασθαι τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς λέξεως. ὁ μὲν δὴ Νίκανδρος ὧδέ πως φησίν,

Et 5. de loc. affect.

— ἣν κραδίην ἐπιδόρπιον, οἱ δὲ δοχαίην ”
κλείουσι στομάχου. Θουκυδίδης δὲ ὧδε, καὶ ὁπότε ”
ἐς τὴν καρδίαν στηρίξειεν, ἀνέτρεπέ τε αὐτὴν καὶ ἀποκα- ”

θαρσεις χολῆς πᾶσαι, ὅσαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰσιν ὠνομασ-
" μέναι ἐπήεσαν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης. γυνὴ ἐκαρδίωγε, ἣν
" οὐδὲν καθίστη, πάλην δὲ ῥοιῆς χυλὸν ἀλφίτων ἐπιπάσ-
" σουσα, καὶ μονοσιτεῖν ἤρκεσε, καὶ αὖ ἤληξεν οἷα τὰ κυρίω
" ς. ἅπαντες οὗτοι δηλοῦσιν ἐναργῶς τὸ στόμα τῆς γα-
στρὸς ὀνομάζεσθαι καρδίαν, ὥστε ταύτης μὲν τῆς καρ-
δίας εἴη ἄν τι πάθος ἡ καρδιαλγία. *Qui locus non sine menda legitur, ut satis apparet.*

¶ Πάλην.] Πάλην ἀλφίτων, *polentam ex Plinio uertere potuimus. Quod enim Dioscorides lib.*
Cap.74. *3.* μετὰ παιπάλης ἀλφίτου *dixit, is cum polenta uertit. Noluimus tamen cum rerum impendio, ma-*
Cap.11.lib.20 *gis eloquentiam ipsam quàm ueritatem sequi. Polentæ pollinem, cum cæteris etiam dicere potui-*
Cap.25.li.22. *mus. Sed polenta, Plinio teste, à farina hordeacea distat, eo quòd torreatur. fiebat enim pluribus*
Cap.7.lib.18. *(ut idem scribit) modis polenta. Græci perfusum aqua hordeũ siccabant nocte una, ac postero die frigebant, deinde molis frangebant. Erant qui uehementius tostum rursus exigua aqua aspergerent siccarentq; prius quàm molerent. Dum igitur à polenta differre intelligimus.* πάλην ἀλφί-των, *tenuißimum farinæ hordeaceæ pollinem aut farinam hordeaceam in pollinem subactam, ex*
Cap.25.li.22. *Plinio uertimus. Nam quod est antiquis* πάλη καὶ παιπάλη, *hic* πάλη *ab Hippocr. dicitur, quod farinæ florem aut pollinem tenuißimũ significat,*

etsi id

etsi id propriè de tritici flore effertur. Est enim παιπάλη, ut scribit Pollux, τὸ λεπτότατον τοῦ ἀλεύρου. παλύναι uerò apud Hippocr. ἐπιπάσαι Galeno teste, significat, quod farinæ in primis accommodatur. Vtrunq; hîc iungit Hipp. πάλην ἀλφίτων ἐπιπάσσουσα scribens, quod maceratũ farinæ hordeaceæ pollinem diximus: ut idem sit quod δεύσασθαι, quemadmodũ ἄλφιτα δεύσασθαι dicimus, & ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν Homero διαβρέχειν significat, ἄλφιτα uerò farinam hordaceam intelligimus, non secus ac ἄλευρον triticeam. In quam notionem nos facilè ducunt Platonis uerba ex lib. 2. de republica. θρέψονται δὲ, ἐκ μὲν τῶν κριθῶν ἄλφιτα σκευαζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν ἄλευρα. Pollux quoq; lib. primo dum scribit, ἀπὸ μὲν κριθῶν λέγεται πτισσάνη, καὶ ἄλφιτα. Galen. etiam lib. 1. de alim. fac. ἐκ τῶν νέων κριθῶν φρυγεισῶν συμμέτρως, τὸ κάλλιστον ἄλφιτον γίνεσθαι scribit. Quibus ex locis, si quis polentam intelligat, nõ magnopere laboro, dum rerum notiones distinguat. Hic porrò cibus plurimùm desiccat et parum nutrit: farina uerò hordeacea punici succo subacta, desiccat magis, & uomitum sedat, non secus ac ἄλφιτα cum uino austero exhibita aluum exiccant. Galen. lib. 1. de alim. Qua in significatione hîc à nobis sumptum nemo damnauerit, etsi Galeno τὰ ἄλφιτα, de cæteris frugibus moderatè molitis intelligantur.

In Exegesi.

Ὀδυσσ. ξ. et Iliad. λ.

Cap. 12.

In Exegesi.

Omnia nostra exemplaria, ἄλφιτον pro ἀλφίτων legunt cum Galeno, mendosè tamen, ut & πλὴν pro πάλιν uitiosè quoq; legitur.

¶ Αἱ μεταβολαὶ ὠφελέουσιν.] Eorum quæ uomitu reijciuntur mutationes ad deteriora uergentes, ut in omni superuacaneorum genere, damnandæ sunt. Etsi enim ea propelli bono sit, uarias tamen corporis affectiones & naturæ perturbationem magnam significant. Vomitum uarietates damnat etiam in Prorrhetico his uerbis, καὶ ἔμετοι μετὰ ποικιλίας κακὸν, ἄλλως τε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντων. Mutationes igitur excrementorum quòd exquisitam uariorum humorum perpurgationem afferant, non omnino uituperandæ sunt, nisi ad deteriora uergunt, & continenter fiãt, aut peßima alia signa portendãt. Quod de omni excretionũ genere intelligi debet, quemadmodum de deiectionibus scribit Galen. αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων πολλὰς ἰδέας ἐκκενοῦσαι χυμῶν, ἀκριβέστερον ἐκκαθαίρουσι τὸ σῶμα, πλὴν εἰ μὴ σωτηρίως καὶ σκεπεδλόνος ἔχοιεν σημεῖα. Quænã autem sint illæ uomituũ uarietates indicat Hipp. εἰ εἴη τὸ ἐμούμενον πρασοειδὲς, ἢ πελιὸν, ἢ μέλαν, ὅ, τι ἂν ᾖ τουτέων, τῶν χρωμάτων, νομίζειν χρὴ πονηρὸν εἶναι. εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα αὐτὸς ἄνθρωπος ἐμέει, κάρτα ὀλέθριον ἤδη γίνεται, τάχιστον δὲ θάνατον σημαίνει τὸ πελιὸν τῶν ἐμεσμάτων εἰ ὄζοι δυσῶδες. Quæ omnia

In Aphor. 14. lib. 2.

Lib. 2. Prog.

omnia iisdem penè uerbis damnauit in Coacis. πρασοειδὴς ἔμετος, καὶ μέλας καὶ πελιὸς πονηρόν. εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα ὁ αὐτὸς ἐμέοι, ὀλέθριον. τάχιστον δὲ θάνατον σημαίνει, ὁ πελιὸς καὶ κακώδης. ἐστιν δὲ θανάσιμος ὁ ἐρυθρὸς ἔμετος, καὶ μάλιστα εἰ μετὰ ἀνάγκης ἐμέοιτο πολλώς. Quod uerò hîc Hipp. de uomitu extulit, idẽ de alui excretionib. alibi effert. Aph. 14. lib. 3 ἐν τῇσιν τῆς κοιλίης ῥύσεσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ. Atq; uerò ut in illo aphorismo deiectiones spontaneas significauit per ῥύσιας, sic hîc quoq; uomitus ultroneos indicat, ut satis declarãt quæ sequuntur, οἷον ἀπὸ φαρμάκων ἐμέουσι πυρετοῦ ἕνεκα. Ex quib. etiã aliud quiddã significari uidetur: nempe uarias excrementorũ formas, si sponte procedant in deterius, peiores esse, quàm si à medicamẽto uaria perpurgante detrudantur. Id quod in deiectionibus uarijs animaduerti uoluit Hipp. lib. 4. Aph. Aphoris. 21 cùm dixit, καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κάκιον, σὺν φαρμάκῳ δὲ ἄμεινον. À medicamento enim ea educi, nihil mirum est. Et quod scribit Gal. τὰ πλείω χρώματα τὰ παρὰ φύσιν, αὐτόματα μὲν ἐκκρινόμενα, σημεῖα πολλῶν ἐστι διαθέσεων ἐν τῷ σώματι ἐνδεικτικά. τὰ ὑπὸ φαρμάκου δ' ἀγόμενα πεφυκότος ἐκκρινοῦν ἤδη πλείονα χυμὸν, οὐδὲν ἄτοπον σημαίνει. Porrò de reiectionum uarietate plura habes in Prognostico

& Coacis & Aphorismo à nobis adducto.

ἄκρητον. ¶ Αἱ δὲ ἀκρητέστερα τελευταί.] Solenne est Hippocr. in omni superuacaneorum genere τὸ ἄκρητον, quod sincerum & impermixtum significat, condemnare. Sic in Prognostico, sputũ egregiè permixtum esse uoluit, ne ex cuiusdam coloris dominio, naturæ motus inæqualis præualeret. Inquit enim συμμεμιγμένον δὲ φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ. εἰ γὰρ πολλῷ ὕστερον μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὀδύνης ἀναπτύοι, τὸ ξανθὸν ἐὸν, ἢ πυῤῥὸν, ἢ πολὺν βῆχα παρέχον, καὶ μὴ ἰσχυρῶς ξυμμεμιγμένον, κάκιον γίνεται. Vt enim ἄκρατον uitaret, συμμεμιγμένον ἰσχυρῶς iunxit. τὸ γὰρ μὴ συμμεμιγμένον ἄκρατόν ἐστι, ut inquit Galen. Atq; ea simul iungenda esse, Hipp. uerba satis indicant, & Gal. fusius explicat lib. 1. de Cris.

Capite. 5. Quin & ἄκρατον ipsum nominatim damnat, cùm inquit, τότε γὰρ ξανθὸν ἄκρητον ἐὸν, κινδυνῶδες. Et rursus paulò pòst, εἰ δὲ εἴη οὕτως ἄκρητον ὥστε καὶ μέλαν φαίνεσθαι, δεινότερόν ἐστι τοῦτο ἐκείνου. Item in Prorrhetico, ἐμέσματα ἄκρητα, ἀσώδεα, πονηρά. In uomitu uerò quod sincerum est reijcit, in Prognostico scribens, ἔμετος δὲ ὠφελιμώτατος, ὁ φλέγματος καὶ χολῆς συμμεμιγμένος ὡς μάλιστα, καὶ μὴ παχὺς κάρτα, μήτε πολὺς ἐμείσθω. οἱ γὰρ ἀκρητέστεροι κακίους εἰσίν. In Coacis item, ἔμετος δὲ ἀλυπότατος φλέγματος καὶ χολῆς συμμεμιγμένος, μὴ πολὺς δὲ κάρτα ἐμείσθω, τὰ δὲ ἀκρητέστερα τῶν

ρα τῶν ἐμεμένων κακίω. Et paulò pòst, οἱ κατὰ μικρὰ ταχέας, χολώδεες, ἄκρητ© ἔμετοι κακόν. Eadem de deiectionibus paßim apud Hippocr. reperies. ἄκρητα enim διαχωρήματα in Prog. Prorrhe. & Coacis damnat. Est autem ἄκρητον, ut scribit Gal. τὸ ἄμιγὲς ἑτέρου, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν διασωζόμενον εἰλικρινῆ. Idem lib.2. Prog. καὶ διὰ ταύτης τῆς λέξεως ἐδήλωσεν, ὁποῖον τι καλεῖ τὸ ἄκρατον, ἀντιθεὶς αὐτῷ τὸ μεμιγμένον. δηλωτικὸν δὲ οὐχ ἥκιστα καὶ αὐτὸ τοὔνομα ἐστι τοῦ πρὸς αὐτοῦ σημαινομένου, καὶ γὰρ οἶνον ἄκρατον εἶναι λεγομεν, ᾧ μὴ μέμικται τὸ ὕδωρ, ἢ παντάπασιν ὀλίγον μέμικται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἄκρατον ἐστί τε καὶ λέλεκται πρὸς τῶν ἑλλήνων, ὅταν αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον ἀμιγὲς ἑτέρας οὐσίας ὑπάρχῃ. Rursus ἄκρητα διαχωρήματα καλεῖσθαι scribit, τὰ μόνον ἕνα τὸν ἀποκεκριμένον ἔχοντα χυμὸν ἄμικτον ἑτέροις. Sunt & ἄκρητοι ὑποχωρήσεις Galeno in Aph. αἱ ἄμικτοι ὑγρότητος ὑδατώδους, αὐτὸν μόνον ἔχουσαι εἰλικρινῆ ὑπερχόμενον κάτω χυμὸν, εἴτε τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς, εἴτε τὸν τῆς μελαίνης. Idem lib.1. Epidem. τὰς ἀκρήτους ἐκκρίσεις τὰς ἀκριβῶς χολώδεις uocat. Hæc uerò atq; huiuscemodi plura quæ peculiarem Hipp. eloquentiā redolēt, habes in nostra Hippocratis Œconomia, quā tibi in doctrinæ Hippocraticæ subsidium paramus. ἄκρητον igitur quod meracum est, significat. Nos sincerum, ex Celso uertimus. De pulmonis enim excretione & spu-

In Exegesi.

Commen.2.

Cōmen. 2. in Prorrh.

Aphoris. 23. lib.7.

Commen.1.

Capite 8,

to ſcribit lib.2.Et tamen nihil peius eſt quàm ſincerum id edi ſiue ruffum eſt, ſiue cruentum, ſiue album, ſiue glutinoſum, ſiue pallidum, ſiue ſpumans, nigrum tamen peßimum eſt. Quæ uerba, Hippocratis prognoſticum interpretantur. ἄκρατα autem communi quadam notione damnantur, quod (ut ſcribit Galen.) ἀεὶ τὰς ἀνωμάλους ἁπάντων κινήσεις καὶ τῶν πολὺ διαφερόντων ἐπιπλοκὰς, αὐτός τε ὁ Ἱπποκράτης μέμφεται, καὶ ἡ πεῖρα διδάσκει οὕτως ἔχειν. Porrò uideri mirum poßit, cur ab Hippocrate ſcriptum ſit, extremos uomitus impermixtos & paulò meraciores putrilaginē ſignificare. Salutis enim indicium eſſe uidetur, ubi ea quæ nocent & ualde ſuſpecta ſunt, uacuari poſſunt. Vt in febribus tertianis intermittentibus contingit, quarum integritatem non facilè ſit perſentiſcere, niſi ad extremum reiecta bile, quæ ſub præcordijs morbum fouet. Quod ut nō ſtatim fit ac primis uomitibus, ſic ubi ad extremum contigit, liberaliores remißiones facit. Sed profectò quæ hîc de uomitu ſcribuntur, ſunt his affinia quæ de deiectionib. ſinceris dixit in Prorrhetico. τὰ τελευτῶντα ὑποχωρήματα εἰς ἀφρώδεα ἄκρητα, παροξυντικά. fieri enim poteſt ut extremæ deiectiones quæ ferè morbos leuaturæ ſunt, exacerbationes tamen morborum ſignificent, dum in peius deſinunt. Et tantum abeſt, ut mutationes finiant,

Lib.1.de Cri. cap.5.

nes finiant, ut si sincerum & impermixtum reijciant, nouum morborum fomitem concipiant, quum ea prioribus longè sint formidabiliora. Quod etiam in uomitu cōtingit, in quo, ut ne mutatio quidam in melius uergat, ad extremum tamen deteriora longè procedunt, quæ magnam humorum inæqualitatem significant, & post diuturnam per uomitum reiectionem, extrema meraciora certas putredinis humorū causas indicant.

¶ Κριθὴ ἐγένετο.] *Κριθὴ paruulum est abscessus tuberculum, oblongum palpebræ cilio obueniēs, quod à similitudine nobis hordeolum dicitur. de quo Paulus lib. 3.* κριθή ἐστιν ἀποστημάτιον κατὰ τὸν τοῦ βλεφάρου ταρσὸν ἐπίμηκες. *Celsus uerò lib. septimo, In eadem palpebra super pilorum locum, tuberculum paruulum nascitur, quòd à similitudine hordei, à græcis* κριθὴ *nominatur. Tunica quiddam quod difficulter naturescit, comprehensum est.* Κριθή. Cap. 7.

¶ Ἐξιλκώθη ἔσω.] *Caluus ut uaria immutauit quæ cōsultò præterimus et ridiculā uersionis speciē præseferūt: ita hîc* ἔξω *pro* ἔσω *legisse uidetur.*

HIPPOCR.

Ὁ τῆς Ἀρισαίου γυναικὸς ἀδελφὸς, χλιαινόμενος ἐταλαιπώρει ὀδὺνῃ, κἄπειτα γῇ ἐνύμου τέρμινθοι ἐγένοντο. ἔπειτα

ἔπειτα συνεχὴς πυρετὸς ἐγένετο. καὶ τῇ
ὑστεραίῃ ἱδρὼς ἐγένετο. καὶ τὰς ἄλλας τὰς
ἀρτίους ἐγένετο ἀεί. ἔτι δὲ ὁ πυρετὸς εἶχεν, ἦν
δὲ ὑπόσπληνος. αἱμοῤῥάγει δὲ ἀριστεροῦ
πυκνὰ καὶ κατ᾽ ὀλίγον ἐκρίθη, τῇ ὑστεραίῃ,
ἀριστερὸν παρ᾽ οὖς οἴδημα. τῇ δὲ ὑστέρῃ, καὶ
παρὰ δεξιὸν, ἧσσον δὲ τοῦτο καὶ ἐπεχλιαίνε-
το. ταῦτα κατεμωλύθη, καὶ οὐκ ἀπεπυή-
σεν. ὁ περὶ Ἀλκιβιάδην ἐλθὼν, ἐκ πυρετῶν
ὀλίγων πρὸ κρίσιος, ὄρχις ἀριστερὸς ὤδησεν.
ἦν δὲ σπλῆνα μέγαν ἔχων. καὶ δὴ τότε ἐ-
κρίθη ὁ πυρετὸς, εἰκοσταῖος. κἄπειτα ὑπε-
χλιαίνετο ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ ἔπτυεν ὕπαυ-
θηρόν. ἦ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὴ, σκέλος δὲ ἀριστερὸν,
ἐκ τῶν βουβώνων βραχὺ οὐκ ἄξιον λόγου βη-
ξάσῃ, παρελύθη παραπληγικῶς. ἄλλο δὲ οὐ-
δὲν ἠλλοιώθη, οὔτε πρόσωπον, οὔτε γνώμην,
οὐ μὴν ἰσχυρῶς ταῦτα. ὡδὶ τὸ βέλτιον ἤρξατο
χωρέειν, περὶ εἰκοστὴν ἡμέρην. σχεδὸν ἐγένε-
το οἱ περὶ γυναικείων κατάῤῥηξιν, καὶ ἴσως
τότε πρῶτα γινόμενα. παρθένος γὰρ ἦν.
Ἀπήμαντος καὶ ὁ τοῦ τέκτονος πατὴρ τοῦ
τὴν κεφαλὴν καταγέντος, καὶ Νικόστρα-
τος οὐκ ἐξέβησεν. ἦν δὲ ἑτέρωθι παρ᾽ νεφρὸς
ἀλγή-

ἀλγήματα, ἐρωτήματα. ἤρεον γὰρ αὐτὸς ἀεὶ πληρεῦσθαι ποτοῦ ἢ σίτου.

INTERPRETATIO,

ARistæi uxoris frater, ex uia delassatus incaluit, eiq́ postea Terminthi in tibia coorti sunt. Adfuit febris continua & postridie sudor, qui & reliquis diebus paribus cum febre semper subortus est. Prębebat autem suspicionem lienis aliquantulum malè affecti. Sanguis ex nare sinistra crebrò fluxit, atq́ ita subinde iudicatus est. Postridie secundum aurem sinistram tumor, sequentiq́ die etiam secundum dextram subortus est, qui tamen minor erat & intepescebat. Hi omnes sensim cõquieuerunt aut euanuerunt, nec suppurarunt. Ex moderatis febribus ei qui ab Alcibiade uenerat, & lienem magnum habebat, ante iudicationẽ testis sinister intumuit. Et sanè tunc illi febris die uigesimo iudicata est. Deinde aliquãdo sub-

incale-

incaleſcebat, & aliquatenus floridũ conſpuebat. Quæ ex tuſsi paucum & nihil effatu dignũ reijciebat, huic manus dextra & crus ſiniſtrũ ſyderata & reſoluta ſunt. Nulla autem alia pars immutata eſt, non facies, nõ mens ipſa, ac ne illis quidem partibus ualidè admodum. Ad uigeſimũ diem in melius proceſsit. Quod ferè circa menſiũ eruptionẽ cõtigit, qui iam primùm illi, quòd illibatæ eſſet uirginitatis, fortè apparuerũt. Apemãtus & fabri illius qui caput fregit pater, & Nicoſtratus, tuſsi nihil reiecerũt. Decũbebant autẽ alioqui ad renes dolores. Ad interrogata dicebãt, eos ſẽper potu aut cibo impleri.

COMMENTARIVS,

τερμινθοι. T*ερμινθοι ἐγένοντο.*] *Terminthi* Hippoc. *dicuntur nigra quædam in tibijs præcipuè erũpentia tubercula, terebinthi fructui nõ abſimilia, ut teſtatur* Gal.lib. 6. Epid. *τὸ τῶν τερμίνθων ὄνομα μελάνων τινῶν ἐκφυμάτων ἐν ταῖς κνήμαις μάλιστα γινομένων ἐστὶ δηλωτικὸν ἀπὸ τοῦ κατὰ σχῆμα, καὶ χρόαν, καὶ μέγεθος ὁμοιότητος τῷ καρπῷ τῶν τερμίνθων* Commen.3.

θων γεγο-

θων γεγονός. Sunt etiam Galeno τέρμινθοι οἱ τῷ τῆς τερμίνθου καρπῷ παραπλήσιοι κατὰ τὸ δέρμα συνιστάμενοι παρὰ φύσιν ὄγκοι. Est & quibusdam τέρμινθος ἀπόστημα περὶ τὴν ἐπιφάνειαν γινόμενον μετὰ φλυκταινώσεως, ὃς ῥαγέντος ἰχώρ τις ἀπορρεῖ καὶ ἡ ὑποκειμένη σὰρξ καταβεβρωμένη φαίνεται. Quo magis miror, Caluum huiusmodi tubercula per rubores tibiarum expreßisse. Retinui igitur nomen Græcũ, quod sæpe soleo in Hippocrate, doctrinæ & celebritatis causa. In antiquis enim authoribus ea quæ apposite & significanter admodum indita sunt, nomina immutare, mihi maxima semper fuit religio. Vtitur hac dictione Hipp. lib. 6. Epidem. & lib. περὶ χυμῶν ad extremum. Porrò addendum uidetur duo ex nostris exemplaribus manu scriptis, hunc ægrum recensere ordine secundum, atq; ante hunc adscripsisse ἄῤῥωστος δεύτερος. In Exegesi. Sectione 2.

¶ Καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀρτίους.] Τὰ ἄλλα legit Caluus: alij ad sudores referunt, quod & feci, & sequentibus coniunxi.

¶ Πυκνὰ καὶ κατ᾽ ὀλίγον.] Interpretes ista cõiungunt ut de crebra sanguinis fluxiõe, sed quæ paulatim irrũperet, intelligãtur. Nos κατ᾽ ὀλίγον ἐκρίθη iunximus, ex uetusto nostro exemplari.

¶ Κατεμωλύνθη.] Κατεμωλύνθη, ἠφανίσθη, καὶ κατὰ βραχὺ ἀπεμαράνθη significat. Exemplum est enim

enim parotidum quæ ſenſim conquieuerũt & euanuerunt, nec ad ſuppurationem peruenerunt.

Μωλύεσθαι ἢ μωλιύνεσθαι.

μωλύεσθαι igitur, aut μωλιύνεσθαι, Hippocrati ſenſim diſparere, euaneſcere, ſedari, & conquieſcere ſignificat, & τὰ μωλυόμενα, τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα interpretatur Galen. Qua dictione

In exegeſi.

utitur Hippocr. lib. 4. Epidem. etſi locus mendo non caret. μωλύσει enim pro μωλυόμενα legitur. Vtitur etiam lib. 6. Epidem. in hac ſententia;

Sectione 2.

συνεκρίθη, συνέστη ὀξύτερον κινηθὲν ἐμωλιώθη καὶ βραδύτερον αὔξεται. Conformationem enim maris et motionem celeriorem quàm fœminæ eſſe indicat, incrementum uerò tardari & conquieſcere. Quem locum exponens Gal. huiuſce loci nos admonuit. Inquit enim, εἴπερ οὖν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἔγραψε τὸ ἐμωλιώθη, τοιοῦτον ἄν τι φαίνοιτο σημαίνειν, οἷον κἂν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔνθα φησίν, ἀριστερὸν παρ' οὖς οἴδημα, τῇ δ' ὑστεραίῃ καὶ δεξιόν, ἧσσον δὲ τοῦτο, καὶ συνελειαίνετο ταῦτα καὶ ἐμωλιώθη, καὶ οὐκ ἀπεπυήσατο. τὸ γὰρ τῆς ὀξείας κινήσεως καὶ μεταβολῆς παυσάμενον, καὶ ἀποψυχθὲν, οὕτως ὠνόμασεν. Galen.

Commen. 3.

item in Prorrh. hanc Hippocr. ſententiam explicans. τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμωλυνθέντα, φλαῦρα· τὸ καταμωλυνθέντα τὴν κατὰ βραχὺ λύσιν ἐνδείκνυσθαι ſcribit. Quibus ex locis eam quæ ſenſim fit ſolutionem & tranſmutationem, intelligi per κατεμωλύθη manifeſtum eſt. Porrò etſi à Galeno aliter

aliter quàm in nostris codicibus hic locus legi-
tur. Id tamen non effecit, ut nostram lectionem
immutaremus. Illius uerò sensum nobis attulit.
συνεκλιαίνετο enim quod leniri & residere signi-
ficat, ἐπεχλιαίνετο interpretatur. Accesßiones e-
nim finiri et decedere, sæpe intepescere dicit Hip
pocr. ut earum insultus increscere, incalescere uo
cat. Cæterùm simile quoddam exemplum habes
lib. i. Epidem. de parotidibus; quæ ad utranquē
aurem uergebant nec suppurarunt, sine dolore
tamen sublatæ sunt & disparuerunt.

Sectione i.

¶ Ὁ παρὰ Ἀλκιβιάδεω.] Huic ægro duo ex no-
stris exemplaribus numerum præfigunt. ἄῤῥωστος
τρίτος. Atq; in hoc concursu, sinistri testis tumor,
ex his censeri debet, quæ κατ᾽ ἴξιν fiunt, quemad-
modum & in lienosis sanguinis ex nare sinistra
eruptio. ὑπανθηρὸν autem ὕφαιμον καὶ ὑπέρυθρον
significat. Sunt enim ἀνθηρὰ πλύσματα τὰ ἐρυθρὰ καὶ
ὕφαιμα, ut scribit Galen. Est & πρόσωπον ἀνθηρὸν
& ἐρύθημα Hippoc. quæ subrubrum significant,
& sanguinis copiã ostentant: ut et ἀνθηροὶ dicun
tur, qui florida & rubra sunt facie. ἀνθηροὺς γὰρ
ὠνόμαζεν ὡς εἰκὸς αὐτοὺς (ut scribit Gal.) ὥσπερ ὀλί-
γον ἔμπροσθεν ὑπερύθρους ἐκάλεσεν· σημεῖον δ᾽ ἂν εἴη
τοῦτο τοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν πλήθους ἠθροισμένου μετὰ
θερμότητος. Hippocrati usitatam dictionem pa-
rum uidit Caluus, cùm multùm spuere dixit.

Ὑπανθηρὸν.

In exegesi.

In Prorrh.

¶Η ἡ χεὶρ ἡ δεξιὴ.] In magna & uehementi tußi quæ ex destillatione fit, manus aut crura effici sæpe scribit Hippocr. Contingit enim delata materia in thoracem, si superiores partes ad primum aut secundum intercostale affectæ fuerint, manus ipsas, quæ inde neruorum propaginem habent, affici. Sic in Agesios puella, quæ suspiriosa erat. ad dextram coxam & manus, cùm laboraret. dolor erat. Cuius rei rationem reddit Galenus, ἀκηκόατε ἤδη καὶ κατ' ἄλλον λόγον ὁπότε τὰ τοῦ θώρακος ἄνω πάσχοι, κατὰ τὸ πρῶτον τε καὶ δεύτερον μεσοπλεύριον, εὐλόγως τὰς χεῖρας εἰς συμπάθειαν ἔρχεσθαι, νεύρων εἰς αὐτὰς ἀφικνουμένων ἐκ τούτων τῶν μεσοπλευρίων. Sic in Pythione, qui sputorum uarietate laborabat, manuum tremores annotat, quòd superiores thoracis partes, quæ colli uertebras contingunt, & ex quibus manus mouentur, ab humorum pondere degrauatæ, ad actiones essent ineptiores. Cæterum in tußi diuturna, magna est abscessuum soboles. Aut enim in articulos decumbant βῆχες κοπιώδεες καὶ εἰς ἄρθρα στηρίζονται (ut scribit Hippocrates) aut in manus, fœmora, crura, lumbos, testes, aut alias corporis partes à naturæ impetu propelluntur. Id satis indicat Hippocrates libro sexto Epidem. ubi præcipuè crurum & manuum syderationes celebrat. οἱ μὲν

Lib. 6. Epid. Sect. 4.

Lib. 3. Epid.

Lib. 6. Epid. Sect. 7.

Sectione 7.

σιν ἢ φώνῃσι πλέον ταλαιπωρήσαντες, ἢ ῥιγώσαντες, ἐς κυνάγχας μᾶλλον ἐτελεύτων. οἱ δὲ τῇ χειρὶ πονήσαντες, ἐς χεῖρας μόνον παραπληγικοί. οἱ δ' ἱππεύσαντες, ἢ πλείω ὁδοιπορήσαντες, ἢ ἄλλο τι τοῖσι σκέλεσι ταλαιπωρήσαντες, τουτέοισι δὲ ἐς ὀσφῦν ἢ σκέλεα ἀκρασίαι παραπληγικαί, καὶ ἐς μηρὸς καὶ κνήμας κόπος καὶ πόνος. σκληρόταται δὲ καὶ βιαιόταται, αἱ ἐς τὰ παραπληγικὰ ἄγουσαι. Idem lib. quarto Epid. in tußi manus dextræ resolutionem ponit, in his qui manibus laborabant. In his uerò qui ex equitatione aut itinere defatigabantur, in fœmur aut lumbos decubitum. Nil igitur mirum uideri debet, si in hac muliere manus aut cruris resolutio ex tußi, quæ non idoneè repurgabatur, acciderit, quæ meritò ex prima menstruorũ eruptione iudicata est.

¶ Ἀπήμαντος.] Omnia nostra exemplaria id cum superiori coniungunt, leguntq; παρθένος γὰρ ἦν ἀπήμαντος, quam lectionem sequutus est Caluus. Quæ tamen in hoc sequutus non sum, quòd Apemanti libro quarto Epidem. frequentem mentionem faciat. Quinetiam historia est, quæ Apemanti, fabri, & Nicostrati simul meminit, doloresq; renum in ijs, urinam cruentam, inanitatum laterum & umbilici affectiones celebrat. Ἀπημάντῳ ᾧ τὰ ἐν τῇ ἕδρῃ ἀλγήματα ἐν τῷ δεξιῷ κενεῶνι, καὶ παρὰ τὸν ὀμφαλὸν κάτωθε. Ibidem.

ὀλίγον. καὶ ἐκ δεξιοῦ πρὸ τοῦ ἀλγήματος, προσῆρε αἱματῶδες. ἔληξε ῥίτη, καὶ ὁ τέκτων ἐπὶ τὰ ἕτερα, ἐκ τῆς αὐτῆς ἰξύος. καὶ οὗτος προσῆρε αἱματῶδες, λήγοντος δὲ ἀμφότεροι, ὑποστάσεις εἶχον, καὶ τοῦτο ῥίτη. ἐπεχλιαίνετο δὲ πλεῖστα ἀπημάντος. ὁ ἕτερος οὐκ ἐνόσει, εἰ μὴ ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ Νικοστράτῳ προσεγένετό τι τὰ ὑστέρα ἐκ τῶν δεξιῶν. κατώτερον δὲ οἷσι ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι· πρόμακρα δὲ πρὸ τοῦ κενεῶνος, μέχρι πρὸς ὀμφαλὸν ἀμφοτέροισιν.

¶ Ἤρεεν γὰρ αὐτήν.] Duo ex nostris exemplaribus, uetus unum, alterum recens, αὐτέες legunt. Quam lectionem secuti sumus cum interpretibus. Videntur autẽ esse eorũ qui ægris aßidebant uerba, quæ nimiam intemperantiã morbi huiusce fomitem accusant. In renum enim affectibus, Hippocratis est consilium μὴ ἐμπίπλασθαι. Vrget quippe dolor ὅταν πληρῶνται σίτου, καὶ ὅταν πλείονα ἔρξωσιν αἱ ὀδύναι, ἰώδεα. καὶ ῥᾶον μὲν γίνονται, λύονται δὲ ὅταν σίτου κενωθῶσι.

Lib. 6. Epid. Sect. 1.

HIPPOCR.

Ὀδύνας τὰς ἰσχυροτάτας, ὅτῳ τρόπῳ διαγνοίη ἄν τις ἰδών, ὁ φόβος, αἱ δυσφορίαι, αἱ ἐμπειρίαι, καὶ αἱ δειλίαι. ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχόμενον, ἀεὶ κουφότερον. τὰ βρώματα καὶ τὰ πόματα πείρης δεῖ, εἰ ὥδε τὸ ἴσον μένει. ῥητέον ὅτι

† ἐμπορίαι.

τέον ὅτι αἵματος ῥυέντος ἐκχλοοῦνται, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ὅτι πρὸς τὸ ὑγραίνειν. καὶ ξηραίνειν, καὶ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, πολλὰ ἄν τις τοιαῦτα εὕροι. τὸ ἐξηκονθήμερον ἀπόφθαρμα ἄρσεν τόκων ἐν ἐπισχέσεσιν ὑγιηρόν. ἡράκλεις ὧδέ τοι κακῶς ὀχλοαίω. δυσεντεριώδης μᾶλλον ὅστις ἄρα καὶ τεινεσμώδης. θηλάζουσα εἶτα ἐκθύματα ἀνὰ τὸ σῶμα πάντη εἶχεν, ἐπεὶ ἐπαύσατο θηλάζουσα, καθέστη θέρεος τῇ τοῦ σκυτέως, ὅς τὰ σκύτινα ἐποίησε. τεκοῦσα καὶ ἀκλυθεῖσα τελέως, ἐδόκει τοῦ μὲν χωρίου τι τὸ ὑμενοειδὲς ἀπέσχεν, ἀπῆλθεν τεταρταίη κακῶς. στραγγουριώδης γὰρ ἐγένετο. αὐτίκα συλλαμβάνουσα ἔτεκεν ἄρσεν. πολλὰ δὲ ἔτεα ἤδη εἶχε, τὰ ὕστατα καὶ οὐδ' ἐπιμήνια εἴη. ὅτε δὲ τέκοι, διέλιπεν ἐπ' ὀλίγον ἡ στραγγουρίη.

INTERPRETATIO.

VEhementiſsimos dolores con ſpicatus aliquis, quônam modo dignoſcat, terror, tolerandi facilitas, experientia, ipſaq; timiditas & ignauia indicãt. Aqua quò citius

calefit aut frigescit, eò semper leuior est. Cibi & potus num æquales moras faciant, ut iudices, experientia opus est. Dicendum etiam, quòd in sanguinis profluuio ex pallido uirescunt. Et quæcunq; alia huiusce generis: Nempe quòd ad humectandum, siccandum, calefaciendum, & refrigerandum, talia multa inueniri queunt. Eiectus abortu fœtus masculus sexaginta dierum, in partuũ suppresionibus salubris. Hercules mali octauo die intumuit. Quisquis tinesmo aut tinani egerendi uoluntate prehenditur, is profectò plærunque ex torminibus laborat. Lactanti pustulæ per totum corpus eruperunt, quæ ad æstatem consederunt, ubi lactare desiisset. Coriarij illius qui coriariam faciebat, uxori, ubi peperisset atq; omnino absoluta esset, ex locellis membranosum quiddam subsistere uisum est, quod quarto die demissum est, non sine
pernicie

pernicie tamen, cùm difficultate urinæ premeretur. Quæ ubi non multò pòst concepisset, marem peperit. Per multos autem annos iam idipsum durauerat, & ad extremū menses non prodibant. Vbi autem peperisset, sensim urinæ difficultas intermisit.

COMMENTARIVS,

O Δύνας.] *Dolorum propriæ affectiones & differentiæ, ab Hippocrate commendatæ sunt Medico in Aph. & libro sexto Epidemi. ubi dolorum tempora & circumscriptiones notas esse uult. Modus autem & uehementia ex tolerandi facilitate aut difficultate, experientia ipsa, terrore, aut alicuius ignauia coniici facilé potest. In affectibus enim perpetiendis fortitudo & constantia dolorem alleuat, minusq; suspectum facit, quæ uel ex tolerandi facilitate, & laborum aßiduitate, aut animi magnitudine depromitur. Contrà uerò uel leuis affectus, in eo qui demißi aut dissoluti est animi, dum uires suppeditat, totum corpus in perniciem trahit, & dolores uehementes suspectósque facit. De dolorum proprietate & affectionibus, habes fusißima apud Galenum ex Asclepiade lib. 2.*

Aph. 3. lib. 6. Sect. 7.

de loc. affect. Hic autem locus, totus est συμβολευτικός. Quónam uerò iure istud de dolorum uehemẽtia ad superiora retulerit Caluus, nõ uideo. Certus tamen sum, hunc locum ualde ab eo esse perturbatum.

¶ Ὕδωρ τὸ ταχέως.] Aquarum dignatio ex leuitate, facili transmutatione, & mollitie æstimatur, ut uitium ex duritie, grauitate, & contumacia. Hinc paßim apud Hipp. lib. περὶ ἀέρων &c. & 6. Epidem. ἀτέραμνα ὕδατα, σκληρὰ καὶ βαρέα, μαλακὰ καὶ κοῦφα celebrãtur. Hic uerò locus sumptus est ex aphorismis. Quem Celsus lib. 2. cum cæteris bonitatis notis trãstulit, inquiens: Facilis etiam & necessaria cognitio est, naturam eius requirentibus. Nam leuis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt, eò melior quæq; est, quò celerius & calefit & frigescit, quoq; celerius ex ea legumina percoquuntur. Eandem leuitatis notam probat Hipp. lib. περὶ ὑγρῶν χρήσιος, his uerbis, τὰ ὕδατα ψυκτέα θερμαντέα διὰ λεπτότητα. Plinius etiam attingit lib. 31. Omnem utiq; decoctam utiliorem esse conuenit, item calefactã magis refricari subtilißimo inuento. Aquarum uerò probarum notas, fusius habes apud Galen. lib. 6. Epidem. & Oribasium libro quinto Collect. Medic.

Aph. 26. lib. quinto. Cap. 18. Capite 2. Commen. 4.

¶ Επὶ τὸ ἴσον μένει.] Illud ἐπὶ τὸ ἴσον μένει, obscurum

ſcurum eſt an ad temporis moram qua alimenta conficiantur, referatur, an uerò ad uires & facultates. Qua ratione ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ διαιτήματα uocat Hippocr. Etſi uerò ratione conſtat & parentis teſtimonio, πληρεῦσθαι ῥᾶον ποτοῦ ἢ σιτίου: pro cuiuſq; tamen naturæ affectione & alimenti proprietate, uſus & ciborum experientia magis proficit. Vbi ſingulis certa quædam adhibenda, non autem uniuerſitatis norma cōſeruanda eſt. Quoſdam enim alia alijs magis delectant & iuuant. Et βρώματα τὰ μὲν ταχέως κρατέεται, τὰ δὲ βραδέως, ut ſcribit Hippocr. lib. 6. Epidem. Quorum ratio non niſi longo uſu dijudicari poteſt. Has in alimento cuiuſq; ſingulares dotes ſpectandas innuere uidetur Hipp. lib. περὶ τροφῆς, his uerbis, ὑγρὴ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλλον ἢ ξηρὴ, ξηρὴ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλλον ἢ ὑγρή. Hæc igitur non tam ad mutationem, quàm ad qualitates & alimentorum uires referenda ſunt. Etſi uerò utrunq; rectè intelligi poteſt.

Lib. 6. Epid.

Aph. 11. lib. 2.

Sectione 5.

¶ Ὅτι αἵματος ῥυέντος ἐκχλοοῦνται.] Difficilis & obſcura eſt hæc lectio propter uariam interpretum & codicum lectionem. Caluus ἐκχλοιοῦνται legiſſe uidetur, quam lectionem ut ſinceram codicibus noſtris duobus ducibus ſequutus ſum, ut idem ſit ἐκχλοιοῦσθαι quod χλωραίνεσθαι. Quibus uerbis uirentem ex pallido colorem ſignifica-

Ἐκχλοοῦσθαι ἢ ἐκχλοιοῦσθαι.

mus. χλοιοῦνται enim ὡσεὶ καὶ χλωραίνονται inter-
In Exegesi. *pretatur Galenus, quod & χλοοῦνται dicitur,*
ut χλόος, χλωρότης, & χλοώδης χλωρόν. Sensus
igitur est facillimus, ex nimia sanguinis profu-
sione ἐκχλοοῦσθαι aut ἐκχλοιοῦσθαι, hoc est, colo-
rem corporis uiuidum deformari, ac ex pallido
uirescere aut flauescere. χλωρὸν enim ὠχρὸν ali-
Commen.3. *quando significat, ut scribit Galenus libro sex-*
to Epidemio. Qui colores refrigerato corpore,
exhausto cum sanguine spiritu & calido nati-
uo procedunt. Quod enim accidit in magna
cruditatis copia & humorum proluuie, ut per-
mixtione bilis, saturatus ex uiridi color palle-
scat, uelut in hydropis specie saepe apparet, id
etiam in larga & liberali haemorrhagia per-
fricto corpore contingit. Quod χλωράζεσθαι aut
λαχανίζεσθαι de huiusmodi colore dicitur, quòd
maximè herbidum colorem imitetur, quae cer-
ta sunt cachexiae signa. Quemadmodum in in-
flammato & iam purulento hepate aegros χροιὴν
Capite 13. *χλοηβαφεῖς uocat Aretaeus libro primo περὶ ση-*
μείων καὶ αἰτίων χρονίων παθῶν. Quibus uerò nõ
ita magna est uiscerum & humorum impuritas,
ijs exhausto quodammodo & resiccato humido
asperatur sanguis, & bilis ferocientis uires in-
Sectione 6. *duit. Vnde scripsit Hippocrates lib. sexto Epid.*
οἷσιν αἷμα ῥεῖ πολὺ ἐκ ῥινῶν, οἷσι μὲν ἄχροιαι ἀνοχυ-
ται, Et

τοι. Et rursus, ὅτι δὲ αἱμοῤῥαγιῶν ὑδρῶνται. Quæ
omnia per τὸ ἐκλύεσθαι significauit. Quo ma-
gis miror Cornarium pro ἐκχλοιοῦνται, ἐκχλιαί-
νονται legisse: nisi & ἐκχολοῦνται, ex quibusdam
codicibus sumpsit, quod bilescere significat. Me- Commen. 3.
minit uerò huius loci Galenus in Prorrhet. fœdo
tamen exemplariorum nostrorum errore. Scri-
bit enim, οὐκ ὀρθῶς δὲ προσέθηκε ἐν τῇ προκειμένῃ
ῥήσει δυοῖν συμπτωμάτων τῆς δίψης, καὶ τοῦ ἐκλύε-
σθαι τὴν ἐπίσχεσιν, τὸ μὲν γὰρ τῆς δίψης, οὐδ᾽ ὅλως
ἴδιον ἀποσχέσεως αἵματός ἐστι. τὸ δὲ ἐκλύεσθαι ταῖς ἀ-
μέτροις ἐκχύσεσι τοῦ αἵματος, οὐ ταῖς ἐπισχέσεσιν ἕπε-
ται, καὶ καλῶς εἴρηται κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν,
αἵματος πολλοῦ ῥυέντος ἐνοχλεῖσθαι, ἔνθα καὶ τὸ
σημαινόμενον ἐξηγησάμην ἐκ τῆς ἐκλύεται φωνῆς.
Vbi cuiuis apparet ἐκχλοιοῦσθαι non ἐνοχλεῖσθαι le- Commen. 4.
gi debere. Idem libro sexto Epidemi. τῆς αὐτῆς
δυνάμεως ἔσται ὁ λόγος τῷ κατὰ τὴν δευτέραν ῥῆσιν
εἰρημένῳ, ὅτι αἵματος ῥυέντος ἐκλύονται, γίνεται γὰρ
ἀμφότερα ψυχομένου τοῦ σώματος. Vbi etiam pro ἐκ-
χλοιοῦνται ἐκλύονται legit, facili uocis affinitate. Ni
si omnino uerisimile est, Galenum hunc locum
per τὸ ἐκλύεσθαι interpretatum ex consecutione
quadam, ut priore loco demonstrauit, et ex Pror
rhetici uerbis patet. ἀλλὰ καὶ τὸ τούτοις ἐφεξῆς εἰ- Commen. 3.
ρημένον τὸ ἐκλύεσθαι, πρόδηλον ὡς πρακτικόν ἐστι σύμ-
πτωμα, καθότι δέδεικται διὰ τοῦ δευτέρου ἐπιδημιῶν.

Hunc

Hunc enim locum innuere uidetur. At uerò ne cuiquam τὸ ἐκχλοιοῦσθαι insolens uideatur, pluribus locis apud Hipp. celebratur in Coacis prædictionibus, cùm scribit, τὰ ἰκτερώδεα οὐ πάνυ τι ἐπαισθανόμενα, οἷσι λύγγες, κοιλίαι καταῤῥήγνυνται, ἴσως δὲ καὶ ἐπίστασις, οὗτοι ἐκχλοιοῦνται. Et rursus, αἱ πυκναὶ κατὰ μικρὰ ἀναστάσιες ὑπόγλισχροι ἔχουσαι μικρὰ κοπρώδεα μεθ' ὑποχονδρίου καὶ πλευροῦ ἀλγήματος ἰκτερώδεες, ἆρα ὠδι σταύτων οὗτοι ἐκχλοιοῦνται. Et rursus ad extremum, πρὸς τὸ ἐκχλοιοῦσθαι δύσπνοον ἀσινόν τε κοιλίας ἐπεισελθούσης. In qua significatione utrobiq; ἐκχλοιοῦσθαι χλωραίνεσθαι ualet. Qua de dictione aliàs fusius dicetur. Porrò quidam codices ἐκχλοῶνται ἀ χλοάω legunt, quod flauescere & uirere significat. Alij etiam ἐκχολοῦνται, quod est bilescere. Nos in tanta exemplariorum uarietate nihil immutauimus, & receptã lectionem usurpauimus: cùm idonea suæ authoritatis habeat testimonia.

¶ Καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.] Hunc locum ex antiquißimo nostro codice, qui apud me plurimùm habet authoritatis & fidei, reposuimus. Sic enim legit, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ὅτι πρὸς τὸ ὑγραίνειν, καὶ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν πολλὰ ἄν τις τοιαῦτα εἴποι. Cuius antiquæ lectionis uestigia, inducta tamen & mirè perturbata retinet Caluus. Eam ne agnoscit quidem Cornarius. Neq; uerò me huiusce le-

ctionis

ctionis pœnitet, quam ex Galeni monumentis e-
ruere est facile. Lib. enim 6. epidem. hunc locum Commen. 1.
innuere uidetur, ubi illud Hippocratis πρὸς τὰς ἀρ-
χὰς interpretatur. Qui totus locus ut huiusce le-
ctionis uestigia inuestigentur, apponendus est.
χρῆται γὰρ ἐνίοτε τῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς φωνῇ ὁ Ἱπποκρά-
της, ὥσπερ καὶ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν εἶπε, πρὸς τὰς ἀρ-
χὰς τῶν νόσων διαφέρει τὸ σκοπεῖσθαι εἰ αὐτίκα αὐθεῖ,
καθάπερ κἂν τῷ φάναι, ὃ καὶ πρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ
ψύχειν, καὶ ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν, πολλὰ ἄν τις εὕ-
ροι τοιαῦτα. οὐ γὰρ ὡς ἐναντιούμενος, οὐδ᾽ ὡς ἀντιλέγων,
ἀλλ᾽ ὡς συνεργοῦντα πρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, καὶ
ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν χρῆται. πολλὰ φησὶν ἄν τις εὕροι
τοιαῦτα. δέδεικται δὲ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν ἐν οἷς ἐξηγούμεθα τὸ
δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. Ex quibus uerbis liqui-
dò constat hunc esse locum, quem Gal. ex 2. Epi-
dem. adducit. Neq; enim alibi usquam reperias.
Neq; uerò magni interest, si pro εἴποι, εὕροι legas,
ut ex Galeno sumpsimus. In quo eiusdem autho-
ris secuti sumus consilium, dum illud πρὸς acce-
pimus συμβουλευτικῶς. Porrò illud ὅσα ἄλλα ad ῥη-
τέον, & hæc omnia ad βρώματα καὶ πόματα refer-
ri posse uidentur, ne quis longius abeat. Caluus
quoq; aliter hunc locum legisse uidetur, ut ex eo
nihil insigne elicere poßis.

¶ Τόνων ἐν ἰδιοσχέσεσιν.] Id omisit Caluus.

¶ Ἐκθύματα.] Ἐκθύματα Hippocr. sunt pustu- Ἐκθύματα.
læ in

læ in ſummam cutem erumpentes. Quarum ortum & appellationem ſic explicat Galen. libro Commen. 3. tertio Epidemi. πρόδηλον μὲν ὅτι παρὰ τὸ ἐκθύειν, ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾶν, ἡ προσηγορία τοῖς ἐκθύμασι γέγονεν, ἐπὶ τῶν αὐτομάτως ἐξανθούντων κατὰ τὸ δέρμα. γένεσις δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν περιττῶν δηλονότι χυμῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ ποιότητι προσηκόντως ἕπεται, τῶν μὲν χυμῶν λεπτῶν ἑλκώσεις ἐργαζομένων μᾶλλον ἢ ὄγκους· τῶν δὲ παχέων εἰς ὄγκον ἐξαιρόντων τὸ δέρμα. *Non abſimili admodum ſignificatio-*Sectione 1. *ne* ἑλκυδρίων ἔκθυσιν *uocat libro ſexto* Epidemi. Hippocratis, ὡσεὶ καὶ ἐξόρμησιν, *ut inquit* Galenus, παρὰ τὸ ἐκθύειν ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾶν.

¶ Τῇ τοῦ σκυτέως.] *Hîc duo illi noſtri codices qui cæteris ægrorum numerum annotarunt,* ἄῤῥωστον τέταρτον *adſcribunt.*

¶ Πολλὰ δὲ ἔτεα ἤδη εἶχε.] *Iſtud de urinæ ſtillicidio et difficultate, quæ multis annis tenuerat, intelligendũ uidetur. Sẽſim enim poſtea intermiſit.*

¶ Διέλιπεν ἐπ' ὀλίγον.] *Vetus noſtrum exemplar* ἐπ' ὀλίγον χρόνον *legit.*

HIPPOCR.

Ἰσχίον δέ τις ἤλγει, πρὶν ἴσχειν. ἐπεὶ δὲ ἔσχεν, οὐκ ἔτι ἤλγει. ἐπεὶ δὲ ἔτεκεν, εἰκοσταίῃ, ἔστη, αὖθις ἤλγησεν. ἔτεκεν οὖν ἄρσεν. ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἐν κνήμῃ κάτω δεξιῇ, ἢ

τρίτῃ

τρίτῳ ἢ τετάρτῳ μηνὶ, ἐξανθήματα πρὸς ἃ τῇ μάννῃ χρώμεθα καὶ ἐν χειρὶ δεξιῇ παρὰ μέγαν δάκτυλον, οὐκ οἶδ' ὅτι ἔτεκε, κατέλιπον ἐν ἐξαμήνῳ. ᾤκει δὲ ὡς ἐγὼ οἶμαι τὰ Ἀρχελάου πρὸς τῶν κρημνῶν ἡ Ἀντιγένεος ἡ περὶ τὸν Νικόμαχον. τέκεν παιδίον, σαρκῶδες μὲν, ἔχον δὲ τὰ μέγιστα διακεκριμένα. μέγεθος δὲ ὡς τετραδάκτυλον ἀνόστεον. ὕστερον δὲ παχὺ στρογγύλον. αὕτη δὲ ἀσθματώδης ἐγένετο πρὸ τοῦ τόκου. ἔπειτα ἅμα τῷ τόκῳ πῦον ἀνήμεσεν ὀλίγον οἷον, ἐκ δοθιῆνος. θυγατέρας τεκούσης διδύμους καὶ δυστοκησάσης καὶ οὐ πάνυ καθαρθείσης, ἐξῴδησεν ὅλη. ἔπειτα ἡ γαστὴρ μεγάλη ἐγένετο. τὰ δ' ἄλλα ἐταπεινώθη. καὶ ἐρυθρὰ εἴη μέχρι τοῦ ἕκτου μηνός. ἔπειτα λευκὰ κάρτα πάντα ἤδη τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τ' ἀφροδίσια οἱ ῥόοι ἔβλαπτον. καὶ οἱ ἄκρητα ἐρυθρὰ ἱκνεύμενα ἴει.

INTERPRETATIO,

QVidam ante conceptum coxendicis dolor commotus, à conceptu cessauit. Vigesimo autem à partu die rursus doluit. Marem

igitur

igitur peperit. In inferiori tibia dextra, itemq́ in manu dextra ad pollicem, prægnanti tertio aut quarto menſe puſtulæ eruperunt, ad quas thuris micas concuſſu eliſas (mannam uocãt) adhibere ſolemus. Quę an pepererit, neſcio. eã enim reliqui ſemeſtrem. Habitabat autem, ni fallor, in Archelai ædibus, ad rupem. Antigenis uxor quæ ad Nicomachũ habitabat, carnoſum puerum peperit, membris quidem & præcipuis corporis partibus diſtinctum, magnitudinem uerò quatuor digitorum qui non excederet, totusq́ eſſet exoſsis, tandem etiam craſſus & rotundus. Ipſa autem ante partum ſuſpirioſa erat, ſimulq́ cum partu pus paucum uomitione reiecit, quale ex furunculo. Ei quæ ex difficili partu gemellas edidit, nec admodũ perpurgata eſt, uenter totus intumuit, tandemq́ in magnitudinem excreuit, reliqua uerò depreſſa ſunt & ſubſe-

& ſubſederunt. Ad ſextũ menſem rubra, deinde reliquo toto tempore alba admodum profluxerunt. Hæ uerò fluxiones ueneri officiebant, illi͡cq; merè rubicunda prodibant.

COMMENTARIVS.

Ἰσχίον δέ τις.] Hæ tam uariæ partuum circunſtantiæ & concurſus, parum aut nihil momenti habent, ex eorumq́; ſunt numero quæ communes rerum affectiones potius, quàm certas & proprias naturas oſtentant. Qualia multa hoc in libro & cæteris Hippocr. *monimentis ſcribuntur. Quæ dum firmis & indubitatis artis fundamentis nituntur, ea nedum doctrinam è ſede conſtantiæ dimouent, ut ſua uarietate plurimùm etiam recreent, & ſuſpenſas opiniones obſeruatione confirment: dum tamen his hiſtoriæ fides conſtet, nec uelut præiudicata authoritate ad ſe diligentiorem ſpeculationem & cæterorũ conformationem rapiant. Illa igitur ut leui brachio ab* Hippocr. *attinguntur, ita & leuiter percurrenda ſunt. Neq; enim ea accuratè animaduerterat, ut diligentia adhibita explicaret, qualem in cæteris librorum* Epidem. *hiſtorijs nauauit, ſed ut è re nata ſeſe offerebant, ita in diaria & aduerſaria coniecta ſunt. In hac ægra igitur*

uerisimile est, uteri parte dextra affecta, cùm in coxendicem decubuisse, atq; ita dolorem concitasse. Qui conceptu roboratus, etsi dolorem sedauit, naturæ tamen benignitate uitium aliò propulit, idq; κατ' ἴξιν, dum pustulæ quarto aut tertio mense, ualido iam fœtu, in tibia & manu dextra enatæ sunt. Pustulæ uerò ex uteri affectibus in cutem erumpentes, inflammati uteri aut erysipelatæ laborantis certißima sunt indicia, ut scribit Hippocrates libro περὶ γυναικείης φύσιος. Mannam porrò, micas thuris concussu elisas, cum Plinio diximus. quem alij thuris pollinem dicunt, intelligentes. Dioscorides enim mannam thuris ἔγχονδρον probat, hoc est, cum micarum frequentia et grumosam. Est uerò manna Græcis, thuris puluisculus, aut excribratio & concußio quædam, eiusq; purgamentum. ἀπόσεισμα λιβανωτοῦ uocat Galenus. Quæ eodem teste, thure magis adstringit & siccat, atq; eo nomine ad ulcera magis commendatur. Scribit enim, ἐστι συμπτικώτερον μὲν φάρμακον ἡ μάννη τοῦ λιβανωτοῦ. Libro etiam decimotertio, ἐστι ἀπόσεισμα λιβανωτοῦ τὸ φάρμακον τοῦτο, στύψεώς τε μετέχον ὀλίγης, καὶ κατὰ τοῦτο, καὶ αὐτοῦ τοῦ λιβανωτοῦ πρὸς ἔνια βέλτιον. ἐκεῖνος γὰρ ἐκ τῆς πεπτικῆς δυνάμεώς ἐστι μόνης, ὡς ἂν μὴ μετέχων στύψεως· καὶ μᾶλλον ὁ λιπαρώτερος ἐν αὐτῷ, καὶ τῇ χροιᾷ λευκότερος.

Cap. 14. li. 12

Cap. 84. lib. 1

Lib. 5. Meth.

τερος. ὥσπέργε καὶ ὁ τόδε ξανθότερος ξηραντικώτερός ἐστι. τῇ δὲ μάννῃ καὶ φλοιῷ τι λιβανωτοῦ μεμίχθαι σμικρόν, ἀφ' οὗ τὸ στύφον ἔχει. Vbi legitur, ὤνει δὲ ὡς ἐγὼ οἶμαι τὰ Ἀρχελάου, duo ex nostris codicibus ὡς τὰ ἀρχελάου legunt.

¶ Ἡ ἀντιγένεος.] Hic locus uitiosè legitur in omnibus impreßis codicibus. Lego igitur ex nostris exemplaribus manu scriptis. ἡ Ἀντιγένεος ἡ περὶ τὸ Νικόμαχον. Quam lectionem secuti uidentur interpretes. Porro quòd hîc de tantillo fœtu carneo toto & exosse scribitur, mirum uideri poßit, nisi suspicionem imperfecti & uelut aborsu reiecti fœtus faceret. Huius autem loci & exempli meminit Galen. libro tertio περὶ δυσπνοίας, ubi spirandi difficultatem istam causasq; explicat. κατὰ μέν τοι τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν, ἐπὶ μὲν τῆς Ἀντιγένους προειπών, ὡς ἆσθμα τῶδης ἐγένετο πρὸ τόκου, μετὰ ταῦτα ἐπιφέρει, ἔπειτα ἅμα τόκῳ πῦον ἀνήμεσεν. ὥσθ' ὁμολογεῖ καὶ τοῦτο τοῖς ὑφ' ὑμῶν ἀποδεδειγμένοις, ἀσθμαίνουσι μὲν γὰρ οἱ πυκνὸν ἀναπνέοντες, ἅμα καὶ τὸν θώρακα μέχρι πολλοῦ διαστέλλοντες. γίγνεται δὲ τοῦτο, ποτὲ μὲν ἐν διαθέσεσι πολλῆς εἰσπνοῆς δεομέναις, ἀμέλει καὶ τοῖς δραμοῦσιν ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ὀξέως γυμνασαμένοις τὸ τοιοῦτον συμπίπτει, καὶ πᾶσι τοῖς περικαέσι πυρετοῖς. γίγνεται δὲ ὡς ἐλέχθη, κἀπειδὰν ἔμφραξις, ἢ θλίψις, ἢ στενοχωρία τις ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ὑπάρχει.

τοιοῦτον δέ τι φαίνεται συμβῆναι καὶ τῇ τοῦ Αντιγένους, ὡς ἐδήλωσε τὸ πῦον.

¶ Παύν καθαρθείσης.] Παύτῃ καθαρθείσης legunt duo ex nostris codicibus, unus recentior, alter antiquißimus.

¶ Καὶ ἐρυθρὴ εἴη.] ὄρυθρὰ ἴα lego cum interpretibus, seruata nostrorum codicum fide.

¶ Πρὸς δὲ τὰ ἀφροδίσια.] Quotquot licuit uidere codices, constantißimè hanc lectionem retinent. Vnde mirum subit, qua ratione à ueteribus Hippocr. interpretibus οὐραὶ pro ῥόοι lectum sit. Quod testatur Galen. initio lib. 6. Epidem. interpretum antiquorum mentionem faciens. Hunc enim locum apertißimè innuere uidetur, cùm scribit, ἐπεὶ δὲ ἐνίοτε καὶ κατ' ἄμφω σφάλλονται, πολὺ βέλτιον ἔδοξέ μοι φυλάττοντι τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἀεὶ μὲν σπουδάζειν ἐκείνην ἐξηγεῖσθαι, μὴ δυνηθέντι δέ ποτε τοῦτο πρᾶξαι, πιθανὴν τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι, καθάπερ ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἐπιδημιῶν ἐποιήσατο, κατὰ τὴν λέξιν ἐκείνην ἐν ᾗ γέγραπται. πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον. ἐπειδήπερ τοῖς ἐξηγησαμένοις τὴν οὐραὶ γραφὴν ἀπιθανῶς εἴρηται, τάχα φησὶ, θύραι μὲν ἦν γεγραμμένον διὰ τὸ θ. τῆς μέσης δὲ γραμμῆς ἐν αὐτῷ διαφθαρείσης, ἔδοξεν ὁ βιβλιογράφος οὐραὶ γεγράφθαι. δυνατὸν γὰρ δὴ οὕτω, καὶ λεπτῆς ἰνὸς ἀπολωλύας, συναπόλλυσθαι τὴν γραμμὴν ταύτην, καὶ μιᾶς αὐτῆς ἐκφυγά-

In proœmio.

φυγάσης, καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς αὐτὴν ἀμυδρὰν γραφεῖσαν, δ᾽ ἐξίτηλον αὐτὴν ὑπὸ τοῦ χρόνου γονέσθαι. Ex quibus Galeni uerbis antiquam lectionem fuisse coniectabis, πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὖραι ἔβλιπον. Sed id parum habiturum est momenti, dum in uaria interpretum commißione, magnam inter se in una lectione dissensionem ponit Galen. Inter quas maximè Heraclidis Tarentini iudicium in emendandis antiquis lectionibus probat, quòd ille maximè rei probabilitatem assequatur, quod in hac dictione fecisse uisus est. Atq; hoc ipsum se facturum recipit Galen. in interpretandis Epidem. libris. Nam est autem quòd speret quisquam ex huiusmodi locis qui saltuatim adferuntur, semper genuinam lectionem elicere se posse. Quod iam multis locis hoc in Commentario adductis, ac inter se uariam tamen lectionem ex uno Galeno referentibus, testatum uolumus. Quotus enim quisq; est qui non uideat, quàm parum ad huius loci sensum οὖραι καὶ θύραι faciant? Par est igitur antiquam lectionem retinere, & hunc locum fluxionibus illis uarijs accommodare, de quibus tota agit historia. Quæ quantum ueneri exercendæ officiant, satis apparet in his mulieribus, quæ hac lue profluuij muliebris conflictantur, dum magno naturalium calore, pruritu, lumborum & inguinum dolore, imi uentris con-

tensione uehemētiq; fœtoris tædio conficiuntur.

HIPPOCR.

Τῆσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη γενομένη, πρόσθεν μηδέποτε γενομένη, σημεῖον χρηστὸν, οἷον Δημαινέτῃ ἐγένετο. ἴσως δ' δεῖ καὶ τεχνήσασθαι, καὶ γὰρ αἱ ταραχαὶ αἱ τοιαῦται ἀλλοιοῦσιν ἴσως δὲ καὶ ὀξυρεγμίαι, λειεντερίην λύουσιν. Ἤδη ἐλλεβόρου πόσει Λυκίῃ, τὰ ὕστατα σπλὴν μέγας, καὶ ὀδύναι, καὶ πυρετὸς, καὶ ἐς ὦμον ὀδύναι, καὶ ἡ φλὲψ ἡ κατὰ σπλῆνα, ἐπ' ἀγκῶνι ἐτέτατο, καὶ ἔσφυζε μὲν πολλάκις. ἔστι δ' ὅτε καὶ οὐκ ἐτμήθη, ἀλλ' ἅμα ἱδρῶτι διῆλθεν ἢ αὐτόματον. ἐξ οὗ δὲ ἰόντων ὁ σπλὴν τὰ δεξιὰ ἐνετείνετο, πνεῦμα ἐνεδιπλασιάζετο, οὐ μὴν μέγα παρέφερεν, περιεστέλλετο. φῦσα ἐνῆν, οὐ διῄει κάτω οὐδὲν, οὐδὲ οὔρει. ἀπέθανε περὶ τὸν τόκον. τὰ ἀμφὶ φάρυγγα ἐπιρρέοντα, ὁρμήσαντα οὐκ ἐφελκώθη, ἀλλὰ τὰ ἀριστερὰ μετῆλθεν. ἐς σπλῆνα ὀδύνη ἦλθεν ἀκρίτως. Ἱέρωνι ἐκρίθη πεντεκαιδεκαταίῳ. τῇ Κῴου ἀδελφαίῃ, ἧπαρ ἐπήρθη σπληνικὸν τρόπον. ἀπέθανε δευτεραίη. Βίων ἅματι

οὔρει

οὖρει ὑπέρπολυ ἀνυπόστατον, καὶ αἷμα ἐξ ἀριστεροῦ. ἦν γὰρ καὶ ὁ σπλὴν κυρτὸς καὶ σκληρὸς, καὶ ἄνω περιεγγύος, ὑποστροφή.

INTERPRETATIO,

Diuturnis & trahentibus inteſtinorum læuitatibus, ructus acidus bono eſt qui prius non adfuit, qualis Demenetæ cõtigit. Quẽ & arte parare forte licet. Nam & huiuſcemodi perturbationes, prioris ſtatus immutationes afferunt, fortè etiam inteſtinorum læuitatem acidi ructus ſoluunt. Lyciæ, quæ ueratri potione ſanata fuit, ad extremum ſplen magnus fuit cum dolore & febri. Dolores uerò ad humerum pertingebant. Vena quę ad ſplenem eſt in cubito diſtendebatur, & plerunq; quidem pulſare uidebatur. Interdũ uerò neq; ſecta eſt, ſed ſimul cum ſudore aut ſpõte ſua cõſidebat. Quib. procedentib. ſplen ad dextra pertẽdebat, ſpiritus ex in=

ternis duplicem elidebat ſomum, necꝫ tamen magna erat reſpiratio, leuiter mente mouebatur, cooperiebatur, & flatus intrò ſuberat, nec quicquam infra ſubibat, neque meiebat. Obijt ante partum. Quæ ſua irruptione ad alterutram faucium partem uergebant, exulcerata non ſunt, in ſiniſtram partem tranſierũt, lienem dolor inuaſit, idꝗ ſine iudicatione. Hieroni ad decimumquintum iudicatio facta eſt. Coi ſorori ad inſtar ſplenis iecur intumuit, & die ſecunda obijt. Bioni cùm ex larga urina nihil ſubſideret, ſanguis ex nare ſiniſtra erupit: lienem enim durum & incuruum habebat. Cùm uerò ſurſum emerſiſſet, recidiuam paſſus eſt.

COMMENTARIVS,

Apb.1. lib.6 THσι χρονίκοισι.] *Hæc eadem ſententia paulò aliter, eodem tamen ſenſu legitur in Aphoriſmis.* ἐν τῇσι χρονίκοισι λειεντερίκοισιν ὀξυρεγμίη ἤδη γενομένη, μὴ πρότερον γενομένη, σημεῖον ἀγαθόν.

γαθὸν. Cuius quidem explicatio cùm fusißimè à Galen. scripta sit, illinc petendam censeo, ne actum agere uideamur. Porrò istud enumerari debet in morborum transpositione et in alios morbos transitu. ὥσπερ γὰρ (ut scribit Galen.) ὁ τεταρταῖος ἐπιληψίαν ἰᾶται, καὶ πυρετὸς ὅστις οὖν σπασμὸν, ἢ καὶ κατάῤῥουν, καὶ ἆσθμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὀφθαλμίαν μὲν διάῤῥοια, λειεντερίαν δὲ ὀξυρεγμία, καὶ πλευρίτις περιπνευμονίαν, λήθαργον φρενίτις. idq; τῆς τῶν νόσων μεταπτώσεως ratione. Ad quam etiam istud referri uidetur, καὶ γὰρ αἱ ταραχαὶ αἱ τοιαῦται ἀλλοιοῦσιν. ὀξυρεγμίαν uerò acidum ructum significare tam uulgare est, quàm quod notißimum: ut mirari subeat quænam iure cibi uehementem appetentiam hìc & in Aphorismis pro ὀξυρεγμίᾳ Caluus supposuerit.

In fine lib. 6. Epidem.

¶ Καὶ ἡ φλέψ.] Vero est simile istud de magna lienis inflammatione intelligi debere, indeq; huic ægræ emotam fuisse mentem. Magnitudo enim de uisceris inflammatione aut tumore Hippocr. semper effertur, & μεγαλοσπλάγχνους eos uocat, teste Galeno, οὐκ οἷς φύσει μεγάλα σπλάγχνα ἐστίν, ἀλλ᾽ οἷς κατά τι πάθος εἰς ὄγκον ἤρθη σκιῤῥούμενα ἢ φλεγμαίνοντα, καὶ οἰδισκόμενα. Lienis etiam magnam inflammationem, febris, dolor ad humeros & iugulum pertingens, splenis tumor ad iecur repens, & duplex illa spiritus elisio significat,

Cõmen. 3. in lib. de rat. uictus.

quæ mentem desipientia tentatã testabatur, ut paßim uidere est apud Hippocr. & Galenum, & postea scribimus. Hîc enim τὸ πνεῦμα ἐνεδιπλασιάζετο, illam Philisci spirationem exprimit, quã his uerbis describit Hippocr. τούτῳ τὸ πνεῦμα διὰ τέλεος ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ. In utroq; enim par erat lienis inflammatio. Huius uerò loci meminit Galen. libro tertio περὶ δυσπ. duobus in locis, ubi respirationis inæqualitatem eiusq; causam explicat, & modò Lyriã, modò Lycinam uocat. μετὰ δὲ ταχύτητα τῆς συμβάσης τῇ λυκίνῃ, περὶ ἧς ὡς καὶ πρόσθεν ἔλεγον, ἔγραψε, πνεῦμα ἐδιπλασιάζετο οὐ μὴν μέγα, κατὰ λόγον, ἐπεπόνθει γὰρ αὐτῆς τὸ νευρῶδες γένος τῶν ὀργάνων, ὥστε καὶ τῶν ἔργων ἐπίσχεσιν παντελῆ γενέσθαι. διὰ τοῦτο μὲν δή, τὸ διπλασιαζόμενον ἐγίνετο πνεῦμα. διάτι δὲ οὐ μέγα; ἢ διότι κατέψυκτο; περιεστάλτο γοῦν φησι. τούτῳ δ' ἐδεήχθη χρώμενος τῷ ὀνόματι, μετὰ τῶν ἀποψυχομένων τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. Vbi Galenus bis ἐδιπλασιάζετο, non ἐνεδιπλασιάζετο legisse uidetur.

Sectione 3.

Lib. 1. Epid.

¶ Επ' ἀγκῶνι ἐτέτατο.] Interpretes istud de uenæ sectione acceperunt. Atq; eos in opinionem ferè induxit quod sequitur, ἐστι δ' ὅτε καὶ οὖν ἐτμήθη. Ex redditione enim quadam legunt. Sed profectò illud ἐτέτατο, uenæ sectionem significare non potest, sed uenæ quæ spleni respondet, distensionem à crasso, fœculento, & feruescente

sangui-

sanguine, cui, maximè propter lienis inflammationem, præsentissimo est remedio uenæ sectio. Sic φλέβες τεταμέναι dicuntur Galeno, uenæ sanguine distentæ. (Ad Glauc.) Cæterùm illud ἔσφυζε inflammationis & tumoris præsefert iudicium, in quibus pulsus ab antiquis inesse dictus est, ut postea scribimus. Tumorem uerò adfuisse testãtur, quæ scribuntur, ἀλλ' ἅμα ἱδρῶτι διῆλθεν, ἢ αὐτόματον. (Sectione 6.) Hunc enim sponte aut cum sudoribus subsedisse significat. Atq; huc malo referre, quàm si quis σφυγμὸν ex Hippocr. doctrina de conspicuo & ualente arteriarum percussu intelligat, indéq; desipientiam præsagiat, quòd postea scribat Hippocr. οὐκ αὖ ἡ φλὲψ, ἣ ἐν τῷ ἀγκῶνι σφύζει. μανικὸς καὶ ὀξύθυμος. (Sectione 5.) De leui enim mentis emotione παρεφέρετο extulit, & de uena locutus uidetur, cùm scribat, ἔστι δ' ὅτε καὶ οὐκ ἐτμήθη.

¶ Ἀλλ' ἅμα ἱδρῶτι διῆλθεν.] Illud διῆλθεν ualde est obscurum. Cornarius ad sanguinem retulit, qui unà cum sudore aut sponte prosiluisset: sicq; uidetur legisse ἀλλ' αἷμα σὺν ἱδρῶτι διῆλθεν. Etsi uerò διέρχεσθαι Hippocrati passim de fluxili humorum liquatione & excrementorum humidorum profluxione dicitur: malui tamen id de uena intumescente intelligi, quæ cum sudore aut sponte discuteretur, desineret & subsideret. Atq; ita præterijsse, hoc est cessisse, & tumorem

pertrāsiſſe ſumi debet. Quo in ſenſu diſcuſsit dixit Caluus. Sed nō uideo quónam illud ſuaue referat.

¶ Οὐ μὴν μέγα παρεφέρετο.] Illud οὐ μὴν μέγα ad ſuperiora retulimus, cum Galeno & cæteris interpretibus. Cuius rei cauſam reddit Galen. loco ſuperius adducto. Codices uerò quidā ſimul iungunt, οὐ μὴν μέγα παρεφέρετο, uitioſé tamen. παραφορὰν autem παράκρουσιν & παρακοπὴν, non niſi de leui mentis emotione effert Hippocr. quorum magnitudinem additis paucis quibuſdam uerbis auget, ut patet ex Prorrhetico, & nos alibi ſcribimus.

¶ Περιεστέλλετο.] Hoc diſtinximus & abſoluté illud περιεστέλλετο cum Galeno legimus. Quidam codices περιεστέλλετο φῦσα ἐνεοῦσα legunt, ut de flatibus intrò obuolutis intelligatur. Galenus περιεστάλτο legit, ut ex loco prius adducto patet, idq; ſatis explicat. Idem περιεστέλλετο τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἐσκέπων interpretatur. Qui locus me mouit, ut uulgatam lectionem retinerem. Similis eſt omnino phraſis lib. 3. Epidem. ἐπλανακλινάτα, πρωῒ ἄκρεα ψυχρὰ, περιεστέλλετο. Et rurſus ἀναισθήτως πάντων εἶχεν, αἰεὶ περιεστέλλετο. Caluus ita hunc locum perturbauit, ut quidnam uiderit, perſpicere non poßis.

In exegeſi.

Ægrot. 1.

Ægrotor. 15. poſt ſt. paſt.

¶ Τὰ ἀμφὶ φάρυγγα. Phraſis eſt Hippo. admodum

dum familiaris, ut sæpe τὰ παρ᾽ οὖς, & τὰ κατὰ φάρυγγα scribit in Coacis, τὰ ἐπάρματα aut σκληρίσματα, ἐρυθήματα aut οἰδήματα significans. Videntur autem ista esse ex insidorum abscessuum genere, qui ut nihil decernunt, ita & suo intrò recursu suspecta sua mala faciunt. Incertum autem an ad superiora referantur, quod & fecit Caluus, an uerò sui generis per se solam obseruationem rapiant.

¶ Ἐστρόῤῥοπα.] Vtitur ea dictione sæpe Hippocr. tumores intelligens, qui in partem unam ex his quæ ambigunt decumbunt. Sic lib. 1. Epid. ἐπάρματα παρὰ τὰ ὦτα πολλοῖσιν ἑτερόῤῥοπα ἦν. Et rursum, φλεγμοναὶ μετ᾽ ὀδύνης ἐς ὄρχιν ἑτερόῤῥοποι. Et paulò pòst ubi de angina loquitur, οἷσι μὲν οὖν ἦν ἐς ὀρθὸν ἐξόγκωμα, μήτε ἑτερόῤῥοπον, οὗτοι ἔτι παραπληκτικοὶ ἐγένοντο. Sectione 1.

¶ Ἦν γὰρ ὁ σπλὴν κυρτός.] Hoc nomine uisceris tumorem significat, ut in Philisco scribit. σπλὴν ἐπήρθη περιφερεῖ κυρτώματι. Sic in Prognostico, τῶν ὑποχονδρίων πόνους τε καὶ τὰ κυρτώματα uocat, ἃ διὰ τῶν ἔμπροσθεν οἰδήματα προσηγορεύομεν, ut inquit Galenus. ἔστι δὲ ταῦτα, πάντες οἱ παρὰ φύσιν ὄγκοι, χωρὶς μὲν φλεγμονῆς ὄντοι γινόμενοι, πνευματώδεις, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι πρόσφατοι. Lib. 1. Epid.

HIP-

HIPPOCR.

Ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν τὰ παθήματα τάδε. τοῦ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι ἔσω ἔρρεπον. τοῖσι μὲν πλέον, τοῖσι δὲ πέλας, καὶ ἔσωθεν ἔνδηλος ἔγκοιλον ἔχων ὁ τράχηλος. καὶ ἤλγει ταύτῃ ψαυόμενος. ἦν δὲ καὶ κατωτέρω κεινὶ τοῦ ὀδόντος καλεομένου ὀστοῦ, ὃ οὐχ ὁμοίως ὀξὺ ἐστιν. ἔστι δ' οἷσι καὶ πάνυ περιφερὲς, μέζονι περιφορέειν. εἰ μὴ ἔξω περὶ ὀδόντι καλεομένῳ, φάρυγξ οὐ φλεγμαίνουσα. κειμένη δέ, τὰ ὑπὸ γνάθους ὀγκηρὰ, οὐ φλεγμαίνουσιν ἴκελα. οὐδὲ βουβῶνες οὐδενὶ ᾤδησαν. ἀλλὰ φύσει μὲν καὶ γλῶσσαν οὐ ῥηϊδίως στρέφοντες. ἀλλὰ μέζων τε αὐτέοισι ἐδόκει εἶναι, καὶ προπετεστέρη. καὶ ὑπὸ γλώσσῃ φλέβες ἐμφανέες. καταπίνειν οὐκ ἠδύναντο. ἢ πάνυ χαλεπῶς. ἀλλ' ἐς τὰς ῥῖνας ἔφευγεν εἰ πάνυ ἐβιάζοντο. καὶ διὰ τῶν ῥινῶν διαλέγοντο. πνεῦμα δὲ τουτέοισιν οὐ πάνυ μετέωρον. ἔστι δ' οἷσι φλέβες αἱ ἐν κροτάφοισι, καὶ ἐν κεφαλῇσι, καὶ ἐπ' αὐχένι ἐπηρμέναι. βραχὺ δέ τι τουτέων τοῖσι παλιγκοτάτοισι. κρόταφοι θερμοί. καὶ τ' ἄλλα μὴ πυρεταίνοιεν, οὐ πνιγόμενοι οἱ

πλεῖστοι,

πλεῖστοι, εἰ μὴ καταπίνειν προθυμέοιντο, ἢ σίαλον ἢ ἄλλο τι οὐδ' οἱ ὀφθαλμοὶ ἐγκαθήμενοι. οἷσι μὲν οὖν ἦν ἐν ὀρθὸν ἐξόγκωμα, μήτε ἑτερόῤῥοπον, οὔτι οὔτε παραπληκτικοὶ ἐγένοντο. ἀπολλύμενον δὲ εἴ τινα εἶδον, ἀναμνήσομαι. οὓς δὲ οἶδα νῦν, περιεγένοντο. ἦν δὲ τὰ μὲν τάχιστα ῥηΐζοντα τὰ δὲ πλεῖστα, καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρας περιῄει. τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι καὶ ἄπυροι πολλοὶ δὲ καὶ πάνυ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔχοντές τι μέρος τοῦ ἐξογκώματος. καὶ κατάποσις. καὶ φωνὴ ἐνσημαίνουσα. κίονές τε τηκόμενοι, μινύθησιν τινὰ παρεῖχον, πονηρὸν οὐδὲν δοκέοντες κακὸν ἔχειν. οἱ δὲ ἑτερόῤῥοπα ἔχοντες οὗτοι ὁπόθεν ἂν ἐγκλιθείησαν οἱ σπόνδυλοι ταύτῃ παρελύοντο. τὰ δ' ἐπὶ θάτερα εἵλκοντο. ἦν δὲ ταῦτα ἐν προσώπῳ καταφανέα μάλιστα, καὶ περὶ στόματι, καὶ περὶ τὸ γαργαρεῶνα διαφράγματι, ἀτὰρ καὶ γνάθοι αἱ κάτω, παρήλλασσον κατὰ λόγον, αἱ δὲ παραπληγαὶ, οὐ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἐγίνοντο, οἷον ἐξ ἄλλων, ἀλλὰ μέχρι χειρὸς. τὰ ὑπὸ τοῦ κυναγχικοῦ, οὗτοι καὶ πέπονα ἀναπτύοντες

καὶ

καὶ βραγχώδεες ἦσαν. οἷσι δ' ἂν ὀρθὸν ᾖ ἀπέπνυον, οἷσι δὲ καὶ ξὺν πυρετῷ, οὗτοι πολλῷ μᾶλλον ᾖ δύσπνοοι ᾖ διαλεγομένοισιν ἀλλοχόοι, καὶ φλέβες τουτέοισι μᾶλλον ἐπηρμέναι. καὶ πόδες. πάντων μὲν ψυχρότατοι. τούτων δὲ μάλιστα. καὶ ὀρθοστατεῖν οὗτοι ἀδυνατώτεροι. καὶ οἵτινες μὴ αὐτίκα ἔθνησκον. οὓς δὲ ἐγὼ οἶδα, πάντες ἔθνησκον.

INTERPRETATIO,

ERant autem eorum qui ex ăngina laborabăt affectiones huiusmodi. Ceruicis uertebræ modò plurimùm, modò uerò prope erant, ut intrò uergerēt. Collumq́ ipsum qua parte cauitatis internæ significationem præseferebat, cōtactu dolorem sentiebat. Cuidam uerò affectus ipse paulò infra os, cui dentis nomen est, pertingebat, nec ita præceps erat: quibusdam etiam maiori ambitu circumscribebatur. Qui si secundam uertebram dentem appellatam non attingeret, fauces nulla inflammatione tentabantur, sed

subsi-

ſubſidebant. Partes quæ ſub malis intumeſcebant, nõ erant inflamma tis affines, neq; ulli glandulorũ inflammatio adfuit. Sed cùm hæc ſecundum naturam ſe haberent, linguam non facilè conuoluebant, ma ior enim & prominentior ipſis eſſe uidebatur. Quæ ſub lingua ſunt uenæ, erant conſpicuæ, nec deuorare aliquid poterant, niſi admodum moleſtè. Quòd ſi ui cogerentur, in nares erumpebat. Sermo etiam ipſis per nares efferebatur. Reſpiratio his non admodum elata, neq; ſublimis. Quibuſdam uerò, temporum, capitis & ceruicis uenæ intumeſcebant. Atq; horum quibuſdam paululum dolores exaſperabantur, quibus tempora incaleſcebant, etſi aliàs non febricitarent. Multis non præcludebatur ſpiritus, niſi ſi ſaliuam aut aliud quiddam deglutire cuperent. Neq; intrò defigebantur oculi. Quibus igitur neutram in

partem deflectebat tumor, sed recta procedebat, ijs ne membrorum quidem resolutio accidit. Quòd si quem horum perijsse mihi constiterit, eum recensere non grauabor. Sed ij omnes quos uidere licuit, superstites permanserunt. Atque horũ quidam quàm celerrimè alleuabantur, plurimi uerò quadraginta dies percurrebant, idque non paucis sine febre contigit. Multis etiam in longum ualde temporis interuallum tumoris aliquid protrahebatur, cuius rei indicium deglutitio & uox quoque ipsa præbebant. Ipsæ quoque columellæ eliquatæ, imminutionis prauam quandam significationem præseferebant, etsi nihilo deterius habere uidebantur. Quibus uerò in alterutram partem tumores decumbebant, ij ea ex parte, unde uertebrarum inclinationes fiebant, neruorum resolutione tentabantur, atque inde uersus alteram trahebantur. Ap-

tur. Apparebant autem hæc maximè in facie, ore, & eo quod ad gurgulionem est intersepto. Quinetiã genæ inferiores non temerè immutabantur. Cæterùm quæ ab angina fiebant leues membrorum resolutiones, non totum corpus perreptabant, quod in alijs fieri solet, sed ad manus usq; pertingebant. Atq; ij cõcocta quidem, sed pauca, nec sine molestia expuebant. Quin & ij quibus in rectum tumor decumbebat, expuere quoque poterant. Quos uerò febris infestabat, hi multò grauiori difficultate spirandi conflictabantur, & inter loquendum alieniores uidebantur, ipsis quoque uenæ magis intumescebant, atque horum omnium pedes erant frigidissimi. Ex quibus isti præcipuè, si qui non illicò mortui sunt, erigere haudquaquam se poterant. Verùm omnes quos uidere licuit, mortui sunt.

COMMENTARIVS,

HN δὲ τῶν κυναγχικῶν.]Hic locus rarum et penè insolens anginæ genus complexus, multis nominibus à Gale.celebratur. Atque tam per se insignis est, ut eam anginæ formã, quæ ex uertebrarum colli inclinatione aut peruersione oritur, fusissimè explicet, quæ aliàs ab Hippocr. uel leui brachio attingitur. Quo nomine impulsus Galenus, huius totius loci explicationem attulit lib.4.de loc.affect. Etsi uerò diuersa anguinæ genera in Prognostico attingit Hippocr. quæ à recentioribus nouam omnino appellationem sortita sunt, ut testatur Galenus. Hæc tamen anginæ forma, quæ ex ceruicis uertebrarum inclinatione & excauatione (quam λόρδωσιν & σκολίωσιν uocat Hippocr.) orta est, ab alijs prætermissa, multis in locis ab Hippoc. ipso significatur, hìc uerò tota depingitur. Cuius causa est musculorum laryngis inflammatio, aut neruorum & ligamentorum ceruicis uertebris communiũ contensio, quæ consensione quadam prima ceruicis uerticula intrò attrahunt, et excauationem extrò præseferunt, atq; ita repandam ceruicem ostentant. Hoc uerò anginæ genus admodum præceps esse, pluribus locis innuit Hippocr. præcipuè uerò lib. Aph. 4. ἢν ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ὑπεστράφηται, καὶ μόγις κα-

Capite 5.

Commen. 3. in prog. lib. 4 de loc. affect. & Commen. in Aph. 34. libro 4.

Aphor. 35.

μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν
τῷ τραχήλῳ, θανάσιμον. Quam ſententiam repetit
lib. 7. Idem ſignificat in Prorrhetico. οἷς πνεῦμα Aphor. 61.
ἀνέλκεται, φωνὴ δὲ πνιγώδης, ὁ σπόνδυλος ἐγκάθηται,
τουτέοισιν ἐπὶ τῶν τελευτῶν, ὡς συσπῶντός τινος τὸ
πνεῦμα γίνεται. Quod in Coacis iiſdem omnino
uerbis ſcribitur. Lib. etiam Aphoriſmorum ter- Aphor. 26.
tio, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιας celebrat,
quas Celſus lib. 2. uertebrarum quæ in ſpina ſunt Capite 1.
inclinationes exprimit, non aliud ſignificans,
quàm anginam ex uerticulorum compreßione
excauationeq́; ortam. Quinetiã eandem ipſam
ceruicis obliquationem intelligit lib. περὶ ἄρθρων Commen. 3.
ſcribens. καὶ μέν τοι καὶ ἀναγκάζονται κατὰ τὸν μέ-
γαν σπόνδυλον λορδὸν τὸν αὐχένα ἔχειν, ὡς μὴ προ-
πετὴς ἐν αὐτοῖσιν ἡ κεφαλή. στενοχωρίην μὲν οὖν πολ-
λὴν τῷ φάρυγγι παρέχει καὶ τοῦτο εἰς τὸ εἴσω ῥέπον. καὶ
γὰρ τοῖσιν ὀρθοῖσι φύσει δύσπνοιαν παρέχει τοῦτο τὸ
ὀστέον, ἢν ἔσω ῥέψῃ ἐς τ' ἂν ἀναπιεχθῇ. διὸ οὖν τὸ τοιοῦτον
σχῆμα ἐξεχέβρογχοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον
φαίνονται ἢ ὑγιέες. Quibus uerbis ſecundæ uerte
bræ compreßionem ſignificat, quam hîc μέγαν
σφόνδυλον, ut paulò pòſt ὀδόντα uocat. Galenus ue
rò hoc affectionis genus non omiſit in Prorrhe- Commen. 1.
tico. οὐκ ἐμνημόνευσε δὲ ἐν ᾧ διῆλθεν λόγῳ τῶν ἐπὶ
τοῖς τοῦ τραχήλου σπονδύλοισι εἰς τὸ πρόσω ῥεύσασι κυ-
ναγχικῶν, διά τε τὸ σπάνιον τῆς διαθέσεως, ὅτι τέ μοι

δοκοῦσι καὶ τότε συμφλεγμαίνειν οἱ τοῦ λάρυγγος μῦες. Quæ omnia eo nomine à nobis adducta sunt, ut indicaremus eam anginæ speciem etsi rara est, ab Hippocr. tamen sæpißimè significatam, nec non à Galeno crebrò expressam, à recentioribus tamen omnino omissam. Hunc porrò locum adducit Galen. in Prorrh. ubi Hippocr. mentem satis aperit. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῶν πνιγωδῶς ἐνοχλουμένων, οὐ διὰ τὴν ἐν πνεύμονι στενοχωρίαν, οὔτε διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀδικουμένων μὲν τῷ λάρυγγι, καὶ τῷ στομάχῳ, τοῖς πρόσω δὲ μέρεσι τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἐπιβεβλημένων, ἔμπροσθέν τι καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ προρρητικὸν βιβλίον εἴρηταί μοι, καὶ δὴ ὧν ἐξηγησάμην τὸ δεύτερον βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν, ἔνθα φησί. ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν τὰ παθήματα τοιάδε. τοῦ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι εἴσω ἔρρεπον, τοῖσιν μὲν ἐπὶ πλέον, τοῖσι δὲ ἐπ' ἔλαττον. καὶ ἔξωθεν δ' ἦν δῆλος ἐγκοίλης ἔχων ὁ τράχηλος, καὶ ἤλγει ταῦτα ψαυόμενος. ἦν δὲ κατώτερον τινὶ τοῦ ὀδόντος καλουμένου, ὃ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστιν. Quæ uerba eodem modò leguntur à Galen. lib. de loc. affect. ubi uides nonnihil ab hac scriptione uariare, ut & aph. 35. lib. 4. ubi eadem quibusdam tamen omißis adducuntur. Illud enim τοῖσι μὲν πλέον, τοῖσι δὲ ἐπ' ἔλαττον omittitur, quod hic τοῖσι δὲ πέλας scribitur. Caluus ἐπ' ἔλαττον legit. Illud quoq; καὶ ἔσωθεν ἐνδηλος ἐγκοῖλον ἔχων ὁ τράχηλος

Commen. 2.

aliter

aliter legit Galenus quam lectionem secuti sunt interpretes. Nos nihil mutauimus, ubi eandem Hippocratis mentem non sine fidelissimis testibus retinere potuimus.

¶ Τοῦ ὀδόντος καλεομένου.] Secundam ceruicis uertebram ab Hippoc. dentem uocari scribit Galenus libro de Ossibus, hunc locum innuens. Turbinatus enim ille processus pyrenoides dictus, canino denti omnino similis est, qui capitis motum ad annuendum & renuendum præstat. Huius uerò appellationis rationem exactè persequitur Gal. in Prorrh. πρόδηλον δ' ὅτι τὸν δεύτερον σπόνδυλον ὅλον ἀπὸ μέρους ὀδόντα κέκληκεν, ἢ μόνην αὐτοῦ τὴν ἀπόφυσιν ἐκείνην, ἣν οἱ μὲν ὀδοντοειδῆ προσαγορεύουσιν, οἱ δὲ αὔτικρυς ὀδόντα. διότι παραπλήσιός πως φαίνεται τῷ καλουμένῳ κυνόδοντι. Lib. uerò de loc. affect. 4. καὶ μέν τοι καὶ ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους γίνεται σπονδύλους ὧν ὁ δεύτερος ἔχει τὴν ὀδοντοειδῆ καλουμένην ἀπόφυσιν, ἀφ' ἧς ὅλως ὑπό τινων ὀδοὺς προσηγορεύθη. Hanc eandem uertebram lib. περὶ ἄρθρων, μέγαν σπόνδυλον uocat, ut ex eo quem suprà adduximus loco patet. Vnde miror à Iulio Polluce scriptum esse, primum colli uerticulum ὀδόντα ab Hippocr. dici. Scribit enim, τῶν δὲ σπονδύλων ὁ μὲν πρῶτος, ὁ σὺν τῷ τραχήλῳ στρεφόμενος, ἐπιστροφεὺς ὀνομάζεται. Ἱπποκράτης δὲ αὐτὸν καὶ ὀδόντα δοκεῖ καλεῖν. Vt non mirum sit si abrogata

Commen. 2.

Libro 2.

Rhetorum fide in re Medica, præceptorum authoritatem imploremus. Qua in re, ne Platoni quidem parcit Galen. ὀστοῦ uerò non legit Galen. ubi hunc locum adducit, sed simpliciter τοῦ ὀδόντος καλουμένου.

¶ Ὁ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστιν.] Vbi insolens anginæ genus descripsit, quod ex uertebræ introrsum propulsione natum erat, absq; ullo proprio gutturis affectu. Quibusdam eandem anginam adfuisse scribit infra secundam uertebram, quæ latè etiam inferiores uertebras popularetur: non adeò tamen præcipitem aut acutam fuisse indicat. Superiores enim spinæ uertebræ affectæ maiorem noxã afferunt, quàm inferiores. Atq; eam habes huius loci fusißimam explicationem lib. de loc. affect. 4. ad quam pro totius huius loci interpretatione sæpe confugimus. Galen. etiam in Prorrhetico hunc sensum exprimit his uerbis, ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ εἰπεῖν, ἦν δὲ κατωτέρω τινὶ τοῦ ὀδόντος καλουμένου, προσέθηκεν, ὁ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστιν, ἐδήλωσε κίνδυνον οὐχ ὁμοίως ἐπιφέρειν ὀξὺν ὁ γράψας ταῦτα τὸν σπόνδυλον τοῦτον. ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς καταλέγων τὰ λεγόμενα πάθη τῶν παίδων εἶπε, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιας οὐκ ἄλλον σπόνδυλον ἀκούειν χρὴ παρὰ τὸν εἰρημένον. ὅταν γὰρ οἱ ἐπικείμενοι μῦες ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν αὐτοῦ φλεγμήναντες, ἢ ὁπωσοῦν ἐνταθέντες, πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπάσων-

Comment. 2.

ται ὁ

ται ὅλον τὸν σπόνδυλον, ἡ μὲν ὀπίσω χώρα κοιλοτέρα φαίνεται, θλίβεται δὲ ὁ λάρυγξ, καὶ κατὰ τοῦτο πνίγονται. σπανιωτάτη δὲ ἡ τοιαύτη κυνάγχη γίνεται. καὶ νῦν οὖν ὁ σπόνδυλος αὐτὸς ἐγκαθεῖσθαι λέλεκται. Porrò hîc etiam uariat lectio. Galen. enim utrobiq; legit ὃ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστιν, quod de ipſo affectu interpretatur, ut ſequentia ſatis indicant. Vt mihi ſuſpectum ſit, quod ab Interpretibus ad inſtar generis græci uerſum eſt. Videntur enim os ipſum non affectum ſequi. Quod uerò ſequitur εἰσὶ δὲ οἷσι καὶ πάνυ περιφερὲς, περιφανὲς legit Galenus libro de loc. affect. 4.

¶ Οὐδὲ βουβῶνες οὐδενὶ ᾤδησαν.] Βουβὼν Hippoc. ex Galeno glandularum inflammationem ſignificat. Vnde miror ab Interprete locorum affectorũ uiro doctiſſimo & diligentiſſimo, et à Caluo quoq;, id eſſe de inguinũ tumoribus expreſſum, qui nihil profectò habẽt cum angina cõmune. Intelligi enim debet de glandularum colli inflammatione. Senſus enim eſt, in eo anginæ genere, quod ex inferiorum ceruicis uertebrarum propulſione ortum erat, nullam fuiſſe faucium inflammationem aut tumorem, quemadmodũ in ſecundæ uertebræ excauatione contingebat, ſed eas ſubſediſſe. Quod hæc uerba ſignificant, ἐν μὲν ξυνὸν τῷ ὀδόντι καλεομένῳ, φάρυγξ οὐ φλεγμαίνουσα, κειμένη δέ. Partes quoq; quæ ſub genis leuiter tu-

ment, & colli glandulæ, nullius inflammationis significationem dederunt, ac ne cuiquam intumerunt. Quæ omnia non ita præceps periculum indicabant. Satis autem mihi conscius sum βουβῶνα inguinum tumorem Hippocr. significare & Polluci. ut & βουβῶνας inguina esse. Scribit enim εἰσὶ δ' ἐπὶ τοὺς μηροὺς ὑπὸ τοὺς γλουτοὺς βουβῶνες, οἷς καὶ τὸ πάθος ὁ βουβὼν ἐπιγίνεται, καὶ τὸ βουβωνιᾶν ἐκάλεσεν, ὡς ὁ Καλλίας. Præstat tamen uerborum usum ab ipsis Medicinæ parentibus exposcere. Cæterum Galen. pro ἐκειμένη ἐγκειμένη legit, ubi interpres aliud quiddã legisse uidetur, & pro ἀλλὰ φύσει μὲν, ἀλλὰ τῇ φύσει μᾶλλον.

Libro 2.

¶ Γλῶσσαν οὐ ῥηϊδίως στρέφοντες.] Hæ sunt pessimæ anginæ propriæ affectiones & ualde celebratæ notæ, lib. 3. Epidem. Vbi autem οὐ πάνυ ἐβιάζον legitur, duo codices nostri ἐβιάζοντο legunt, Galenus uerò ἐβιῶντο.

Commen. 2.

Πνεῦμα μετέωρον.

¶ Πνεῦμα μετέωρον.] Πνεῦμα μετέωρον, respiratio est sublimis & elata, quæ in magna spirandi difficultate suspiriosos torquet, quæ etiam anginæ familiaris est, interceptis spiritus meatibus. Ita enim sublato toto corpore & erecta ceruice spiritum trahunt. Quod πνεῦμα ἀνελκόμενον καὶ πρόχειρον uocat Hippoc. Non enim aliud quàm μετέωρον intelligit, ut ex hoc Prorrhetici placito satis apparet, cùm scribit, οἷς πνεῦμα ἀνέλκεται,

φωνὴ

φωνὴ δὲ πνιγώδης. ὁ σπόνδυλος ἐγκάθηται, τουτέοισιν
ἐπὶ τῇ τελευτῇ, ὡς συσπωμένου τινὸς τὸ πνεῦμα γίνεται.
*De hac enim anginæ specie loquens, respiratio-
nem hanc elatam & sublimem intelligit, quæ ad
exitum magna spiritalium uiarum angustia cō-
uulsionem quandam præsefert. Eam autem respi
rationem his uerbis interpretatur Galen.* δοκεῖ
δέ μοι τὸ ἀνελκόμενον πνεῦμα, τὸ ἄνω ἑλκόμενον λέ-
γειν, ἐφ' οὗ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἔφην εἰρῆσθαι τό-
τε πρόχειρον καὶ τὸ μετέωρον, ὅταν τοῖς ἄνω μέρεσιν
ὁ θώραξ μεγάλην ποιῇ τὴν ἀναπνοὴν εἰσπνεόντων, ὡς
φαίνεσθαι κινουμένας τὰς ὠμοπλάτας. *Idem quoq;* Comment. 1.
πνεῦμα οἷον τοῖσι πνιγομένοισι *explicans, hunc lo-* Prorrh.
cum adducit, & πρόχειρον *per* μετέωρον *interpre-
tatur. Inquit enim* εἰκότως οὖν ἐνταῦθα μὲν ὠνόμα-
σεν πρόχειρον τὸ τοιοῦτον πνεῦμα, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον
ἐπιδημιῶν μετέωρον. πρόχειρον μὲν ἐπειδὴ φαίνεται
προχείρως, ὅπερ ἐστὶν ἑτοίμως τε καὶ ῥᾳδίως τοῖς τὸν κά-
μνοντα θεωμένοις. εἰωθότων ἡμῶν αὐτὸ ἀντιδιαιρεῖν τοῖς
ἀποκεκρυμμένοις καὶ μὴ φαινομένοις τὸ πρόχειρον, με-
τέωρον δὲ ἐπειδὴ τὰ μετέωρα μέρη τοῦ θώρακος οἱ οὕτως
ἀναπνέοντες φαίνονται κινοῦντες. *Longè uerò fusius* Comment. 2.
lib. 3. Epid. πνεῦμα μετέωρον *in muliere ex angina
laborante describit. Quem locum, quòd propriè
ad nostrum sensum faciat, non pigebit integrum
apponere.* πρότερον δὲ τῶν εἰρημένων ἐπ' αὐτῆς ἐξη-
γησόμεθα τὰ μὴ σαφῆ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μάλιστα προ-

κείμενόν

πεπεμμένον μοι ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς βιβλίοις. φαίνεται δὲ τὸ πνεῦμα μετέωρον οὐκ εἶναι σαφές. ἀμέλει Σαβῖνος ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψε. μετέωρος δ' ἐστὶν ἡ ἀναπνοή, τουτέστιν ἄκρᾳ τῇ ῥινὶ ἀναπνεῖ, διὰ φλεγμονὴν τῆς ἀρτηρίας, κλειομένης τῆς εὐρυχωρίας, καὶ μηκέτι δυναμένης τῆς ὁλκῆς τοῦ πνεύματος εἰς τὸν πνεύμονα γίνεσθαι. ἀσαφὴς δ' ἐστὶ καὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ Σαβίνου ῥῆσις, ὡς ἐξηγητοῦ πάλιν ἑτέρου δεῖσθαι. δοκεῖ δέ μοι βούλεσθαι δηλοῦν ἐκείνους ἀναπνεῖν ἄκρᾳ τῇ ῥινί, τοὺς κινοῦντας αὐτῆς ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς τὰ πτερύγια. πολλοὺς γὰρ τῶν νοσούντων οὕτως εἴδομεν ἀναπνέοντας. ὡς ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς διαστέλλειν αὐτά, καὶ συμβαίνει γε τοῦτο τοῖς τε πνιγομένοις ὑπὸ κυνάγχης, ἢ περιπνευμονίας, ἢ ἐμπυήματος, ἔτι τε τοῖς ἀρρώστοις τὴν δύναμιν. ὅπως μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων γίνεται, νῦν οὐκ ἀνάγκη λέγειν, ὅπως δ' ἐπὶ τῶν διὰ στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, νῦν ἐροῦμεν, εὐθὺς καὶ διατί μετέωρον ὠνόμασε, ὁ Ἱπποκράτης τὸ τοιοῦτον πνεῦμα συνεξηγησάμενος. φαίνεται γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις τὰ τοῦ θώρακος ὑψηλὰ μέχρι τῶν ὠμοπλατῶν κινούμενα, καὶ τοῦτο εὔλογον εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ μετέωρον πνεῦμα γινόμενον, οὐ μόνον ἐν τοῖς κυναγχικοῖς, ἀλλὰ κἀν τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ἐμπυϊκοῖς ὀνομαζομένοις πάθεσι. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς πυρετῶν, ἐπὶ τῶν ἰδίως ὀνομαζομένων ὀρθοπνοϊκῶν τε καὶ ἀσθματικῶν. ἀπὸ γὰρ τοιούτων συμβεβηκότων, ἑκάτερον τῶν ὀνομάτων τῷ πάθει τούτῳ τέθει-

ται, τὸ

ται, τὸ μὲν ἆσθμα, διὰ τὴν ὑπεσγμένην ἀναπνοήν, ὃ καὶ τοῖς δραμοῦσιν ὀξέως γίνεται. τὴν δ' ὀρθόπνοιαν ἐπειδὴ διὰ τὸ πνίγεσθαι κατακειμένους, σχηματίζουσιν ἑαυτοὺς ὀρθίους. ἔνιοι δὲ καὶ ἀναγκάζονται καὶ τελέως ἐξανίστασθαι. γέγραπται δὲ κἀν τῷ προγνωστικῷ κατὰ λέξιν οὕτως λεγομένην. αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μέν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιροῦσαι, ὅσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι ἔκδηλον μηδὲν ποιέουσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι. πλεῖστον δὲ πόνον παρέχουσι, καὶ ὀρθόπνοιαν ἐργάζεται τοῖς πνευμώδεσι πάθεσι, καὶ τὸ προσηγορευόμενον ἀρτίως μετέωρον πνεῦμα. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχοντος· ὅταν ἐν ἡσυχίᾳ πάντων, τῶν κατὰ προαίρεσιν ὦμεν ἐνεργειῶν, μόνοις τοῖς κατὰ τὸν θώρακος μέρεσι τοῖς κατὰ τὰς φρένας ἀναπνέομεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη. πλείονος δ' εἰσπνοῆς δεόμενοι, καὶ τὰ συνεχῆ τοῖς κάτω συγκινοῦμεν. ἐπειδὰν δὲ πλείστης δεόμεθα, καὶ τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας μόρια κινοῦμεν ἅπαντι τῷ θώρακι βιαίως ἐνεργοῦντος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν ὑγιαίνουσι γίνεται, δραμοῦσιν ὀξέως, ἢ ὁπωσοῦν σφοδρῶς κινηθεῖσι, διὰ τὸ πλείονος εἰσπνοῆς δεῖσθαι. κατὰ δὲ τὰς περιπνευμονίας, καὶ τὰ τῶν ἐμπύων πληρώματα ἤτοι πάθη, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πυρετῶν ὀρθοπνοίας, διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, οὐ δυναμένων καταδέξασθαι τοσαύτην οὐσίαν ἀέρος ὅσης χρήζει τὸ ζῶον. ἀναπλήρωτος οὖν ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς γινομένη, κίνδυνον ἐπάγει πνιγός, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται συνεχῶς τε καὶ παντὶ τῷ θώ-

ρακι

ρακι ποιεῖσθαι τὴν ἀναπνοήν. ἐπὶ δὲ τῆς συνάγχης, αἱ μὲν κατὰ τὸν πνεύμονα κοιλίαι τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἀναπνέομεν, ἀφραντοί εἰσι καὶ καθαραί. φλεγμαινόντων δὲ τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, στενοχωρία γίνεται, κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν πρώτην τοῦ ἔξωθεν ἀέρος ὃν διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἕλκομεν, ὥστε καὶ νῦν καθ' ἑτέραν μὲν αἰτίαν, ὡσαύτως δ' ἀπλήρωτος ἡ χρεία γίνεται τῆς ἀναπνοῆς, ὡς ἐπ' ἀσθματικῶν, ἐμπύων τε καὶ περιπνευμονικῶν ἐγίνετο. διὰ τοῦτο ἐξορμῶσιν οἱ πνιγόμενοι διανίστασθαί τε καὶ παντὶ τῷ θώρακι βιαίως ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τοῖς κυναγχικοῖς τὸ μετέωρον ὠνομάσθαι πνεῦμα λογίσαιτ' ἄν τις. συγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τὸ μετεωρίζειν ἑαυτοὺς ἐθέλειν οὕτως εἰρῆσθαι, ταυτὸν σημαίνοντος τοῦ μετεώρου πνεύματος τῇ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὀρθοπνοίᾳ. quib. ex Gal. uerbis uel cuiuis patet quid ſit μετέωρον πνεῦμα, quodq́; præcipitē anginā ſequitur, ut patet ex Prognoſtico. Vnde hic οὐ πάνυ μετέωρον adſcripſit, leuius anginæ genus ſubindicans, quod ex inferiorū ceruicis uertebrarū permotione ortū, fauciū anguſtiā et inflāmationē alleuabat, ut nō tanta cum moleſtia quàm prius, ſpiritū traherent. Quod poſtea his uerbis teſtatur, οὐ πνιγόμενοι οἱ πλεῖστοι, εἰ μὴ καταπίνειν προθυμέοιντο, ἢ σίαλον, ἢ ἄλλό τι. Par erat autē in hoc anginæ genere, nullā ineſſe ſublimē et elatā reſpirationē, quæ paruæ reſpirationis genere cōtinetur, cùm nullū pulmonis affectum, ac ne propriā quidem ipſarū fauciū affectionē foueret, ut ſcribit Gal. lib. 3. περὶ δυσπν. ubi huius loci totius

tius aptißimã habes explicationẽ. Scribit enim, ἐφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῶν γινομένων τότε κυναγχικῶν διαλεγόμενος, ὧδέ γράφει· πνεῦμα δὲ τούτοισιν οὐ πάνυ μετέωρον. ὡς δηλονότι μετεώρου τὰ πολλὰ τοῖς κυναγχικοῖς γιγνομένου τοῦ πνεύματος. οὕτω δὲ καλεῖν ἔθος αὐτῷ τὸ μικρὸν πνεῦμα, καὶ ὡς δόξειέ τινι, αὐτόθι που μέχρι τῆς φάρυγγος εἰσιὸν, οὐκ εἰς τὸ βάθος τοῦ θώρακος καταδεχόμενον. ὅτι δὲ τοιοῦτον ἀνάγκη ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα τοῖς ὁτιοῦν ὀδυνωμένοις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἔμπροσθεν εἴρηται. τίς οὖν ἡ αἰτία δι᾽ ἣν τοῖς κυναγχικοῖς οὐ πάνυ τὸ πνεῦμα μετέωρον; ἢ διότι μὴ δὲ τὸ τῆς κυνάγχης εἶδος αὐτοῖς εἰθισμένως ἐγένετο. πρῶτον μὲν γὰρ ἐρεῖ, φάρυγξ οὐ φλεγμαίνουσα, κειμένη δέ. εἶθ᾽ οὕτω φησίν, οὐ πνιγόμενοι οἱ πλεῖστοι, εἰ μὴ καταπίνειν προθυμοῖντο. καὶ ὅλως ἡ διήγησις ἅπασα τῆς τότε γενομένης κυνάγχης, ἀπαθῆ μὲν ἐνδείκνυται μένειν τὴν φάρυγγα, τὰ δ᾽ ἐπικείμενα ταύτῃ μέρη τὰ συνεχῆ τοῖς σπονδύλοις τῆς ῥάχεως παθεῖν, καὶ γὰρ οὖν καὶ μεταστῆναι φησὶ καὶ αὐτοὺς τοὺς σπονδύλους, τοὺς μὲν εἴσω μόνον, τοὺς δὲ καὶ εἰς τὰ πλάγια. μήτ᾽ οὖν ἄλλου τινὸς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων πεπονθότος, ἀλλὰ μηδὲ τῆς φάρυγγος αὐτῆς κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅτι μὴ τῇ κοινωνίᾳ τῆς θέσεως συναπολαυούσης τῶν παθημάτων, εἰκότως οὐ πάνυ μετέωρον ἦν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα. μηδ᾽ ὅλως μὲν γὰρ ἐνοχλουμένης τῆς φάρυγγος, οὐδ᾽ ἂν μετέωρον ἦν μηδαμῶς· ἐπεὶ δ᾽ ἐκ τοῦ συμπάσχειν τοῖς παρακειμένοις ἠνοχλεῖτο, τὴν μέσην τῶν εἰρημένων κατάστασιν ἐκτήσατο μετρίως πεπονθυῖα.

¶ Τοῖσι παλιγκοτάτοισι.] Παλιγκοτάνειν, **de his affectionib. quae recrudescũt, affert Hip. in li.** περὶ ἀγμῶν.

ἀγμῶν. καὶ τὰ κακοήθη παθήματα παλίγκοτα καλεῖ, καὶ τὸ παλιγκοταίνειν τὸ οἷον πάλιν κακοηθεύεσθαι, ut ſcribit Gale. Quod omnes mouit, ut de recrudeſcentibus doloribus interpretarentur. Ionicum autem eſt & ualde poëticum uocabulum κότος & παλίγκοτος. Κότος enim doloris acerbitatẽ & amarulentiam ſignificat, quæ ex indignatione & iracundia concipitur, ut apud Homerum Iliad. α'.

Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ.

Παλίγκοτος autem iracundum, uindicem & horribilem ſignificat.

Atq; haud ſcio an hic locus rectè de his qui amarulentiores ſunt, & quodammodo ad iram procliuiores intelligatur. Iracundioribus enim huiuſcemodi omnia facilè apparent. παλιγκοτωτάτοισιν autem legi debere manifeſtum eſt, ex lib. loc. affect. non παλιγκοτάτοισιν, ut in omnibus impreſſis uitioſè legitur.

¶ Καὶ τ' ἄλλα μὴ πυρεταίνουσιν.] Εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ πυρεταίνουσιν, legit Galen. Quam lectionem retinent omnes noſtri codices.

¶ Οἷσι μὲν οὖν ἦν ἐν ὀρθὸν ἐξόγκωμα.] Hunc locum fuſiſsimè habes explicatum apud Galen. libro de loc. affect. 4. quò te ſæpius, pro loci huius inſtituto ablegamus.

Ἦν δὲ τὰ

¶ Ἦν δὲ τὰ μὲν τάχιστα.] Ῥηΐζειν, est meliusculè se habere & conualescere. Vnde et ῥαστώνη Prorrhetico 2. τὰς δὲ ὑποστροφὰς προσδέχεσθαι, οἷσιν ἂν ῥαστῶναι γένωνται, μήτ᾽ ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοισι, μήτε σημείων ἀγαθῶν ἐπιφανέντων. Huius dictionis Hippocraticæ plurima habebis alibi exempla.

¶ Μινύθησιν τινὰ παρεῖχον.] Hæc impressorũ exemplariorum lectio duorum uetustißimorum codicum fide nixa est, quam ideo libentius secutus sum: ut ne addam, dictionem hanc Hippocr. satis esse familiarem. Est enim μινύθησις imminutio & decrementum. Qua dictione utitur libro περὶ χυμῶν, cùm πνεύματος μινύθησιν scribit. Sunt & μινυθήματα, ut interpretatur Gal. ἰσχνότητες καὶ ἀφορίαι. Et μινυθῆσαι, λεπτύνεσθαι significat, ut apparet ex Hippocr. dictione ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον. τὰ δὲ μινυθήματα, πολὺ προσλαμβάνοντα τοῦ ὑγιέος ἐπιδεῖν ὡς αὖ ἐπιδεομένης τὰ συντακέντα πλείονα ἢ αὐτόματα ἐμινύθη. Atq; adeò huius loci sensus erit manifestus, colliquatas columellas nullius inflammationis significationem exhibuisse, sed specie decrementi & imminutionis prætextu aut opinione, affectum non admodum exasperatum, ut ne mali quidem suspicionem præbuerit. Huius uerò lectionis uestigia remanent apud Galen. libro de loc. affect. cùm μηνύθησιν uitiosè pro μινύθησιν legit. Caluus quoq; μινύθησιν legisse ui Μινύθησις.

detur. Interpretes alij μύνυσιν legerunt. Cæterũ Galenum cum quibusdam alijs codicibus imitatus sum, dum μινύθησιν πονηρὴν simul iunxi. Quod & fecit Cornarius. Cæteri uerò, sequentibus addunt.

¶ Οἱ δὲ ἐπιρρέποντα ἔχοντες.] Hunc etiam locũ integrum explanatum habes lib. 4. de loc. affect. ad quem recurras licet.

¶ Τὰ ὑπὸ τοῦ κυναγχικοῦ.] Istud obscurum sensum habet. Galenus τὰ ἀπὸ τοῦ κυναγχικοῦ legit, & superioribus iungit. Vbi interpretes illud τὰ ἀπὸ τοῦ κυναγχικοῦ ita sumit, ut intelligat resolutionem ad manum procedere, ab ea parte quæ angina urgetur. Caluus sequentibus iunxit. Cornarius ὑπὸ legit, quod & fecimus, ad superiora referentes. Cæterum apud Galen. παραπληγίαι legitur, ubi hîc παραπληγαί.

¶ Καὶ γνάθοι οἱ κάτω παρηλλάσσον.] Παρηλλάσσοντο legit Galen. quam lectionem secuti sumus, ex fidelißimo nostro exemplari.

¶ Οὗτοι καὶ πέπονα ἀναπτύοντες.] In hoc anginæ genere, ex musculorum ceruicis uertebris adiacentium affectione orto, concoctio per sputa processit, atq; ita alleuatus est morbus. Erat enim hic tumor ἐκ τῶν ἀπέπτων φυμάτων numero, quæ ut cruditate angunt uel maximè, ita & concoctione circunscribuntur. Id ita significat Gal.

Cap. 5. lib. 4. de loc. affect.

καὶ γὰρ

καὶ γὰρ ὑμᾶς ἐπίστασθαι τοὺς σπονδύλους ἐξίστασθαί ποτε τῆς οἰκείας θέσεως, ἤτοι γ' ἐπιπώσεως, ἢ πληγῆς, ἢ τινὸς ὄγκου παρὰ φύσιν ὠθισαμένου τὰ συμφυῆ τοῖς σπονδύλοις αὐτοῖς καὶ τῷ νωτιαίῳ νευρώδη σώματα, αἴτια δὲ ἐστὶν τῷ γένει ταῦτα. τὰ μὲν ἕτερα τῶν κατὰ φύσιν μορίων, τὰ δὲ ἕτερα, τῶν παρὰ φύσιν, ὄγκοι τινὲς, οὓς Ἱπποκράτης ἑνὶ περιλαβὼν ὀνόματι, κέκληκεν ἅπαντα φύματα. δῆλον οὖν ὅτι ἐπὶ τῆς προγεγραμμένης καταστάσεως, ἣν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔγραψεν, οἵτε ἐπικείμενοι τοῖς τοῦ ῥαχίου σπονδύλοις ἔπαθον μῦες. ἴσως δὲ καὶ φυματώδης τις ὄγκος ἐγένετό που. διὸ δὴ καὶ πτύσαι φησὶν αὐτοὺς πέπονα, πεφθέντων δηλονότι τῶν φυμάτων.

¶ Καὶ βραγχώδεες ἦσαν.] Βραγχώδεες sunt qui raucedine laborant, quales hos extitisse ob musculorum ceruicis inflammationem, uero est simile. Credibile est enim ex crudo tuberculo humoris aliquid exudasse, quod arteriam ipsam irrigarit, ut ne addam uiciniam cerebri, ex cuius fonte in magna partium uicinarum inflammatione, aliquid semper dimanauit, quod in spiritus uias deriuatum, raucedinem concitauit. Atq; ea est codicum impressorum lectio. Nostri uerò codices unico propè consensu, pro βραγχώδεες, βραχυμογέες legunt. Quo nomine, eos qui non ita in angusto sunt, sed meliusculè habent parumq; laborāt, intelligas licet. Quam lectionē secutus uidetur Caluus. Atque haud scio an ἀναπνέοντες βραχυμογέες

eos qui pauca & cum summa molestia aliquid expuunt, significent. Cuius lectionis uestigia supersunt apud Galen. Legit enim οὗτοι καὶ πέπονα ἀναπτύοντες βραχὺ μόγις ἦσαν. Hancq; lectionem receptissimam sequuti sumus.

¶ Καὶ διαλεγομένοισιν ἀλλοχόοι.] Οἱ διαλεγομένοις ἀλλοχόοι dicuntur, qui alienos ferunt sermones, nec mente nec uerbis sibi constant, quod delirij signum est, quale adfuisse in his qui febribus conflictabantur in hac inflammatione & magna spirandi difficultate, probabile est. Hos ἀλλοφάσσοντας uocat Prognostico tertio, qui παραπαιόντες καὶ παραφρονοῦντες dicuntur Galeno. Nos hanc lectionem retinuimus ex duobus fidelissimis ijsdemq; uetustissimis exẽplaribus. Quidam uerò cod. cum Gal. legunt, καὶ δύσπνοοι καὶ διαλεγόμενοι, στοιλοχόοι. Caluus, ἀλλοχρόοι, aut etiam ἀλλόχροοι, legisse uidetur.

in Exegesi.

HIPPO-

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐς Πέρινθον περὶ ἡλίου τροπὰς ὀλίγον, τὰς θερινὰς, ἤλθομεν. ἐγεγόνει δὲ ὁ χειμὼν εὔδιος, νότιος. τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πάνυ ἄνυδρον μέχρι πληϊάδων δύσιος. εἰ γάρ τι καὶ ἐγένετο, ἦν ὅσον ψεκάς. καὶ ἐτησίαι οὐ κάρτα ἔπνευσαν, καὶ οἱ πνεύσαντες, διεσπασμένως. τοῦ θέρεος καῦσοι ἐπεδήμησαν πολλοί. ἦσαν δὲ ἀνήμετοι, καὶ κοιλίαι ταραχώδεες,

λεπτοῖσιν, ὑδατώδεσιν, ἀχόλοισιν, ὑπ' ἀφροῖσι πολλοῖσιν, ἴσχοντα ἔστιν ὅτε καὶ ὑπόστασιν τιθέντα, διὰ οἵων δὴ καὶ διεθειαζόμενον τὸ ἴκελον. ἴσα τῷ εἴδει διαχωρήματα διὰ παντὸς, κακόν. ἐν τουτέοισι πολλοὶ κωματώδεες ἦσαν καὶ παράφοροι. οἱ δὲ διὰ ὕπνων τοιοῦτοι ἐγίνοντο. ὅτε δ' ἐγερθεῖεν κατενόουν πάντα. πνεύματα μετέωρα οὐ μὴν πάνυ. οὖρα λεπτὰ μὲν τοῖσι πλείστοισι, καὶ ὀλίγα. ἄλλως δὲ οὐκ ἄχροα. αἱμορραγίαι ἐκ ῥινῶν οὐκ ἐγένοντο, εἰ μὴ ὀλίγοισιν. οὐδὲ παρωτίδες, περὶ ὧν ὕστερον γράψω. οὐδὲ σπλῆνες ἐπήροντο, οὐδὲ δεξιὸν ὑποχόνδριον, οὐδ' ἐπώδυνον κάρτα, οὐδ' ἐντεταμένον ἰσχυρῶς. ἦν δέ τι ἐνσημαῖνον. καὶ μάλιστα ἐκρίνετο πάντα τὰ πολλὰ περὶ τεσσαρεσκαίδεκα, ὀλίγα σὺν ἱδρῶτι, ὀλίγα σὺν ῥίγει, καὶ πάνυ ὀλίγοισιν ὑποστροφαὶ ἐγίνοντο. ὑπὸ δὲ τὰς ψεκάδας τὰς γενομένας ἐν τῷ θέρει, ἐπεφαίνετο ἱδρώς. ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καὶ ἐνδὸν αὐτίκα ἱδρῶτες ἐπ' ἀρχῆς ἐγίνοντο, οὐ μὴν κακοήθως. καὶ τοῖσιν ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἐκρίθη σὺν ἱδρῶτι. ἐγένοντο δὲ ἐν τοῖσι θερινοῖσι πυρετοῖσι, περὶ ζ καὶ η καὶ θ τραχίσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρώδεα,

χρώδεα, τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοις μάλιστα ἴκελα ἀναδήγμασιν, οὐ πάνυ κνησμώδεα. ταῦτα διετέλει μέχρι κρίσιος. ἄρσενι δὲ οὐδενὶ εἶδον τοιαῦτα ἐξανθήσαντα. γυνὴ δὲ οὐδεμία ἀπέθανεν, ᾗ ταῦτα ἐγένετο. βαρυήκοοί τε ἦσαν, καὶ κωματώδεες. πρόσθεν δὲ οὐ κάρτα ἦσαν κωματώδεες ἦσιν ἔμελλε ταῦτα ἔσεσθαι, οἱ μὲν τὸ σύμπαν διετέλεον. κωματώδεες δὲ καὶ ὑπνώδεες, τὸ θέρος καὶ μέχρι πληϊάδων δύσιος. ἔπειτα μὲν ἀγρυπνίαι μᾶλλον. ἀτὰρ οὐδὲ τὸ σύμπαν ὑπὸ τῆς καταστάσιος ταύτης ἔθνησκον. κοιλίην μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται, οὐδὲ τοῖσι γυμνάσι ἑστάναι, ἀλλὰ παρὰ λόγον ὥστε ἄν τις ἡγήσασθαι ξυμφέρειν. καίτοι ὑπὲρ πολλά ἐστιν οἷσι τά δ' ἰόντα ἦν. τῷ γὰρ ψύχει κεῖσθαι ὑποβεβλημένον. ὡς ἑλκοῖ μὲν τὸ ψυχρόν. θάλπει δὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐκ προσαγωγῆς οὐ μᾶλλον, καὶ τὸ μηδὲν τῇ φύσει πάθει γίνεσθαι, ἐφ' οἷσί τε καὶ ὁκοῖα τὰ σημεῖα, καὶ πλείω ἢ μείω γινόμενα, χάσμη, βὴξ, πταρμὸς, σκορδίνημα, ἔρευξις, φῦσα. πάντα τὰ τοιαῦτα διαφθείρουσιν. ἦσιν γὰρ πυρετοῖσιν ἀσώδεσι, φρικώδεσιν, ἐρυθοῦνται πρόσωπα, κοπιώδεες, ὀμμάτων ὀδυνώδεες, καρηβαρίαι,

παραπληγίαι. καὶ γυναικεῖα ἢν ἐπιφαίνηται. μάλιστα δὲ ἦσι πρῶτον, ἀτὰρ καὶ παρθένοισι, καὶ γυναιξὶν, ἦσι διὰ χρόνου, ἀτὰρ καὶ ἦσι μὴ ἐν ᾧ εἴθισαι χρόνῳ, ἢ ὡς δεῖ ἐπιφαίνονται. ἔπειτα ἔξωχροι γίνονται, μέγα δ' ἐν ἅπασι, τὸ καὶ ἑξῆς, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ, καὶ ἐφ' οἷσι. τοῖσι πάνυ χολώδεσιν ἐν πυρετοῖσι μάλιστα. ὅλως οἷσιν ἐπὶ σκέλεα ἡ κάθαρσις.

SECTIO TERTIA.

Erinthum uenimus ad ſolſtitium penè æſtiuũ; ubi hyems placida et auſtralis fuit. Ver autem atq; ęſtas ualde ſicca ad uergiliarum occaſum. Quòd ſi quæ pluuia decidiſſet, guttatim defluebat, eratq; rori ſimillima. Eteſiæ nõ multùm ſpirarunt, idq; diſperſim & cõtractim. Æſtate febres ardentes plurimæ populariter graſſatæ ſunt: in quibus nulli aderãt uomitus, ſed alui perturbationes ex tenuibus, aquoſis, non bilioſis, & ſpumantibus multis, quæ interdum depoſita ſubſidebant.

ſidebant. Quibus ſanè ſimile erat quod aëri exponebatur. Aluiq́ ſeceſſus eandem perpetuò ſpeciem referentes malo erant. In his multi ſoporati leuiterq́ mente emoti, præcipueq́ ex ſomno tales euadebant, cùm uerò expergiſcerentur, de omnibus rectè ſentiebant. Reſpiratio non admodum elata. Vrinæ multis quidem tenues & paucæ, nec alioqui decolores. Sãguinis ex naribus fluxus non niſi paucis contingebãt, atq́ ſub auribus tumores, parotides dicti: de quibus poſtea ſcribam. Neque uerò lienis tumor aderat, aut præcordij dextri magnus dolor, aut ualida contenſio: etſi quiddam erat, quod leuem præberet ſignificationem. Iudicabantur uerò maximè omnia ut plurimùm ad decimũ quartum diem, partim cum ſudore, partim uerò cum rigore, nec niſi admodum paucis recidiuæ contingebãt. At uerò dum guttatim roris modo

ſub æſtatem decidebant pluuiæ, ſudor apparebat. Quinetiam febrium initio quidam ſudores ſtatim fiebãt, neque tamen malignè, & quibuſdã ſub hoc tempus iudicatio cum ſudore facta eſt. In febribus autem æſtiuis circa ſeptimum, octauum & nonum diem, aſpredines quædã miliaceæ, culicum morſibus ferè ſimiles, quæ tamen non admodum pruriebãt, in ſumma cute ſubnaſcebantur, & ad iudicationem uſq; perdurabant. Ac ne eæ quidẽ maſculorũ ulli eruperunt. Mulier uerò cui talia fierent, nulla mortua eſt. Hebetiori tamen erant auditu & ſoporoſæ, quãuis antea nõ admodũ ſoporoſæ eſſent, quibus iſta euenire debebãt. Neq; tamen in totum perſeuerabãt. Æſtate uerò etiam ad Vergiliarum occaſum in ſoporem & ſomnũ pronæ erant, poſtea quippe inſomnia magis urgebãtur. Verùm neq; prorſus ob iſtam tẽporis conſtitutionẽ

moriebantur. Aluum igitur non licebat, ne per ea quidem quę assumebantur, sistere: sed eam, quæ præter rationem fieret, medelam conferre posse, facilè quis existimasset: quãuis permulta quibusdã procederet, ex eo qui in cubili frigido substrato fiebat decubitu. frigidum quippe exulcerat. Calido uerò quicquid huiusce est generis, sensim magis procedit. Et quãuis nullus natura affectus inerat, quibus huiuscemodi signa aut maiora aut minora aderãt, oscitatio, tussis, sternutamentũ, pandiculatio, eructatio, flatus, reliquaq; eiusce generis perniciẽ afferebãt. Quibus in febribus quę cũ corporis iactatione & horrore accidũt, uultus rubet, lassitudines, oculorũ dolores, capitis grauitates, aut leues membrorũ resolutiones adsunt. In quibus uidendum si menstrua appareant, præcipuè uerò quibus primùm erumpũt. Quin & uirgunculis & mulieribus

quibus

quibus ex longo interuallo, ſed & quibus non conſueto tempore, aut ut decet, apparent, & ſi ſuccedente tempore plurimùm pallidæ fiant. Plurimi autem refert uidere in omnibus, quod & poſtea conſequitur, & quo tempore, & in quibus, uelut bilioſis admodum, in febribus maximè, quibuſdam prorſus in crura purgatio ſecedit.

COMMENTARIVS,

Σ πέμπτον.] Tertia huius operis ſectio, ut reliquæ, etſi multa inſolenter ſcripta continet, propter ſummam parentis breuitatem, plurima tamen ex cæteris illius oraculis depromit, quæ minus uſitatis tantum abeſt fidem ut detrahant, ut etiã lucem addant. Proponit autem quandam temporis circumſcriptionem & aëris ſtatum non parum ſuſpectum, quæ ferè eſt horum librorum materia & ſcopus. Toto igitur anno quem deſcribit, impenſe ſqualido & ſicco, quis non febrium ardentium rabiem meritò ſuſpectabit? cùm ne ab imbribus quidem ullis, aut uentorum flatibus, tam uehementi ſqualori quies aut

interſpiratio

interſpiratio daretur? Vnde præter ſudorũ proluuiem & rigoris concuſſationem (quæ ſunt febrium ardentium effugia) aluus ipſa tenuibus, ſpumantibus, & aquoſis proluebatur. Mulieribus autem præcipuè periculum creauit hic anni ſtatus, quòd temporis ſiccitate efferata bilis, humidam naturam miſerè exagitaret aut uarijs modis uexatam dimitteret: unde ſopores, leues etiã membrorum reſolutiones ortũ habuerunt. Quæ ſummam ſuccorum inæqualitatem dum arguũt, in hac præcipuè tempeſtatis deſcriptione, quæ magnis ſqualoribus conflictatur, ualde ſuſpecta ſunt, ut ſcribit Galenus. Atq; hæc quidem omnia natiuam aëris temperiem conſequebantur. Reliqua uerò quæ uelut accidentium & auctariorum turba circunſcribuntur, ex naturarum & affectionum proprietate magis dependent, quæ cuiuis ex ſtatus ipſius conditione, affectionum natura & ægrorum temperie æſtimare licet. Cæterùm ſuſpectam hîc ut & in alijs Hippocrati ſcriptis καταστάσεως indicaturam reiecimus, non ſolùm uetuſtiſsimorum exemplarium fide moti (quod etiam fecit Caluus) ſed Galeni authoritate ducti, qui lib. 3. Epidem. huiuſmodi præſignia ſuppoſititia eſse ſcribit. ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν καταστάσεις ἔγραψε τρεῖς, ἐνταυθοῖ δὲ μίαν ταύτην, ἣν νῦν ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται, καὶ μέντοι κἀν

Comment. 3. in lib. 1. Epid. & Commen. 1. in lib. 3.

Initio Commen. 3,

τῷ δευ-

τῷ δευτέρῳ τῶν Ἐπιδημιῶν εἰσί τινες ἄλλαι γεγραμμέναι, ἀσπ' ὃ δοκεῖ πρὸς ἔκδοσιν ἐκεῖνο καθάπερ τὸ πρῶτόν τε καὶ τὸ τρίτον αὐτῷ πεποιῆσθαι, ὃ μὲν οὐδὲ προγέγραπται τῆς διηγήσεως τῶν γινομένων, εὐθέως ἐν ἀρχῇ, τὸ κατάστασις, ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις, ἀλλ' ἄντικρυς διηγήσεως ἄρχεται τῶν ἱστορισμάτων αὐτῷ, καὶ τά τε τὰ γινόμενα νοσήματα, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος κρᾶσιν. Porrò hoc initium adducit Gal. lib. 3. περὶ δυσπν. ut postea ostendemus.

¶ Ἐγεγόνει δὲ ὁ χειμὼν εὔδιος.] Mira est interpretũ de hac uoce cõtentio. εὔδιος enim modò tepidum, modò serenum, quibusdam etiam tranquillum significat. Non placidum uertimus, Aristotelem in Quæst. naturalibus & Pollucem sequuti, apud quem εὔδιος ponti malaciam significat. Aristoteles uerò εὐδίαν pro placido cœlo sumit, & νηνεμίαν ἢ ἀέρος στάσιν interpretatur, sic εὐδιεινὸν καὶ εὔδιστον τὸν ζέφυρον uocat, & εὐδιοπτοτέραν θάλασσαν. Phauorinus quoq; εὐδίαν καὶ εὔδιον τὴν τοῦ ἀέρος ἠρεμίαν ἢ ἀβροχίαν, ἢ αἰθρίαν interpretatur. Atq; uerò ut ea significet, neq; tamen satis inter primæ notæ uiros constat, an ex placito 12. lib. 3. huius uocis authoritas peti debeat. Illic enim à Manardo & Fuchsio uiris in re Medica doctißimis, & multis codicibus desideratur, etsi quibusdam adscribitur, ut & in lib. περὶ ἀέρων &c. unde totus ille aphorismus desumptus est, à quibus-

Sect. 25. quest. nat.

Sectione 26.
Sectione 23.

quibuſdam legitur. Nos uerò placidam hyemem intelligimus à uentis pacatam & quietam. Cui ne auſtralis quidem temperies repugnat, quæ naturales qualitates calido & humido affectas, hyemi impertit. Vnde horum morborum ex putredine ortorum ſemina iacta ſunt. Quòd ſi quis hîc tepidam hyemem intelligi uelit, non malè feriatam habebit ille Laurentiani authoritatem, quæ Theodoro Gazæ attribuitur, & Manardo tolerabilior uidetur. Ac ne his quidem authoribus ſatis perpetuus eſt & conſtans huius uocis conſenſus. Quidā enim εὔδιος *legunt, alij* εὔδιοι *&* εὔδιεινος*, alij etiam* εὐδιεινόν. *Ariſtoteles uerò & Pollux,* εὔδιος.

¶ Ανυδρον.] ἄνυδρον *etſi humidi carentiā & defectum ſignificat, quod Latinè ſudum dicitur, ſiccum tamen intelligi ab Hippocr. ex Galeno ſatis probauimus. Vnde uox eſt* ἀνυδρία *Hippocr. admodum familiaris.* Sectione 2.

¶ Καὶ ἐτησίαι οὐ κάρτα ἔπνευσαν.] *Ardentiſsimo æſtatis tempore in exortu Caniculæ, ſtatim à Prodromis quadraginta diebus perflat Aquilo, qui (ut inquit Plinius) mollit ſydera æſtate media, mutatq; nomen, & Eteſias uocatur. Sæpe igitur Hippocrates, æſtatis & ardoris ſtatum Eteſiis circumſcribit, atque non temerè ſuſpectum habet ambientis aëris ſtatum, qui* Libro 18. capite 24.

ab Eteſiis

ab Etesiis medijs cœli ardoribus liber est, qualẽ annotat lib.1.Epidem.& 3. Molliri enim ijs creditur Solis uapor geminatus ardore syderis.

Statu.1.

In stat. pest.

Quod uerò sequitur, οἱ πνεύσαντες διεσπασμένως, familiaris est Hippocr. locutio, qua non continentem, sed intermissum, dissolatum & dispersum eorum perspiratum significat, cui τὸ συνεχῶς καὶ ὅπη ἐκ προσαγωγῆς πνεῖν opponit lib.1.Epidem. Vbi etiam æstatis siccitatem ijsdem penè uerbis describit. ἀνυδρίαι, ἐτησίαι ὀλίγα σμικρὰ διεσπασμένως ἔπνευσαν. Rursus lib.3.Epidem. θέρος αἴθριον, θερμὸν, πνίγεα μεγάλα, ἐτησίαι σμικραὶ διεσπασμένως ἔπνευσαν.

Plin. cap.47 lib.2.

St.2.& 3.st.1.

St. pest.

¶ Ἐξ οἵων δὴ καὶ ὑπαιθριαζόμενον.] Istud magnã tenuium & mordacium humorum acrimoniam indicat, quæ ne depositis quidem excrementis, et sub dio refrigeratis, spumantem feruoris ebullitionem deponeret. Illud enim ὑπαιθριαζόμενον aëri expositum & sub dio refrigeratum significat, quo in sensu à Dios. scribitur. τεθέντα uerò hîc eo sensu sumitur, quo κείμενα ἔρα πουλὺν χρόνον dicit Hippocr. lib.1.Epidem. ut deposita & reseruata recrementa significet.

Libro 3.

Histor.4.

¶ Πολλοὶ κωματώδεες.] Παραφορὰ Hippocrati est leuis desipientia & mentis emotio. Desipientiæ enim magnitudinem conceptis uerbis circunscribit Hippocrates, ut scribit. Galen. in Prorrhetico,

rhetico & lib. 3. Epid. εἴωθε γὰρ αὐτὸς ἄλλοτε ἄλλοις
ὀνόμασιν ἐνδείκνυσθαι τὸ ποσὸν τῆς παραφροσύνης, Commen. 1.
ληρῆσαι καὶ παραληρῆσαι, καὶ παρενεχθῆναι λέγειν, ἢ
πάλιν παρακόψαι καὶ ἐκστῆναι, μανῆναί τε καὶ ἐκμα-
νῆναι. Κῶμα uerò est εἰς ὕπνον καταφορά, ut scribit
Galen. in Prorrhetico & lib. 3. Epidem. Cuius o- Commen. 1.
rigo ex cerebri refrigeratione & humectatione
petenda est. Tunc enim sensationum ipsarum gra
uitas & ignauia, indeq; somnolentia ipsa perpe-
tuum penè soporem conuehit. Tametsi ex nimia
facultatum animalium debilitate ac uelut extin-
ctione quandoq; pendeat, motione ipsa sopita, ac
penè in totum interclusa. Etsi uerò materiæ ra-
tione hi duo affectus inter se pugnant, sæpe ta-
men pro periculosa humorum complexione mi
scentur & concurrunt: ut indicat τὸ κῶμα μετὰ τῆς
παραφροσύνης in Sileni historia, & illud Hippoc. Lib. 3. Epid.
celebratum, κῶμα βαθὺ μετ' ἀγρυπνίας καὶ κῶμα
οὐχ ὑπνῶδες. & κωματώδεες οἱ φρενιτικοὶ καὶ οἱ καυ-
σώδεες. Vero autem est affine huiusmodi sopo-
rem leui desipientia mixtum à crudis, frigidis & In stat. pest.
craßis, tenuibus & calidis succis originem ce-
pisse. Quorum significationem præbent hi fœ-
minarum præcipuè affectus, & quæ ab Hippoc.
scribuntur βαρυήκοοί τε ἦσαν καὶ κωματώδεες. &
rursus, κωματώδεες δὲ καὶ ὑπνώδεες, totiusq; anni
uehemens siccitas & æstatis uehementißimus ar

dor. Quæ humorum pugnantia & contrarietas, maximorum morborum causa est, ut & meritò Galeno ualde suspecta sit, cùm scribit lib. 3. Epid. Commen. 3. χαλεπώτατα τὰ νοσήματα εἶναι ἐν οἷς ἀθροίζεται πλῆθος τῶν χολωδῶν καὶ ὠμῶν ἢ ἀπέπτων χυμῶν.

¶ Οἱ δὲ ἐξ ὕπνων τοιοῦτοι ἐγίνοντο.] Id totum omisit Caluus.

¶ Πνεύματα μετέωρα οὐ μὴν πάνυ.] Habes huius loci amplißimam enarrationem apud Galen. lib. περὶ δυσπν. Libro 3. Quæ profectò quòd totius καταστάσεως circunscriptionē habeat, suo merito hîc apponi debet. ἐφεξῆς δὲ τῆσδε τῆς καταστάσεως ἑτέρας μνημονεύει, γενομένης ἐν Περίνθῳ· τὸν δὲ τρόπον ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως, ὃν Πέρινθον περὶ ἡλίου τροπὰς ὀλίγον τὰς θερινὰς ἤλθομεν. ἔπειτα διηγεῖται τὴν ὅλην τῶν νοσημάτων ἰδέαν, ἀπὸ καύσου μὲν ἀρξαμένην, ἐμετώδη δὲ γενομένην, καὶ μέχρι πλείστου χρονίσασαν. ἀλλὰ καὶ ὡς χωρὶς ἐμέτων οἱ καῦσοι τούτοις ἐγίγνοντο, καὶ ὡς ἡ γαστὴρ αὐτοῖς διεχώρει πολλά, καὶ τοῦτο προσέθηκεν. ὥστ᾽ ἐκ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, δῆλον εἶναι, τῆς καταστάσεως τὴν ὑπόθεσιν ἐν φλέγμασι διασηπομένοις γεγενημένην. ἀπαθῶν μὲν τῶν ἀναπνευστικῶν μεινάντων, καὶ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, ἐκ δὲ τῶν κατωτέρω μορίων αὖθις ὁρμωμένου τοῦ καύσου. εἰκότως οὖν αὐτοῖς, οὐδ᾽ ὥσπερ οἷς ἐν πνεύμονί τε καὶ καρδίᾳ πλῆθος ἤθροιστο θερμασίας πυρώδους, ἐγένετο μέγα τὸ πνεῦμα, μικρὸν τὸ

κρὸν τι ὂν ἦν παντάπασιν, ὡς μήτ᾽ ὀδυνωμένοις, μήτε κατεψυγμένοις. εἴπερ οὖν τὸ μετέωρον ἐστὶν τοῦ μικροῦ διαφέρον δηλοῖ. κατὰ λόγον αὐτοῖς φησί, τὰ πνεύματα μετέωρα γίγνεσθαι, οὐ μὴν πάνυ γε.

¶ Τρηχύσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρώδεα.] Hæc papularum origo populariter grassantibus morbis admodum familiaris est, atq; inde non temerè suspecta esse solet, quòd febrium ardentium & maximæ putredinis specimen exhibeat. Vt uerò pro fomitis & materiæ modo differunt, ita suspectã magis suam significationem faciunt. Hîc enim tantum aspredines uocat, culicum puncturis affines, quæ summam corporis planitiem uel leuiter impressa macula aspergerent. Quarum leuis illa affectio causam minus improbat, quòd à sanguine concalfacto nulla mordaci subeunte materia, hæc cutis exasperatio nata sit, cùm & pruritum nullum excitaret, & mulieribus tantùm (quibus per menses sanguis repurgari solet) contingeret. Has tamen cutis aspredines uel bono fuisse satis constat, quòd naturæ uiribus morbum profligantis & in summa corporis deturbantis, diebus præsertim criticis excitarentur, & mulieres omnes ab exæstuante febrium ardentium intemperie liberarent. Quale quid hoc anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, ad hyemis extremum

in hac celeberrima Mediomatricorũ urbe à me obseruatum adhuc populariter grassatum est. Pueros enim plerosq; omnes uulgariter afflixit leue quoddam exanthematũ genus, culicum morsibus simile, papularum nihil referens, sed tantùm ruboris maculas frequentes in facie, in cæteris corporis partibus raritate insignes, aspergẽs. quod ut confestim ortum, ita et statim deferbuit, idq; ad totius senescentis morbi remißionem. Quod quidem uehementes & propriè quodammodo contumaces spiritalium partium affectiones iudicasse uisum est. Mulieres etiam & uirgunculas malè habuit, ut non secus quàm hìc putrescentis pituitæ in hac humida natura significationem afferret. Hoc autem symptomatis genus leue esse parumq; suspectum semper prædixi, nec esse ex uera exanthematum aut papularum specie, cum magna etiam spectantium contentione asserui. Naturæ enim robur, contensionem, & sanguinis leuem feruorem potius quàm uenenatam humorũ corruptelã animo præsensi. Itaq; hoc non leue per sese symptoma, leui tamen de causa et naturæ beneficio ortũ, uerbis molliuit Hipp. τρηχίσματα λεγχρώδεα uocans, τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοις μάλιστα ἴκελα ἀναδήγμασιν. Su-
Lib.3.Epide. specta magis sunt ἐξανθήματα ἐρυθρὰ, στρογγύλα οἷον ἴονθοι, qualia describit in Sileno. Sæpe uerò huiusce si-

iusce similitudinis meminit Hippocr. & culicũ
morsiones ac puncturas suis monimentis cele-
brat. Vt lib. Epidem. 7. σκελέων τὸ χρῶμα οἷον ὑπὸ
κωνώπων ἐγκαταδαμάσειν scribit. Et paulò pòst in
Pherecyde, ὑπὸ κωνώπων ἀναδήγματα notat. In
Coacis uerò κωνώπων κεντήματα uocat, dum scri-
bit, κοιλίης ταραχώδης ἐπίστασις διὰ ταχέων ὀξυν-
θεῖ, οἷα κωνώπων κεντήματα, καὶ ἐς ὄμματα δακρυώ-
δης ἀπόστασις ἔρχεται. Cæterò non multum absimi
li elegãtia has in summa cute extantes papulas
κνιδώσιας uocat, quæ sunt (ut interpretatur Ga — In Exegesi.
len.) νύξεις τινὲς κνησμώδεις οἷαι καὶ ἀπὸ κνίδης γί
νονται. Sunt enim uelut urticæ uredines quædam
(ut Plinij uerbis utar) & puncturis ab urtica af- — Cap. 45. lib. 9
fines. Scribit enim Prorrhetico secundo, ἐπανί-
στασθαι οὖν περὶ τῆς τοῦ αἵματος ῥήξιος. εἰ ἐγένετο ἐν
τῇ νεότητι. καὶ αἱ κνιδώσιες ἐν τε τῷ στήθει καὶ τῷ με
ταφρένῳ εἰ ἐνέασι. Rursus, νάρκαι δὲ καὶ κνιδώσιες
οἷσι διὰ τῆς κεφαλῆς διαΐσσουσι, τότε μὲν διὰ πάσης,
τότε δὲ διὰ μέρους τινὸς, πολλάκις δὲ καὶ ψυχρόν τι δο
κέει χωρέειν, εἰ διαχωρέει διὰ τῆς κεφαλῆς, τούτους
ἐπανίστασθαι, εἰ καὶ ἐς τὴν γλῶσσαν ἄκρην ἀφικνεῖται ἡ
κνίδωσις. Et paulò pòst, αἱ κνιδώσιες δὲ καὶ τὰ με-
λαγχολικὰ ταύτῃσιν ἧσσον, ἢ τοῖσιν ἀνδράσιν, ἢν μὴ
τὰ καταμήνια τελέως ἠφανισμένα ᾖ. Qui locus plu
rimùm facit ad nostrum institutum, dum huius-
modi symptomatis mulieres solas affectas fuisse

ſcribit, quæ naturali menſium profluuio defectæ fuerunt.

¶ Κοιλίην μὲν ἐν.] Hunc locum non eſt facilè conſequi, ob uarias interpretum lectiones. In quo Caluus ſui ualde ſimilis eſt, dum longiſsimè à noſtra lectione recedit. Nos plauſibilem magis noſtrorum codicum ſenſum adſcripſimus, illudq́; τῷ ἐν ψύχει κεῖσθαι ὑποβεβλημένον, ad id quod propius eſt retuli. Cuius cauſam reddit, ὡς ἑλκοῖ μὲν τὸ ψυχρόν. Porrò quod ſequitur, καὶ τὸ μηδὲν τῇ φύσει πάθει γίνεσθαι, mendum habet, & ex noſtris codicibus legimus καίτοι μηδὲν τῇ φύσει πάθος γίνεται, quam lectionem ſecuti ſunt interpretes.

Σκορδίνημα ¶ Σκορδίνημα.] Σκορδίνημά eſt διάτασις μετὰ χάσμης, magna totius corporis cum oſcitatione extenſio, quam Latini pandiculationem uocant. ut σκορδινᾶσθαι διατείνεσθαι καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης Gal. ſignificat. Pollux lib. 5. σκορδινᾶσθαι λέγουσι τὸ μετὰ χάσμης ἀποτείνειν ἑαυτόν. In Exegeſ.

¶ Φρικώδεις.] Φρικώδεις πυρετοί, ſunt febres quæ magna ſui inſultus parte cum horrore aut inæquali frigoris ſenſu inuadunt. Quod etſi eſt affectionis & ſymptomatis nomen, more tamen ſuo Hippocrates aliquando morbis, aliquando uerò ægris accommodat, ut κοπιώδεις uocat eos, qui triplici ille laßitudinis genere afficiuntur,

& ſæpe

& sæpe febribus tribuit, in quibus magna crudorum humorum copia, grauitatis sensum musculoso generi facit, indeq; in spatiosam articulorum laxitatem decubitum procurat. Nil igitur mirum est, si in magna crudorum, craßiorum & mordacium humorum sobole, aut etiam inæqualitate, quæ ista temporis circunscriptione mulieres plurimùm pessundabat cum horroris & laßitudinis sensu, oculorum dolores, capitis grauitates, & leues quædam syderationes subortæ sunt. Ista enim succorum inæqualitas præcipuè totius corporis arcem & speculam ita occupauerat, ut sensationum officinas interciperet & sopiret, quemadmodum antea descripsit Hippocrates. Vnde procliuè fuit, tam magnum confluentem in præcipiti positum, ad sibi proximos subiecti corporis riuos deriuari. Sæpe autem fit, ut in tam uaria corporis succussatione menses moueantur, quod ualde bono est. Sic ad totius huius loci sensum scripsit in Coacis. τὰ φρενώδεα κοπιώδεα, καρηβαρικὰ, ῥαχήλου ὀδυνώδεα, γυναικεῖα καταῤῥήγνυσι. *Idem in Prorrhetico,* οἷσιν ἐκ ῥίγεος πυρετοὶ κοπιώδεες γυναικεῖα καταῤῥέχει, ῥάχιος δὲ ἐν τούτοις ὀδυνώδης, αἱμοῤῥαγικὸν. *Quod ijsdem penè uerbis in Coacis repetit. At uerò nisi mẽstrua profluxissent, uero erat affine propter* τὸ τοῦ προσώπου

Vt Aphoris. 31. lib. 4.

ἔρυθος, hæmorrhagiæ suspicionem aliquam salu-
φρικώδεις briter futuram. Sunt autem φρικώδεις πυρετοὶ (ut
πυρετοί. scribit Galen.) ἐν οἷς μέχρι πλείστου τῆς ἀναβάσεως τε
Comment. 1. καὶ ἐπιδόσεως ἐκτεταμένης τοῦ παροξυσμοῦ, αἱ φρίκαι γί-
in 1. Epidem. νονται τοῖς νοσοῦσιν. οὐ γὰρ δὴ τούς γε κατὰ τὴν ἀρχὴν
τῆς ἐπισημασίας φρικώδεις γινομένους οὕτως ὠνόμασιν,
ἀλλ' ἐφ' ὧν ἐπὶ πλεῖστον ὅλου τοῦ παροξυσμοῦ, τὸ τῆς φρί-
κης ἐκτέταται σύμπτωμα. καὶ γίνεται διττῶς, ἐνίοτε μὲν
ἀναδιπλώσεις ποιούσης τῆς ἐπιτάσεως, ἐνίοτε δὲ αὐτὸ
τοῦτο μόνον, ἀνώμαλον ἀνάβασιν. ἡ διαφορὰ δέ ἐστιν ἐν
τῷ ποσῷ τοῦ χρόνου. βραχέσι μὲν γὰρ πάνυ διαλείμμασι
διοριζόμενον ἀπ' ἀλλήλων τῶν φρικωδῶν κινήσεων, ἀνώ-
μαλός τε καὶ φρικώδης κίνησις λέγεται. μειζόνων δὲ τῶν
διαλειμμάτων ὄντων, ἀναδίπλωσις γίνεταί τε καὶ ὀνο-
μάζεται τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα, καὶ γίνεται μάλιστα αὕτη
κατὰ τοὺς ἡμιτριταίους ὀνομαζομένους πυρετούς, διὸ καὶ
τρεῖς ὡς τὸ πολὺ καὶ τέτταρες εἰσίν. δέδεικται δὲ τοῦτο
ἡμῖν, ἐν τοῖς περὶ πυρετῶν λογισμοῖς, ὁ ἡμιτριταῖος
ὑπ' ἀνωμάλῳ συνιστάμενος χυμῷ, τὸ μέν τι πικρόχο-
λον δριμὺ, τὸ δέ τι φλεγματῶδες σηπόμενον ἔχοντι.
τοιούτους οὖν τό τε συνεδρεῦσαι φησὶ τοὺς φρικώδεις πυ-
ρετοὺς διὰ τὴν γινομένην κατάστασιν, ὡς προείρηταί
Capite 8. μοι. Lib. uerò de diff. feb. 2. φρικώδεις οὐχ ἁπλῶς τοὺς
μετὰ φρίκης εἰσβάλλοντας, ἀλλ' ὅσοις τὸ πλεῖστον μέ-
ρος τοῦ παροξυσμοῦ κατειλήφασιν αἱ φρίκαι, εἶπεν.
Huiuscemodi porrò febres horridæ sunt ferè ta-
bis comites, ut patet ex lib. 1. Epid. & initio Coa
carum.

carum: τὸ φρικῶδες καὶ τὸ δύσπνουν, ἐν τοῖσι πόνοισι σημεῖα φθινώδεα. Rursus quoque, οἱ φρικώδεες πυκνὰ δὲ ἐμπύησιν ἔρχονται, ἀτὰρ καὶ πυρετὸς τὸν τοιοῦτον ἄγει ἐς ἐμπύησιν. Plurimùm autem horrore tabidi laborant, quòd quæ in thorace computruit materia, sua acrimonia tenues thoracis mēbranas, quæ uiscera tegunt, lancinat & pungit. Totius uerò corporis membranæ cùm inter se mutua quadam cognatione respondeant & consonent, quodammodo inuicem concutiuntur.

¶ Τὸ καὶ ὀξῦς.] Duo nostri codices, quorum unus antiquitatis prærogatiuam habet, alter uerò recentior est, illud τὸ καὶ ὀξῦς omittunt, quod hîc non multùm facere uidetur. Licebit autem si addideris ad ea quæ præcedunt referre, alioqui consequentibus omnia magis respondebunt. Caluus, τὸ καὶ ὀξ ὗς legisse uidetur: uertit enim, qua de causa.

¶ Ἐπὶ σκέλεα ἡ κάθαρσις.] In his qui sese à longo præsertim morbo colligunt, instauratis paulatim uiribus, uidemus in crura, debiliores alioqui & remotiores corporis partes, morbosarū reliquiarum decubitum, qui ex eorum est genere quæ κατ' ἀπόθεσιν abscedunt. Atq; ita sensim recreatis uiribus morbus euanescit & digeritur. Quod etiam in dies obseruamus in his febribus tertianis, quæ propter materiæ permixtionem

nothæ ſunt, & plurimùm noſtro cœlo affli-gunt. Id autem contingere uidetur propter crudam multam, & craſſam materiam, quæ dum uniuerſim expurgari non poteſt, paulatim à natura euincitur & longè propellitur, humorum grauitate & copia aëroſam bilis naturam ſuo momento deturbante, naturaq́; tandem omnia ſuppeditante, & ad imas partes morborum relegante. Ex quo fit, ut tunc plurimi ſpaſmi flatulenti (qui maximè tibiarum muſculos affligunt) proueniant, quorum origo ab inæquabili illa materiæ complexione, naturaq́; in eam robur ſuum attentante eſſe poteſt. Fit enim ut biliosi ſucci craßis crudisq́; mixti, dum à naturali actione digeruntur, flatus perſæpe excitent. Quod in frigidorum craßiorumq́; humorum concoctione accidit. Vnde idem quoquè in quartanæ declinatione, quæ uirgunculas ſæpe affligit, obſeruauimus: ut dum à morbo confirmantur, plurimis ſpaſmis flatulentis & tibiarum grauitate conflictentur. Eum autem morborum in crura decubitum agnoſcit uulgus, dum febrim in tibias receßiſſe dicit. Quod & Hippocratica Œconomia non eſt indignum. Scribit enim in Coacis. οἷσιν δ' ἐξαίφνης ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ὑποχονδρίου καὶ καρδίης πόνος, καὶ περὶ σκέλεα, καὶ τὰ κάτω μέρεα, καὶ κοιλίη ἐπῆρται, λύει φλεβοτομίη, καὶ κοι-

λίης ῥύ-

λίης φύσις πυρέξαι βλαβερὸν τούτοισι. μακροὶ γὰρ οἱ πυρετοὶ καὶ ἰσχυροὶ γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ πνεῦμαι, καὶ λυγμοὶ γίνονται. λύεσθαι δὲ μελλόντων τούτων, πόνος ἰσχυρὸς ἰσχίων, ἢ σκελέων, ἢ πτύου πλύσις ἢ ὀφθαλμῶν στέρησις ἐπιγίνεται. *Porrò similis est & eiusdem propè naturæ tam frequenter celebratus ab Hippocrate, in coxendicem decubitus, quem per* τὰ ἐν ἰσχία ἀλγήματα *paßim inculcat. Et hic quoquè mensium profluuium ex decernentum genere statuitur, quæ hac tempestate morbis grassantibus effugium aperuerunt: eorumq́; uires omnino represserunt.*

HIPPOCR.

Φαρμάκων τε τρόπους ἴσμεν, ἐξ ὧν γίνεται, ὁποῖα ἄσσα. οὐ γὰρ πάντες ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως εὖ κέονται. καὶ ἄλλοθι πρωϊτέρον, ἢ ὀψιτέρον, ληφθέντα διαχειρισμοῖσιν. οἷον ἢ ξηρᾶναι, ἢ κόψαι, ἢ ἑψῆσαι. καὶ τὰ τοιαῦτα ἐῶ τὰ πλεῖστα. ὁκόσα ἑκάστῳ, καὶ ἐφ' οἷσι νοσήμασι, καὶ ὁπότε τοῦ νοσήματος, ἡλικίην, εἴδεαν, δίαιταν, ὁποίη ὥρη ἔτεος, καὶ ἥτις καὶ ὁκοίως ἀγομένη, καὶ τὰ τοιαῦτα.

INTER-

INTERPRETATIO,

MEdicamentum uerò naturas esse scimus, ex quibus ut talia & huiusmodi sint, habent. Neque enim omnes uno & eodem modo, sed aliæ aliter se habent. Quin aliàs quoque tardius aut maturius sumpta differunt, & præparationes ipsæ, quale est siccare, tundere, incoquere, & cætera huiuscemodi. Plurima uerò prætereo, quæ huc cõsideranda ueniunt, quęnam cuique conueniant, & in quibus morbis, & quo morbi tempore. Ætas etiã cuiusq;, forma, uictus ratio, anni quoq; tempus quódnam sit & qualiter circunscribatur, aliaq; id genus in speculationem ueniunt.

COMMENTARIVS,

*Φ*Αρμάκων.] *Insignis est ualde huius loci cõmendatio, quo medicamentorũ purgantium differentias & effecta persequitur* Hippocr. *Atq; eò commendabilior, quò parcius de horum natura ab ipso parente &* Galeno *scriptum est.* Libri *enim de* Medicamentis *purgantibus,*

tibus, quos φάρμακα paßim uocat Hippocr. in libro περὶ παθῶν, desiderantur, & nihil præter merum titulum breuesq; clausulas reliquerunt. Ac ne eos quidem à Galeno unquam uisos suspicor. Et quos ille de Medicam. purg. compositione promittit libros, in lib. κατὰ γένη, nunquam editos, multis mihi rationibus persuasi. Ex quo factum est, ut tota medicamentorum purgantiũ natura & ratio, multis sit ambagibus obscurata & à plurimis sugillata. Hîc igitur medicamentorum purgantium naturam, uires, & effectiones, uelut per transennam, circunscribit Hipp. atq; quid in his assumendis uidendum sit, monet, ut uix alias habeas in tota purgatione indicationes, quàm quæ hîc adscribuntur. Quas quia Galen. in τῶν καθαιρομένων libello, & in Methodo, fusißimè persequitur, lectorem in plano nõ moramur, nobis satis abundè factũ existimantes, si breuia et præcipitia complanauerimus, in hoc præsertim loco qui uidetur de industria ab omnibus interpretibus & codicib. deformatus. Caluus certè, in hoc ita se geßit, ut ex eius uerbis quid colligas nõ habeas, dum medelas pro medicamentis scribit. Qua in re, quod sæpe soleo, idẽ quoq; mihi factitandum duxi, ut ad fidum Hippocratis interpretem Galenum, tanquã ad sacram anchorã confugerem. Is igitur libro de Theriaca ad Pisonem,

nem, totum hunc locum adducit: in quo etsi litera mutilata est, & quadam ex parte mendosa, Hippoc. tamen sensus elici potest, ut uelut ex duorum locorũ commißione, genuina lectio extrahi. Locum igitur integrum apponam, ut mecum de ipsa uarietate totoq; sensu facilius arbitrium feras. τινὰ δὲ τῶν φαρμάκων τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ ὅλως ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις σύντροφα. τὸ γοῦν κώνειον τοὺς μὲν ψᾶρους τρέφει. καὶ τὴν θανατικὴν δύναμιν ἐπ' αὐτῶν οὐκ ἔχει, ἡμᾶς δὲ, ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, ἀναιρεῖ. καὶ ὁ ἐλλέβορος τῶν μὲν ὀρτυγίων ἐστὶ τροφὴ, τοὺς δὲ ἀνθρώπους διαφθείρει κακῶς. ἔνια δὲ εὑρίσκομεν καὶ μορίων τινων ἐν τῷ σώματι τὴν κάκωσιν ἰδίως ποιούμενα. ὁ γοῦν θαλάττιος λαγωὸς, ἑλκοῖ τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ κάνθαρις ἰδίως τὴν κύστιν κακοῖ. πολλὰ δὲ τῶν φαρμάκων πάλιν ἐξαιρέτως τινὰ τῶν μορίων τοῦ σώματος ὠφελεῖν πέφυκε. πάσχον γοῦν τὸ ἧπαρ πολλάκις, εὐπατώριος ἡ βοτάνη ἀγωνιστικῶς ὠφέλησε, καὶ ἡ μυροβάλανος τὸν σπλῆνα ὤνησε, τὸ δὲ σαρξιφραγὲς, καὶ ἡ βετονίκη, τοὺς νεφροὺς διέθηκε καλῶς, καὶ ὁμοίως ἄλλα ἐπὶ ἄλλων, ὡς τῇ πείρᾳ τετηρήκαμεν, οἰκεῖα φάρμακα, ἅπερ ἡμεῖς ὡς ἔφην ἀκριβῶς ἐξετάζοντες, οὕτως ἑκάστῳ τῶν παθῶν τὴν κατάλληλον προσφορὰν ποιούμεθα, διδασκάλῳ καὶ τούτων ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων Ἱπποκράτῃ τῷ ἀρίστῳ χρώμενοι. ὅτι γὰρ ἀκριβεστάτην τὴν περὶ τῶν φαρμάκων τέχνην πεποίηται,
» καὶ ἐξ ἄλλων πλείστων ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐστὶν ἰδεῖν. μά-
» λιστα δὲ ἐξ ὧν φησιν ἐν τῷ β τῶν ἐπιδημιῶν οὕτω. φαρμάκων δὲ

κῶν δὲ τρόπους ἴσμεν, ἐξ ὧν γίγνονται ὁκοῖα ἄττα. οὐ γὰρ ,,
πάντες ὁμοίως, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως σύγκεινται, καὶ ἄλλα ,,
ὅσα πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ληφθέντα, καὶ οἱ διαχει- ,,
ρισμοί, οἷον ξηράναι ἢ κόψαι, ἢ ἑψῆσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ,,
ἕως τὰ πλεῖστα μειώσει πλείω, καὶ ὁκοῖα ἑκάστῳ, καὶ ἐφ' οἷσι ,,
νοσήμασι, καὶ ἐφ' ἥτε τοῦ νοσήματος ἡλικίᾳ, εἴδεα καὶ διαί- ,,
της ὁκοία, ἢ ὥρη ἔτεος, ὁκοίως ἄγωμεν καὶ τὰ τοιαῦτα. διὰ γὰρ τούτων ὡς ὁρᾷς καθολικώτερον ἡμᾶς διδάσκει, παραινῶν καὶ τὰς φύσεις τῶν φαρμάκων εἰδέναι, καὶ τὸν καιρὸν ἐξετάζειν, ἐν ᾧ τις τὸ φάρμακον μέλλει λαμβάνειν, καὶ τὰς κράσεις τῶν λαμβανόντων ἐπιβλέπειν. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς, οἱ μὲν εὐκόλως λαμβάνειν δυνάμενοι, ὥστε καὶ πέττειν αὐτὰ πολλάκις, ἢ κατὰ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν κακοῦσθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τροφὴν αὐτοῖς γίνεσθαι αὐτὸ τὸ φάρμακον. ἔνιοι δὲ ἀφυῶς οὕτως ἔχουσι πρὸς τὰς φαρμακείας, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ χρῆσθαι δύνασθαι, ἀποστρέφεσθαί τε αὐτοῖς τὸν στόμαχον, καὶ πρὸ τῆς χρήσεως ἐκλύεσθαι ῥᾳδίως. *Ex quo cuiuis manifestũ est naturas medicamentorũ hoc in loco ab Hipp. explicari, ac uires, facultates, et uariorũ effectorũ rationes: quæ à totius rei natura pendent, intelligi. Quod effecit, ut* τρόπος *Latinè naturas uerteremus, cùm differentias et eorũ diuersitates significare uolumus. In quo reconditius aliquid & magis philosophicum ab Hipp. fortè expectandum est. Medicamentorũ uarias actiones & facultates, à totius rei substantia & na-*

tura

tura pendêre, quod est in omni medicamentorũ disciplina ualde controuersum, & totis Medicorum scholis exagitatum. Atq; adeò hac de re sententiam tulit Galen. contra Asclepiadem lib. de Theriaca ad Pisonem, proprias medicamentorum actiones ab eorundem natura educens, cùm scribit, ἡμᾶς δὲ ταῦτα ὁρῶντας, καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἑκάστου φύσεως τῶν φαρμάκων τὸ οἰκεῖον τῆς δυνάμεως φιλαλήθως ὁμολογεῖν τὸ δυνατὸν εἰδότες, κἀνταῦθ' ὅτι φάρμακα φυσικῇ τινι δυνάμει ἕλκειν τὰ οἰκεῖα πέφυκεν, ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα. ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τὴν μαγνῆτιν λίθον ἕλκειν τὸν σίδηρον εἰς ἑαυτὴν, δύναμίν τινὰ ἑλκτικὴν εἶναι αὐτῷ. τὴν ἔμφυτον δύναμιν, εὐλόγως ἑαυτοὺς ἐπείσαμεν. θεὸς γὰρ οὖσα ὥσπερ ἡ ἐν ἡμῖν φύσις, κατὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἄγουσα τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια, οὕτω τὰς θείας δυνάμεις ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται. καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἁπάντων τὴν φύσιν φιλοτίμως ἐξετάζομεν, ἵνα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν καθ' ἣν ἐνεργεῖ, ἀκριβῶς ἐμάθομεν. εὑρίσκομεν γοῦν ἐν τῇ ἐξετάσει αὐτῶν γενόμενοι, τὰ μὲν ὡς ἔφην καθ' ὅλας ἑαυτῶν ἐνεργοῦντα τὰς οὐσίας, τὰ δὲ καὶ μικτὸν ἐν τῇ οὐσίᾳ τὴν δύναμιν ἔχοντα, καὶ διπλῆν ἀποτελοῦντα τὴν ἐνέργειαν. οὕτω φανερῶς πολλάκις, ὡς καὶ τὰ ἐναντιώτατα ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ σώματος γιγνόμενα ἡμᾶς βλέπειν, καὶ θαῦμα τοῖς ὁρῶσι τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ.

¶ Οὐ γὰρ πάντες.] Hic locus in omnibus exemplaribus impreßis deficit, et aliqua ex parte men

dosus

dosus est. Reponendus igitur fuit ex Galeni loco & nostris exemplaribus, atq; ita legendus, οὐ γὰρ παύτων ὁμοίως, ἀλλ᾽ ἄλλοι ἄλλως σύγκεινται. Quam lectionem sequuti sunt interpretes, οὐ κεῖνται, tamen duo fidelißimi nostri codices legunt pro σύγκεινται.

¶ Διαχειρισμοῖσιν.] Διαχειρισμοὶ, sunt medicamentorum dispensationes, administrationes, & præparationes, Compositiones uulgò dicimus, quæ manuũ tractationes exigunt, pro quarũ diuersitate interdũ uariãt. Cæterùm sequuti sumus Galen. non uulgatos codices, quamuis illis sua potest constare lectio, quæ tamen implicatior est & obscurior. In eo uerò quod sequitur, uitiosa est Galeni lectio, & nostri nobis codices fuerunt imitandi. Quotus enim quisq; est qui illud explicet ἕως τὰ πλεῖστα μειώσει πλείω; Lego igitur οὖν ἢ τὰ πλεῖστα καὶ ὁκόσα ἑκάστῳ &c. uetustißimo nostro codice authore. Neq; enim attinet aliorum lectiones hîc annumerare, cùm sint extra aleam, nec ita plausibiles propter suam uarietatem, in eo præsertim ubi hærendum non sit,

Διαχειρισμοί.

¶ Καὶ ὁπότε τοῦ νοσήματος.] Aliter legisse Galenum apparet ex loco nobis prius adducto. Magis tamen mihi arridet hæc lectio duorum codicum authoritate firmata. Quod enim sequitur, ad indicationes in assumendis medicamentis spe-

ctandas referri debet, ut cuiusque ætatem, formã & temperiem, consuetudinem & uictus rationẽ, totius anni temporis circunscriptionem in consilium adhibeamus. εἶδεαν enim hîc non aliud significari existimo, quàm formam, quæ ex primo rum & maximè simplicium corporum inter se temperie constat, totamq; totius corporis essentiam & notionem præsefert, temperamentum dicimus. Et uerò id significauit Galen. cùm τὰς κράσεις τῶν λαμβανόντων ἐπιβλέπειν suasit.

¶ Ὁμοίως ἀγομένη.] Proprium nos ambientis aëris statum, et eam quæ nos afficit temporis designationem intelligit. Anni tempus enim spectari uult quale & quódnam sit, an propriam temperiem seruet: an uerò statis suis uicibus dispensetur, & legitimo ductu procedat. Indeq; eum qui nos fouet, aëris statum considerandũ censet. Id enim significare uidetur ὁμοίως ἀγομένη. Ἀγωγὴν enim lib. 1. apud Hipp. τὴν τοῦ περιέχοντος κατάστασιν uocat, ut notat Gal. in eum locum commentario.

HIPPOCR.

Ζωΐλῳ τῷ παρὰ τὸ τεῖχος, ἐκ βηχὸς περιπέρης, πυρετὸς ὀξὺς, καὶ προσώπου ἔρευθος, καὶ κοιλίη ἀπολελαμμένη. πλευροῦ ὀδύνη ἀριστεροῦ. καὶ οὖς κατ' ἴξιν ὀδυνῶδες πάνυ καὶ κεφαλὴ

κεφαλὴ οὐ τοσοῦτο, πτύαλον διὰ παντὸς ὑπόπυον ἐνόσει. ἀλλὰ τὰ ἄλλα ἐκείθη. καὶ τὸ οὖς ἐῤῥάγει πῦον πολύ, περὶ ὀγδόην ἢ ἐνάτην. αἱ δ' ἀρχαὶ τῆς ἐνάτης ὀδύνης τοῦ ὠτὸς. οὐκ οἶδ' ὅπως ἄνευ ῥίγεος ἡ κρίσις. ἵδρωσε κεφαλὴν κάρτα. καὶ οὗτος ἐμπεδότιμος ξύγκαυσος καὶ ἀριστεροῦ πλευροῦ. ἄνω ἅμα ὠτί, ἀνωδυνὴ μάλιστα κατ' ὠμοπλάτην, ἀτὰρ καὶ ἔμπροσθεν πτύαλα πολλὰ, κατ' ἀρχὰς πτυσθέντα ἀνθηρὰ, καὶ ἀμφὶ ἑβδόμην ἢ ὀγδόην, ἔπειτα ἐπίπονα. κοιλίη ἑστήκει μέχρις ἀμφὶ ἐνάτην καὶ δεκάτην. ἡ ὀδύνη ἀπέσβη. οἴδημα ἀνίει, καὶ ἱδρώτια ἐγγίνετο. οὐ μὴν ἐκεῖνο. δῆλα δὲ ἦν ἐν ἄλλοισι καὶ τῇ ὀζόδῳ. περὶ γὰρ ἀρχομένην τὴν τοῦ ὠτὸς ὀδύνην ἐν ἡ γαστὴρ ἐπεταράχθη. ἐῤῥάγει δὲ ἐκ τοῦ ὠτὸς ἐνάτῃ, καὶ ἀνείθη τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἄνευ ῥίγεος ἡ νοῦσος τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ. ἀτὰρ καὶ τὸ πτύελον λαυρότερον εἴη, ἐπεὶ τὸ οὖς ἐῤῥάγει καὶ πεπειρότερον. ἱδρῶτες δὲ καὶ ἕρπητα, οὐδὲ πολὺν χρόνον τῆς κεφαλῆς ἐγίνοντο. ἐξηράνθη ὡς τρίτῃ. ὁπόσα ἀσήμως ἀφανίζεται δύσκριτα. καὶ οἷον τῇ τοῦ Πολεμάρχου παιδίσκῃ ἐρυσίπελας.

INTERPRETATIO,

ZOilo qui ad murum habitabat, ex matura tusſi, febris acuta ſuborta eſt, & faciei rubor, aluusq́ intercepta nil, niſi coactè red debat. Lateris ſiniſtri & auris quæ è directo erat, magnus dolor. Caput uerò non ita dolebat. Purulentum quodammodo expuebat ſemperq́ ægrotabat, alioqui cætera iudicata ſunt, & ad octauum aut nonum diem ex aure pus multum erupit. Ad noni diei initia auris dolor ceſſauit, atq́ haud ſcio quomodo ſine rigore iudicatio conſecuta eſt. Caput ualde ſudauit, aurisq́ & lateris ſiniſtri ſtabilis erat quidam ardor. Supernè unà cum aure ad ſcapulas præcipuè, dolor ſedatus eſt. Sed & prius ſputa multa reiecta ſunt, quæ ad expuitionis initia, & circa ſeptimum aut octauum diem florida erant, deinde uerò laborioſa. Aluus ſubſtitit ad nonum & decimum

cimum diem, dolor extinctus est, & tumor remittebat, sudoresq́ parui fiebant, qui neq tamen decernebant, ut ex secessibus ipsis aliisq́ satis manifestum fuit. Incipiente enim auris dolore, aluus perturbata est. Nono autem die ex aure pus erupit, iudicatusq́ est morbus absq rigore decimoquarto eodemq́ ipso die. Quin & sputum copiosius et coctum magis procedebat, ubi pus ex aure liberius effluxit. Sudores autem & serpentia ulcera longo postea interuallo in capite fiebant, quę tertio die exiccata sunt. Quæcunq absq iudicationis significatione disparent, malè decernunt, uelut in Erysipelate, quod Polemarchi ancillæ contigit uidere, satis licuit.

COMMENTARIVS,

Z Ωίλῳ.] *Ex hoc concursu parotidum significatio portenditur. Verũ enim fuit in febre acuta, capitis dolore, uultus rubore, alui suppreßione, hypochondrij tumore et contensione, parotidum materiam sursum ferri.*

Sic enim illas præſagit Hip. in Prorrh. τὰ κωματώδη, ἀσώδη, ὑποχόνδρια ὀδυνώδεα, αἱματώδεα μικρὰ, ἐν τούτοισι τὰ παρ' οὖς ἐπανίσανται, πρόσθεν δὲ τὰ περὶ πρόσωπον. Rurſusq́; ὑποχονδρίου σύντασις μετὰ κώματος ἀσώδους καὶ κεφαλαλγίης, τὰ παρ' οὖς ἐπαίρει. Demum parotidũ materia in pulmones translata naturæ robore depulſa eſt. Quod ſæpe in Coacis obſeruatur. τὰ παρ' οὖς λαπάσσει βηχὴ μετὰ πτυαλισμοῦ ἰόντα. Hîc uerò multiplex eſt affectuũ complexio, ex eorum quæ diuerſi ſunt generis concurſione, quod in Hipp. doctrina non eſt admodũ inſolens.

Κοιλίη ἀπολελαμμένη. ¶ Κοιλίη ἀπολελαμμένη.] Κοιλίη ἀπολελαμμένη τουτέστι ἐπεσχημένη, ut interpretatur Gal. in Prorrhetico. Sic enim aluum duram, ſiccã & interceptam uocat Hipp. κοιλίαι ἀπολελαμμέναι. σμικρὰ δὲ μέλανα σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσαι, μυκτὴρ ἐπὶ τουτέοισι ῥηγνύμενος, κακόν. Idem quoq́;, οἱ κεφαλαλγικοὶ, κατόχως παρακρούοντες, κοιλίης ἀπολελαμμένης, ὄμμα θρασύνοντες, ἀνθηροὶ, ὀπισθοτονώδεες γίνονται. Rurſus. οἱ ἐν πυρετοῖσι ἐφιδροῦντες κεφαλαλγέες, κοιλίης ἀπολελαμμένης σπασμώδεες. Quin et eos quibus aluus intercepta eſt, ἀπολελαμμένους uocat in Coacis. ἀπολελαμμένοι ἐφιδροῦντες, ἦρα τουτέοισι τὸ θολερὸν πνεῦμα καὶ τὸ γονοειδὲς διελθὸν, λύγγα σημαίνει. Nõ abſimili etiã locutione τὰ σῖτα ἀπολελαμμένα ſcribit, dum τοὺς ἐπεσχημένους τὴν γαστέρα ſignificat, ut ſcribit Gal. in Prorrhetico. τὸ σῖτον enim

Commen. 2.

de cibo

de ciborum reliquijs & alui recrementis ab Hippocr. efferri alibi ſcribimus, ubi & huiuſce locutionis plura alia habebis exempla.

¶ Πρὸς ἀνάγκην.] Πρὸς ἀνάγκην dicit Hipp. de reſiccata aluo, quæ nil niſi coactè & medici ope reddit, τουτέστι μετὰ τοῦ πραγματεύεσθαί τι τὸν ἰατρὸν ἢ διὰ κλυστῆρος, ἢ διὰ βαλάνου. τὸ γὰρ πρὸς ἀνάγκην τοιοῦτόν τι σημαίνει, ut ſcribit Gal. in Prorrh. Sic κοιλίην πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσαν, ſæpe uocat Hipp. in Prorrh. aluũ ſtudia & induſtria noſtra humentem. Eſt enim τὸ πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλᾶν, ὅπερ ἔν τισι διαχωρεῖν εἴωθε λέγειν. Commen. 2.

¶ Αἱ δ' ἀρχαί.] Secutus hîc ſum antiquũ noſtrũ codicẽ qui ita legit, αἱ δ' ἀρχαὶ τῆς ἐνάτης, ὀδύνης τοῦ ὠτὸς τέλος. Quã lectionẽ ſequutus eſt etiã Caluus.

¶ Καὶ οὗτος ἐμπεδοτίμου.] Mirum eſt quódnã hîc impedimentum intelligat Caluus, niſi ſi ἐμποδιστικὸς ξυγκαύσιος legit, nullo profectò ſenſu. Cornarius de ſudore capit. Ego uerò uetuſtiſſimi noſtri codicis fide fretus, ὠτὸς lego, & ardorẽ illum pertinacẽ retinentemq; ad aurẽ & latus refero.

¶ Ανω ἅμα ὠτί.] Id totum perturbauit Caluus.

¶ Επειτα ἐπίπονα.] Πτύαλα ἀνθηρὰ quænã ſint diximus in Com. ſect. 2. Quòd uerò ἐπίπονα uocat Hippoc. etſi de ſputis efferri in tota ſua πραγματείᾳ rarum eſt, nullam tamen habet difficilem notionem. Certum eſt enim, ἐπίπονα πτύαλα

dici, quæ difficulter & laboriosè educuntur. ἐπιπόνως nanq; de his quæ implacidè & intoleranter affligunt dicitur. Hippoc. lib. 1. Epid. ἐπιπόνως ταῦτα τοῖσι πλείστοισι, significans τὰ συμπτώματα τοῖς πλείστοις τῶν καμνόντων ἐπιπόνως συμβῆναι, τουτέστιν οὐκ εὐφόρως, οὐδ᾽ ὥστε ῥᾳδίως ἀνέχεσθαι περιόντας ὀρθοστάδην, ἀλλὰ τοὺς πλείστους αὐτῶν γενέσθαι κλινήρεις, ut interpretatur Galenus. Non absimili ratione Hippocr. τὰ ἐπίπονα οὖρα dixit in Prorrhetico, τὰ μετὰ πόνου ἀποκρινόμενα καὶ λεγόμενα innuens ex Galeno, etsi istud plurimùm negotij interpretibus facessat, qui ἐπίπονα in πέπονα deformant.

¶ Ἡ ὀδύνη ἀπέστη.] Istud superioribus coniunxit Caluus: nos omnes codices sequuti, sequentibus addidimus.

¶ Οἴδημα ἀνίει.] Vetus quidam codex cum recētiori altero ἐνίει legit, quod secutus est Caluus. Nos nihil in receptißima lectione immutare uoluimus.

¶ Ὁπόσα ἀσήμως.] Alterum est σημειώσεως caput in tota iudiciorum doctrina celeberrimum, & ab ipso Medicinæ parente uarijs uerbis ornatum, nec uerò semel inculcatum, quòd magnum ad κρίσεως disciplinam pondus adderet. Infida igitur iudicatio censenda est, si morbus absq; signis concoctionis aut solutionis euanuit, quod παραλόγως

λόγως καὶ ἀσήμως ἀφανίζεσθαι ἢ κρύπτεσθαι uocat Hippocr. Sæpißimè enim damnat ea quæ præter rationem, nec ex morbi dignitate leuant, quæ παραλόγως ῥηΐζοντα uocat, ὅταν μήθ' ἱδρῶτος γενομένου, μήτ' ἐμέτου, μήτε διαχωρήσεως, ἀλλὰ μηδὲ ἀποστήματος κρισίμου, λυθῆναι συμβῇ τὴν νόσον, ut interpretatur Galen. in Prorrh. & aphorismis. Iudicationem igitur fidam & stabilem ἄνευ λυτηρίων σημείων statuere non est, alioqui suspectas recidiuas faciet, ut initio τῶν περὶ κρισίμων ἡμερῶν scribit Gal. τῶν νοσημάτων αἱ λύσεις, ὅσαι μὴ κατὰ βραχὺ μαρανθέντων, ἀλλ' ἐξαίφνης παυσαμένων γίνονται, δέονται πάντως ἵνα ὦσι πισταὶ, δαψιλοῦς τινος ἐκκρίσεως, ἢ ἀποστάσεως οὐκ ἀφανοῦς, ὡς ὅσα γε χωρὶς τούτων ἐρραστώνησαν ὑποτροπιάζειν φιλεῖ. Idemq; rursus, χρὴ τοίνυν εἰ μέλλοι βεβαίως παύεσθαι, μέγα τι καὶ ἰσχυρὸν νόσημα, προηγεῖσθαι τῆς λύσεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς Ἱπποκράτους ὀνομαζόμενα λυτήρια σημεῖα. τοῦτο μὲν ἱδρῶτας χρηστοὺς δι' ὅλου τοῦ σώματος γενομένους, ἢ οὔρων πλῆθος, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἐμέτων. τοῦτο δ' αἱμοῤῥαγίαν ἐκ ῥινῶν, ἢ τινὰ ἄλλην αἵματος κένωσιν, οἷον ἐξ αἱμοῤῥοΐδων, ἢ ὑστερῶν. τοῦτο δὲ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῖς ὠσὶν ἀδένας, ἢ εἰς ἄλλο τι τῶν ἀκύρων μορίων, ἢ ἄρθρων ἀπόσκημμα. ὅσοις δὲ μηδενὸς τῶν τοιούτων σημείων ἐπιφανέντος ἔδοξε πεπαῦσθαι τὸ νόσημα, περὶ τούτων ὁ πάντα θαυμαστὸς Ἱπποκράτης, νῦν μὲν καθόλου λόγῳ. τόνδε τὸν τρόπον ἀπεφήνατο. τὰ ἀσήμως ῥαστωνήσαντα φιλυπό

Comment. 2. & aph. 27. libro 1.

στρόφα, κατὰ μέρος δὲ διά τε τῶν ἀφορισμῶν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦ προγνωστικοῦ γράμματος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τῶν ἐπιδημιῶν ἐδίδαξε. Hæc igitur Galeni uerba locum totum explicant, uiamq; ad Hippocratis adyta muniunt. Sit igitur hæc prima uelut lemniscata palma, dum ipsius parentis arculas & pigmenta in sui notitiam consumimus. Libet enim per se satis confirmatum locum & sua authoritate celebrem parenti uelut postliminio restituere, atq; uelut fugitiuum mancipium redhibere, dum omnes Hippocraticæ locutionis uindemiolas eò reseruatas cōferemus, ut abortiuū fœtum agnoscat. Ex eodem igitur fonte manant, quæ ab Hippocrate in Prorrhetico scribuntur, τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστωνήσαντα θάνατον σημαίνει. Et τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμωλυνθέντα, φλαῦρα. Et δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι κακόν. Idem quoq;, πλευροῦ ἄλγημα ἐπὶ πτύσεσι χολώδεσιν ἀλόγως ἀφανισθὲν, ἐξίστανται. In Coacis quoq;, τὰ ἀλγήματα ἀφανιζόμενα χωρὶς προφάσιος ὀλέθρια. Rursusq;, τὰ ἐν πονηροῖσι σημείοισι κουφίζοντα καὶ τὰ ἐν χρηστοῖσι μὴ ἐνδιδόντα δύσκολα. In Aphorismis uerò, τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν, οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως. Idem uerò Medicinæ parens in fine huius sectionis scribit, τὰ οἰδήματα παραλόγως ῥηΐζοντα, κίβδηλον. Et rursus, κακοηθέστερα τὰ ἀφανιζόμενα ἐξαίφνης. In Prognosti-

Prognostico itidem, ὁκόσοισιν οἱ πυρετοὶ παύονται, μήτε σημείων γινομένων λυτηρίων, μήτε ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοισιν, ὑποστροφὴν προσδέχεσθαι χρὴ τουτέοισιν. Galen. etiam suo more locum apertißimè explicat, inquiens, ὅταν μηδέτερον ὧν εἶπε γένηται, τότε χρὴ προσδέχεσθαι τὴν ὑποστροφὴν, οὐχ ὅταν τὸ ἕτερον μὲν αὐτῶν γένηται, τὸ δ᾽ ἕτερον μή. τὰ γὰρ ἀλόγως ῥαστωνήσαντα φιλυπόστροφα, κἂν ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοις γένηται τοῦτο. δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα ἀλόγως ῥαστωνῆσαι λέγοιτ᾽ ἂν, ὅσα μήτε μετὰ σημείων λυτηρίων, μήτ᾽ ἐν κρισίμοις ἡμέραις ἔδοξε πεπαῦσθαι. Idem etiam in Prorrhetico, τὸν καθόλου λόγον celebrat, καθ᾽ ὃν πάντα τὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα, πρῶτον μὲν ἄπιστα φησὶν ὑπάρχειν, εἶτα καὶ κινδυνώδη πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα τὰ κινδυνώδη συμπτώματα. Comment. 2. Idē quoq; in Hermocratis historia lib. 3. Epid. eam quæ præter rationem & nullo ex merito fit, morborū alleuationē suspectā habet, nō minus quàm si in maximis morbis febris præter opinionē desinat, aut nescio quò repentè auolet. Scribit enim, τὸ γὰρ ἅμα πυρετῷ διακαεῖ, καὶ χυμὸν ἔχοντι δηλονότι δακνώδη καὶ δριμὺν, ἐξαίφνης. σύμπτωμα σχεῖν ὑγροῖς καὶ ψυχροῖς καὶ ἀδήκτοις ἑπόμενον χυμοῖς, ἐνδεικτικόν ἐστιν οὐ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν ἔμπροσθεν διάθεσιν, οὐδενός γε κρισίμου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ νεκροῦσθαί τε καὶ σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. εἴρηται μὲν οὖν ἐπὶ πλέον περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν

κεφαλαίοις ἅπαξ ἀρκείτω λελέχθαι περὶ τῶν ἀλόγως ἐπὶ χαλεποῖς νοσήμασιν ἀπυρέτων γινομένων. ὅσῳ γὰρ ἂν ὀλεθριωτέρων προηγησαμένων σημείων ἀμείνον ἔχειν δόξωσι, τοσούτῳ τὴν νόσον ὀλεθριωτέραν ἔχουσιν. Plurimis uerò alijs locis in tota crisium disciplina infidas & malè decernentes iudicationes damnat Galen. quæ quia cuiuis in his uel mediocriter uersato prompta sunt, lubens omitto, & ad

Ἀφανίζεσθαι.

Hippocr. dictionem reuertor. ἀφανίζεσθαι igitur de his quæ disparent & euanescunt dicitur, quod dum temerè in morborum solutionibus & iudicationis disciplina accidit, damno est, tuncq́; ἐξαίφνης, παραλόγως, ἀλόγως, ἄνευ προφάσιος, μὴ κατὰ λόγον, ἀκρίτως, ἀσήμως, aut aliud quid tale addit, quod est χωρὶς σημείων ἤτοι ἐκκρίσεως ἢ πέψεως, ut

Commen.2.

scribit Galenus in Prorrhetico. ἀφανίζεσθαι etiam de tumoribus præter naturam subsidentibus aut disparentibus effert Hippocrates in Prognostico & libro tertio Epidemiorum, quemadmodum & de parotidibus euanescentibus λαπάσσεσθαι di-

Initio Sect.4.

xit lib.6. Epidem. τουτέστι προστέλλεσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι. πολλάκις γὰρ μεμαθήκαμεν τὸ ἔθος αὐτοῦ τὴν κατὰ τὸ λαπάσσεσθαι φωνὴν, ἐπὶ πάντα τὰ ὁπωσοῦν προστελλόμενα φέροντος, ἐπειδὴ κενώτερα γίνεται. Quemadmodum in Prognost. de uentris tumore in hydrope subsidente λαπάττειν dixit, ἀντὶ τοῦ κενοῦν καὶ προστέλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα. τὸ δὲ

ἀφανι-

ἀφανισθῆναι τινὰ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων εἰπεῖν (ut inquit Gal.) οὐ ταυτὸν σημαίνει τῷ παύσασθαι φάναι. ἐγγυικώτερον μὲν γάρ τι δηλοῖ τὸ παύσασθαι, τὸ δὲ ἀφανισθῆναι, τὸ διὰ ταχέως παύσασθαι καὶ οἷον ἐξαίφνης ἐστὶ δηλωτικόν. Ex quibus omnibus satis apparet hæc Hippocrati esse familiaria, quibus solutionem significat, ἀφανίζεσθαι, κουφίζεσθαι, ῥηΐζεσθαι, λαπάσσεσθαι, μαλκύνεσθαι, ῥαστωνῆσαι, λειωθῆναι, λυθῆναι. Vnde & κουφισμὸς Erasistrato dicitur lib. 2. περὶ πυρετῶν. Quæ, ut ex media Hipp. doctrina sumpta sunt, ita cæteris iuncta, affectionem euariant & mutant. De quibus etsi in nostra Œconomia abundè satis tibi factum cupimus, in tam uetusti tamen authoris consensu firmando, nihil quod ad huius loci sensum faceret, passus sum requiri. In his enim primæ notæ authoribus (Hippocratē & Aristotelē intelligo) cùm propter reconditam uetustatem, tum uerò non raram obscuritatem, uerba præcipuo quodam modo obseruari consulo, ubi præsertim, dum de rerum & uerborum significatione quæstio est. plurima exempla delectant, ut neque nos quidem unquam multæ in his lectionis pœnituerit.

Comment. 2. in Prog.

HIPPO-

HIPPOCR.

Οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ κακόν, πλὴν τῶν
ἐφημέρων, καὶ οἱ ἐπὶ πυρετοῖσι βου-
βῶνες, κακίονες, ἐν τοῖσιν ὀξέσιν ἐξ ἀρχῆς
παρακμάσαντες. τὰ πνεύματα ὑποχον
δρίοισιν ἔπαρσις μαλθακὴ, καὶ ἔντασιν
οὐδετέρην. ἐπ' αὐτῶν ἄνω στρογγύλον, ἐν τοῖ
σι δεξιοῖσι οἷον περιφέρεια, ἀποπυητική.
ἄλλο μακρότερον ἐπὶ πλέον. ἄλλο κεχυμένον,
ἄλλο κάτω ῥέπον, καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ξύντα-
σις μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. ἐν πάσῃ τῇ ἄνω ἴξει,
ἢν ἐπανάληται καὶ ἐπίληπται τὸ περιφερὲς,
ἢν μὲν πνεῦμα ᾖ, ἀκρίτως λεπτύνεται θέρ
μῃ. ἢν δὲ ὑπὸ διαφύγῃ, ἐς ἐμπύησιν ὁρμᾷ.
πυκνὰ πνεύματα, σμικρὰ μεγάλα, ἀραιὰ,
ἔξεισιν, ἔξω μέγα, ἔσω σμικρόν. τὸ μὲν ἐκ-
τεῖνον, τὸ δὲ κατεπεῖγον. διπλῆ ἔσω ἐπα-
νάκλησις, οἷον ἐπεισπνέουσιν ἐν θερμῷ ψυ
χρόν. ἰητήριον συνεχέων χασμέων, μακρό-
πνους. τοῖσιν ἀπό τοισι καὶ μόγις μικρόπνους.

INTERPRETATIO,

FEbres ex glandularum tumori-
bus ortæ, præter diarias, malæ.
Sed & glandularum tumores, qui
in febri-

in febribus acciðũt, deteriores ſunt, ſi in acutis ſtatim quidem remiſe=rint. Qui flatibus conflictatur cum molli præcordiorum tumore & neu triuslateris contenſione, ijs ſuper=nè in dextris rotundum quiddam ac ueluti circunferentia aliqua pu=re plena. Quod modò ualde ex=tenſum eſt, modò uerò diffuſum, interdum etiam deorſum uergit, & utrinque ad umbilicum conten=ſionem facit. Si flatus in ea quæ ſur ſum fit in directum, latione in ro=tundum quiddam concludatur, & uelut comprehendatur, abſque iu=dicatione calore attenuatur. Quòd ſi illud effugerit, ad ſuppurationem fertur. Spiratio frequens, parua, ma gna, rara: foras magna procedit, in=trò parua. Hæc quidem proten=ſa, illa uerò urgens. Duplicata in=trò reuocatio, qualis ſuperſpiran=tibus: Calida item & frigida. O=ſcitationes aſsiduas, longa ſpiratio
ſanat.

ſanat. Iis qui non bibunt, aut ne uix quidem, breuis ſpiratio plurimùm confert.

COMMENTARIVS,

1 ἐπὶ βουβῶσι πυρετοί.] *Aphoriſmus eſt 55. lib. 4. Glandularum tumores qui abſq; ulcere aut cauſa manifeſta fiunt, ualde ſuſpectos eſſe prius diximus, cùm humorum uitium & copiam, tum uerò uiſcerum inflammationẽ præſeferãt.* κακοήθεες γὰρ οὗτοι βουβῶνες (*ut ſcribit* Hipp. li. 6. Epid.) σημεῖον μὲν τὰ βλαστήματα ἐχόντων, ἀτὰρ καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ περὶ τὰ σπλάγχνα. *Quo in loco uidetur horũ capitũ quæ hîc ſubnotauit deſignationem quandam proponere. Febres igitur ex glandularum inflammatione ortæ, ſi cauſam habeant manifeſtam, aut ſi diariarum numero comprehendantur, parum ſuſpectæ ſunt, ut ſcribit Galenus. Quamuis effrenata noſtri temporis libido & ingluuies, bubones multos ex mala uictus ratione, in pueris præcipuè, inuehat, aut quos panos quidam, alij bubones uenereos uocant, non ſine febre, citra tamen periculi denunciationem, cùm ex bubonum curatione ſatis conſtet febris ablatio. Cæterùm* βουβῶνας ὀνομάζουσι τοὺς ἐξαρθέντας ἀδένας, *ut ſcribit* Galen. *Porrò recens quoddam exemplar,* κακοὶ *legit ex Aphoriſmis.*

Sectione 2.

Cap. 7. lib. 1. de diff. feb.

Lib. 13. meth.

Καὶ οἱ

¶ Καὶ οἱ ἐπὶ πυρετοῖσι βουβῶνες.] *Vt suspecti sunt bubones qui febres adferunt, ita profectò in febribus orti suspectam magis suam originem faciunt: fomitem enim habent uiscerum inflammationem & humorum magnā corruptelam, quales in pestilenti statu febribus malignis superueniunt. Atq; adeò facilè internam uiscerum habitudinem prædicunt, quorum sunt stolones & propagines, & (ut loquitur* Hippocrates) *βλαστήματα. In his quoq; febribus, quibus glandularum tumores superueniunt, morbi diuturnitatem suspectat* Hippoc. *in* Coacis, *ἐν πυρετοῖσι βουβὼν ἄλγημα, νοῦσον χρονίην σημαίνει, quòd uberrimum habeant malignorum humorum prouentum, præcipuum febrilis materiæ fomitem. Quo in uices succedente, & ad glandulas uelut ex interno penu demisso, facilis est de tota uitiosorum humorum mole æstimatio. Quòd si statim quidem & in febrilis incendij limine remiserint, tum uel maximè malo sunt, quòd affectas & propè accisas fatiscentis naturæ uires testentur, dum præcipuus animi locus esse debet, in sæuißimo ingruentis morbi & dolorum impetu.* Glandulæ *enim sunt uelut publica uiscerum totiusq; corporis sentina, in quam destinata est à benè habita natura horum eluuices, ideoq; uiscerum affectorum indicaturam præseferūt. Quæ profectò nos im-*

pulerunt. Vt illud ἐν τοῖσιν ὀξέσιν δὲ ἀρχῆς παρακμάσαντος, superioribus cõiungeremus cum maxima nostrorum codicum parte. Quod etiam fecerunt interpretes.

¶ Τὰ πνεύματα.] Hæc de flatibus esse intelligenda, quæ corpus peruadunt & quodammodo perreptant, satis indicant quæ sequuntur, dum in arctũ quoddam comprehensum flatum à calore tenuari aut in suppurationem uerti scribit. Ne quis uerò miretur τὰ πνεύματα Hippocrati de flatibus dici, fidem faciet, quod πνευματώδεις περὶ τῶν ἐμπεπνευματωμένων καὶ τῆς πεπνευματωμένης γαστρὸς dicuntur, Galen. lib. 3. περὶ δυσπν. quod & aliàs demonstrabimus. Istud uerò mirè perturbauit Caluus, dum superioribus iunxit.

¶ Οἷον περιφέρεια ἀποπνικτική.] Tres ex nostris codicibus, quorum duo propter summã antiquitatem & toties expertam fidem, magni sunt apud me ponderis, ἀποπνίξῃ legunt. Quæ lectio improbanda non est.

¶ Ἢν ἐπαναλῆται καὶ ἐπίληπται. Duo fidißima exemplaria ἐπαναλῆπται legunt, quam lectionem etiam cum Caluo secuti sumus. Quædam etiam ἐπαναλῶται, alia uerò ἐπαναλύται. Cornarius ἐπανακάληται legisse uidetur. Atq; haud scio an ἐπαναλῆται ad errabundam & uagantem flatus sursum lationem referri poßit. Pro ἐπίληπται duo exemplaria, quo-

plaria, quorum unum uetus, alterum recens, ἐπιλημπται habẽt. Vbi uerò τῇ ἄνω ἕξει, leg. Caluus ἕξει.

¶ Πυκνὰ πνεύματα. Nolo esse longior in re præsertim facili & trita. Locus hic totus respirationum complexiones referens, à Galeno explicatur libro tertio περὶ δυσπν. Neque uerò adeò sumus impudentes, ut præter Galeni interpretationem, nostram uelimus requiri. Atq; adeò noster hic uanus esset labor, ni Galeni desideraretur industria. Porrò etsi quæ hîc de respiratione scribuntur, specimen exhibent eorum quæ libro sexto Epidemiorum accuratius absoluuntur: illinc tamen eorum explicatio desumenda est quòd multa necessaria ab antiquis exscriptoribus (ut Galeni opinionem sequar) hîc omissa sint. Habes igitur absolutam respirationis doctrinam lib. 6. Epid. his uerbis. πνεύματα σμικρὰ, πυκνὰ μεγάλα, ἀραιὰ, σμικρὰ ἀραιὰ. πυκνὰ μεγάλα, ἔξω μεγάλα, ἔσω σμικρὰ, ἔσω μεγάλα, ἔξω σμικρὰ, τὸ μὲν ἐκτεῖνον τὸ δὲ κατεπεῖγον. διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, οἷον ἐπεισπνέουσιν, θερμὸν, ψυχρόν. Quæ omnia etsi ex his primis lineis ducta & absoluta uidentur, est aliquid tamen quod in his requiratur, ut ex Gal. sententia aliquãdo dicturi sumus. Mihi uerò satis abũdè fecisse uideor si digitos (quod dicitur) ad fontes intẽdero, ex quibus facilẽ eorũ omniũ quæ hîc scribuntur notionẽ hauries, ne necesse sit

Sectione 2.

Sectione 2.

reſpirationum inter ſe affectiones recenſere, quæ multis uerbis iiſq; neceſſariis à Gal. enumerantur. Cæterò non ſatis eſſe uidetur, Galenum in teſtem huius loci uocaſſe, niſi literæ uarietatem indicaro. His enim uerbis adducit Galen. πνεῦμα σμικρὸν πυκνὸν, μέγα ἀραιὸν, σμικρὸν ἀραιὸν. *In quibus complexionum penuriam ſatis coniicere licet, etſi eodem in libro poſtea eadem quæ hîc ſcribuntur, referat,* πνεύματα πυκνὰ σμικρὰ, μεγάλα ἀραιά. *In quibus Hippocr. prima tantùm coniunctarum reſpirationum capita attingere uidetur, ut abſolutiori diſciplinæ uiam muniat. Quod etiam in Prognoſtico feciſſe, dum paucis uerbis totam reſpirationis* πραγματείαν *comprehendit, multis probat Galen. Eorum deniq; omnium quæ hîc ſcribuntur, expreſſam habes effigiem lib. 6. Epidem. utrobiq; tamen deploranda eſt Galeni diligentia, hîc quidem temporum iniuria, illic uerò ſcripti in hunc librum Epide. 2. cõmentarii ſecuritate. Nolim Calui meminiſſe, adeò uidetur celebratiſsimum à Galeno locũ parũ comprehendiſſe, ita hîc omnia perturbat. Nec uerò eum pro merito excipimus, quòd à doctiſsimis huius ſeculi luminibus miſerè uexatus dimiſſus ſit, quodq; piacularis iſta expiatio in iuſtum uolumen excreſcere poſsit, ſi quis dignè illius interpretationem excutiat.*

Turpe

Turpe est difficiles habere nugas,
Et stultus labor est ineptiarum.

Inquit ille. Atq; si quando illius præter nostrum institutum leuißima mentio incidit, ne quis illud obtrectet metuo:

—Nusquam deliciæ supiniores.

¶ Ἔξεισιν ἔξω μέγα.] *Respirationis differentias in expiratione & inspiratione (quæ illius partes sunt) complectitur. Hîc autem quodammodo diminutæ sunt, atq; ex lib. Epide. 6. restituendæ. Neq; enim ita ab Hippocr. scriptas esse existimare debemus, sed scriptorum incuria uitiatas.* ὥσπερ γὰρ τὸ μεταγράφειν τὰς παλαιὰς ῥήσεις προπετὲς, οὕτως καὶ φυλάττοντας ὡς γέγραπται. βραχείαις τε τισιν ἢ προσθέσεσιν, ἢ ὑπαλλάξεσιν, διαλύεσθαι τὰς ἀπορίας, ἀγαθῶν ἐστιν ἐξηγητῶν ἔργον. *Operæpretiũ est igitur, Galenum ipsum uerum parentis interpretem & emendatorem hac in re audire libro tertio* περὶ δυσπν. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἡ τετάρτη μόνη κατὰ τὸ πυκνὸν καὶ μέγα συζυγία παραλέλειπται κατὰ τὸ δεύτερον τῶν Ἐπιδημιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν, ἐν οἷς παραβάλλοι τὴν ἐκπνοὴν τῇ εἰσπνοῇ, καὶ τούτων ἡ δευτέρα, γέγραπται μὲν ἐν τῇ νυνὶ προχειρήσει, παραλέλειπται δ' ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, πρόχειρον συνιδεῖν. οὐκέτι γὰρ ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ πρόσκειται, τὸ, εἴσω μέγα, ἔξω μικρὸν, ἀλλὰ περὶ θατέρου μόνον ἄλλης τῆς δυσπνοίας δηλοῦται, καθ' ὃ μέγα μὲν

ἐκπνεῖται πνεῦμα, μικρὸν δὲ εἰσπνεῖται. πολλαχόθεν μὲν οὖν εὑρίσκειν ἔστι καὶ προσγεγραμμένον τοῦτο τὸ λεῖπον, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀξιοπιστοτάτοις τῶν ἀντιγράφων παραλέλειπται, καὶ οὐδὲν τοῦτό γε πρὸς τὸ παρὸν διαφέρει. πρόκειται γὰρ ἡμῖν τὴν τελεωτέραν ῥῆσιν ἐπισκοπεῖσθαι, τὴν νῦν γεγραμμένην. ὅτι μὲν οὖν ἐκ τῆς ἔσω τε καὶ ἔξω φορᾶς τοῦ πνεύματος, ἡ τῆς ὅλης ἀναπνοῆς ἐνέργεια σύνθετος ὑπάρχει, καὶ ὅτι τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς τῶν μορίων εἰσπνοή, τὸ δ' ἕτερον ἐκπνοὴ προσαγορεύεται, λέλεκται μὲν καὶ διὰ τοῦ πρώτου γράμματος εὐθὺς κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ κἂν εἰ μὴ πρὸς ἡμῶν εἴρηται, σχεδὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Neque uerò Hippocr. ipse in Coacis Prænotionibus horum typum referens, diminutas has inspirationis & expirationis affectiones extulit, cum spirationis θεωρίαν docens, scribit. καὶ τὸ μέγα ἔξω πνεόμενον, σμικρὸν δὲ εἴσω, καὶ τὸ μικρὸν ἔξω, μέγα δὲ εἴσω, κάκιστον δὴ καὶ πλησίον θανάτου.

¶ Τὸ μὲν ἐκτεῖνον.] Differentiæ sunt alterius partis respirationis, quæ secundum motionẽ spectari debent, in tarditate & uelocitate. Id indicat Gal. lib. 3. περὶ δυσπν. τὰς δ' ἐφεξῆς δύο διαφοράς, ἐν αἷς λέγεται, τὸ μὲν ἐκτεῖνον, τὸ δὲ κατεπεῖγον, τῶν μορίων τῆς ἀναπνοῆς θατέρου, νομιστέον ἰδίας ὑπάρχειν, ὃ δὴ κατὰ τὴν οὐσίαν εἶναι μάλιστα τῆς κινήσεως ἔφαμεν. ἐκτεῖνον μὲν γὰρ τὸ βραδύ, κατεπεῖγον δὲ τὸ ταχύ, βραδύτης δὲ καὶ ταχύτης ἁπάσης κινήσεως ἀχώριστα.

ριστα.

εισα. In Coacis etiam, καὶ τὸ ἐκτεῖνον καὶ κατεπεῖγον δὲ ἄμαυρον ſcribit Hippocr.

¶ Διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις.] Inæqualitatem reſpirationis conſtituunt hæ differentiæ, quæ profectò tam in expiratione quã inſpiratione ſpectari debet, ut meritò expirationẽ à ſcriptore utrobiq; omiſſam potius quàm ab Hippocr. cenſetur Galen. Niſi fortè ea breuitas ex philoſophorum ſchola prodierit, ut uno oppoſitionis membro poſito, alterum tacitum intelligi par ſit. In his enim tanti parentis arcanis conſideranda eſſe ſæpius eſt inculcandum, τὴν κοινὴν πάντων συνήθη βραχυλογίαν, καὶ τὴν Ἱπποκράτους αὐτοῦ μεγαλοφροσύνην. φαίνεται γὰρ δεινὸς πολλάκις ὁ ἀνὴρ ὤν, ὅσα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς ἐστὶ γνώριμα παραλέγων, ὡς ὑπὸ μηδενὸς τῶν γνησίως ἀσκούντων τὴν τέχνην, ἀγνοηθῆναι δυνάμενα, τὰ δὲ τοῖς τοιούτοις ἀγνοούμενα, πάντ' ἐπιμελῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς ἐξηγούμενος, ut Gale. uerbis utar. Nec uerò opus eſt aliena induſtria, ubi Galeni optimè nauatam operam adhibere poſſumus. Is igitur libro tam ſæpe adducto in mediũ, his de reſpirationis differentijs ita ſcribit, τὸ δ' ἐφεξῆς λεγόμενον, τὸ, διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις οἷον ἐπεισπνέουσιν, ἔστι μὲν δυσπνοίας ἀνωμάλου δηλωτικόν, ἐπιζητεῖ δὲ τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν ἐπὶ τῆς ἐκπνοῆς, ἣν ἐγὼ πέπεισμαι παραλελεῖφθαι πρὸς τοῦ μεταγραφόντων μᾶλλον, ἢ πρὸς Ἱπποκράτους αὐτοῦ, εἴγε δὴ φαίνεται

Libro tertio περὶ δύσπν.

μεμνημένος ἐν ἑτέροις συγγράμμασι καὶ τοῦ τοιούτου τῆς δυσπνοίας εἴδους, ὡς ἐπιδείξω σαφῶς ἐν τοῖς ἑξῆς. εἰ δὲ τῷ δοκεῖ πρὸς Ἱπποκράτους αὐτὸ παραλελεῖφθαι, οὗτος αἱρεῖται τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων. τὸ μὲν γὰρ μηδ᾽ ὅλως ἀνωμαλίας μνημονεῦσαι κατὰ μηδ᾽ ἕτερον τῶν τῆς ἀναπνοῆς μορίων, ἀλλὰ τελέως ἐπιλαθέσθαι τε καὶ παραλιπεῖν, ἦν μὲν οὐδὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἱπποκράτους ἐπιμέλειαν, ἀλλ᾽ ἐγὼ γ᾽ ἂν εἰ καὶ τὸ νῦν γεγραμμένον ἐπὶ τῆς εἰσπνοῆς οὐδ᾽ ὅλως ἐγέγραπτο, τοῦ γραφέως ἁμάρτημα ὑπάρχειν αὐτὸ μᾶλλον, ἢ Ἱπποκράτους εἰπεῖν ἐτόλμησα. λόγον δ᾽ ἂν οὖν εἶχεν οὕτω τινὰ, τοῖς τὰ χείρω νοοῦσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τῆς εἰσπνοῆς εἶδος ἐμήνυσε σαφῶς οὕτως, ὡς μὴ μόνον εἰπεῖν, διπλῆν εἴσω γίγνεσθαι τοῦ πνεύματος τὴν ἐπανάκλησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ οἷον ἐπεισπνέουσι προσθεῖναι, πῶς ἄν τις ἔθ᾽ ὑπολάβοι τῆς ἐπνοῆς αὐτὸν ἐπιλαθέσθαι. *Quam hîc uerò uocat duplicatam & elisam respirationem, non aliam esse quàm quæ offendens, intercisa, deficiens, reuocata, & uelut reuulsa, ab Hippocr. dicitur: scribit Galen. eodem libro, testimonia multa afferens, quæ hîc omittenda nõ sunt, cùm multùm ad rem faciant, quæ per se obscura est, tum uerò quòd in tam angusto & recondito Medicinæ parente nihil omittendum existimem, in quo ne aliquid quidem satis explicatum & apertum esse potest.* διάτι δ᾽ οὐδὲν ἔγραψαν ἐν τῷ προγνωστικῷ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσπνοίας, καίτοι γινώσκων αὐ-

σκων αὐτὴν οὐχ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπι-
δημιῶν μόνον, ἀλλὰ κἀν τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ, καὶ προ-
σέτι κἀν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς,
καὶ ἀλλαχόθεν πολλαχόθι τῶν συγγραμμάτων. ἐν μὲν
γὰρ τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ ἕκτῳ κατὰ τὴν προγεγραμμέ-
νην ῥῆσιν ἐμνημόνευσεν εἰπών, διπλῆ ἔσω ἐπανάκλη-
σις, οἷον ἐπεισπνέουσιν. καὶ προσέτι κατὰ μὲν τὸ δεύ- Prius Sect. 2.
τερον τῶν ἐπιδημιῶν, ἐν τῷ διηγεῖσθαι τὰ τῇ λυκίῃ
συμβάντα, πνεῦμα δὲ διπλασιάζετο, προσέγραψε. τοῦ-
το γὰρ οὐδὲν διαφέρει τοῦ, διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, οἷον
ἐπεισπνέουσιν. ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ, ἣν πνεῦμα ἐγκαταλεί- Sectione 2.
πηταί φησι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ταυτόν ἐστι τῷ κατὰ τῷ Libro 2.
περὶ διαίτης εἰρημένῳ, πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἀνω-
φορῇ. ὡς γὰρ εἰσπνέοντές τινες οὐχ ἅπαξ τοῦτο δρῶσιν,
ἀλλ' ἡσυχίᾳ διακόπτουσι τὴν ἐνέργειαν ὁμοίως τοῖς κλαυ-
θμυριζομένοις παιδίοις, οὕτω καὶ ἐκπνέοντες. ἀλλὰ κἀν
τοῖς μετὰ τὸν περὶ τῶν λουτρῶν λόγον, πνευμάτων προ-
τάσεις εἴρηκε, τὴν διακεκομμένην ἐνέργειαν ἐνδεικνύ-
μενος. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπὶ Φιλίσκου
τόνδε τὸν τρόπον ἔφη. τούτῳ πνεῦμα διατέλεος, ὥσπερ
ἀνακαλεομένῳ. ὁμοίως γὰρ τῷ, διπλῆ εἴσω ἐπανάκλη-
σις, εἴρηται κἀνταῦθα, τῷ ἀνακαλουμένῳ. πάλιν δ' ἐπὶ
τῆς Δρομεάδου γυναικός, πνεῦμα ἀραιόν, μέγα, αὐτίκα
ἀνεσπασμένον, ἔφη. καὶ γὰρ καὶ τοῦθ' ὡσαύτως εἴρηται.
ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς, καί τι ποτὲ σημαίνει τὸ τοιοῦτον
πνεῦμα, ἐκδιδάσκει γράφων ὧδε. ἐν τοῖσι πυρετοῖσι Aph.68.li.4.
τὸ πνεῦμα προσκόπτον κακόν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

Plura uerò alia huius rei exẽpla undiq; corrogabimus, dum Œconomiam Hippocratis contexemus, in qua totam Hippocraticæ dictionis rationem ſubducere conabimur. Porrò Galen. in aph. loci huius meminit & lib. de rat. uict. in morb. ac. ubi altera reſpirationis inæqualitas quæ expiratione perficitur, ab Hipp. celebratur. πνεῦμα uerò προσκόπτον καὶ προσπταῖον Celſus ſpiritũ eliſum uocat lib. 2. aph. lib. quarti, ſuo more uertens. Quorum faucibus in febre eliditur ſpiritus, inſtat his neruorum diſtentio. In Coacis etiam celebratur διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις ὁποῖον ἐπεισπνέουσιν.

Aph.68.li.4.
Commen.2.
Capite 7.

¶ Θερμὸν, ψυχρόν.] Vltima eſt reſpirationis oppoſitio, qua de multa habes in Prognoſtico & Coacis. Et uerò de his ultimis differentijs ſic Galenus lib. 3. περὶ δυσπν. ἐφεξῆς δὲ πρόσκειταί τις ἀντίθεσις ἄλλη δυσπνοιῶν ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου παντὸς, ὧδέ πως γεγραμμένη, θερμὸν, ψυχρόν. ἵνα δηλονότι κἀνταῦθα προσυπακούωμεν τὸ πνεῦμα καθάπερ γὰρ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πυκνὸν, καὶ ἀραιὸν, οὕτω καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐκπνεῖται τὸ πνεῦμα. καίτοι κἀνταῦθα παρακούοντες τινὲς, ἐξ ὧν αὐτοὶ μὴ συνίασιν, ἐπανορθοῦνται, καὶ μεταγράφειν τὴν λέξιν τολμῶσιν, οὐ ψυχρὸν καὶ θερμὸν, ὡς νῦν εἴρηται, γράφοντες, ἀλλὰ συνάπτοντες αὐτὰ τῷ προειρημένῳ, καὶ οὕτως ἀναγινώσκοντες, οἷον ἐπεισπνέουσι θερμῷ ψυχρόν. οὗτοι

μὲν οὖν

μὲν οὖν πρὸς τὸ μηδένα νοῦν ἔχουσαν ἐργάζεσθαι τὴν λέξιν, ὅτι μηδ᾽ ἀνεγνώκασιν τὰ τοῦ παλαιοῦ βιβλία, καταδῆλοι γίνονται. πάντως γὰρ ἂν ἐμέμνηντο τῶν ἐν ἑτέροις ἐπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων, περί τε θερμῆς καὶ ψυχρᾶς ἐκπνοῆς, ἅ τινα λόγον εἶχεν, ἢ ἐν ἐκείνοις αὐτὸν γράφειν, ἢ ἐνταῦθα παραλιπεῖν, οὐκ ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἐνόμιζεν ἐκ τῶν δυσπνοιῶν εἶναι τὴν θερμὴν καὶ ψυχρὰν ἐκπνοὴν, οὐ καλῶς ἐν ἑτέροις, ὡς δυσπνοιῶν ἐμνημόνευσεν. εἰ δ᾽ ὀρθῶς ἐν ἐκείνοις ἔπραξεν, οὐκ ὀρθῶς νῦν παρέλιπεν. ἀλλ᾽ οὐχ ὧδ᾽ ἔχει ταῦτα. καὶ γὰρ ἐνταῦθά τι καλῶς ἐν τῇ διαιρέσει τῶν δυσπνοιῶν περιέχονται, καὶ τί ποτ᾽ οὖν δηλοῦν πεφύκασιν ὀρθῶς ἐν ἑτέροις εἴρηται. Quæ Galeni uerba nostram satis lectionē approbant, quam ex 6. Epid. cōsentientibus nostris exēplaribus desumpsimus, eamq; quæ in omnibus impreßis est, reijcimus.

¶ Ικτήριον συνεχέων χασμέων.] Tēporis iniuria horū locorū explicationē absorbtā, restituit Galeni diligentia & aßiduitas. Adest enim uelut succenturiatus libro tertio περὶ δυσπν. & nobis tam abundè satisfacit, ut ne cuiusquam operam requiramus. Inquit igitur, λείποιτ᾽ ἂν ἔτι τὰς ὑπολοίπους δὲ ἁπάντων αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων ἐξηγήσασθαι ῥήσεις, ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ τοῦ δευτέρου τε καὶ ἕκτου τῶν ἐπιδημιῶν. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ τούτοις τοῖς βιβλίοις ἐφεξῆς τῇ πρώτῃ πασῶν εἰρημένῃ ῥήσει τῇ διδασκούσῃ τὰς διαφορὰς ἁπάσας τῆς δυσπνοίας ὧδέ πως γέγραπται.

ἰκτήριον συνεχέων χασμέων μακρόπνους. ἐν τοῖσιν ἀπότοισιν, καὶ μόγις πίνουσιν, βραχύπνους. ἐνταῦθα εἴτε τὸν ἄνθρωπον μακρόπνουν, εἴτε τὴν δύσπνοιαν αὐτὴν οὕτως ὠνόμασεν, ὅτι τὸ διὰ μακροῦ χρόνου γινόμενον, τουτέστι τὸ ἀραιὸν πνεῦμα, καὶ προσέτι τὸ πολὺ, δηλοῦται διὰ τῆς προσηγορίας ταύτης, ἐν τῷ δευτέρῳ δέδεικται λόγῳ, καθάπερ γε καὶ ὡς τὸ δι' ὀλίγου, τουτέστι τὸ πυκνὸν καὶ προσέτι τὸ μικρὸν, ἐκ τοῦ βραχύπνους. ἰκτήριον οὖν, ἤτοι σημεῖον ἢ αἴτιον, ἑκάτερον γὰρ ἔστι δέξασθαι, τῶν συνεχῶν χασμῶν, τὸ μέγα καὶ ἀραιὸν γίνεσθαι τὸ πνεῦμα. σημεῖον μὲν, ὡς εἰς τἀναντία τῆς διαθέσεως μεθισταμένης. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐναντίων ἐναντία τὰ ἰάματα. χασμῶνται γὰρ καὶ σκορδινῶνται συνεχῶς ἀτμώδους τινὸς καὶ παχέος πνεύματος ἐν τῷ μυώδει γένει κατειλημμένου, καθότι δέδεικται δι' ἑτέρων. εὐθὺς δ' οἷς τοῦτο συμβέβηκε, καὶ συνεχῶς ἐκπνέουσιν, ὡς ἂν ἐκκαθαιρομένου τε καὶ κενουμένου τοῦ τοιούτου πνεύματος ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς. εἰ δέ τις μηκέτι συνεχῶς, ἀλλ' ἤδη διὰ μακροῦ χρόνου τὰς ἐκπνοὰς ποιεῖται, δῆλον ὡς αἱ προϋπάρχουσαι διαθέσεις αὐτῷ πέπαυνται, καὶ σημεῖον οὕτως ἰκτήριον, ἡ μακρόπνοια τῆς χάσμης ἔσται. καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς αἰτίαν ἰωμένην τὴν μακρόπνοιαν τὰς χάσμας τὰς συνεχεῖς, ἀκούειν ἐγχωρεῖ. δοκεῖ μοι δὲ καὶ αὐτὸ μηκέτι δεῖσθαι μακροῦ λόγου. τὸ γὰρ ὡς πλεῖστον τὴν ἀναπνοὴν ἐπισχεῖν, ὅπερ ὀνομάζεται κατάληψις πνεύματος, ᾧ λόγῳ τοὺς λυγμοὺς ἰᾶται, τούτῳ καὶ τὰς χάσμας ἰάσεται, καὶ γὰρ οὖν καὶ ποιοῦσιν ἐπὶ τοῖς γυμνασίοις αὐτὸ σύμπαντες οἱ ἀθληταὶ, διώσα-

σθαι τῇ

θαι τῇ βίᾳ σπεύδοντες, ἅπαν ὅσον ἐν τοῖς κατὰ δέρμα λεπτοῖς πόροις, ἢ ὑγρῶν ἢ ἀτμῶν ἴσχεται. διὰ ταῦτα μὲν οὖν, ἡ μακρόπνοια τῶν συνεχῶν χασμῶν σημεῖον ἐστὶν, ἢ αἴτιον ἰατρικόν. Ex quibus cõijcere licet ſpiritus contentionem redintegrato uelut intus calore ac in ſeſe aucto, flatuum omnium ac humorum præter naturam copiam digerere. Eſt enim ipſe ſibi fomes & pabulum, atq; inde calidum concipit, cùm ab aëre externo uentilari non poſſit. Vnde procliuè eſt oſcitationes, pandiculationes, ſingultus (exundantem flatuum ſobolem) ab ipſa ſpiritus contentione ſanari, calido flatus diſſipante & diſcutiente. Quin & certum eſt τὴν τοῦ πνεύματος κατάληψιν febrim etiam magnam excitare, ut de ſeipſo refert Hieronymus. Promptè enim aërosa in nobis eſſentia ignem cõcipit. Porrò multis nominibus celebratus à Philoſophis πνεύματος κατάληψις, ut ab Ariſtotele & Aphrodiſienſi in Quæſtionibus naturalibus, & à Galen. lib. 5. de Symp. cauſis. Tuſsim enim eam quæ ab intemperie frigida fit, ſpiritus contentionem ſanare ſcribit, ob eam quæ à concepto intus calore fit partium ſpiritalium temperatam æquabilitatem. αἱ δὲ γε βίαιοι βῆχες, οὐ νικῶνται καταλήψει πνεύματος. ὁποῖον δέ τι πρᾶγμά ἐστιν κατάληψις τοῦ πνεύματος, ἤδη μοι πολλάκις ἐν ἄλλοις εἴρηται, καὶ οὐ μόνον γε τὸ παραυτίκα γίνεσθαι, κωλύονται τὸ κα-

ταλήψει

ταλήψει τοῦ πνεύματος, αἱ κατὰ δυσκρασίαν βῆχες,
ἀλλὰ καὶ θεραπεύονται πρὸς αὐτοῦ, ἐὰν μὴ πάνυ μεγά-
λαι τινὲς ὑπάρχωσιν. αὐξάνεται γὰρ ἡ ἐν τοῖς ἀνα-
πνευστικοῖς ὀργάνοις θερμασία διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῆς ἀνα-
πνοῆς, διεξέρχεταί τε τοὺς στενοὺς πόρους ἅπαντας, τὸ πνεῦ-
μα θλιβόμενον ὑπὸ τοῦ θώρακος βιαίως. ἀμφοτέρων δὲ
τούτων γινομένων, ὁμαλύνεται πάντα, καὶ εἰς ὁμοιότη-
τα κράσεως ἀφικνεῖται. Est porrò μακρόπνους ἤτοι μα-
In Exegesi. κρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακρά. ut scribit Galenus.

¶ Τοῖσιν ἀπότοισιν.] De hoc loco sic rursum
Gal. ἐν δ' αὖ τοῖσιν ἀπότοισι καὶ μόγις πίνουσιν, ἡ βρα-
χύπνοια. τοῦτο δ' οὐκ ἔτι σαφῶς, ἀλλ' ἤδη συμβολικώτερον
εἴρηται. πότερον γὰρ τοὺς φρενιτικοὺς ἡγητέον ὑπ' αὐτοῦ δη-
„ λοῦσθαι νῦν, ὅτι καὶ δι' ἄλλων εἶπεν. οἱ φρενιτικοὶ βραχυπό-
„ ται, ψόφου καταπτώμενοι, ῥομώδεες, μᾶλλον ἢ οἷς κατέψυ-
κται τὰ περὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ἀναπνεῖν
τε ἅμα διὰ μακροῦ, καὶ ψυχρὸν ἐκπνεῖν. εἰσαγομένη γὰρ ἐξ
ἀμφοῖν ἡ βραχύπνοια, σημεῖον ἱκτήριον. ἐπὶ δὲ τῶν κατεψυ-
γμένων, οὐ σημεῖον μόνον, ἀλλὰ καὶ αἴτιον, ὡς καὶ ἡ κατά-
ληψις τοῦ πνεύματος ἐκκενοῦν ἠδύνατο τὰ περιττὰ, καὶ
διὰ τοῦτο ταύτην ἐπὶ τῶν λυζόντων τε καὶ χασμωμένων
πολλὰ, καὶ σκορδινωμένων, καὶ συντόνως γεγυμνασμένων
παραλαμβανόμενον, οὕτως ἡ συνεχὴς ἀναπνοὴ, ῥιπίσαι
τε ἅμα καὶ ἐκθερμᾶναι τὰ κατεψυγμένα δυνήσεται. κα-
τὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, κἂν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν
συμβουλεύουσιν ἐπιτηδεύειν, ὀξυθυμίης ἐμποιέειν, καὶ
χροιῆς ἀναλήψιος εἵνεκα, καὶ ἐγχυμώσιος. ὡς καὶ τῆς
ὀξυθυμίας

ὀξυθυμίας ἐπεγείρειν τὴν ἔμφυτον θερμασίαν δυναμένης, ἀλλ' ὅτι γε πυκνοτέραν ἐργάζεται πάντως ἡ ὀξυθυμία τὴν ἀναπνοὴν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. παραληψόμεθα οὖν αὐτὴν ἐπὶ τῶν κατεψυγμένων τε καὶ ἀχροούντων καὶ ἰσχνῶν ἐκ διαλειμμάτων τέ τινων, καὶ προσηκόντων καιρῶν, οὐ γὰρ δὴ συνεχῶς γε οὕτως, ὡς ἄγαν βλάψαι τὴν δύναμιν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ γυμνάσια τὰ ῥωννύντα τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, οὐκ ἄμετρα ποιεῖσθαι κελεύομεν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τε καὶ μέτρῳ παραλαμβανόμενα, οὕτω καὶ βραχύπνοιαν, εἴτε κατα μόνας, εἴτε καὶ μετὰ τῆς ὀξυθυμίας ἐπιτηδεύομεν, οὐκ ἄνευ καιροῦ καὶ μέτρου παραληψόμεθα. Cæterùm quosnam perfrictos & κατεψυγμένους uocet, fusius illic explicat. In quibus βραχύπνοια, τουτέστιν ἡ διὰ βραχέος χρόνου κίνησις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὅπερ δὴ καὶ πυκνὸν πνεῦμα καλοῦμεν, αἴτιόν τε ἅμα καὶ σημεῖον ἰκτήριον ὑπάρχει. Porrò mendosos esse impressos omnes codices satis apparet, atq; ita esse legendum, ἐν τοῖσιν ἀπότοισι, καὶ μάγις πίνουσι βραχύπνους. fœdior est quoque unius recentioris codicis scriptio, qui μακρόπνους legit, ut æquius fuerit ne meminisse quidem.

HIPPOCR.

Κατ' ἴξιν. ἡ πλευρῶν σύντασις ὀδυνώδης, καὶ συντάσιες ὑποχονδρίων, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, ἐκ ῥινῶν ῥήξιες. τὰ ἐγκαταλιμ-

καταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν ὑποστροφώδεα. τὸ γοῦν πρῶτον σπληνῶν ἐπάρσιες, ἢν μὴ ἐς ἄρθρα τελευτήσῃ, αἱμορραγίη γίνεται. ὑποχονδρίου δεξιοῦ σύντασις, ἢν μὴ διεξοδεύσῃ οὖρα, αὕτη γὰρ ἡ κατάληψις ἀμφοῖν καὶ ὑποστροφαί. ἀποστάσιας οὖν ποιέεσθαι αὐτοῦ ἡγεύμενον. τὰς δὲ παρακλίνειν ἤδη γινομένας ἀποδέχεσθαι ἢν ἴωσιν ἤδη. καὶ ὁποῖα δεῖ. καὶ ὁπόσα. μὴ ξυνδρᾶν δέ. τὰς δ' ἀποτρέπειν, ἢν πάντη ἀσύμφοροι ἔωσι. μάλιστα δὲ ταύτας μελλούσας. εἰ δὲ μὴ, ἄρτι ἀρχομένας. αἱ τεταρταῖαι αἱμορραγίαι δύσκριτοι. οἱ διαλείποντες μίαν τῇ ἑτέρῃ ὑπορριγοῦσιν ἅμα κρίσει ἐς ἑβδόμην.

INTERPRETATIO,

SEcundum directionem laterum & præcordiorum cõtensiones laboriosæ, tum uerò lienis tumores & sanguinis è naribus eruptiones fieri debent. Quæ post iudicationẽ relinquũtur, recidiuas facere solent. Primûm igitur in lienũ tumoribus, nisi in articulos desinant, uel sanguinis è naribus eruptio, uel præcordij dextri

dextri contenſio fiet, niſi ſi urinæ irruperint, & uiam quodammodo ſibi fecerint. Sunt enim uelut utrorunque interceptio. Atq; ſic quidē meritò horum recidiuæ fient. Hæc igitur perpendentem, abſceſſus procurare conueniet, ſi non fiant: quoſdam uerò qui iam fiunt, declinare: quoſdam etiam qui quà & qualiter oportet prodierint, recipere. Qui uerò ne abundè quidem prodeunt coadiuuandi ſunt: quidam etiā qui prorſus ſunt incommodi, auertēdi, atq; eò maximè ſi nullam adhuc ſui ſignificationem edidêre, ſed in futuro ſunt, alioqui uerò cùm adhuc rude habuerint initium. Sanguinis è naribus eruptiones, quæ quarto die fiunt, difficilem faciunt iudicationem. Febres quæ uno die intermiſſionem, altero uerò perfrictionem habent, iudicium ad ſeptimum circuitum ſuſtentant.

COMMENTARIVS,

Κατ᾽ ἶξιν.] Eſt receptiſsimum in tota criſeôn θεωρίᾳ hæmorrhagiã naturæ directionem affectui ſitum ſpectare debere: alioqui quæ oppoſito modo fit, damno ſemper fuit. Vnde τὰ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέοντα damnat in Prorrhetico Hippocrates. Hîc uerò laterum & præcordiorum contenſiones & inflãmationes, tum etiam lienis tumores proponit ad naturæ ductũ conſiderandum, quibus ualde familiaris eſt ſolutio per ſanguinis è naribus fluxionem. Porrò ut hic totus locus ualde eſt per ſe celebris, ita etiam repetitur lib. Epid. 6. Sectione 2.

¶ Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα.] Nolo affectare diligentiam in re ſuperuacanea & admodum trita. Aphoriſmus eſt duodecimus lib. 2. qui repetitur lib. 4. & 6 Epidemiorum, iiſdem omnino uerbis. Sectione 2. Idem quoq; ſignificauit prius in fine ſectionis primæ cùm ſcripſit, οἷσιν ἐγκαταλείπεται βεβαιόταται ὑποστροφαὶ καὶ τάχισται. Quod etiam ſcriptum eſt ſect. 3. lib. 6 Epidemiorum. Sunt uerò τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα τὰ τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, λείψανα. & τὸ ἐγκαταλείπεσθαι effert Hippocrates de his quæ infra modum & ex parte uacuantur. Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα. τὸ μὲν ἐγκαταλείπεσθαι τὰ μὴ τελέως, ἀλλ᾽ ἐκ μέρους κενούμενα δηλοῦντος, ut inquit Galenus. Eodem propè ſignificato dixit Hippocr. lib. 6 Epid. Sectione 2. καὶ

ἣν μὲν

τῶ μὲν ῥυέντων ἐγκαταλείπεται ἕτοιμον. διττῶς γὰρ ἀκούομεν τοῦ ἐγκαταλείπεσθαι (inquit Galenus) καθ' ἕνα μὲν τρόπον, ἐπὶ τοῦ νοσοποιοῦντος χυμοῦ, καθ' ἕτερον δὲ ἐπὶ τῆς νοσώδους διαθέσεως. Sed hæc conuenientiorem suo loco sortientur tractationem in nostra Œconomia, quam in tuum usum urgemus quantum possumus. Hunc locum Galeni doctrina maximè commendatum, mirè conturbauit Caluus, cùm superioribus iunxit.

¶ Τὸ γοῦν πρῶτον.] Lienum tumores & hypochondriorum contensiones quæ uiscerum inflammationes fouent, hæmorrhagiæ crebrò soluunt, nisi si materiæ decubitus aliò prorumpat. Celebris uerò est in toto opere medico, ex liene in iecur humoris transumptio, & contrà. Quod satis significat apud Hippocratem, αἱ διαδέξιες τῶν ὑποχονδρίων ἐξ οἵων ἐς οἷα ἀλλοιοῦσι, καὶ τῶν σπλάγχνων τῶν φλεγμονῶν οἷα λύονται, ἐκ τ' ἐξ ἥπατος σπλῆνι, καὶ τἀναντία καὶ ὅσα τοιαῦτα. In quorum genere animaduertendum est, ἐπικινδύνους μὲν εἶναι τὰς εἰς ἧπαρ ἐκ σπληνός, ἀκινδύνους δὲ καὶ πρὸς ἀγαθοῦ μᾶλλον, ὅσαι διαδοχαὶ νοσημάτων ἀφ' ἥπατος εἰς σπλῆνα γίνονται, ut scribit Galenus libro sexto Epidemiorum. Hic uerò locus integer ex libro sexto Epidemiorum sumendus & reponendus est. Illic enim ἢ αἱμοῤῥαγίη γίνεται ἢ ὑποχονδρίη δεξιοῦ ξύντασις legitur. Commen. 2.

¶ Ην μὴ διεξοδεύσῃ ἔρα.] Vrina copiosa, uiscerum redundantiam intercipit: quæ si non copiosè fluat, reuersionis morborum causa est. Atq; id est quod per hæc uerba intelligit. αὕτη γὰρ ἡ κατάληψις ἀμφοῖν. Est enim uesica, uelut corporis sentina publica, quæ uiscera ipsa eluit. Certum est enim lienem ipsum, etsi sæpius per aluum expurgatur, per urinas tamen quandoq; defæcari, ut in urinis nigricantibus, quæ splenis morbos soluunt, uidere est. Sic igitur κατάληψις τῶν χυμῶν διὰ τῶν ἀγγείων κενουμένων ἀπόληψιν significare hic mihi uidetur, quemadmodum κατάληψιν ὄρων aut ἀπόληψιν sæpe dicit Hippoc. Quòd si ad uiscerum inter se consensionem referas, affectus interceptionem & humorum receptam exundantiam κατάληψιν etiam intelliges, quæ meritò recidiuas faciet. Cæterò hic locus lib. 6. Epidem. aliter legitur. ἢν μὴ διοδεύσῃ ὄρα. αὐτὴ γὰρ ἡ ἐγκατάληψις ἀμφοτέρων, αἱ ὑποστροφαὶ τουτέων εἰκότως. Est & διέξοδος τοῦ πνεύματος celebrata Hippocr. lib. περὶ φυσῶν. Caluus hic utrunq; deiectionum genus addidit.

¶ Αποστάσιας.] Procurandorum abscessuum rationes edocet, ubi de his quæ ex abscessuum genere in morbis remanent, egit. Atq; adeò ex abscessuum disciplina hæc animaduertẽda erant post ea quæ Sectione prima dicta sunt. Hic uerò locus

locus ex lib. 6. Epid. sic corrigendus uenit, neutrobiq; enim est integer. ἀποστάσιας οὖν ποιέεσθαι αὐτὸν ἡγεύμενον, μὴ γινομένας, τὰς δ' ἐκκλίνειν ἤδη γινομένας. τὰς δὲ ἀποδέχεσθαι ἢν ἴωσιν, οἵας δεῖ, καὶ ᾗ δεῖ. ὁκόσαι δὲ μὴ σφόδρα, ξυνδρᾷν. *Quam sententiam fœlißimè disiunxit Caluus, & longè infelicius interpretatus est, cùm huius principium superiori sententiæ cõiunxit. Illud uerò* παρακλίνειν, *quo sensu accipit? Quid enim per* [datura in cubile] *intelligat, nõ uideo. Duo ex nostris codicibus, antiquus unus, alter recentior, pro* ἀφχομένας, ὀρχομένας *legũt. Quam lectionem secuti sunt interpretes.*

¶ Αἱ τεταρταῖαι αἱ αἱμοῤῥαγίαι.] *Signorũ quæ ut solutionem morborum adferunt, ita & causæ rationem habẽt, quarto die suspecta esse significatio debet, ut prius diximus,* τὰ γὰρ κρίνοντα οὐκ αὐτίκα ἐπιφαίνεσθαι. *Morborum enim initijs cruda adhuc omnia solutionem nullam, spem uerò aliquã præseferre possunt. Hinc profectò sanguinis eruptiones quæ quarto die fiũt, suspectæ esse debẽt, cùm quartus* ἐπίδηλος *sit, ac uix criticus,* τὰ δὲ ὀξέα κρίνεται αἵματος ἐκ ῥινῶν ῥυέντος, ἐν κρισίμῳ, *ut scribit in Coacis. Etsi uerò hanc sententiam repetit 6 Epid. sæpe tamẽ in tota sua doctrina inculcat. In Coacis scribit,* ἐν καύσῳ ῥύσις ἐκ μυκτήρων τεταρταίῳ κακὸν, ἢν μή τι ἄλλο ξυμπέσῃ, πεμ-

πλαίῳ δὲ ἧσσον κινδυνῶδες. Et rursus ἑβδομαίοισιν δὲ ἐναταίοισιν, ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταίοισιν ῥύσιες ἐκ ῥινέων λύουσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τοὺς πυρετούς. In Prorrh. etiā et Coacis, τεταρταίοισιν αἱ τοιαῦται αἱμοῤῥαγίαι κωματώδεες. De στάξει aut ἀποστάξει quomodo quarto die suspecta sit, prius diximus, et aliâs agit Hipp.

¶ Οἱ διαλείποντες.] Istud de tertianis febribus intelligendum esse, quæ ad septimum circuitum soluuntur, indicat aphoris. 59. lib. 4. Quem repetit in Coacis, τριταῖος ἀκριβὴς ἐν πέντε ἢ ἐν ἑπτὰ περιόδοισιν ἢ τὸ μακρότατον ἐν ἐννέα, κρίνεται. Tertianas uerò sæpius solutionem ad septimum non sustentare, sed ad quintum circuitum iudicari in dies experimur, etsi nothis plurimùm abundamus, ut ne ad breuem & expeditam solutionem exquisitæ requirendæ sint. Quo fit ut hæc sententia, quæ lib. 6 Epid. repetitur, integrum magis habeat sensum, dum ἐκ τῶν πέντε, εἰς τὰ ἑπτὰ legit.

HIPPOCR.

ΣΚόπῳ ἐκ κορυζωδέων χολωδέων, ἐκ φάρυγγος φλεγμονῆς, φλαύρως διαιτηθέντι, ἡ κοιλίη ἀπελήφθη, καὶ πυρετὸς συνεχὴς ἐγένετο. καὶ γλῶσσα ἐπανθὴς, καὶ ἄγρυπνος. ἦτρου ἔντασις ἰσχυρῶς ὁμαλῶς καὶ τὸ σμικρὸν ἐν τῷ κάτω ἐν τοῖσι δεξιοῖ-

σι. πνεύ-

σι πνεῦμα ὑπόπυκνον, ὑποχόνδρια ἤλγει, καὶ ἀναπνέων καὶ στρεφόμενος. ἄνευ δὲ βηχὸς ἀνεχρέμπτετο. ὑπὸ παχέος πέπλου δεθεῖσα, ἀλλὰ τοῦ ὑποχονδρίου μὲν ἀπῶσεν. ἐπεραιώθη δὲ οὐδέν. τῇ δὲ ὑστεραίῃ βάλανοι δύο προστεθεῖσαι οὐκ ἐφάνησαν. οὖρον δὲ παχὺ καὶ θολερόν, λείη καὶ ὁμαλή. καὶ ἔστη κοιλίη ἐν θολερότητι, ἥτε γαστὴρ μαλακωτέρη ἦν, ὁ σπλὴν ἐπηρμένος, καὶ κατάῤῥοπος ἐγένετο. ποτῷ ἐχρῆτο ὀξυγλυκεῖ. δεκάτῃ, αἷμα δὲ ἀριστεροῦ ὑδαρὲς ὀλίγον ἦλθεν. οὐ πάνυ δέ τι ἄῤῥωστος αὐτὸ τοῦτο. καὶ οὖρον ὑπόστασιν ἔχον. ἐν δὲ τῇ ὑποστάσει, ὑπόλευκόν τι προσεχόμενον πρὸς τοῦ ἀγγείου λεπτόν. οὔτε οἷον γονοειδές, οὔτε ἀνόμοιον, ἐῤῥύη τοῦτο βραχύ, τῇ δὲ ὑστεραίῃ κριθείς, ἀπύρετος, καὶ ὑπῆλθεν ὑπόγλισχρον τῇ ἑνδεκάτῃ. τὸ δέ τι περὶ οὔρων χολώδεων. οὔρου δὲ κάθαρσις πολλή, καὶ πλήθει καὶ ὑποστάσει. καὶ πρὶν μὲν οἰνοποτέειν ἤρξατο, μικροῦ λάπῃ ὁμοίη. διῆλθε δὲ τῇ ἑνδεκάτῃ ὡς ὀλίγον ἐόντων. γλίσχρα δὲ καὶ κοπρώδεα θολερά. τὸ τοιοῦτον εὐκρισίμως ὅτι καὶ τὸ Ἀντιγένεος ἐν Περίνθῳ, τὰ περὶ τὰς γλώσσας αἰρόμενα συ-

στρέμματα καὶ ταπεινὰ ἐόντα λιθίδια. καὶ τὰ τρισὶ ποδαγρικοῖσι. τὰ ἀθηνέα παρ' ἄρθρα ἐκείνων δεῖ, καὶ γὰρ ἡ ὀστέων φύσις καὶ τοῦ σκληρύνεσθαι τοῦτο αἴτιον καὶ τοῦ συντείνεσθαι.

INTERPRETATIO,

SCopo post mucoſorum & bilioſorum exitum & faucium inflãmationẽ, ex improba uictus ratione aluus reſtitit, & febris continua prehendit, lingua erat florulenta, & inſomnia conflictabatur. Partium quæ ad pubem ſunt, ualida contenſio & æqualis, paulatim ad imum dextræ partis uergens. Reſpiratio erat ſubfrequens cum præcordiorũ dolore inter reſpirandum, & cùm loco dimoueretur, aut ſeſe conuerteret, abſq; tuſsi ſubcraſſa excreabat. Peplos exhibita præcordiũ quidem alleuauit, nihil autem tranſmiſit. Poſtridie glandes duæ immiſſæ, nullo modo apparuêre. Vrina craſſa erat & turbulenta, ſubſidentia uerò æqua

rò æquabilis & læuis. Aluus etsi turbata erat, restitit tamẽ, uenterq́ꝫ contrectatu aliquãto mollior erat. Lien intumescebat & subleuabatur, suoque momento deorsum librabatur. In potu erat acetum mulsum. Decima sanguis ex nare sinistra aquosus & paucus prodijt, quod ægro non magnum adiumentum attulit. Vrina subsidentiã habebat, in qua subalbidum quiddam inerat tenue, matulæ adhærens, quod neq́ꝫ erat genituræ, omnino simile, neq́ꝫ uerò dissimile. Effluxerat autẽ breui interuallo. Postridie, ex iudicatione à febre omnino liber. Vndecima uerò, uiscidum aliquãtulum subijt. Cum profluuio autem biliosum quid effluxit. Multæ urinæ perpurgatio cũ copia, tum etiam subsidentia, quæ ante uini usum tenui pituitæ ferè erat similis. Vndecima prodierunt alui fæces, paucæ quidem, uiscosæ tamen & conturbatæ. Quod an iudi-

cationem haberet, non ſecus ac Antigeni in Perintho decidit, dubitari poterat. Podagricis humorum coitus & tubercula dura in lingua ſubleuantur, & humiles calculi concreſcunt, imbecillitateſq; illis circa articulos fiunt. Oſsium enim natura quòd indurentur aut contendantur in cauſa eſt.

COMMENTARIVS,

ΣΚόπῳ.] In affectuum συνδρομῇ maximum habet momentum lienis tumor, hypochondriorum contenſio, & imarum uentris partium diſtentio, quæ præcipuorum uiſcerum affectiones præſeferunt, & flatuum inſignẽ in inanitatibus copiam magnamq; illarum infarcturam. Vnde aluus obſtinatiſsimè reſtitit, neq; coacta quicquam reddidit. Lienis tumor & deorſum propẽdentia aut libratio, primam habuit in hac θεωρίᾳ animaduerſionem, & ſpiratio ſubfrequens, uiſcerum malè affectorum certas notas exhibuit. Hæc tamen tam inopinata malorum congeries, ſeceſsibus & conferta urinæ perpurgatione tandem ſoluta eſt. Cæterùm Gal. huius hiſtoriæ meminit lib. 3. περὶ δυσπν. dum πνεῦμα ὑπόπυκνον explicat, huiusq; reſpirationis cauſam ad-

ſum addit, ſcribẽs. τῶν ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένης διαπνοίας ἐπὶ ἀῤῥώστου τινὸς οὗ τὸ ὄνομα Σηνόπος, εἴη ἂν ἤδη μνημονεύειν καιρός. ἔχει δὲ ἡ τοῦ παλαιοῦ λέξις ὧδε. πνεῦμα δὲ ὑπόπυκνον, ὑποχόνδρια ἤλγει, καὶ ἀναπνέων καὶ στρεφόμενος. φαίνεται δὲ καὶ οὗτος ὁ ἄῤῥωστος μαρτυρῶν τοῖς πολλάκις ὑφ᾽ ἡμῶν προειρημένοις. ἐπεὶ γὰρ τὰ ὑποχόνδρια τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις συνῆπται, διὰ τοῦτο ὀδυνωμένων αὐτῶν ὑπόπυκνον ἦν τὸ πνεῦμα. Quod effecit ut illud ἐν τοῖσι δεξιοῖσι ad ſuperiora adiungerẽ, quibus certè magis competere uidetur.

¶ Πέπλος δοθεῖσα.] Peplus & peplium gentilitate & figura affinia mendicamenta antiquis Medicis uſitatiſsima, bili & pituitæ expurgãdæ, flatibusq; expellendis. Quod teſtatur Hipp. lib. 2. de rat. uict. in morb. acutis, dum πέπλιον μέλανος μᾶλλον φυσῶν καταῤῥηκτικώτερον εἶναι ſcribit. In quem uſum hìc exhibita peplos fuit. Grauatis enim obſtructione & flatibus hypochondrijs ipſis, nihil tamen alleuauit, quòd meatuum conniuentiã & humorũ farcturã liberare nõ potuerit, etſi à præcordijs deorſum propulerit. Has eaſdem uires Rufus peplio attribuit fragmento περὶ καθαρτικῶν φαρμάκων. πέπλος καὶ πέπλιον ἐγγυτάτω μὲν τὴν ἰδέαν ἀλλήλων, δύο τὸ καθάραι τὸ δὲ φλεγματῶδες καὶ χολῶδες, μετὰ φυσῶν κατὰ πλῆθος, καὶ ξηρανθέντα καθαίρει πρᾴως. Quin & Actuarius Meth. medendi 5. poſt bilis atræ & pituitæ eductionẽ, flatus

ſlatus quoq; diſrũpere teſtatur, in primiſq; fla tulentis affectibus auxilio eſſe, ijs præcipuè qui melancholiæ præbent exordium, lienis inflatio-
Capite 12. *nes, uteri & inteſtini laxioris iuuare. Sed & huc uenit* Plinius *audiendus, qui lib. 27. ſcribit.* Pe-*plos quam aliqui Sycen, alij Meconium aphrodes uocant, ex una radice tenui fruticat, folijs rutæ paulò latioribus, ſemine ſub folijs rotundo, minore quàm candidi papaueris.* Inter *uites ferè colligitur meßibus, ſiccaturq; cum fructu ſuo, ſubiectis aquis, in quas excidat.* Hoc *poto aluus ſoluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio eſt acetabuli menſura, in aquæ mulſæ heminis tribus.* Et *cibis inſpergitur obſonijſq; ad molliendam aluum.* Ex *quo fit, ut non temerè in hoc lienis tumore & inflatione tentatum ſit hoc medicamentum.* Cæterò *hoc in loco uariant noſtra exemplaria. Quæ enim plurimùm uetuſtatis habent, omnino duo,* αὐτίχ' ἐνεμπλῆτο ὑποπάχος *legunt: quam lectionem cum interpretibus ſecuti ſumus. Recentia uerò ab impreßis non recedunt. Quæ lectio ſanè non uſquequaq; improbanda eſt.*

¶ Ἐπηγαιώθη δ' οὐδὲν.] *Caluus aliter legit hũc locũ,* ἐῤῥύησε δ' οὐδὲν, *aut aliud quid tale uidiſſe uidetur.*

¶ Οὐ πάνυ δὲ ἄῤῥωστος.] *Rara et inſolens phraſis* Hippocrati. *Cornarius* δι' αὐτὸ τοῦτο *legit, nec aliquid magni elicere potuit. Caluus ridiculam ſanè*

ſanè uerſionem facit, ſi ad ſanguinem refert, cui ut ſatisfaceret mutandum illi genus græcum fuit. Non uideo quinã ſenſus alius adferri poßit, præter eum quem in noſtra uerſione poſuimus, ut intelligamus. οὐ πάνυ δέ τι ἄῤῥυστος δὲ αὐτὸ τοῦτο ὠφελήθη. Etſi enim lineis intumeſcentis hypochondrijq́; inflammati, propria eſt per hæmorrhagiam iudicatio: eam tamẽ quæ morbis leuamentum aliquod allatura eſt, ne infra modum quidem ſubſiſtere oportet, ut prius dixit, dieiq́; iudicatorij celebritatem habere, neceſſe eſt. Vnde non mirum eſt, hanc irritam fuiſſe, cùm paucum ſanguinem, aquoſum, & die decimo profuderit.

¶ Λάπη ὁμοίη.] Λάπη Hippocrati tenuem pituitam, albam, & uiſcidam ſignificat, quæ ferè ore reijcitur, interdum acida, interdum acris & ſalſa, aut dulcis & fatua: ſaliuationis propémodum comes, σιάλῳ enim ea ferè ſemper iungit, proq́; diuerſa qualitatis ſpecie uariè afficit. Modò enim λάπην ὀξείην, modò ἁλμυρὴν uocat. Vtitur hac dictione Hippocr. lib. 2. περὶ νόσων. ἢν ὕδωρ ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ γένηται, ὀδύνη ὀξείη ἴσχει διὰ τοῦ βρέγματος καὶ τῶν κροτάφων ἄλλοτε ἄλλη. καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. καὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγέει καὶ ἀμβλυώσσει, καὶ ἡ κόρη σχίζεται, καὶ δοκέει ἐκ τοῦ ἑνὸς δύο ὁρᾶν. καὶ ἢν ἀναστῇ, σκοτοδινίη μιν λαμβάνει, καὶ τὸν ἄνεμον οὐκ ἀνέχεται, οὐδὲ τὸν ἥλιον, Λάπαι

καὶ

καὶ τὰ ὦτα τέτριγε. καὶ τὸ ψόφῳ ἄχθεται ἀκούων, καὶ ἐμέει σίελα καὶ λάπην, ἐνίοτε δὲ καὶ σιτία. Idem paulò pòst, ἢν ἐρυσίπελας ἐν τῷ πλεύμονι γένηται, βῆξ ἔχει, καὶ τὸ σίαλον ἀποπτύει πολὺ καὶ ὑγρὸν, οἷον ἀπὸ βρόγχου. ἔστι δὲ οὐχ αἱματῶδες, καὶ ὀδύνη ἴσχει τὸ μετάφρενον καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς λαπάρας. καὶ τὰ σπλάγχνα μύζει. καὶ ἐμέει λάπην, καὶ οἷον ὄξος καὶ τοὺς ὀδόντας αἱμωδιᾷ. Rursus quoquè ἐν τῇ νούσῳ λεγομένῃ ἀναύτῃ. οὐκ ἀνέχεται ἄσιτος, οὐδὲ βεβρωκὼς, ἀλλ' ὅταν μὲν ἄσιτος ᾖ, τὰ σπλάγχνα μύζει, καὶ καρδιώσσει. καὶ ἐμέει ἄλλοτε ἀλλοῖα καὶ χολὴν, καὶ σίαλα, καὶ λάπην, καὶ δριμύ. Iterum quoquè ἐν τῇ μελαίνῃ νούσῳ, μέλαιναν ἐμέει οἷον τρύγα, ὅτε μὲν αἱματώδεα, ὅτε δὲ οἶνον τὸν δεύτερον, ὅτε δὲ οἷον πολύπου θόλον. ὅτε δὲ, δριμὺ οἷον ὄξος, ὅτε δὲ σίαλον καὶ λάπην, ὅτε δὲ χολὴν χλωρὴν. Idem uerò ἐν τῷ περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, in peripneumonia ἐρεύγεται ὀξὺ, καὶ ἐκ τῶν στηθέων ἢ πλευμόνων, οἷον γαστὴρ τρυλλίζει, καὶ ἐμέει λάπην ὀξεῖαν. Paulò pòst ἐν φθίσει τρίτῃ, ἐνίοτε δ' ὑπὸ τοῦ πνίγματος καὶ τῆς προθυμίης τοῦ βήσσειν, ἀθρόον ἤμεσε χολὴν, ποτὲ δὲ λάπην. Rursus ἐν τοῖς παχέσι καλουμένοις νουσήμασι. ἐνίοτε δὲ ἐμέει λάπην ὀξεῖαν, ἐνίοτε δὲ ἁλμυρὴν. Atq; hæc tibi adducenda fuêre exempla de dictione minus populari & usitata, dum se suo loco & meritò uberiori tractatione insinuabit. Vero autem est affine, ante

uini

uini uſum, urinam colore & conſiſtentia fuiſſe tenui, & albæ pituitæ ſimilem, à magna craſſorum, crudorum & flatulentorum humorum copia: in pituitoſo omnino morbo, originem, à mucoſis & bilioſis trahente, cum magna præcordiorum obſtructione. Cuius etiã rei ſignificationem auget urina craſſa & turbulenta cum ſubſidentia initio apparente læui & æquabili, & quæ ſubalbidum quiddam uaſi adhærens haberet, genituræ neque omnino ſimile, neq; uerò diſsimile. γονοειδὲς γὰρ οὖρον (ut ait Galenus libro ſexto Epidemiorum) τοῦ ὑπὸ Πραξαγόρου καλουμένου ὑαλώδους χυμοῦ κίνωσιν δηλοῖ. Sunt hæc enim certiſsimæ pituitoſi morbi & cruditatis pleni notæ. λάπην autem non ſatis intellexit Caluus, cùm ſpumoſam bilem uocauit. Commen. 2.

¶ Διῆλθε δὲ τῇ ἐνδεκάτῃ.] Id ad urinam non ſatis appoſitè retuliſſe mihi uidetur Cornarius. Nos antiquiſsima noſtra exemplaria imitati, de ſequentibus deiectionibus intelleximus. Quod ferè fecit Caluus, niſi quòd διῆλθε ad ſuperiorem ſententiam apponit: & δωδεκάτῃ legit.

¶ Τὰ περὶ τὰς γλώσσας.] Συστρέμματα καὶ συστροφαὶ φύματα καὶ σκληρίας ſignificant. Eſt enim humorum congeries, quæ tubercula dura parit. Podagrici autem cùm toto neruoſo genere ſint imbecilles et fluxionibus obnoxij, his tamen quæ ab Τὰ συστρέμματα.

excremen-

excrementis pleno cerebro deriuãt, sæpe tentantur. Vnde nõ mirũ est tuberculis linguæ affligi, quæ etiam meridiantibus, & uix dum cibũ sumptum edormientibus, plerunque negotium facessunt. Statim enim ab exhalantibus cibis cerebro oppleto, magnus fit excrementorum prouentus, qui in loca uicina decumbit, linguamque & fauces salsugine & acrimonia propemodum uellicat, lancinat, conuellit, & pustulis opplet, quas φλυκτίδας *uocat Pollux. Et hæc sunt pituitæ acidæ & salsæ semina. Quæ pro materiæ æternitate moram trahunt, & sua magnitudine sunt conspicua.* συστέμματα *autem, humorum coitum ex Celso uerti, qui ex tuberculorum est genere. Sic*
Capite 18. *enim libro quinto Hippocratis* σύστεμμα *uertere uidetur. Calculos uerò in articulorum inanitatibus fieri à craßis & uiscidis humoribus certum est, qui oppleta articulatione partes uicinas distendunt, & motum impediunt, diuturnitate uerò temporis & benigni caloris penuria pro loci & humoris natura, duritiem & callum concipiunt. Oßium uerò natura cùm dura sit per se & inflexibilis, articulationibus multis ad motũ indiguit, quæ propria sunt arthritidis cõceptacula. Ossa enim reapse terrea, humore aliquo, sed uiscido, glutinoso & crasso irrorantur. Quæ si acceßione humoris præter naturam obrigeãt,*

tum ad

tum ad motum inepta sunt, atq; ipsa distensione & affrictu humorem illum imis cauitatibus incuneatum indurant, & ueluti suo affixu obfirmant. Quibus casibus ualde sunt obnoxij podagrici, ob numerosam pedum articulationẽ. Porrò τὰ ἀσθενέα ad ἄρθρα non retuli, quòd non pateretur constructio, neq; παρ' ἄρθρα ἀσθενέα legi ut interpretes, quòd nullum haberem huiusce lectionis authorem, sed τὰ ἀσθενέα impotentias & imbecillitates ad actiones & motum intelligo, satis nota phrasi. Vel τὰ ἀσθενέα παρ' ἄρθρα articulorum imbecillitates significant, quæ calculum fouent, huiusq; causam habent. Sic enim alium sensum elicies. Certum est nanq; pedum debilitatem, articulorumq; ab ipsa calidi officina remotißimam distantiam, his miseris casibus deuoueri. Non me latet, hunc locum aliter sumi posse propter summam obscuritatem, in qua ingenio sam cuiusq; probamus industriam. Caluus ita hũc locum obscurauit, ut quid intelligat eruere non facilè poßis. Porrò ubi τὸ συντείνεσθαι legitur, nos τῷ συντείνεσθαι legimus ex nostris exemplaribus.

HIPPOCR.

Τὸ δὲ Ἱπποκράτου ἐκ τεταρταίου γινωσίου ἀποκρύφου, ἀπόψυχος φανερῶς δοκέουσα, ἔφοδος ὧδε πᾶν τὸ σῶμα καὶ

ἱδρὼς ἐκρίθη ταύτῃ. καὶ μετὰ ταῦτα γυναικεῖα πλείω πλήθει καὶ χρόνῳ. τότε γὰρ ἀπεῖχε. μὴ ἱστάναι εὔλογον ἀπόστασις. ἐν τοῖσιν σφύζουσιν αἱμοῤῥαγέουσι σχῆμα ἐνύγρε ὄν, καὶ τὸ ξύμπαν εἰ ἐκ τοῦ ταύτῃ κατάντεος ἄναντες ποιοῖτο. διὸ καὶ αἱ ἀποδέσιες αἱ ἐν τῇσι φλεβοτομίῃσιν ὁρμῶσι. αἱ δὲ ἰσχυραὶ κωλύουσιν αἷμα. τὸ ἔναιμον καὶ τὸ ὑπόχολον ὀξυρεγμιώδεα. ἴσως δὲ τὰ μέλαιναν τούτοισι τελευτᾷν. ῥίγη ἄρχεται γυναιξὶ μὲν μᾶλλον ἀπὸ ὀσφύος διὰ νώτου ἐς κεφαλήν. ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον, ἢ τὰ ἔξωθεν τοῦ σώματος. οἷον πηχέων, μηρῶν, ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν. δηλοῖ δὲ ἡ θρὶξ τῶν ζώων.

INTERPRETATIO,

Hippostrati uxori præcordij sinistri tumor, ex quartana annua in fastigium sublatus est, cùm palàm frigidula esse uideretur, oborto frigoris impetu & sudore per totũ corpus peruadente, iudicata est. Ad hæc menses, qui tunc restiterant, magna copia, & per longum inter-

uallum

uallum eruperũt: neq; aliqua in parte subsistere, abscessus uisus est. In his quæ pulsant & sanguinem fundunt, positus figuram amplam & laxam esse oportet, idq; omnino si ex prorsus decliui, accliuis fiat. Quare quæ in uenarum sectionibus deligationes fiunt, sanguinis impetũ promouent, ualidæ uerò inhibent. Qui natura sunt sanguinei & aliquantulum biliosi, acidis ructibus conflictantur, atq; adeò uerendum, ne in atræ bilis morbum desinant. Rigores mulieribus à lumbis inchoant magis, & per dorsum ad caput feruntur. Quin & uiris posteriore magis quàm anteriore corporis parte, ut cubito & fœmore. Id autem comprobat cutis ipsius raritas, cuius indicium est, pilorum in animantibus generatio.

COMMENTARIVS.

TO τῆς Ἱπποκράτευ.] Hic ἔπαρμα, σύστρεμμα, σκλήρωμα, aut aliquid tale ſubaudiendum eſt, non inſolente Hippocratis phraſi, τὰ παρ' οὖς efferente, quæ τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα dicimus. Æquum autem fuit ex annua quartana, tumorem hypochondrij ſiniſtri ſubortum. Cuius deſignationem omiſit, propter conſenſionẽ quã cum ſuperiori hiſtoria habebat. Illic enim in ſcopo lienis tumorem & præcordij ſublationem celebrauit. Hic autem tumor ſudoribus, diuturno & copioſo menſtruorum profluuio, meritò iudicatus eſt, nec ulla amplius in parte ſubſtitit. Menſium quippe effuſio hæmorrhagiæ reſpondet, quæ propriè quidem huiuſmodi tumores ſoluit. Porrò per τεταρταῖον ἐνιαύσιον, quartanæ diuturnitatem ſignificauit, quemadmodum lib. 6 E-
Sectione 6,
pidemiorum, ὃ πρόσω ἐνιαυτοῦ τεταρταῖος. Pro ἀπεκορύφου, ἀπὸ κορυφῆς legiſſe uidetur Caluus.

¶Ἐν τοῖσι σφύζουσιν.] Iſtud eſt συμβαλλοντικὸν ad ſanguinis profuſionem. In his enim quæ ſanguinem fundunt, pertuſi membri figura & ſitus cõfert plurimùm, ut ampla ſit, neq; aſtricta, neque
Capite 12.
compreſſa, quod ſcribit Oribaſius Coll. lib. 7. et
Capite 40.
Paulus lib. 6. Sic enim ſanguinis riui ex fonte hauſtum humorem promptius effundunt. Quod in noſtris uenarum pertuſionibus uidendũ eſt. Ad-

ſtrictiora enim uincula, uaſorum compreßione fluxum inhibent, quæ ubi laxamenti paululum ceperint, inſtitutum ſanguinis curſum adiuuant. Quæ omnia rectè à noſtris Chirurgis adminiſtrantur. Etſi enim firmior deligatio uenarũ mobilitatem firmat, & ſua protuberantia conſpicuum locum facit, aperta tamen uena non eſt cur eam amplius requiramus, ſed laxata deligatione fluxilem magis humorem reddimus, eiq́; curſum procuramus. Quo in loco αἱματοφλοιβοιστάσιες, *aut* αἱματοφλεβοστάσιες *unica dictione an intelligi poßint. dubitare facit quod ſcribit Galen. in Exegeſi. Quem in ſenſum huius quoq; loci meminit,* αἱματοφλοιβοιστάσιες, οὕτως μὲν οἱ περὶ τὸν Διοσκουρίδην γράφοντες, τὰς ἐπισχέσεις τοῦ ὑπερβλύζοντος αἵματος ἡγούμενοι δηλοῦσθαι, ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ φησίν, ἐν τῇσι φλεξέσῃσι αἱμορραγίῃσι σχῆμα εὑρετόν. οἱ πλείους μέντοι γράφουσιν αἱματοφλεβοστάσιες, καὶ δηλοῦσθαι νομίζουσιν ἐκ τοῦ ὀνόματος, τὰς πλήρεις αἵματος ἐκκενουμένας φλέβας. *Quæ omnia ad ſalientis ſanguinis ex uenis tumidis & plenis impetum, referuntur. In quem ſenſum quæ ex hoc loco afferuntur, uſurpari poſſunt, dum pro* φλεξέσῃσι, φλυζέσῃσι *legas, &* σχῆμα εὑρετόν. *Quæ eſt ueterum exemplarium lectio. Sic enim ebullientem & ſcaturientem ſanguinis impetum intelligas licet, uelut ex fœcunda & abundantę uenæ eructatione,*

quo modo & accipi φλεξοῦσι potest. Ac proinde ex hoc præcipuè loco emendanda hæc lectio uidetur, contra tamen omnium quæ adhuc uidere licuit exemplarium fidem. Cuius rei admonet Galenus in dictione φλυζοῦσι, dum βλυούσας, hoc est scaturientes, interpretatur. Ex quo hanc esse genuinam lectionem manifestum est. Nam ut illud σφύζουσιν, ad partium inflammationem, cui pulsum antiqui tribuebant, aut uerò ad eum quem ex media ueterum doctrina, uenarum percussum dixit Plinius, referas, nil magni prosus contenderis. Nolui tamen tam temerè receptam ab omnibus lectionem immutare, ubi probabilem cum ueri specie sensum elicere potui. Qua tamen in causa, si me cognitorem adhibueris, non admodum auersum in huius extremæ lectionis confirmatione habebis.

Σχῆμα uerò situm & figuram corporis significat, non secus ac libro sexto Epidemiorum τὰ σχήματα ῥηΐζοντα, eiusdemq; libri sectione septima, in nimia sanguinis profusione, ubi rationem sistendi consulit, dum scribit, αἵματος φλεβῶν στάσιος, λειποθυμίη, σχῆμα, ἄλλη ἀπόληψις, μετώματος συστροφὴ, πρόσθεσις, ἐπίδεσις. Quem locum innuit Galenus eo loco, quem prius ex Exegesi subnotauimus. Quod sequitur τὸ ξύμπαν, ad membrum unde sanguis profluit, reduci potest, aut

Sectione 3.

absolu-

absolute (*ut diximus*) *capiendum*. Caluus legisse *uidetur*, διὸ καὶ αἱ ἀποδόσιες ἐν τῇσι φλεβοτομίῃσιν μέτριοι ὁρμῶσι. non malè tamen. Quod uerò sequitur, αἱ δὲ ἰσχυραὶ κωλύουσιν. οἶμαι τὸ ἔναιμον. Vbi secutus sum antiqua nostra exemplaria, quando impressa uitiosa esse deprehendi. Legi enim αἱ δὲ ἰσχυραὶ κωλύουσιν αἷμα. Quod etiam uidit Cornarius.

¶ Τὸ ἔναιμον.] Ructus acidos esse corruptelæ ciborum à frigidis & natura pituitosis humoribus sobolem, testatur Galenus libro de symptom. caus. ut nidorulentos calidis & biliosis succedere. Libro 6. Scribit enim, αἱ διαφθοραὶ κνισώδεις μὲν ἐπὶ τοῖς θερμοτέροις τε καὶ χολωδεστέροις ἐδέσμασι συμπίπτουσιν. ὀξώδεις δὲ ἐπὶ τοῖς ψυχροτέροις φύσει καὶ φλεγματωδεστέροις. οὕτω δὲ κἀπὶ τοῖς περιττώμασιν, ὀξώδεις μὲν ὅσα φλεγματικὰ καὶ ψυχρὰ, κνισώδεις δὲ, ὅσα θερμά τε καὶ πικρόχολα. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γαστὴρ, ἐπὶ μὲν τοῖς ψυχροτέροις νοσήμασι τὰς ὀξώδεις, ἐπὶ δὲ τοῖς θερμοτέροις, τὰς κνισώδεις ἐργάζεται μεταβολάς. Idem rursus libro de Ratione uictus in morbis acutis, Commen. 2. ἐμάθομεν δὲ ὅτι διά τε τὴν ψύξιν τῆς γαστρὸς αἱ ὀξυρεγμίαι γίνονται, καὶ διὰ φλέγμα πολλάκις ἀθροισμένον ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ πλῆθος σιτίων, ἢ καὶ συμμέτρων μὲν ὄντων, ἀλλὰ ψυχρῶν τῇ δυνάμει. Quibus eadem propè scribit in libro primo de Locis affectis. Quæ affectionum

causæ perpetuæ sunt Galeno, atq; omnino eædem in tota sua πραγματείᾳ. Certum tamen est, non ita constantē esse assensionem ὀξύδα frigido tribui, cùm interdum calido causam acceptam ferat, quod in multis sanguineis, biliosis & succulentis uidere licet, in quibus æquabilis illa proborum per se succorum probitas, à calido intus exagitata facilè acescit. Quod in externis succis apparet, qui natiui calidi, ab externo calido depopulati defectu, acorem concipiunt. Quod præter rerum magistram experientiam satis indicauit Alexander Trallianus lib. 12. ἡ ἀπεψία γίνεται διὰ θερμότητα, καὶ διὰ ψυχρὰν ἢ μᾶλλον δυσκρασίαν· καὶ γινώσκεται ῥᾳδίως ἐκ τῶν ἐρυγῶν. κνισσώδης μὲν ἐπὶ τῶν διὰ θερμότητα, ὀξώδης δὲ, ἐπὶ τῶν διὰ ψυχρότητα ἀπεπτούντων. δεῖ δὲ οὐ μόνον ταῖς ἐρυγαῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι προσέχειν σημείοις, ἡλικίᾳ λέγω καὶ κράσει, καὶ ἐπιτηδεύματι, καὶ βίῳ, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ διαίτῃ τοῦ κάμνοντος. ὅτε γὰρ εἰ κνισσώδης ἐστὶν ἐρυγὴ, πάντως ἤδη καὶ θερμὴν ὑπονοεῖν δεῖ τὴν ἀπεψίαν εἶναι. ἔσθ' ὅτε γὰρ ἐγένετο, καὶ διὰ τὴν τῶν ἐσθιομένων ποιότητα, ἢ κνισσωδῶν, ἢ μελιτωδῶν αὐτῶν φαγόντων. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ ὀξώδης ἐρυγὴ πάντως ὑπονοεῖν δίδωσι ψυχρὰν λέγειν τὴν δυσκρασίαν. πολλάκις γὰρ καὶ ὀξώδης τροφὴ καὶ στρυφνὴ, τὴν ὀξώδη παρεσκεύασεν ἐρυγὴν φαίνεσθαι. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ θερμότητος· γίνεται γὰρ καὶ ὀξώδης ἐρυγὴ οὐ μόνον διὰ ψύξιν, ἀλλὰ καὶ

διὰ θερ-

διὰ θερμὴν δυσκρασίαν, καὶ ἀμήχανον τοιαύτην ὀρυγὴν παύσασθαι, εἰ μὴ ψυχρόσῃ καὶ ὑγραινούσῃ διαίτῃ χρήσαιτό τις. δεῖ οὖν ἐκ πάντων, ὡς εἰρήκαμεν, διαγινώσκειν, καὶ οὕτω διακρίναντα, βέβαιαν αὐτῶν ποιεῖσθαι θεραπείαν. Idem quoq; paulò pòſt, ἡ ὀξώδης ἀπεψία οὐ πάνυ πέφυκε ταχέως ἀνάπτειν πυρετόν, εἰ δὲ ἄρα καὶ συμβῇ γενέσθαι πυρετόν, ὑπονόει, καὶ ζήτει μή ποτε ἄρα καὶ διὰ θερμὴν ἐγένετο δυσκρασίαν ἡ ὀξώδης ὀρυγή· συμβαίνει γὰρ ἔσθ᾽ ὅτε μὴ μόνον διὰ ψύξιν, ἀλλὰ καὶ διὰ θερμότητα πολλάκις ἐπιγίνεσθαι. τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ὁρῶμεν. συμβαίνει γὰρ ἐν τοῖς θερμοῖς πάνυ οἰκήμασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς πάνυ, τὸν οἶνον ἔσθ᾽ ὅτε εἰς ὀξώδους μεταβάλλεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ζύμης τὸ αὐτὸ θεάσασθαί ἐστι. καὶ γὰρ αὕτη ἐν θερμοτέροις οἰκήμασιν ἐγχρονίσασα, ῥέπεται εἰς τὸ ὀξῶδες. τὸ δ᾽ αὐτὸ ὑφίσταται καὶ ψυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀέρος. ὥστε ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γίνεται σύμπτωμα. προσέχειν οὖν ἀνάγκη καὶ τοῖς παροῦσι σημείοις, καὶ τοῖς προηγησαμένοις, ὥστε ἐκ πάντων δυνηθῆναι γνωρίσαι τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ αἴτιον, εἴτε θερμόν, εἴτε ψυχρόν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν θεραπείαν ἔρχεσθαι. Quibus ex locis quid ſit ὀξυρεγμία ſatis apparet, ut mirari non deſinam cur in mentem uenerit Caluo, ut ſemper appetentiam uerteret. Quod ſequitur huiuſmodi naturas in atræ bilis morbos uergere, ex facili humorum commutatione & ſucceſsione dependet. Atq; adeò ſcribit

Hippocrates libro ſexto Epidemiorum, ſectione ſexta, ὡσαύτως τὸ ἐπίχολον καὶ ἔναιμον σῶμα μελαγχολικὸν, μὴ ἔχον ἐξεῤῥύσιας.

¶ Ρίγεα ἄρχεται.] Vbi Galeni induſtria ſuppetit, ſupernacaneum exiſtimo noſtram enarrationem protrahere. Locus eſt ex aphoriſmo ſexageſimonono libri quinti, qui libro ſexto Epidemiorum ſectione tertia repetitur. Cuius etiam meminit Galenus libro περὶ ῥίγους, dum τὸ νοσερὸν ῥῖγος, his ſententijs intelligi contendit. Rigoris nomen retinuimus, nec frigus uertere uoluimus, quod facit Cornelius Celſus: aut perfrictionem, ut multi, affectata potius Latinitate, quàm pro rei dignitate. κατάψυξιν enim quæ perfrictionem ſonat, aliud eſſe à rigore contendit idem Galenus libro περὶ ῥίγους, his præcipuè uerbis:

Ρῖγος γὰρ, εἰ μὲν οὕτως ἁπλῶς κατάψυξιν εἴποις, ὥς τινες ἀπεφήναντο, καταφορον τὸ σφάλμα. πολλῶν μὲν ἰσχυρῶς καταψυχομένων, οὐ μὴν καὶ ῥιγούντων, ἀλλ' οὐδὲ εἰ κατάψυξιν ἰσχυρὰν, οὐδὲ τοῦτ' ἀληθές. οἱ γοῦν στομαχικῶς ῥιγοῦντες ἢ καρδιακῶς, ἰσχυρῶς μὲν εἰσι κατεψυγμένοι, ῥιγοῦσι δὲ οὔ. τὸ δὲ συνόλως λέγειν κατάψυξιν τὸ ῥῖγος, εἰς ὅσον οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἀπλώσχθησαν, ἀφορμὴν ἔσχηκε τῆς ἀπάτης, τὸν βρασμὸν καὶ τὸν κλόνον τὸν τοῖς σφοδροῖς ῥίγεσιν ἐζευγμένον.

ζομένου. ἐξελέγχεται δ' ἐναργῶς ἐκ τοῦ μὴ θ' ἅπασι τοῖς ῥιγοῦσιν συμβεβηκέναι, μόνοις δὲ τοῖς σφοδρῶς. μηδ' οἷς συμβέβηκε, πρόμου τοῦ γινομένου πάθους ὄντος, ἀλλά τινος οἷον σεισμοῦ τε καὶ κλόνου.

Ex quibus liquidò constat, perfrictionem ipsam rigori exprimendo minus esse idoneam, sed κατάψυξιν affectionis tantùm esse nomen. Cæterùm uitiatam esse scripturam nemo est qui non uideat. Aut enim legendum est, ut in Aphorismis, ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἔμπροσθεν. Aut certè lectio libri sexti Epidemiorum sequenda est.

Ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν. φρίσσουσι γὰρ τὰ ἔξωθεν μᾶλλον, ἢ τὰ ἔνδοθεν τοῦ σώματος.

Cuius lectionis uestigijs uetus nostrum exemplar sequor. Cur autem perfrictionis in rigore aut horrore sensus, in corporis extrema primò impetum faciat, indicat Galenus in prædicto libro περὶ ῥίγους:

Ἐν ᾧ δὲ συνοδεύει μὲν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, καὶ τὰ σπλάγχνα, τὸ αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ δηλονότι καὶ ἡ θερμασία, ψυχρά τε καὶ ἄναιμα γίνεται τάτε κατὰ τὸ δέρμα μόρια, καὶ σκελῶν καὶ χειρῶν τὰ τελευταῖα, διότι πλεῖστον ἀφέστηκε τῶν σπλάγχνων. Miror denique quomodo Cal-

do Caluus hanc sententiam toties à Galeno explicatam ita obscurauerit, ut uix intelligas quid uelit.

HIPPOCR.

Ἦσιν οὐδὲν ἔσω τοῦ τεταγμένου χρόνου· ἑκάστῃσι τὰ τικτόμενα ἀπόγονα γίνεται. τὰ ὑποφαινόμενα ἐν οἷσι μησὶ γίνεται. οἱ πόνοι ἐν περιόδοισιν, ὅτι ἐν ἑβδομήκοντα κινέεται, ἐν τριπλασίοισι τελειοῦται. ὅτι μετὰ γυναικεῖα δεξιά. τὰ δὲ ἀριστερὰ χάσκων ὑγρότης. διὰ τῶν ἀπιόντων διαίτης ξηροτάτης, ὅτι θᾶσσον κινηθὲν διακριθὲν αὖθις αὔξεται. καὶ βραδύτερον. ἔνθεν πλείονα χρόνον οἱ πόνοι περὶ τρίτην ἡμέραν πρὸς τῇσι τεσσαράκοντα καὶ ἕκτην πρὸς τῇσιν ἑκατὸν. μηνιαῖοι, δευτεραῖοι, ἢ τεταρταῖοι. ἃ δεῖ εἰδέναι εἰς τὸν ἑπτάμηνον, ἢ ἀπὸ γυναικείων ἀριθμητέοι οἱ ἐννέα μῆνες, ἢ ἀπὸ τῆς ξυλλήψιος καὶ εἰς ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίαισιν οἱ ἑλληνικοὶ μῆνες γίνονται, καὶ ἔτι πρὸς ἔτι τούτοισι, καὶ ἤτοι τοῖς ἄρσεσιν, ἢ καὶ τῇσι θηλείῃσι, ταῦτα ποιέεται ἢ τἀναντία. τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων, οἱ ὦμοι καὶ οἱ μαστοὶ ἐμφυσῶνται, καὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αἱ ἀκρη-

αἱ ἀκρησίαι, καὶ τὰ ἐμφυσήματα ποιέουσιν αὐξήσιας, ἔτ' ἂν τὰ ὀστέα στερεωθῇ, τῶν ἑπταμηνίων περίοδος, τὰ πρὸ τούτων βαρέα ἀδελφὰ τῶν ὀκταμηνίων πόνων. πρὸ τῶν τόκων τὰ γάλακτα, τῇ μὲν τροφῆς μεταβαλλούσης, τῇ δὲ ὀκταμήνου ἀπαρτιζούσης. διὸ τὰ ἑπταμήνια, ἀδελφὰ τῶν ὀκταμηνίων πρὸς δεκάμηνον τεινόντων γινόμενα κακόν.

INTERPRETATIO,

QVibus intra præfinitum tempus nulla fit noxia, eæ uitales partus edunt. Quòd si quid gestationis tēpore appareat, in quos menses incidat, uidendum est. Labores certis temporum circuitibus fiunt, & fœtus qui septuaginta diebus mouentur, ter ĳsdem in sese ductis perfecti fiunt. Ad purgationis mēstruæ extremum, ubi sinistra & dextra dehiscunt, humidi quod tunc procedit copia, quæ per ea quæ prodeunt satis indicatur, siccissimam uictus rationem desiderat. Efformatus fœtus, quò uelocius mouetur, eò tardius in-

dius incrementum habet. Labores utplurimùm tertio ſupra quinquageſimum die, & ſexto ſupra centeſimum contingunt. Quòd ſi menſtruam rationem ineas ſecundo & quarto menſe. Quæ ad ſeptimeſtrẽ partum neceſſariò conſideranda ueniunt. Aut certè à profluuio menſtruo aut conceptu, menſes nouem ſupputandi ſunt, dum ex ducentis & ſeptuaginta diebus, ex Græcorũ ratione menſes prodeant. Videndum etiam ſi quid ad hoc accedat. Quinetiam num iſta in maribus & fœminis fiant, num uerò contrà eueniat. Ex edulijs & potibus humeri ac mammæ intumeſcunt, quin & uictus intemperantia & flatus incrementum capiti addunt, quo ad oſſa firmitatem acceperint. Menſtruarum purgationum certus quidam eſt circuitus. Quæ igitur ante has fiunt grauitates, laboribus qui ab octimeſtribus fœtibus accidunt, affines ſunt;

nes ſunt. Primipararũ lac ab alimento mutationem, octauo uerò menſe complementũ & abſolutionem adeptum eſt. Quocirca menſtruæ purgationes, ſi in his quæ ad decimum menſem tendunt, octimeſtribus nõ abſimiles fiant, pernicioſæ ſunt.

COMMENTARIVS.

Ἣν ὁ δὲ ἦν.] Noſtri ſeculi petulans intemperantia & effrenata luxuria, miſeram de fœtu ſecuritatem in mulierum animis indidit: ut non deteriore conditione diuinæ mentis domicilium, & totius uniuerſitatis alta ſpecula, in lucem edi poßit, cùm deploratißima ſuæ conformationis habeat primordia, in quibus inconſtans unius mulierculæ arbitrium, ad omnia præceps, paginam utranq; faciat. Ita perfectißimum omnium animantium cæteris imperaturum, & fortunæ alumnum, uentris alueo concluſum, in horas & momenta ſexcentis caſibus, ut fluctibus, obruitur. In quibus non alia maior pernicies, quàm gulæ & libidinis intemperies. Tantæ molis eſt, eum qui dominari in cætera poßit, propitio partu in lucem edere. Vt ſæua mercede & ferè cum uitæ diſpendio, naturæ munera nobis dependenda ſint, quæ

lucis

lucis huius usuram propè iniqua conditione mortalibus nouercata est. Tam iustis igitur lachrymis miseræ huius uitalitatis necessitas quiritanda est. Isq; demum profectò uitã æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit. Diuinus igitur Hippocr. huiusce matrum circa fœtum indiligentiæ sibi bene conscius, eas eleganter hoc placito monet, ut intra statum pariendi, totumq; gestationis tempus, ab his quæ fœtum lædunt & propè diuellunt, sibi temperent. Qualia sunt nimia uitæ incontinentia, uoluptatis & libidinis indulgentia, animi affectiones insignes, petulans saltatio & corporis elegans nimis pressura, uestium strictura, cæteraq; id genus quæ abortionis periculum plurimùm aduehunt, plurimaq; memorantur ab Hippocr. lib. 1. γυναικείων. Quòd si quid etiam à natura noxiæ incumbat, ex his quæ minimæ ab arbitrio nostro pendent, minus uitalem fœtum futurum significat. ἀπόγονον. *ἀπόγονα uerò hìc idem quod Hippocrati γόνιμα aut γονὰ libro περὶ σαρκῶν significat, etsi successionem quandam uitalitatis & propaginem auctariò retinet. Vt ambigua sint exemplaria quæcunq; ἄγονα legunt, ut scribit Galen.* In Exegesi. *Quare mirum uidetur quomodo Caluus non perfecta aut non uitalia uerterit. Cæterùm quæ hìc plurima ab Hippocrate de partione eiusq; tempore*

ſcribuntur eadem lib. 6 Epidemiorum repetuntur: qua in re non eſt quòd poſt diligentiſsimam doctiſsimi Fuchſii optimeq; nauatam induſtriam cum tædio longiores ſimus.

¶ Τὰ ἐπιφαινόμενα.] *Iſtud cùm diligentiſsimè ſit à Fuchſio unaq; doctiſsimè enucleatum, uidemur hîc magna laboris parte defuncti. Caluus hāc ſententiam cum ſequente iunxit, nec quid uideret intellexit.*

¶ Οἱ πόνοι ἐν περιόδοισι.] *Hîc πόνοι, partus labores ſignificant, qui circa fœtus eductionē fiūt, dum ſuo maturitatis robore, diſruptis membranis & calcitratione exitum ſibi molitur. Tunc temporis enim membranæ (fœtus in utero uelamina) non ſecus ac ſpicarum paleæ ſuo maturitatis tempore laxantur, & fœtus grandeſcentes roboris pleni, ſuopte impetu uimcula diſrumpunt ac uiolant, partumq; fieri cogunt. Quod ſeptimo menſe contingere ſcribit Hippocrates. Hi igitur partus labores ſtato tempore fiunt, ſeptimo, octauo, nono, decimo, undecimoq; menſe. Motionis autem fœtus in utero tempus, etſi non undiquaq; conſtans eſt, marem tamen tertio, ut fœmmam quarto menſe moueri, paßim ſcribit Hippocrates, quod tota philoſophorum ſchola retinet. Septimeſtrem autem fœtum ut perfectionis, ita & motionis prærogatiuam quandam ha-* Πόνοι.

bere oportet, ut etsi tertio mense moueatur, eius tamen initia attingat. Qui igitur septuaginta diebus mouetur, septem mensium partum facit. Ter enim in se ducta septuaginta, ducentos ac decem conficiunt dies, quæ ratio septimestrium est est ex Hippoc. Non *secus si nonaginta ter in sese duxeris, ducentos ac septuaginta dies (nouimestrium rationem) conficies.* Hæc *uerò triplicatis ratio, etsi diligentißimè et apertißimè à Macrobio libro primo Saturnalium ducitur, celebratur tamen ab* Hippocrate *libro* περὶ σαρκῶν, *his uerbis:* ἔχει δὲ τὸ ἑπτάμηνον γενόμενον, τρεῖς δεκάδας ἑβδομάδων. ἐν δὲ τῇ δεκάδι ἑκάστῃ, ἑβδομήκοντα ἡμέραι. τρεῖς δεκάδες δὲ ἑβδομάδων αἱ σύμπασαι δέκα καὶ διηκόσιαι. Hîc *uerò deficit triplicata illa nouimestrium ratio, quæ libro sexto* Epidemiorum *adscribitur, et profectò addenda uidetur ex ueteri nostro exemplari. Sic enim legit:* ὅ,τι ἐν ἑβδομήκοντα κινέεται ἐν τριπλασίοισι τελειοῦται, καὶ ὅ,τι ἐν ἐννενήκοντα κινεῖται, ἐν τριπλασίῃ τελειοῦται. *Quanquam paulò aliter lib. 6.* Epidem. *legitur.* Porrò *si cui uetus & pristina lectio arrideat, assensorem habet* Hippocr. *lib.* περὶ τροφῆς, *fœtus formationem & incrementum ex opinionum uarietate pensitantem, dum scribit.* ἐς τύπωσιν, λε΄ ἥλιοι, ἐς κίνησιν ο΄, ἐς τελειότητα σι΄. *Sic enim fœtus cõformationi dies quinq; & triginta tribuit, motui septuaginta*

Capite 6.

ptuaginta, absolutioni ducentos & decem. Qui numerus septimestrium rationem ex Hippocrate facilè iuit, et hanc triplicitatis auctionem comprobat. Ac ne quis de maribus id solùm dictum existimet, addit postea, ἄλλοι φασὶ δὲ μορφὴν, μι΄. ἐς κίνησιν, οϛ΄. δὲ ἔξοδον σι΄. Certum est enim ex Hippocratis ratione, marem triginta, fœminam duobus & quadraginta diebus conformari.

¶ Ὅτι μετὰ γυναικεῖα.] Menstruæ purgationis statis uicibus uteri sinus dehiscunt, ad repurgamentorum uias, quæ humidioribus naturis pleniora sunt, ut pro innatantis humoris copia semen extinguant, & ueluti inundationis copia obruant. ὁκόσαι γὰρ καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν, ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος, ut scribit Hippocrates in Aphor. Exiccantem igitur uictus rationem humentioribus naturis rectè consulit primo γυναικέων Hippocrates, si modò conceptum procurare uelimus. Cui etiam subscribunt Aëtius libro decimosexto, & Paulus libro tertio. Ac ueluti dum semina terræ mandamus, si humentiorem agrum nacti, præ aquarum copia semen terræ affigi non potest, sed statim eluitur, ut radices agere non posit: ita longe citius id in hac uitali semente accidit, ut nimio humidi affluxa genitalis urina totius δημιουργίας opifex, suopte impetu iam fluxilis

Aph. 62. lib. 5

elabatur & effluat, in exiccatis interioribus osculis tenacius ad fœtificandum inhæreat. Quod hic consulit Hippocrates, ut ne addam, eum conceptus rationem obiter innuere, dum desinente menstrua purgatione ex hiantibus uteri osculis liberis studendum esse innuit. Quod etiam scribitur lib. 1. περὶ γυναικείων. ἢν μὲν οὖν καθαρά τε καὶ ἀκραιφνέα καὶ ἔναιμα γένηται, οὕτως ἴτω παρὰ τὸν ἄνδρα ἐν ἀρχομένοισιν τοῖσιν ἐπιμηνίοισιν. ἄριστον δὲ ἐν ἀπολείπουσι, καὶ ἔτι ἰόντων μᾶλλον ἢ ἀποφαινέων. Rursus quoq; paulò pòst. ἐπὴν ἀποκαθαρθῶσιν αἱ γυναῖκες, μάλιστα ἐν γαστρὶ λαμβάνουσιν, ἰμερωθεῖσαι, καὶ ὁ γόνος σφῆσι ῥώννυται, ἢν μισγέωσιν ὅτε χρὴ, καὶ ὅτε ἀνδρὸς ῥηϊδίως μίσγεται, καὶ ἢν ἐπικρατήσῃ τῷ δὲ ἠδέλφισται. τότε γὰρ μάλιστα τὸ στόμα τῶν μητρέων κέχηνε, καὶ τετανός ἐστι καὶ μετὰ τὰς καθάρσιας, καὶ αἱ φλέβες τὴν γονὴν σπῶσιν· ἐν δὲ τῷ πρὶν χρόνῳ, τὸ τε στόμα τῶν μητρέων μέμυκε. καὶ μᾶλλον αἱ φλέβες πλέαι αἵματος ἐοῦσαι, οὐχ ὁμοίως σπῶσι τὴν γονήν. Idem quoq; scribitur lib. περὶ φυσ. παιδίου. ὥστε ἢν μὲν ἀποκενῶται τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ, λαμβάνει ἐν γαστρὶ, ἢν δὲ πλήρης ἔῃ, οὔ. κενέων γὰρ τῶν μητρέων καὶ τῶν φλεβῶν γινομένων τοῦ αἵματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τοὺς παῖδας. μετὰ γὰρ τῶν καταμηνίων τὴν κάθαρσιν, αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν ἐν γαστρί. Galen. quoq; lib. περὶ σπέρματος priore, idem scribit, dum sensum attractionis in utero inesse contendit.

dit. γίνεται δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτον, ἄρτι πεπαυμένων τῶν καταμηνίων, ἡνίκα μάλιστα συλλαμβάνουσιν αἱ μήτραι τὴν γονήν. Reliqui interpretes, dextri ſinus mentionem maris conformationi, ut ſiniſtri fœminæ, accommodant. Quod etſi facilè ſubindicatur, non eſt tamen quòd exprimi debere uideatur.

¶ Ὅτι θᾶσσον κινηθέν.] Maris perfectio et in utero conformatio eandem quæ motionis maturitas dignationem habet. Perfici enim marem triginta diebus, fœminam duobus & quadraginta, teſtes ſunt omnes philoſophi præcipuè uerò Ariſtot. lib. 7. hiſtoriæ animaliū, & Galenus lib. 6. de ſem. priore. Cuius rei maris calidiorem & robuſtiorem naturam cauſam facit. Eſt enim fœminarum natura (ut inquit Ariſtotel.) ἀῤῥωστότερα καὶ ἀτελέστερα. Doctrinarum uerò lumen Diuinus Hippocrates huiuſce conformationis tempus & celeritatis cauſam aperit lib. περὶ φύσ. παιδίου, his uerbis: πολλαὶ γυναῖκες ἤδη διέφθειραν κοῦρον, ὀλίγῳ πρόσθεν τριήκοντα ἡμερέων, καὶ ἄναρθρον ἐφαίνετο. ὁκόσα δὲ ὕστερον, ἢ ἅμα τῇσι τριήκοντα ἡμέρῃσι, διηρθρωμένα ἐφαίνετο ἐόντα, καὶ ἐπὶ τῇ κούρῃ ἐν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρῃσιν. ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ, ἐν τριήκοντα. ἰσορρέουσι γὰρ αἱ ἐξαμβλώσιες τῶν παιδίων καὶ τῶν λοχείων αἱ καθάρσιες. αἴτιον δέ ἐστιν, ὅτι τὸ θῆλυ πήγνυται ὕστερον, καὶ διαρθροῦται, ὅτι ἡ γονὴ ἀσθενεστέρη

Capite 3.

ἐστὶ, καὶ ὑγροτέρη τῆς θηλείης ἢ τοῦ ἄῤῥενος. καὶ ἀνάγκη ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕστερον πήγνυσθαι τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄῤῥεν. καὶ ἡ κάθαρσις χρονιωτέρη τούτου εἵνεκεν ἐπὶ τῇ θηλείᾳ ἢ τῷ ἄρσενι. Hic igitur τὸ διακριθὲν, διαπλασθὲν, διαρθρωθὲν καὶ μορφωθὲν significat. At uerò eadem celerioris motionis in maribus causa est, quæ & conformationis. Vitalitatis enim robur, & ex calidiore craßioreq; semine sumpta primordia, in causa sunt, ut mas tertio mense, fœmina uerò tum demum quarto, in utero moueatur. Quod testatur Hippocr. lib. περὶ φύσ. παιδίου. ὅταν δὴ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος τοῦ παιδίου ὄζωθῇ ἔξω, καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ ῥίζαι ἐῤῥιζώθησαν, τότε δὴ καὶ κινέεται. καὶ ὁ χρόνος ἐν τούτῳ γίνεται, τῷ μὲν ἄρσενι, μῆνες τρεῖς. τῇ δὲ θηλείῃ τέσσαρες. ὧδε γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει. ἔστι δὲ ἃ καὶ πρόσθεν τῶν παιδίων, τούτου τοῦ χρόνου κινέεται. κινέεται δὲ πρῶτον τὸ ἄρσεν, ἀπὸ γὰρ ἰσχυροτέρης καὶ παχυτέρης γονῆς γίνεται. Idem etiam repetit primo γυναικείων. Præcocius autem incrementum adesse fœminis solet, ob humidam naturam & ceream membrorum mollitudinem, quæ materiam ad auctionem, reapse efformationi sequacem inuitat. In solidioribus autem & firmioribus naturis, robur firmitudinem addit, nec ita facilè ob materiæ tenacitatē, membra diducuntur, aut uasa ipsa fistulantur. Quæ causa est cur citius maribus, fœminæ pubertatis

primitias

primitias decerpant. ut scribit Hipp. lib. περὶ ἑπταμήνου. καίτοι τά γε ἄλλα ὅταν χωρισθῶσιν τῆς μητρὸς αἱ θυγατέρες τῶν κούρων θᾶσσον ἡβῶσι, καὶ φρονέουσι, καὶ γηράσκουσι διὰ τὴν ἀσθενείην τε τῶν σωμάτων, καὶ τὴν δίαιταν. Ad huius uerò sententiæ pondus, Plinij fides accessionem magnam facit, dum scribit lib. 7. fœminas gigni celerius quàm mares, sicut celerius senescere, ni mendum subesset. Philosophorum enim placitis repugnat, fœminas maribus celerius gigni. Quare me facilè æquum ferent iudicē, qui gignere, non gigni, legendum esse existimabunt, fœminæ enim liberorum procreationi celerius maturæ fiunt quàm mares. Capite 4.

¶ Οἱ πόνοι.] Laboris nomine quicquid toto gestationis tempore accidit, hìc intelligitur, siue in fœtus conformatione, seu motu, abortione, perfectione, aut editione contingat. Vt autem homo incerto spatio gignitur, ita demum inconstantes sunt labores. Pro uaria enim cœli, regionis, ætatis, uictus, temperamenti, mulierumq́; semen excipientium natura, gestationis & fœtus, ac demū partionis ambigua esse tempora par est. Quod in terræ seminibus mandandis accidit. Est enim quoddam quod triū mensium spatio proueniat, & à rei rusticæ peritis trimestre triticum dicitur, quoddam uerò quod in annum maturitatem aut incrementum differat. Hanc in tota fœtura

leuitatem indicat Hippocrates libro περὶ ἑπταμήνου, his uerbis: ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ φθωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧπερ αὗται νοῦσοι, καὶ αἱ ὑγίειαι, καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν, καθ᾽ ἡμέρας, τὰ δὲ κατ᾽ ἐνιαυτόν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς χρόνοισι τουτέοισιν ἔνεστι πρὸς ἕκαστον, πολλὰ μὲν ξυμφέροντα, πολλὰ δὲ πολέμια. ἐκ μὲν οὖν τῶν συμφερόντων αὗται ὑγίειαι γίνονται, καὶ αἱ αὐξήσιες. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, αὗται νοῦσοι καὶ οἱ θάνατοι. Libro uerò Epidemiorum sexto, ὧδε πλείονα χρόνον οἱ πόνοι, τρίτῳ, πέμπτῳ, ἑβδόμῳ, ἐνάτῳ μηνί, δευτέρῳ, τετάρτῳ, ἕκτῳ. Vbi pares imparibus menses coniungit. Quā sententiā hîc quædam exemplaria legunt, & hanc lectionē secutus uidetur Cornarius. Porrò quòd hîc tertium & quinquagesimū cum sexto & centesimo attingit, non longè abest ab opinione libri περὶ τροφῆς. ἄλλοι νʹ ἐς ἰδέην, ἐς πρῶτον ἅλμα ρʹ. ἐς τελειότητα τʹ. Cæterùm illud μηνιαῖοι, ad πόνους referendum uidetur, et hoc sensu capiendū. Quòd si rationem per menses ineas, quos diximus labores in tertium et quinquagesimum diem incidere, secundo mensi tribues: quos autem in centesimum sextum, quartum mensem attingent. Hæc enim dierum supputatio in hos menses exire solet.

Sectione 8.

¶ A Δεῖ εἰδέναι ἐς τὸν ἑπτάμηνον.] Rationem habendam

bendam esse septimestris & nonimestris partus significat, eiusq; qui hos menses superat. Vitales enim sunt, & rationem hebdomadum Hippocraticarum subeunt. Nouem autem menses, ducentorum & septuaginta dierum numerum conficiunt, ut indicat Hippocrates libro περὶ σαρκῶν. ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίγνεται καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶν διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. ἐς δὲ τὴν δεκάδα τῶν ἑβδομάδων, ἑβδομήκοντα ἡμέραι. *Quam Hippocratis opinionẽ sequitur Auicennas fen 21 tertij. Quòd autem hîc Græcos menses uocat plenos & integros, quos solares dicimus, intelligit: ut ex Hippocraticæ* πραγματείας *numeris satis conijcere licet, quos partioni attribuit. Etsi ea ratio non usqueadeo constans est & solida, quin negotium uel sagacissimo facessere poßit. Quando uerò nostri seculi doctrinarum præcipua lumina hunc dierum & mensium calculum attigerunt, non est quòd ad eorum authoritatem nostrũ intercedat iudicium: dum ea tantùm quæ in rem præsentẽ sunt, dicere uoluimus, uberioremq; huius negotij cognitionem aliò amandamus. Quod sequitur,* καὶ ἔτι προσέτι τούτοισι, *decimum & undecimum mensem designat, qui prædictos dierum acceßione superant. Subauditur autem ex Hippocratis La-* Capite 1.

conismo σκεπτέον, aut δεῖ εἰδέναι, aut aliud quid simile, ut ferè in superiore tota periodo, quod non est in hoc scriptore infrequens aut insolens.

¶ Τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων.] Lactis originē non aliam eße quàm sanguinis, comprobat eadem utriusq; essentia & natura. Lac enim sanguinem esse in mammis expressum, & ibi à glandulis sua affectione candefactum, certum est. Sunt igitur mammæ in fœminis capacitatis uteri indices, quæ maturam uiro & plenis nubilem annis puellarem integritatem ostentant. Quod σφριγᾷν dicit Hippoc. lib. περὶ γυναικείων καὶ ἀφόρων. Incrementum igitur in fœminis & maturiores annos ex mammarum succulentia & distensione ostendit Hipp. & Arist. lib. 4. de gen. animalium. Etsi possunt à flatibus intumescere, qui fungosam & spongiosam mammarum naturam subleuant. Incontinentia quoq; & plenior uictus ratio capiti incrementum addunt, quo ad ossa ipsa stabilitatem grandiori ætate determinatam acceperint, quæ ut author est Aristotel. serò pueris durantur. ἀκρησία autem, idem quod ἀκρασία, incontinentiam & uictus intemperantiam aut luxuriam significat, ut ex Arist. in Quæstionibus naturalibus patet. ἀκρασία tamē ferè semper Hip. impotentiam significat. Describit igitur Hipp. grandioris ætatis & uirilitatis terminos, dum membra

Capite 8.

Lib. 7. Arist. animal. hist.

Sectione 27.

membra ipsa perfectam absolutionem compleuerint. Hæc autem sententia adeò ex sese obscura est, ut quid uoluerint interpretes, difficilè sit ex eorum lectione eruere.

¶ Τῶν ἐπιμηνίων περίοδος.] Cùm stata sit et determinata à natura purgationis mēstruæ in fœminis uicißitudo, si quæ quibusdam de causis, repurgamentorū aditus impeditos habeāt, ut suspecta sua mala, ita et sanitatē in præcipiti habere debent. Quod multis modis explicat in suis Muliebribus Hip. Hîc uerò grauitates et uteri pondera quæ purgamentis cōclusis cōtingunt, sugillat & octimestribus laboribus æquat, quòd magnā malorū molem secū aduehāt. Sæpe enim grauiores inde labores quàm in fœtus editione sustentātur. Sæpe uerò mortis periculum in propinquo est, cùm purgamentorū lenta quæ sex mēses superat ignauia, medicamentorū opem refugiat, ut scribit Hip. in Muliebribus. Etsi uerò sunt apud eundē plura quæ purgationis menstruæ moram cōdemnant, est tamen præcipuus quidam in rem præsentem locus, primo περὶ γυναικείων, ex quo abundè satis nostræ enarrationi factum uolumus, ἢν δὲ τὰ ἐπιμήνια παντάπασι μὴ ἢ χωρέοντα, γίνεται ὑπὸ νόσου, ἢ παχέα, καὶ γλίσχρα ἢ κολλώδεα. χρὴ οὖν πρῶτον τὴν κοιλίην καθῆραι, ἄνωτε καὶ κάτω. ἔπειτα τὰς ὑστέρας προθέτῳ, ἀφ' οὗ αἷμα καθαίρεται καὶ διαλείπειν, καὶ πίσαι ὑφ' οὗ αἷμα

αἷμα ἴῃ. πινέτω δὲ καὶ κρηθμὸν ἐν οἴνῳ τῷ ἀπὸ Δαυλοῦ, ἢν δ' ἔοι ῥόος μὴ γίνηται, ἔσται ὥστε δοκέειν ἐγκύμονα εἶναι, καὶ μισγομένην ἀνδρὶ, ἀλγέειν, ὥστε δοκέειν ἐγκεῖσθαί τι. καὶ βρῖθος ἐν τῇ γαστρὶ ἐγγένηται. καὶ ἡ γαστὴρ πρόνειται, καὶ ἱμείρεται ἠδελφισμένως ὡς ἐν γαστρὶ ἔχουσα. καὶ καρδιώσσει, ἐπὴν αἱ ἡμέραι πεντήκοντα μάλιστα ἔωσι, καὶ πόνος ἔχει, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε τῆς γαστρὸς τὸ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν, τόν τε ῥάχηλον, καὶ τοὺς βουβῶνας, καὶ τὴν ὀσφῦν. καὶ ἐπὴν μῆνες δύο ἢ τρεῖς γένωνται, ἔστιν ὅτε ἐῤῥάγη οἱ κατὰ τὸ αἰδοῖον τὰ καταμήνια ἀθρόα, καὶ δοκέει ὥσπερ σαρκία εἶναι τὰ ἀπιόντα, ὡς ἐκ διαφθορᾶς, καὶ μέλανα. ἔστι δὲ ᾗσι καὶ ἕλκεα γίνεται ἐν τῇσι μήτρῃσι. καὶ δεήσεται προσέχειν τῇ μελέτῃ. πολλῇσι δὲ συμβαίνει, ὥστε δοκέειν, ἓξ μῆνας ἔχειν ἐν γαστρὶ, ἢ καὶ ὀλίγῳ ἐλάσσονα χρόνον, καὶ ἡ γαστὴρ πρόνειται. καὶ τὰ ἄλλα οἱ δοκέει γίνεσθαι ὥστε ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. ἔπειτα ἔστιν ᾗσι διαπύοντα. ἐῤῥάγη ὑπὲρ τοῦ βουβῶνος ἅμα τῷ πέμπτῳ ἢ ἕκτῳ μηνὶ, καὶ ὁδὸν ταύτῃ ἐποιήσατο. ἔστι δὲ καὶ ᾗσιν ἕλκεα γίνεται ἐν τῇσι μήτρῃσι καὶ κάτω ὑπὲρ τοῦ βουβῶνος καὶ κινδυνεύουσι ἀποθανεῖν. ἢν δὲ καὶ περιγένηται ἄφορος ἔσται. ἔστι δὲ ᾗσι κατὰ τὸ αἰδοῖον ῥήγνυται. καὶ χωρέει αὐτέῃ σεσηπότα καὶ πυώδεα. καὶ ἀπὸ τουτέων ἕλκεα ἐγγίνεται ἐν τῇσι μήτρῃσι. καὶ κινδυνεύσει καὶ χρὴ, ὅκως μὴ τὰ ἕλκεα παλαιὰ γένηται, ἰκβούειν προσέχοντα. ἄφορος δὲ καὶ αὐτὴ γίνεται, ἤν γε καὶ ἰκθῇ, ἢν δὲ μὴ οἱ ῥαγῇ τὰ καταμήνια διωχθέντα ἓξ μῆνας, πείσεται πάντα ἅπερ τῇ ἀτόκῳ τὰ καταμήνια ὁδὸν οὐ δυναμένα ἐκφορεῖν. καὶ

ρέειν. καὶ ἢν μὲν θεραπευθῇ, ὑγιὴς ἔσται. ἢν δὲ μὴ, διαρκέσασα καὶ ἐς ὀκτὼ μῆνας θνήσκει. Labores autem octimestres magnum in puerperio negotium facessere testatur Hippocrates libro περὶ ἑπταμήνου καὶ ὀκταμήνου, cùm eam quæ in octauum mensem incidit uteri gestationem operosam, molestam & perdifficilem, cùm fœtui, tum uerò etiam puerperæ esse scribit. Huic quidem ob pueri in utero cõclusi inordinatos motus, uteriq; tum se incommodius habentis proprias affectiones, suspectam esse partionem necesse est: fœtum uerò lædi oportet à proprio quo se imbellis adhuc præcipitat exeundi motu, & à matris uteriq; in quo continetur affectu. Atq; adeò hæc ad unius lectionis comprobationem dicta sint, quæ πρὸς τούτων legit. Quæ ueteris nostri exemplaris authoritate non temerè confirmatur. Constans uerò codicum impressorum est fides, ut πρὸ τούτων legant. Sicq; non ante purgationem menstruam fœtum concipi contendet Hippocrates, aut certè minimè uitalem & laboriosum ualde. Qua in opinione est Aristoteles libro secundo de gen. animal. Quo in genere octimestres malè audiunt. Ac uelut in arborum genere luxuriosam florum indulgentiam & ueluti decidentem canitiem fructus sequitur. Sic non nisi prius repurgatis succis per destinatos naturæ ductus, fetum fœliciter gigni nefas esse uide- Capite 4.

ſe uidetur. Quod ſcribit Hippocrates libro περὶ φύσιος παιδίου, his uerbis: ὥστε ἢν μὲν ἀποκενῶται τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ, λαμβάνει ἐν γαστρί. ἢν δὲ πλήρης ἦ, οὔ. κενέων γὰρ τῶν μητρέων καὶ τῶν φλεβῶν γινομένων τοῦ αἵματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τοὺς παῖδας. μετὰ γὰρ τὴν καταμηνίων τὴν κάθαρσιν, αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν ἐν γαστρί. Idem rurſus lib. περὶ ἀφόρων. ἢν δὲ γυναικὶ μὴ χωρέῃ τὰ καταμήνια πάμπαν ἢ ὑπὸ πάντων τῶν εἰρημένων, καὶ οὕτως οὐ ξυλλαμβάνει. αἱ γὰρ φλέβες τοῦ αἵματος πλήρεις ἐοῦσαι, τὴν γονὴν οὐ δέχονται. καὶ ἐν τῇσι μήτρῃσι αἵματος ἐόντι τι χρονίου πᾶσα μηχανὴ ὅτι ἀποκωλύει τὴν γονὴν τρέφεσθαι. Per βαρέα uerò, uteri pondera ſignificauit Hippocrates, quæ uteri offenſionem indicant Galeno triplici affectionis genere diſtinctam, mole, pondere & morſu. Vt hoc quaſi nomine laborioſam partionem deſignaret. ἀδελφὸν etiam ἀντὶ τοῦ ὁμοίου ſæpe ponit Hipp. ut ἠδελφισμένως ἔχειν ἀντὶ τοῦ ὁμοίως, ex primo περὶ γυναικείων, & ἠδελφισται pro οἰκείωται, ut interpretatur Galen. Quod apertius quoq; declarat lib. 2. de rat. uict. in mor. ac. τὰ ὁμοιούμενα καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἱκανῶς συγγενῆ, καλεῖν, ἠδελφισμένα σύνηθες αὐτῷ, διότι τῶν συγγενῶν οἰκειότατοί τε εἰσι καὶ συγγενέστατοι ἁπάντων οἱ ἀδελφοί.

In Exegeſi.

¶ Πρωτοτόκων τὰ γάλακτα.] Lac ſola albedine à ſanguine differt. Eſt enim purior & pinguior ſanguinis portio, à uenis utero cum mãmis communionem

munionem habentibus ſublata, ratione ſitus & loci colorem immutans, non autem propriam eſſentiam. Ab alimento enim primam mutationem capit, dum ſanguinis officina alimonium uniuerſo corpori diſpenſans, utero demittit ad fœtus nutricationem. Quod enim fœtui in aluo concluſo uitalis auræ rudimentum extitit, idem in lucem emiſſo, huius lucis uſuram & largitionem præbet. Prouida nanque futuri naturæ indulgentia, deſtinatum fœtui commeatum, extremo geſtationis tempore, in mammas, uelut in cellam penariam & pronum condit ad huius uitæ initia. Vt non fœlicius fuerit aliunde uitam auſpicari, quàm à naturæ benignitate lac pro cibo diſpenſante, dum ſolidiori alimento uſum ſuppeditauit. Ingruente igitur partione, ſuo non deficit operi, lactiq; abſolutionem præbet, ne nondum nato nutrix indulgentior, quàm emiſſo, mater eſſe uideatur. Hæc lactis origo ex ciborum immutatione ab Hippocrate ſatis definita eſt, libro περὶ φύσιος παιδίου. ὁκόταν κινηθῇ τὸ ἔμβρυον, τότε δὴ ἐπισημαίνει καὶ τὸ γάλα τῇ μητρί. οἱ γὰρ μαζοὶ αἴρονται, καὶ αἱ θηλαὶ ὀργῶσι. τὸ δὲ γάλα οὐ χωρέει. καὶ τῇσι μὲν πυκνοσάρκοισι τῶν γυναικῶν ὕστερον τὸ γάλα ἐπισημαίνει καὶ ἔρχεται, τῇσι δὲ ἀραιοσάρκοισι, πρόσθεν. διὰ ἀνάγκην δὲ τοιήνδε, γίνεται τὸ γάλα. ὁκόταν αἱ μῆτραι ὀγκηραὶ ἔωσιν ὑπὸ τοῦ παιδίου,

παιδίου, πιέζουσι τὴν κοιλίην τῆς γυναικὸς, τῆς δ' ὁπόταν πλήρεος ἐούσης ὁ πιεσμὸς γένηται, ἀποπηδᾷ τὸ πιότατον ἀπό τε τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἔξω, ἐς τὸ ἐπίπλοον, καὶ τὴν σάρκα. ὥσπερ δέρμα εἴ τις ἀλείψειεν ἐλαίῳ πολλῷ, καὶ ἐώῃ ἀναπιεῖν, καὶ ἐπὴν ἀναπίῃ πιέζῃ τὸ δέρμα, διαπηδῴη ἂν πιεζομένου τοῦ δέρματος ἔξω τὸ ἔλαιον. οὕτω δὴ καὶ τῆς κοιλίης τὸ πιαρὸν ἐν αὐτῇ ἐχούσης ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν πιεζομένης ὑπὸ τῶν μητρέων διαπηδᾷ τὸ πίαρ εἰς τὸ ἐπίπλοον καὶ ἐς τὴν σάρκα. κἂν ἀραιόσαρκος ἔῃ ἡ γυνὴ, θᾶσσον αἰσθάνεται τῆς διαπηδήσιος. ἢν δὲ μὴ, ὕστερον. καὶ τὰ ἐν γαστρὶ ἔχοντα κτήνεα, ἢν μή τι νοσέει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτοῦ καὶ σίτου, πιότερα γίνεται διὰ τοῦτο. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνή. ἀπὸ γὰρ τοῦ πίονος διαθερμαινομένου καὶ λευκοῦ ἐόντος τὸ γλυκαινόμενον ἀπὸ τῆς θέρμης τῆς ἀπὸ τῶν μητρέων, ἀποθλιβόμενον ἔρχεται εἰς τοὺς μαζοὺς, καὶ εἰς τὰς μήτρας δὲ ὀλίγον ἔρχεται, διὰ τῶν αὐτέων φλεβῶν. τείνουσι γὰρ εἰς τοὺς μαζοὺς. τούτους καὶ εἰς τὰς μήτρας, φλέβια ταῦτά τε καὶ παραπλήσια ἄλλα. καὶ ὁπόταν ἀφίκηται εἰς τὰς μήτρας ἰδέην ἴσχει τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ παιδίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. οἱ δὲ μαζοὶ δεχόμενοι τὸ γάλα, αἴρονται πιμπλάμενοι, καὶ ὁπόταν τέκῃ ἀρχῆς κινήσιος ὑπογενομένης, χωρέει τὸ γάλα εἰς τοὺς μαζοὺς τούτους, ἢν θηλάζει. ἔχει γὰρ οὕτω. θηλαζομένοιν τοῖν μαζοῖν, εὐροώτερα γίνεται τὰ φλέβια ἐς τοὺς μαζούς. εὐροώτερα δὲ γενόμενα, ἀπὸ τῆς κοιλίης ἕλκοντα, τὸ πιαρὸν τοῖν μαζοῖν διαδιδόασι. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ ἢν λαγνεύῃ πολλὰ,

εὐροώ-

εὐρυώτερα γινόμενα τὰ φλέβια, μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην. Libro uerò περὶ γυναικείων primo, τὸ δὲ γάλα ὅκως γίνεται εἴρηταί μοι ἐν τῇ φύσει τοῦ παιδίου, τοῦ ἐν τόκῳ, ἐπὴν δὲ κυΐσκεται ἡ γυνή, καταμήνια οὐ μάλα χωρέει, πλὴν ἔστιν οἷσιν ὀλίγα. ῥέπεται γὰρ ἐς τοὺς μαζοὺς τὸ γλυκύτατον τοῦ ὑγροῦ, ἀπό τε τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν, καὶ ἐκθηλάζεται. καὶ ἀνάγκη ἐστὶ, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα κενοῦσθαι μᾶλλον, καὶ ἧσσον πλῆρες γίνεται τοῦ αἵματος, τοῦτο οὕτως γίνεται. Hæc ergo de lactis origine ex parentis optimi monimentis dicta sunto, quæ etsi popularem magis quàm philosophicam demonstrationem habent, propter authoritatem tamen non sunt aspernenda. Cæterùm etsi quæ hîc dicuntur, de lactis colostra circa partũ, & de prima in partu lactis spongiosa densitate intelligi possunt: coniunctim tamen intelligi debere uidentur. Ante menstruas purgationes, qui conceptus fiant, laboriosissimos esse & octimestribus ualde affines, cùm in his primiparis lac ab alimento mutationem, octauo uerò mense complementum accipiat. Vnde fit ut eorum partus in octauum mensem sæpe incidat, quo nomine operosa & difficilis partio esse solet. Quòd si in quibusdam mulieribus quæ gestationem ad decimũ mensem extendunt, menstruæ purgationes octimestribus similes fiant, hoc est laboriosi, & difficiles ante constitutum tempus menstruum con-

ceptus, eos periculosos esse significat. Plures enim labores sustentari necesse est, et octauo mense ualde suspectos, & uerò decimo partui familiares & maximè molestos. Quare cũ fœtui, tum etiam matri creari periculum est uerò affine. His autem obscurissimis uerbis innuere uidetur Hip. primiparis quæ ante menstruas purgationes cõcipiunt, difficiles adesse partiones, quæ octauo mẽse cõtingant, quòd menstrui sanguinis inopia fœtus ad nonum aut decimũ mensem in utero sustentari non possit. Quod etiam significat lib. περὶ φύσ. παιδίου, his uerbis, ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις ἡ ἀπὸ τῆς μητρὸς κατιοῦσα, οὐκ ἔτι ἀρκοῦσα τῷ παιδίῳ ἐστὶν, ὁκόταν οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐς ἑωυτὸ τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. ὁκόταν δ᾽ αὐτῷ σπανιώτερα ταῦτα γένηται, καὶ ἁδρὸν ᾖ τὸ παιδίον, ποθέον πλείονα τῆς ὑπαρχούσης τροφῆς, ἀσκαρίζει, καὶ τὰς ὑμένας ῥήγνυσι. καὶ μᾶλλον τοῦτο πάσχουσιν αἱ τῶν γυναικῶν πρωτοτόκοι. ἐπιλείπει γὰρ τοῖσι παιδίοισιν ἡ τροφὴ ἐς τὸ ἀρκέσαι, ἄχρις οὗ τῶν δέκα μηνῶν. ἐπιλείπει δὲ διὰ τρόπον τοιόνδε. εἰσὶ τῶν γυναικῶν τινὲς αἱ μὲν ἀρκέοντα τὰ καταμήνια καθαίρονται, αἱ δὲ ἐλάσσονα· τοῦτο δὲ ἢν ἀεὶ γίνηται, ἐν φύσει καὶ ἐν γένει, μητρῷον σφίν ἐστιν. αἳ δὲ τὰ καταμήνια ὀλίγα μεθιεῖσαι, αὗται καὶ τοῖς παιδίοισι, παρέχουσι τὸ ὕστατον, ὅταν ἤδη ἁδρὸν ᾖ, τὴν τροφὴν σπανιωτέρην

νιωτέρην παρέχουσαι, ποιέουσιν ἀσπαρίζειν, καὶ πρόσθεν τῶν δέκα μηνῶν ἐξελθεῖν ἐπείγεται. ὀλίγον γὰρ ἀπὸ τῶν νέων μητρῶν χωρέει τὸ αἷμα. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει, καὶ ἀγαλάκτους εἶναι ταύτας τὰς γυναῖκας, τὰς ὀλίγα τὰ καταμήνια μεθιείσας. ξηρότεραι γὰρ καὶ πυκνοσαρκότεραί εἰσιν. Quibus ex uerbis præproperàm eſſe primipararum partionem uides & laborioſißimam, maximè uerò earũ quæ paucum alimentum fœtui ſuggerũt, quales ſunt quæ menſtruis carent. Sic enim paulò pòſt ſcribit: καὶ τὰ μὲν ἐλάσσω τροφὴν ἐν τοῖσιν ἐμβρύοισιν ἔχοντα, θᾶσσον τίκτει, τὰ δὲ πλείω ὕστερον. Difficiles uerò primiparãrum partus, multis locis eodem libro celebrantur. Quinetiam lac octauo menſe concoctionis abſolutionem accipere, teſtatur quod de lacte extulit Empedocles.

¶ Μηνὸς ἐν ὀγδοάτου δεκάτῃ πύον ἔπλετο λευκόν. Ariſt. uerò lib. 4. de gen. animal. huius uſum ante ſeptimum menſem inutilem eſſe ſcribit. Atque hic mihi uiſus eſt iſtius obſcuræ admodum clauſulæ ſenſus ex medijs tenebris eruendus. Vt non ſit mirum, nobis Antabatarum more pugnantibus incertam eſſe belli uictoriam. Veterum autẽ exemplarium fides, & conſecutionis ratio effecit, ut clauſulam unam inter ea quæ ſequuntur ualde diſsimilem, ſuo loco reſtituerem, & quaſi agnatis adderem.

Capite 8.

HIPPOCR.

Τρωμάτων ἢν ἰσχυρῶν ἐόντων, οἴδημα μὴ φαίνηται, μέγα κακόν. τὰ χαῦνα, χρηστόν, τὰ ἄνω νεμόμενα, κάκιον. οἷσιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσιν, οὐ μάλα σπῶνται. τούτων δὲ ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, οἷσι μὲν τὰ ὄπισθεν, σπασμοὶ μετὰ πόνων. οἷσι δὲ τὰ ἔμπροσθεν, ἢ μανίαι, ἢ ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι. καὶ δυσεντερία ἐρυθρή. τὰ οἰδήματα παραλόγως ῥηΐζοντα, κίβδηλον, οἷον περὶ τὸ Ἀνδρονίκου παιδίον τὸ ἐρυσίπελας ἐπαλινδρόμησεν, ἢν μὴ οὖν τὸ αὐτὸ ἐλθὸν χρηστόν τι σημαίνει. ὥσπερ ἔκ τε γενέσιος περὶ τὸ οὖς ποδὶ ἥβην διεδόθη. ἑτέρῳ τριταίῳ ἐκ γενετῆς γενομένῳ ἀπεπύησεν ἐνναταίῳ. γίνεται οὗτος ἑβδομαῖος ὑγιής. κακοηθέστερα τὰ ἀφανιζόμενα ἐξαίφνης.

INTERPRETATIO,

Magnis & profundis uulneribus tumores nisi apparuerint, ingens subest malum. Qui si laxi & molles fuerint bono sunt, si uerò sursum serpant damno. Tumores in ulceribus à conuulsione & insania uindi-

uindicāt. Qui si de repente disparēt, his quidem quibus à tergo fuerant, cōuulsionem cum dolore: illis uerò quibus à fronte, insaniam aut acutos laterum dolores, aut sanguineā intestinorum difficultatem conuehunt. Nam & tumores temerè præterq; rationem alleuantes, impostuuram significant, quale quid in Andronici filio intrò recurrens, erysipelas portendit: nisi si quid bonæ existimationis ad eundem locum recursus attulit. Hoc circa ortum ad aurem erat, postea ad pubem distributum est. Quod alteri tertio ab ortu die eruperat, suppuratum est nono, & septimo sanus euasit. Longè tamen maligniora sunt, quæ de repente euanescunt.

COMMENTARIVS,

TPωμάτων.] *Placitum est 66. lib. 5. quod aliter paulò legitur: ἢν ῥαυμάτων ἰσχυρῶν ἐόντων καὶ πονηρῶν οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα κακὸν, τὰ χαῦνα χρηστὰ, τὰ ὠμὰ κακά.* Vt autem

tumores in uulneribus ab Hipp. probantur, ita et Celsi præceptum animo defigendum est quod scripsit lib. 5. de uulneribus agens. Nimis intumescere uulnus periculosum, nihil intumescere periculosissimum est. Illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Quod autem hîc legitur, τὰ ἄνω νεμόμενα, duros & renitentes tumores significat, qui ut plurimùm, crudi sunt (τὰ ὤμα in aphorismis uocat) mollibus longè deteriores. Sic libro Epidemiorum sexto, τὰ ὁμαλῶς ξυμπεπαινόμενα καὶ μὴ περισκληρὰ φύματα probat Hippocrates, quæ ὁμαλοῖς æquat. In his enim æquabilitatem laudat, in illis uerò obstinatam renitentiam, à crudis, lentis, frigidis & coctu difficilibus humoribus, damnat. Ea inter se sic opponit Galenus, ἐπὶ μιᾶς ἀντιθέσεως ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἀρκέσει τὸν λόγον ποιήσασθαι. τὸ μὲν σκληρὸν τοῦ μαλακοῦ φαυλότερόν ἐστιν. αὐτοῦ δὲ τοῦ σκληροῦ, τὸ μᾶλλον σκληρόν. εἰ δ' ἔστι σκληρότερον, ἔστι χαλεπώτατον, οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν μετρίως μαλακὸν, ἀγαθὸν μετρίως ἐστὶ. τὸ δὲ τελέως μαλακὸν, ἀγαθὸν, καὶ τοῦτο τελέως. Porrò ex Galeni sententia μεγαλικὸν coniunxi. Ex omnibus enim lectionibus eam magis approbat.

Capite 26.

Sectione 2.

¶ Οἷσιν οἰδήματα.] Aphorismus est sexagesimus quintus libri quinti, quo subitam tumorum in ulceribus disparentiam conuellit Hippocrates.

Etsi enim

Etsi enim uniuersale est σημειώσεως *præceptum, repentinum eorum quæ extrà apparebant recursum, iudicationem suspectam facere, quod multis in locis uniuersale facit Hip. idem tamen peculiare ulcerũ speculationi attribuit. Quæ cùm cuiuis in re Medica mediocriter uersato ex Aphorismis sint perspicua, miror quo iure huius sententiæ principiũ hoc modo peruerterit Caluus. Tumores uulnerum si non ualde lancinent nec furient. Quid nanq; his uerbis intelligat, nõ uideo. Quod hîc legitur* σπασμοὶ μετὰ πόνων, *in Aphorismis* σπασμοὶ τέτανοι *scribitur. Et ubi hîc* δυσεντερία ἐρυθρή: *illic,* ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη ἢν ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα. δυσεντερίαν ἐρυθρὴν, *sanguineam intestinorum difficultatem uertimus. Gal. secuti, qui hanc* δυσεντερίαν αἱματηρὰν *uocat. Scribit enim,* δυσεντερίαν δὲ ἔσεσθαι φησὶν, ἐὰν ἐρυθρῶν ὄντων τῶν οἰδημάτων, ἐξαίφνης γένηται μετάστασις. ἐκείνην μέντοι τὴν δυσεντερίην ὀνομάζομεν αἱματηρὰν, ἥτις ἐστὶν αἵματος κένωσις διὰ ἐντέρων χωρὶς ἑλκώσεως. Commen. 3.
Cuius duplex genus facit lib. 6. Epid. dum scribit οἱ δ' ἐρυθροὶ καὶ πρὸς μελαγχολίαν ἐπιτήδειοι, παχὺ καὶ θερμὸν ἔχοντες αἷμα, τοῖς φρενιτικοῖς τε καὶ καυσώδεσιν εἰκότως ἑάλωσαν νοσήμασι, καὶ δυσεντερίαις ταῖς αἱματηραῖς ὡς εἰκὸς μάλιστα. μεμαθήκαμεν γὰρ ὅτι διτταί τινές εἰσιν· ἐξ ἑλκώσεως μὲν ἀναβρωθέντων τῶν ἐντέρων ἑτέρα διαφορά, πολλοῦ δ' ἄμικτος ἐκκρινο-

μένου διὰ τῶν εἰς ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἐν λοιπῷ. Huius etiam dysenteriæ sanguineæ, quæ solam humorum copiam absq; interaneorum ulcere signi gnificat, meminit lib. περὶ φύσ. ἀνθρώπου, Hipp. et Gal. lib. 5. de loc. affect. Copiosissimè uerò com. 4 in lib. περὶ ἄρθρων. Quare uero est simile, ex inflammationis intrò recursu suppurationes fieri, materia in thoracem deriuante, aut intestinorum difficultatem cruentam illuc rapta tumoris materia quæ inflammationem à sanguine fecerat. Intestinorum autem difficultatem dixi, etsi ἄνευ ἑλκώσιος contingat, cùm sanguinis per intestina excretionem intelligam, non minori licentia quàm in δυσεντερίας uocabulo.

¶ Οἰδήματα παραλόγως ῥηΐζοντα.] Hæc duo præcipua sunt totius σημειώσεως capita, quibus à nobis abundè prius satis esse factum uidetur.

¶ Ην μὲν δὲ αὐτὸν ἐλθὸν.] Istud mirè obscurarunt interpretes. Caluus planè nō intellexit. Nos de erysipelatis ad eundem locum quem prius afflixerat recursu intelligimus, qui omnem suspectionem leuauit.

FINIS SECTIONIS TERTIAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΩΝ.

Ἡπατῖτις ἐν ὀσφύϊ, μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου κάτωθεν, καὶ σπονδύλοισι προσδιδοῖ ἐντεῦθεν. μετέωρος δι' ἥπατος, καὶ διὰ φρενῶν ἐκ καρδίην. καὶ ἡ μὲν ἰθεῖα εἰς κληῗδας. ἐντεῦθεν δὲ αἱ μὲν ἐς τράχηλον, αἱ δὲ ἐπ' ὠμοπλάτας. αἱ δὲ ἀνακαμφθεῖσαι κάτω, παρὰ σπονδύλους καὶ πλευρὰς ἀποκλίνουσι. καὶ

ἐξ ἀριστερῶν μὲν μία ἐγγὺς κληΐδων. ἐκ δεξιῶν δὲ ἐπί τι αὐτῇ χωρίον ἄλλη. ἡ δὲ σμικρὸν κατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα, ὅθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέδωκε τῇσι πλευρῇσι, τῇσιν ὑπολοίπῃσιν ἁπάσαις ἔνθεν, καὶ ἔνθεν. ἀποσχίδας παρ' ἑκάστην διδυμύα ἐοῦσα. ἀπὸ μὲν τῆς καρδίης ἐπί τι χωρίον ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἐοῦσα ὑπὸ τὰ ὑποκάτω τῆς ἀρτηρίης, ἔστ' ἂν καταναλωθῇ καὶ ἔλθῃ. ὅθεν ἡ ἡπατῖτις ἐμετεωρίσθη. πρότερον δὲ πρὶν ἢ ἐνταῦθα ἐλθεῖν, παρὰ τὰς ἐσχάτας δύο πλευρὰς ἐδιαιρέθη. καὶ ἡ μὲν ἔνθα. ἡ δὲ ἔνθα τῶν σπονδύλων ἐλθοῦσα, καταναλώθη. εὐθεῖα δὲ ἀπὸ καρδίης πρὸς κληΐδα τείνουσα ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίης ἐστί. καὶ ἀπὸ ταύτης, ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦν κάτωθεν τῆς ἀρτηρίης ἀΐσσει ἐς τὸ ἧπαρ. ἡ μὲν ὑπὸ πύλας καὶ λοβόν. ἡ δὲ ἄλλη ἐξῆς ἀφορμήκει, σμικρὸν κάτωθεν φρενῶν, φρένες δὲ προσπεφύκασι τῷ ἥπατι, ἃς οὐ ῥάδιον χωρίσαι. δισσαὶ δὲ ἀπὸ κληΐδων. αἱ μὲν ἔνθεν. αἱ δὲ ἔνθεν ὑπὸ στῆθος ἐς ἦτρον. ὅπῃ δὲ ἐντεῦθεν, οὔπω οἶδα. φρένες δὲ κάτω κατὰ τὸν σπόνδυλον τὸν κάτω τῶν πλευρῶν,

ἧ νεφρὸς

ἡ νεφρὸς δὲ ἀρτηρίης, ταύτῃ ἀμφιβεβήκει, αἱ ἀρτηρίαι μὲν ἐκ τοῦ τείνοντος ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίης τόνον ἔχουσαι. ταύτῃ δέ πῃ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης ἡ ἡπατῖτις ἔληγεν. ἀπὸ δὲ τῆς ἡπατίτιδος διὰ τῶν νεφρῶν αἱ μέγισται δύο, ἡ μὲν ἔνθεν, ἡ δὲ ἔνθεν φέρονται μετέωρος, πολυσχιδεῖς τε διὰ τῶν φρενῶν εἰσὶν ἀμφὶ ταύταις. ἐπιπεφύκασιν ἄνωθεν δὴ φρενῶν. αὗται δὲ μᾶλλόν τι ἐμφανέες. δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλου ὑπὸ τὸ ὀστέον τοῦ μεγάλου σπονδύλου ἄνωθεν καὶ πρὸς τοῦ στομάχου μᾶλλον ἑκατέρωθεν τῆς ἀρτηρίης παρελθὼν, ἑκάτερος ἐς ἑαυτὸν ἦλθεν. ἴκελος ἐνί. ἔπειτα οἱ σπόνδυλοι καὶ αἱ φρένες πεφύκασιν, ἐνταῦθα ἐτελεύτων. καί τινες ἐνδοιαστοὶ πρὸς ἧπαρ ἐπὶ σπλῆνα ἀπὸ τούτου τοῦ κοινωνήματος ἐδόκεον τείνειν. ἄλλος τόνος ἐκ τῶν κατέρωθεν σπονδύλων παρὰ ῥάχιν παρέτεινεν ἐκ πλαγίου σπονδύλων, καὶ τῇσι πλευρῇσι ἀπένεμον. ὥσπερ αἱ φλέβες οὕτως οὗτοι διὰ φρενῶν ἐς μεσεντέριόν μοι δοκέουσι τείνειν. ἐν δὲ τουτέοισιν ἐξέλιπον. αὖθις δ' ὅθεν φρένες ἐξεπεφύκεισαν ἀπὸ τούτου ξυνεχέες ἐόντας κατὰ μέσον κάτωθεν ἀρτηρίης, τὸ ἐπί-

τὸ ἐπίλοιπον παρὰ σπονδύλους ἀπεδίδον, ὥσπερ αἱ φλέβες μέχρι καταναλώθησαν, διελθοῦσαι ἐν τὸ ἱερὸν ὀστέον.

SECTIO QVARTA.

DE VENIS.

Ecoraria per lumbos ad magnam usque uertebrã deorsum fertur, indeque aliquid ex sese uerticulis adijcit. Ex hepate sublata per septum transuersum cor rectà, deinde iugula adit. Hinc uerò partim ad ceruicem, partim ad humeros, quædam etiam inferius paulò reflexæ, ad uertebras & costas declinant. Ex sinistris quidem una ad clauiculas tendit, ex dextris etiã in aliquem illa parte locum. Alia uerò paulò inferius deflexa, ubi illa desinit sese costis adiũgens, dum eã quę in corde est attigerit, ad sinistra se flectens. Deorsum uerò demissa secundũ uertebras descendit, donec eò perueniat unde se sublimem erigit, re-

git, reliquis omnibus coſtis adhæ-
rinq; ſingulis per ſeſe ſola propagi-
nes mittẽs, à corde aliquatenus, idq́;
ad ſiniſtra magis porrecta, poſteà ar
teriæ ſe ſubmittens quouſq; cõſum
pta fuerit, eoq́; peruenerit unde ie-
coraria ſublimis emerſit. Quo pri-
uſquã perueniat, ad extremas duas
coſtas ſcinditur, & in utranq; uerti-
culorum partem progreſſa ibi con-
ditur. Quæ uerò recta à corde iugu-
la petit, ſupra arteriam euadit, indé-
que non ſecus ac dum ad lumbos
eſt, arteriæ ſubtenſa in iecur inſilit,
modoq́; ad portas & fibram, modò
uerò in id quod eſt reliquum dein-
ceps excurrit, paulò infra ſeptum
tranſuerſum, quod ita hepati incum
bit ut facilè ſeparari non poſsit. Bi-
partitò autem ad clauiculas ſcindun
tur, & hinc & inde ſub pectus ad
imum uentrem pertingunt. Quónã
uerò inde ferantur, mihi nõdum con
ſtat, At ſeptum tranſuerſum infra
ad uer

ad uertebram quæ ſub coſtis eſt po=ſitũ habet, atq; ea in parte qua renes ex arteria utrinq; eminent. Ex quibus arteriæ enaſcuntur, quæ utraq; ex parte cum arteria neruũ habent. Atq; huc quadamtenus ex corde re means iecoraria deſinit. Ab iecoraria uerò per ſeptũ tranſuerſum duæ maximæ uenæ hinc & inde ſubleuantur, quæ multifidã ramorũ propaginem, per ſeptum emittunt, eiq; cõplexu adhærent. In ſuperna autẽ illius parte magis cõſpicuæ extant. Duo uerò nerui à cerebro infra magnæ uertebræ os à ſuperiore parte perreptant, & ad gulam magis ab utraq; arteriæ parte utraq; pertingẽs, in ſeſe uelut in unum coit, dein ubi ſeptum & uertebræ exiſtunt, ibi deſinunt. Etſi quidam ambigunt, & ab hac communione ad iecur & lienem ferri uidentur. Alius neruus utrinq; ex uertebratis orbiculatim oſſibus ſecundum ſpinam, per obli-
quam

quam uertebrarũ partem extenditur, & costis distribuitur. Atq; hi nõ secus ac uenæ ipsæ per septũ transuersum ad lactes pertendere mihi uidentur, in quibus etiã desinũt. Rursus autẽ ab eo loco unde septũ exoritur, cõtinuitate quadã per mediũ infra arteriã quod est reliquũ ad uertebras, quemadmodũ & uenæ ipsæ emittunt, quo ad in os sacrum procurrentes consumpti condantur.

COMMENTARIVS,

Vmani corporis compaginem, & structuram etsi Medico pernecessariam, adeò tamẽ securè attrectauit prisca seculorũ authoritas, ut uix ante Dioclis Carystij aut Herophili tẽpora, exacta corporis partium speculatio monimentis tradita fuerit. Veterũ enim in erudiendis liberis industria, & aßiduus per succeßiones labor, cùm magistra rerum experientia, scriptionum monimenta leuauit, dum prisca illa antiquitas posteritati corporis deformationem per manus traderet, in eiusq; cognitione nõ secus ac in literis & palæstra (uelut in his quæ ingenium scire deceret) liberos solertes daret. Quæ causa tantam

scripto-

ſcriptorum de partium interiorum poſitu penuriam fecit, ut in his priſcorum fides capite diminuta uideatur, & uerò ridenda ſolertia. Quis enim Hippocr: uenarum è capite fontes, & quatuor ſanguinis riuulos, aut Ariſtotelis de uenis originem & commenta ferat? ne Platonis ſomnia recenſeam. Ac ne ultra temporum æquitatem ferar, ſimplex illa & minimè fallax canities, uiſcerationes perpaucas exercuit, & ſeſe inſpectionis interaneorum raritate tuetur: ut non mirum ſit, ſedulam poſteritatem ἀνατεμικῆς θεωρίας authoritatem ſartam tectam retinuiſſe, cùm in dies nouitas induſtriæ benè nauatam operam collocet, & ad operoſam Galeni diligentiam magnæ ſolertiæ acceßio, continua ſedulitate facta eſſe uideatur. Tantæ molis erat Medicinã omni ex parte perfectam tradere, dum defectas propeq; acciſas maiorum uires posteriorum gnauitas reſarcit & experientißima rerum cognitio compenſat. Quotus enim quiſq; eſt qui non uideat pulſuum ſymmetriam & interaneorum deſcriptionem ab antiqui nominis authoribus uixdum inchoatam, magna poſteritatis impenſa auctam, cumulatam & perfectam? Ad cuius cognitionem in dies aßidua manuum attrectatio & fidelis αὐτοψία addit, dum ad ſcriptorum monimenta magna ingeniorum fœlicitas acceßit, quæ quotidie

nouos

nouos parit fœtus atq; præiudicatam authoritatem æquitate lenit. Sic in Galeni & ueterum parentum doctrinam incurritur, & quod uſu ipſo condiſcitur, nullam fidei authoritatem deſiderat. Quod æquitas & mentis ſibi bene conſciæ miniſtra ratio ſuggerit, id facilè uindicias ſecundum libertatem poſtulat, & à ſe animi maleuolentia ſuffuſi inuidiam propulſat. Ingrati tamen eſt animi nimiumq; confidentis, maiorum monimenta deformare, dignationem eleuare, & authoritatem conuellere. Venarum diſtributio multis locis in Hippocrati ſcriptis celebratur, ita tamen ridiculè, ut uarium inde progreſſum intelligas, & in Aſclepiorum familiam agnata eſſe certò quis exiſtimet. Hinc pendet pudenda illa uenarum ex cerebro deriuatio, quæ quatuor uelut ſanguinis riuos in totum corpus demittit, libro περὶ φύσ. ἀνθρώ. *per corollarium aſſuta, à qua Hippocratis nomen palàm liberat Galenus. Etſi libro* περὶ ὀστέων φύσ. *non grauiore multo fide adſcribitur. Multæ ſunt aliæ partitiones uenarum apud Hippocratem ut lib.* περὶ ὀσ. φύσ. *& libro* περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον. *in quo uenæ cauæ proceſſus, ut libro* περὶ ἱερῆς νόσου *explicatur. Quæ omnia etſi prioris ſoli fertilitatem redolent, inexplicabiles tamen habent aditus & exceſſus, eosq; permultos. At uerò quæ hîc adſcri-*

bitur uenarum delineatio, ex Asclepiadarum uin demia decerpta est, cùm suæ genuitatis locupletißimum testem Galenum ferat, qui Comment. 2. in lib. de nat. hum. & lib. 6. de placitis Hippocratis & Plat. Comment. quoq; tertio in lib. de art. huius assensionis authorem Hippocratem facit. In qua quamuis quædam soli indulgentiam ubertatemq; redolent, multæ tamen uelut in elapidato agro sunt salebræ, ut in eo tolerabilius fuerit sterilitate quàm fœturæ fertilitate delinquere, in quo necessarium ualde est temperamentum, multæq; præ luxuria interlucanda sunt. Neq; tamē hæc eò pertinent, ut minxisse in patrios cineres uelim, aut priscam ueterum diligentiã, quæ temporum æquitate se sustentat, notandam existimem. Non enim solùm hoc eruderandum aut expurgandum mihi proposui, dum neq; uisceratio- nem damus, neq; uerò inde uelut ex Albano carnes Latinis petimus. In quo non tam mihi uerendum est diligentiam meam requiri, quàm affectatæ nauseæ condemnari. Anatomen (quæ per se magnum Medicinæ corpus est) ex multis Galeni monimentis diligenter petendum existimo, non hîc perfunctoriè attingendam. At uerò quicquid ferè de anatomica disciplina ab Hippocrate scriptum est, hîc consumitur: eoq; nomine deploranda maximè uenit librorum Galeni περὶ

τῆς ἱππο

τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς iactura, ut taceam eiuſdem in hunc librũ ὑπομνήματα, quæ præter oculatam rei demonſtrationem, ſententiam de tota cauſa tuliſſent.

¶ Ἡπατῖτις.] Hic locus integer repetitur lib. περὶ ὀστέων φύσ. & à Galeno magna ex parte adducitur libro ſexto de placit. Hippocratis & Pl. Vbi Hippocrates ut ſanguinis officinam iecur eſſe exiſtimauit, ita & ſanguinis riuos inde deducit, dum per uenam iecorariam, quæ & caua dicitur, & in omnes corporis partes ſanguinem rigat, nutriendoq; animali idoneum alimentum diſpenſat. Quod his uerbis ſenſerat libro περὶ τροφῆς. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ, ῥίζωσις ἀρτηριῶν καρδίη, ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται εἰς πάνθ' αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ θέρμασιη διὰ τούτων φοιτᾷ. Quod etiam uidit Aretæus poſt Hippocratem uetuſtißimus author libro ſecundo de Cur. morb. ac. qui hæc Hippocratis uerba repetit, ἐν ὀσφύϊ autem hic addit: quòd per lumbos iecoraria ad inferiora demittatur, non ſecus ac Galenus libro de Venarum ſectione, κοίλην ἐπ' ὀσφύϊ uocat. Inquit enim συμπεπληρωμένης ἤδη τῆς ἐξηγήσεως ἁπασῶν τῶν ἄνω φλεβῶν, ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους μετέλθωμεν, ὅσαι τὰ κάτω τῶν φρενῶν ῥέφουσιν ἀπὸ τῆς ἐπ' ὀσφύϊ κοίλης γενόμεναι. Et rurſus, καὶ μὲν δὴ ὅτι τῷ κατ' ὀσφὺν νωτιαίῳ φλέβα, ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης ἐνταῦθα τῆς κοίλης, ἐμφύεσ-

ται καθ' ἕκαστον ῥῆμα μία, λέλεκται πρόσθεν ὥστ' οὐδὲν ἔτι ὑπόλοιπόν ἐστιν, τὸ ἐπ' ὀσφύϊ κοίλης ἀποβλάστημα διηγήσεως δεόμενον. Venæ autem cauæ progressum ex media antiquitate deductum, ab ipso Aretæo antiquitatis authoritate memorabili descriptum, hîc apponendum duximus, quòd & uetustis authoritatem habeat non minimam, & maximè ad hoc institutum faciat. Scribit igitur lib. 2. de morb. ac. ἀπὸ τῶν πυλέων τοῦ ἥπατος ὀρέεται φλὲψ διαΐσσει μέσον τοῦ τοῦδε περάτων. αἰεὶ γὰρ δὲ λεπτὰ καὶ πλεῦνα σχιζομένη, ἐπὶ τέλος δὲ ἀφανέα τῇσι ὄψεσι πάντῃ τοῦ ἥπατος σκίδναται. τοῖσι δὲ τουτέων πέρασι ἄλλων φλεβῶν περατώσιες κατὰ τὸ στόμα ξυγκέονται, αἵπερ ἐκ λεπτῶν καὶ πλεύνων, μέζονες δὲ καὶ ἐλάσσονες γίγνονται, ἐπιτελέως ἐν μέσῳ τῷ ἥπατι, ἐς μίαν φλέβα μεγάλην συναγείρονται. ἐντεῦθεν δὲ δοιαὶ ἐξ ἀποσχίσιος γιγνόμεναι, πέρην τοῦ ἥπατος ἀφικνέονται. ἡ μὲν γὰρ ἄνω τὸν πρῶτον λοβὸν διαπερήσασα, ἐκ τὰ κυρτὰ αὐτέου ἐξεφαάνθη, ἔπειτα περήνασα τὸ διάφραγμα ἐμφύει τῇ καρδίῃ. κοίλη φλὲψ ἥδε καλέεται. ἡ δὲ ἑτέρη, τὸν κάτω λοβὸν τὸν πέμπτον διαπορήνασα μέχρι τῶν κυρτῶν, ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἔξεισι, καὶ τῇδε παρατέταται, μέχρι τῶν ἰσχίων. ἀτὰρ καὶ ἥδε κοίλη ὄνομα τὸ αὐτὸ, οὕνεκεν μία καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ φλὲψ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἴσχουσα. εἰ γάρ τις ἐθέλει, διελάσαι ἂν ἔλασμα καὶ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν τῆς ἐπὶ τὴν καρδίην κοίλης φλεβὸς ἐς τὴν παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ ἀπὸ τῆς ῥάχιος διὰ τοῦ

Capite 8.

ἥπατος

ἧπατος ἐπὶ τὴν καρδίην, αὔοδος γὰρ ἡ αὐτή.

¶ Μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου.] Hippocrates libro περὶ ἄρθρ. μέγαν σπόνδυλον multis locis ſecundam uertebram (quam prius ὀδόντα uocauit) intelligit. Hîc uerò pro oſſe ſacro ſumi uidetur, quod uertebratim cæteris uerticulis annectitur. Id indicat Galeni locus comment. 2. in lib. de nat. hum. ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς φλεβὸς τῆς μεγίστης, ἀποφύσεις γίνονται καθ᾽ ὅλων τῶν μεταξὺ τῶν τοῦ νωτιαίου περάτων ὡς Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, τότ᾽ ἄνω πρὸς ταῖς κλεισὶ πέρας αὐτοῦ, καὶ τὸ κάτω πρὸς τῷ ἱερῷ ὀστέῳ. In fine etiam huius ſectionis de uenis agens, διελθόσας δὲ τὸ ἱερὸν ὀστέον dixit. Ad lumborum autem extremum uena caua in crura diſtribuitur, dum uertebris in tranſcurſu pullulos & propagines mittit. Popularem uerò magis lectionem ſecutus ſum, quam probat Galenus & codicum noſtrorum magna pars. etſi aliter legatur lib. περὶ ὀστ. φύσ. Quam lectionem ſecuti ſunt interpretes. Sic enim legiſſe uidentur. ἡπατίτις ἐν ὀσφύϊ μέχρι μεγάλου σπονδύλου, κάτωθεν καὶ σπονδύλοισι προσδιδοῖ. ἐντοῦθεν μετέωρος διὰ ἥπατος καὶ διὰ φρενῶν ἐς καρδίην. Quanquam illud διὰ ἥπατος, libro περὶ ὀστ. omittitur. Lib. 6. de pl. Hipp. & Pl.

¶ Αἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὠμοπλάτας.] Hîc triplex ille uenæ cauæ ad iugula progreſſus uariè deformatur. Vnus enim in axillas deducitur. Alter uerò ad an-

teriora thoracis ſub pectoris oſſe perreptat. Tertius uenulam tres ſuperiores thoracis coſtas nutrientem deſignat. Etſi hæc ſæpe pro mutua rerum natura & uiciſsitudine uariant. Plauſibilem autem lectionem ſecutus ſum ueteribus codicibus teſtatiſsimã, refragantibus noſtris exemplaribus; quæ et cæteris nõ improbatur. Lib. enim περὶ ὀσ. φύσ. & libro de placit. Hipp. & Plat. ἐκ δεξιῶν δὲ ἐπί τι αὐτοῦ χωρίον legitur, & ἄλλη ſequenti clauſulæ adiungitur.

¶ Ἡ δὲ σμικρὸν ἑκατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα.] Duo ex noſtris exemplaribus, recens unum, & alterũ medium, huic clauſulæ aliam præponunt. ἄλλη δὲ ἑκατέρωθεν ἀποκαμφθεῖσα. quam ex lib. περὶ ὀσ. φύσ. ſecutus eſt Cornarius. Eam nos omiſimus, grauiore codicum fide & Galeni authoritate freti, ne uideremur ſecturas uenarum una propaginis acceſsione minime neceſſaria augere. Quod autem ſequitur, his in codicibus magna parte defectum eſt, & ex cæteris locis reponendum fuit manifeſto uitio. Etſi enim miro inuentu propagini, quæ ad ſuperiores coſtas deſcendit, uenam ἄζυγον iungit: intermedia tamen, quibus ueluti ſublicis fulcitur, omiſit. Quæ etſi uitio non carent, magno tamen codicum inter ſe conſenſu, Parentis diſciplinam excuſant, dum rei æquitatem quadantenus amplectuntur. Legendum igitur, ἄλλη δὲ σμικρὸν ἑκα-

κρὸν ἑκα-

κρὸν κατώτερον ἀποκαμφθεῖσα, ὅθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέδωκε τῇσι πλευρῇσιν, ἐς αὖ τῇ ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς καρδίης προστύχῃ ἐπικαμπτομένη ἐς τὰ ἀριστερά. ἀποκαμφθεῖσα δὲ κάτω, ἐπὶ σφονδύλους καταβαίνει, ἐς αὖ ἀφίκηται ὅθεν ἤρξατο μετεωρίζεσθαι, ἀποδιδοῦσα τῇσι πλευρῇσι τῇσιν ἐπιλοίποισιν ἁπάσαις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀποσχίδας παρ᾽ ἑκάστην διδοῦσα μία ἐοῦσα. ἀπὸ μὲν τῆς καρδίης, ἐπί τι χωρίον ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἐοῦσα. Vbi uenæ paris expertis originem attingit, quæ ad quartam thoracis uertebram ſupra cordis inuolucrum enata, nouem inferioribus coſtis affigitur. Ea demum eſt uetuſtiſsimi exemplaris lectio, quæ mihi ex omnibus magis arridet, quòd minimum ab his quæ lib. περὶ ὀστ. φύσ. & ſexto de placit. Hipp. & Plat. deflectat. Cæterum huius clauſulæ extremum, ſic à Gal. legitur, μία δὲ οὖσα, ἀπὸ μὲν τῆς καρδίης ἐπί τι χωρίον, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἐοῦσα ἔπειτα, &c.

¶ Ἐπὶ τὰ ὑποκάτω.] Ἔπειτα omnia exemplaria legunt, quam lectionem cum Cornario ſecuti ſumus. Caluus codicibus impreſsis innixus eſt, iſtaq; ſimul iungit. Illud uerò καὶ ἦλθε, omittitur libro περὶ ὀστ. φύσ. & pro ἐδιαιρέθη, ἐδιχώθη paſſim legitur.

¶ Εὐθεῖα δὲ.] Libro περὶ ὀστ. φύσ. & apud Galenum legitur, ἡ δὲ εὐθεῖα ἀπὸ τῆς καρδίας πρὸς κληῖδας τείνουσα.

¶ Καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦ.] Secuti sumus hac in parte exemplarium nostrorum uetustatem & multitudinem. Libri toties à nobis adducti sic legunt: καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦ κάτωθεν ἡ ἀρτηρίης, καὶ ἀπὸ ταύτης αἴσσει εἰς τὸ ἧπαρ. Vitiose autem lib. de pl. Hipp. & Pl. pro ἀρτηρίας, καρδίας scribitur.

¶ Ἡ δὲ ἄλλο δὲ ἧς ἀφορμήνει.] Vitium est hac in parte. Melius cæteri codices: ἡ δὲ οὖν τὸ ἄλλο, ἑξῆς ἀφορμήνει σμικρὸν κάτωθεν φρενῶν. Etsi mendum est lib. περὶ ὀστ. φύσ.

¶ Φρενῶν δὲ κάτω.] Secuti sumus hac in parte codices impressos, qui cum duobus ex nostris consentiunt, libro περὶ ὀστ. φύσ. legitur, φρενῶν δὲ κατὰ τὸν σπόνδυλον τὸν κατὰ τῶν πλευρέων. lib. uerò 6. de placit. Hippoc. & Pl. φρενῶν δὲ κατὰ τὸν σπόνδυλον κάτω τῶν πλευρέων, ἢ νεφρὸς δὲ ἀρτηρίας ταύτῃ ἀμφιβεβηκῆα. uitiosè tamen pro ἀμφιβεβήκει.

¶ Αἱ ἀρτηρίαι μὲν ἐκ τοῦ στένοντος.] Mendosa est hæc lectio, ex cæterisq; locis restituenda. Secutus sum Galeni lectionem, ἀρτηρίαι δὲ ἐκ τούτου ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίη τόνον ἔχουσα. Quam lectionem secuti sunt etiam interpretes libro περὶ ὀστ. φύσ. αἱ ἀρτηρίαι δὲ ἐκ τουτέου ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίῃσι ῥόπον ἔχουσαι. Vbi ῥόπον, pro τόνον legitur. Exemplar nostrum recens μὲν non legit. Vetus autem δὲ habet. Medium autem ἔνθεν

tem, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίης.

¶ Ταύτῃ δέ τῃ παλινδρομήσασα.] Impressorũ codicum lectio cæteris anteponenda fuit, quòd cum Galeno consentiet. Sic enim legit: ταύτῃ δὲ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης ἡ ἡπατῖτις ἔληγεν. Liber περὶ ὀστ. φύσ. ταύτῃ τῇ παλινδρομησάσῃ ἀπὸ καρδίης. Cornarius, ταύτῃ δέ τῃ παλινδρομησάσῃ, legisse uidetur.

¶ Ἀπὸ δὲ τῆς ἡπατίτιδος διὰ τῶν νεφρῶν.] Pro νεφρῶν, φρενῶν, ex omnibus exẽplaribus reposui.

¶ Πολυσχιδέεσι.] Hic quoq; Galenus secutus sum, πολυσχιδέεσι διὰ τῶν φρενῶν εἰσίν, ἀμφὶ ταύτας, αἷς καὶ πεφύκασιν. ἄνω δὲ φρενῶν αὗται μᾶλλον ἐμφανέες. Lib. περὶ ὀστ. φύσ. legitur, ἀμφὶ ταύταις καὶ πεφύκασιν, ἄνωθεν δὲ φρενῶν. αὗται δὲ μᾶλλόν τι ἐμφανέες. Cornarius, ἄνωθεν φρενῶν legit, & reliquis coniunxit. Hactenus Galen. lib. 6. de pl. Hippoc. & Pl. Hippocratis literam legit.

¶ Δύο δὲ τόνοι.] Hæc neruorũ ex cerebro origo ex media est Hippocr. disciplina, quæ Praxagoræ & Aristotelis commenta per sese ipsa satis refutat, etsi hæc neruorum diductio non dexteriore quàm uenæ fortuna usa est. Huius loci meminit Galen. in libro περὶ ἄρθρ.: ubi τόνους ab Hip. neruos dici contendit. Qua de re cùm prius diximus, tum uerò aliàs dicturi sumus, ὑπονοεῖσθαι τῷ ὑπὸ τῇ μασχάλῃ φησὶ τόνους ἐπικαίρους οὕτως ὀνομά- Comment. 1.

X 5

ξων τὰ νεῦρα. γελοίως οὖν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οἴονται τόνους τοὺς αὐτοὺς ἐκεῖνα τὰ νεῦρα μόνον προσαγορεύειν νῦν, ὅσα κατὰ τὴν συζυγίαν ἐξ ἐγκεφάλου πέφυκεν. ἐπεὶ δὴ κατὰ τὸ βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν ἔφη, δύο δὲ τόνοι ἀπ᾽ ἐγκεφάλου παρὰ τὸ ὀστέον τοῦ μεγάλου σπονδύλου, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς. Neq; tamen inde exactam neruorum distributionem, ut neq; uenarum partitionē petendam censeo, uelut ex libris anatomicis, qui ea ex composito pertractant, sed uelut ex aduersarijs quibusdam & pugillaribus, quæ memoriam refricent, & aditum ad difficiliora muniãt, uberrimamq́; rerum segetem temerè suggerant, quæ ὑπομνήματα Græci uocant. Quo nomine ea quæ hoc toto libro scribuntur, aptè insigniuntur. Hanc igitur minus seriam neruorum sectionem uelat Gal. Comm. 3. in lib. περὶ ἄρθρ. ἐπὶ δὲ τῶν παρατεταμένων τοῖς σφονδύλοις μερῶν ὑπομνηματικῶς οὐ συγγραφικῶς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ λέλεκται, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ὅσα κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐδείξαμεν ὑπομνήματά τινα τοῦ Ἱπποκράτους οὐ συγγράμματα, Meminit huius quoq; loci Galen. lib. 1. de loc. affect. cùm digitorum tendones Hippocratis tonis similes facit. Porrò quòd ad literam attinet, libro περὶ ὀστ᾽ φύσ. δύο δὲ παχεῖς τόνοι legitur.

¶ Ἔπειτα οἱ σφόνδυλοι.] Quædam exemplaria legunt ἔπειτα οὖν οἱ σφόνδυλοι καὶ φρένες πεφύκασιν,

ἐνταῦθα

ἐνταῦθα ἐτελεύτων. Alia pro οὗ, ἧ legunt. Quæ lectiones cum interpretibus secuti sumus. Lib. περὶ ὀστ. φύσ. legitur, ἔπειτα οἱ σφόνδυλοι καὶ φρένες πεφύκασιν ἐνταῦθα, οὗ ἐτελεύτων.

¶ Καί τινες ἐνδοιαστοί.] Id mihi melius uertisse uideor ἐνδόκιον, ad neruos cum perpeßione referens, quàm ad aliorum opinionem. Quod & fecisse Caluum apparet. Videtur autem Hipp. hoc loco neruorum plexus tertium, sextum & septimum innuere, & inter se permiscere. Quorum medius interaneis omnibus subiectisq; uisceribus sensationem ministrat. In quo cum septimo præcipuè ambigit. De quo (cùm magnum hac in parte locum occupet) scribuntur quædam à Galeno libro περὶ νεύρων ἀνατομῆς, quæ apponere operæpretium uidetur. Etenim plurimùm ad huius loci notitiam faciunt. οἵ γε μὴν κοινοὶ πρὸς ἄλλα μόρια τοῦ λάρυγγος μυῶν, οὓς διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ς' συζυγίας λαμβάνουσι νεῦρα, καθάπερ οὐδ' εἰ τὸ λαβδοειδές τε καὶ ὑοειδὲς ὀστοῦν ὀνομαζόμενον τῷ στέρνῳ συνάπτοντες, ὑπὲρ ὧν ἀκριβοῦται μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἐν αἷς καὶ περὶ τῶν φιῶν λέγεται νεύρων τῆς νομῆς, τῶν διὰ τοῦ ῥήματος, ὃ κατὰ τὸ τέλος ἐστὶ τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς εἰρημένων ἐκφύεσθαι. καί τοι γε ἑκάτερον ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἓν εἶναι νομίζουσιν, ὃ παραπεφυκὸς ταῖς καρωτίσιν ἀρτηρίαις ἐν βρόχῳ διαλαμβανόμενον, τὸ ζῶον αὐτίκα

ἄφωνον

ἄφωνον γίνεται. παρὰ τούτων μὲν οὖν καὶ οἱ τοῦ λάρυγγος μύες ἀποβλαστήματα λαμβάνουσιν. τῶν δὲ ἄλλων δυοῖν, τὸ μὲν εἰς ἑκατέρους τοῦ φάρυγγος μῦς, καὶ τῆς γλώττης τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖται, τὸ δὲ ἐπί τε τὸν τῆς ὠμοπλάτης μῦν, καὶ τὸ πλατὺ, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν τῇδε. λελήθασι δὲ αὐτοὺς καὶ τῶν παραφυομένων ταῖς ἀρτηρίαις, οὐκ ὀλίγαι τῶν ἀποφύσεων, ἃ διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος φερόμενα ποιεῖται πρίν ἐμπίπτειν τῷ σώματι τῆς γαστρὸς, εἰς ὅπερ ἡ πλείστη μοῖρα καταφύεταί τι καὶ διασπείρεται τῶν νεύρων τούτων. ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, ὅτι ταῖς μὲν φρεσὶν ἐξ αὐτῶν τινὰ λέγουσιν ἀπονέμεσθαι μόρια, μηδ' ὅλως λαμβανουσῶν τῶν φρενῶν ἐκ ταύτης συζυγίας, μηδὲ τὸ σμικρότατον. ὅτι δὲ ἐκ μέσου τοῦ θώρακος, ἀνάπαλιν ἥκει τινὰ μόρια ἐκ τούτων τῶν νεύρων, ἐπὶ τινὰς τοῦ λάρυγγος μῦς, οὐκ ἔτι λέγουσιν, οὐδ' ἥν τινα δύναμιν ἔχουσι ταῦτα. καίτοι τοιαῦτα τῆς ἀφωνίας ἐστὶν αἴτια τοῖς ζώοις βλαβέντα. καὶ ἡ μεγάλη συζυγία τῶν παρὰ τὰς ἀρτηρίας νεύρων, ὅτι ταῦτα ἐστὶν αὐτῶν μόρια, τὴν φωνὴν ἀναιρεῖν πέφυκεν, εἰ βλαβείη. ποικίλη δὲ καὶ ἡ μετὰ τὰς φρένας νομὴ τῶν νεύρων τούτων. καὶ γὰρ παρὰ τοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος νωτιαίου λαμβάνει τινὰ μόρια, καὶ διασπείρει πρὸς τὰ ταύτης σπλάγχνα, καὶ τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας καταφέρεσθαι διά τε τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος, ἀναμίγνυται. καίτοι γε ἅπαντες αὐτὰ πάλιν ταῦτα τὰ παρὰ τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν καταφερόμενα, τῆς ἕκτης συζυγίας ἀποβλαστήματα εἶναι δοκοῦσιν. ποι-

κῦσιν. ποικίλη δὲ καὶ ἡ τούτων ἐπιμιξία πρός τε τὰ τῶν μεσοπλευρίων νεῦρα, καὶ τὰ κατ᾽ ὀσφὺν σχεδὸν ἅπαντα τὰ σμικρά, καὶ τὸ λείψανον τῶν ἐπὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἐλθόντων. ποικίλη δὲ νομὴ καὶ κατὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ περιτοναίου χώραν, ἣν οὐ πρόκειται νῦν εἰς ἐσχάτην ἀκρίβειαν ἐξηγήσασθαι. At uerò ſeptum tranſuerſum ex prærogatiua quadam, ſolùm ex omnibus quæ infra claues ſita ſunt, neruos ex colli uertebris accipit. Ex tribus enim ceruicis ſpondylis propagines in unum neruum coaleſcunt, qui ſeptum mouet, ut ſcribit Galenus libro decimotertio de Vtilitate partium.

¶ Ἄλλος δὲ τόνος.] Alteram neruorum originem attingit, quæ ex ſpinali medulla (cerebrum analogia referente) deducitur & inferiores omnes capitis cœlo partes ſenſu afficit. Cæterùm ἐκ πλαγίου σπονδύλων legi, quod uiæ neruorum ſecuritatem indicat, potius quàm ἐκ πλαγίου σπονδύλου, ut libro περὶ ὀστ. φύσ.

¶ Ὥσπερ αἱ φλέβες.] Libro περὶ ὀστ. φύσ. legitur ὥσπερ αἱ φλέβες αὗται διὰ φρενῶν εἰς μεσεντέριόν μοι δοκέουσι τείνειν. Caluus iſtud ὥσπερ αἱ φλέβες ſuperioribus iungit. Rurſus quod ſequitur, uariam habet lectionem: & quoniam oculatam cognitionem refugit ualde eſt obſcurum. In quo codices impreſſos ſecutus ſum, nec inſolens admodum lectio mihi uiſa eſt, ſi ἐν τουτέοισιν τόποις aut χωρίοις ad-

das. Lib.

das. Lib. περὶ ὀσ. φύσ. legitur, ὅθεν δὲ αὗται ἐξέλιπον, αὖθις ἔνθεν φρένες ἐξεπεφύκεσαν. ἀπὸ τοῦ ξυνεχέες ἐόντες. Vbi ἀπὸ τοῦ, pro ἀπὸ τούτου uitiosè ponitur. Quam lectionem nullo suo magno meritò secutus est Cornarius.

¶ Διελθοῦσαι δὲ τὸ ἱερὸν ὀστέον.] Melius libro περὶ ὀσ. φύσ. μέχρι κατανηλώθησαν πᾶν διελθόντες τὸ ἱερὸν ὀστέον. Vt id ad neruos potius quàm ad uenas referatur. Hactenus uenarum & neruorũ sectio ab Hippocrate deformatur. In qua enarranda, si quis exactam à nobis partium corporis humani delineationem desiderat: habeat ille, integra hac de re uolumina plerosq; omnes conscripsisse, ex quorum fontibus oculata anatomicæ disciplinæ cognitio haurienda est. In quo minimè mihi sudandum esse existimaui, dum sectionis finibus me contineo, ne in latißimos uoluminum campos excurrendum foret. Næ malè feriatus ille existimari decet, qui nostram industriam suspectum habebit, quòd cornicum oculos non confixerim, aut uerendam parentis pietatem & disciplinam censorijs posteriorum moribus non sugillarim. Illa sit alienæ laudis seges, hæc sint eorum trophæa, qui ex aliorum incommodis suam adaugent industriam, dum per indignitatem ascendunt & dignationem assequuntur. Mihi sobrium doctrinæ temperamentum, temeraria in

ueteres quosq; incursione aut leui uelitatione potius semper fuit.

HIPPOCR.

Ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ξυνεχέως θήλειαι ἄρσενες, σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο, καὶ διετέλεον. ἀτὰρ καὶ ὀροβοφαγέοντες γονυαλγέες, τὸ πιδύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν. καὶ χρώματος ἀναλήψιος εἵνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, εὐθυμίης, καὶ φόβους, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ἢν μὲν τὸ ἄλλο σῶμα συννοσέῃ, ξυνιῆσθαι. εἰ δὲ μὴ, οὔ. ἡ Στυμάργεω οἰκέτις ἢ ἰδουμαία ἐγγύος, ὡς ἔτεκε θυγατέρα ἐπέστραπτο τὸ στόμα τοῦ αἰδοίου, καὶ τὸ ἰσχίον, καὶ σκέλος ὀδύνη, παρὰ σφυρὸν τμηθεῖσα ἐῤῥήϊσεν. καίτοι καὶ τρόμοι τὸ σῶμα πᾶν κατεῖχον, ἀλλ' ἔδει τὴν πρόφασιν διελθεῖν, καὶ τῆς προφάσιος τὴν ἀρχήν.

INTERPRETATIO,

IN Æno qui continenter leguminibus uescebantur, tum mares tum fœminæ, crurũ impotentia conflictabantur, cũ qua uitã tolerabant. Et uerò qui eruo in cibũ utebantur

bantur ex genuum dolore laborabant. Adhibenda diligentia est, ut præceps acerbaq́ iracundia inducatur, cùm coloris reficiendi, tum etiam succorum in corporis habitum effundendorum gratia. Quod etiam in lætitia & motu cæterisq́ id genus uidendum est. Vnaq́ totius corporis curatio (si id male habeat) procuranda est: sin secus, in id ipsum animi uires intendendæ. Stymargi ancilla Idumæa ex filiæ partu uteri osculum conuolutum habuit, & in coxendicem & tibiam dolor firmatus est. Secta ad malleolum uena conualuit, etsi totum corpus tremores occupabãt. Verùm ad causam ipsam, & causæ occasionem, aut primordia, deueniendum fuit.

COMMENTARIVS.

IN *magna Cerealiũ seminum penuria, quæ frugum sideratione aut carbunculatione accidit, deteriores & uulgata plebecula leguminibus uictum*

uictũ miserè trahit ob annonæ grauitatem. Itaq; defectu purioris sanguinis ex improbo penu praurorum succorum soboles, in totam corporis molem redundat, quæ alendis partibus minus idonea membrorum impotentiam deinde tabem temporis progressu conuehit. Quod in Aëno libera Thessaliæ ciuitate factitatum est, dum ex aßiduo leguminum esu, in magnã crurum mollitiem & genuum dolores inciderunt. Dum enim alimenti impuritas corpus grauat & exuccum reddit, membrorum actiones exoluit. Vnde crurum firmitas emollitur, & oneri succubitura genua labant, quibus ueluti sublicis & statuminibus erecta corporis compages innititur. Sic igitur σκελέων ἀκράτεια subnascitur, quam τῶν σκελέων ἐκθήλυνσιν uocat Hippocrates libro sexto Epidemiorum, quæ σὺν ἀτροφίᾳ καὶ ἰσχνότητι ἢ τὴν ἄλλως ἀσθένειαν significat. Qualis adesse solet longo morbo confectis, aut his qui ex magna ualetudine tardius confirmantur & intempestiuius apricantur. Hæc uerò ex malo uictu morborum popularium uulgatio, libro sexto Epidemiorum ab Hippocrate repetitur. Cuius etiam meminit Galenus comment. 2. in lib. de nat. hum. his uerbis: ὅτι μὲν τὸ κοινὸν πολλοῖς νοσήμασι κοινὴν ἔχει τὴν αἰτίαν, ὀρθῶς εἶπεν, ὥσπερ γε καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν· οὐ μὴν ὀρθῶς εἰς μόνον τὸν ἀέρα τὴν τῶν κοινῶν

Arist. quæst. natur. section. 1, quæst. 5.

νοσημάτων ἀναφέρει γένεσιν, εἴπερ οἱ ἐν Αἴνῳ ἐν λι-
» μῷ, ὀσπριοφαγέοντες σκελέων ἀκρατέες ἐγένετο, ἀτὰρ
» καὶ ὀροβοφαγέοντες γουναλγέες. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ πυ-
» ρὸς ἡμισαπέος διὰ λιμὸν ἀναγκασθέντες ἐσθίειν τινὲς, κοινὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς αἰτίας ἐνόσησαν νόσημα, καὶ τὸ στρατόπεδον ὅλον ὕδατι μοχθηρῷ χρησάμενον, ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς στρατιώταις τὴν βλάβην ἔσχε. Vnde satis apparet, in magna ciborum auiditate Æni populares ex leguminum eſu, in uulgares morbos incidiſſe. Quem locum innuit quoq; lib. de alim. 1. de eruo agens. οἱ δ' ἄνθρωποι τελέως ἀπέχονται τοῦ σπέρματος τούτου, καὶ γὰρ ἀηδέστατόν ἐστι καὶ κακόχυμον, ἐν λιμῷ δέ ποτε μεγάλῳ καθὰ καὶ Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ἐξ ἀνάγκης βιαίας ἐπ' αὐτὸ παραγίνονται. Quibus ex locis facilè coniicias uetuſtiſsimorum exemplarium lectionem, præcipuè genuinam eſſe quæ ita legitur: ἐν ἄινῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ, quòd iſtud ſuperioribus locis addiderit Gal. ut uitioſa ſint exemplaria quæ ἐν ἄιμῳ, pro ἐν λιμῷ legunt. Porrò quid ὀσπρίων nomenclatura intelligendum ueniat, habes apud Gal. lib. 1. de alim. ὄσπρια καλοῦσιν ἐκεῖνα τῶν δημητρίων σπερμάτων ἐξ ὧν ἄρτος οὐ γίνεται, κυάμους, πισοὺς, ὀρεβίνθους, φακοὺς, θέρμους, ὄρυζαν, ὀρόβους, λαθύρους, ἀράκους, ὤχρους, φασήλους, τίλην, φάκην, ἔτι τι τοιοῦτον. Ex quibus ingens putrilago, humorumq; corruptela oritur, ut docet initio libri περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας. Cæ-

terùm

terùm γονυαλγέες ea forma ferè dicitur, qua ὑστεραλγὲς ἔξος dicitur, libro de Ratione uictus in morbis acutis. Pro ξυνεχέως, ξυγγενέας, aut aliud quid tale legisse uidetur Caluus.

¶ Επιτηδεύειν ὀξυθυμίην.] Οξυθυμίη est uehementior & concitatior animi impetus atque impulsus, quo quis acerbè excandescit, & in iram celerior præcipitatio, cui ἀθυμία animi demißio, deiectio & desponsio repugnat. Animosæ enim facultatis affectiones cùm sint, hæc animi uehementiam sequitur, & magno calidi excessu in insanam & furiosam temeritatem erumpit. Illa frigidi copia exanimationem & animorum mollitudinem præsefert. Hoc ideo nomine Galen. in morbosarum cordis affectionum notis, ὀξυθυμίαν καὶ ἀθυμίαν opponit. Idem libro ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεσι ἕπεται, ὀξυθύμους uehementer concitatos & furiosis proximos uocat, ab exuperante cordis calore. κατὰ μέν τοι τὴν δὲ τὴν ῥῆσιν, ἔτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας χρώμενος, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἄνθρωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐργάζεται, νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς, καὶ δυσκινήτους ἡ τῆς κράσεως ψυχρότης. Rursus in Arte parua, inter calidioris cordis notas accensam ὀξυθυμίαν facit. Commentario quoq; quinto, in sexto Epidemiorum,

Οξυθυμίη.

In Arte par.

φαίνεται ἐναργῶς ἐν ταῖς ὀξυθυμίαις, μείζονά τε καὶ σφοδρότερον ἡ καρδία ποιουμένη τὸν σφυγμὸν ἅμα ταῖς καθ' ὅλου τοῦ ζώου ἀρτηρίαις. Quæ omnia ὀξυθυμίαν animi ferocientis & præcipitis motum esse arguunt ex immoderato cordis calore enatum, quamuis Galenus frigidioribus aliquantulũ naturis attribuat. ὀξυθύμους enim uocat eos qui leni occasione commouentur, ex rationis potius imbecillitate quàm calidioris cordis affectione. Quod humentiori paulò cordi citra calidi dominium accidit. Quales sunt fœminæ, quæ etsi frigidæ sunt, iracundæ tamen & præcipitis iræ deprehenduntur. Galeni uerba sunt ex Comment. 2. in lib. 1. Epidemiorum, ἔτι λείπεται περὶ τῶν ὀξυθύμων εἰπεῖν, οὓς ἐναντιωτάτους φησὶ τοῖς θυμώδεσιν ὄντας, ἀνδρεῖοι μὲν γάρ εἰσιν οἱ θυμώδεις, καὶ καταφρονητικοὶ τῶν μικρῶν πραγμάτων. μικρόψυχοι δ' εἰσὶν οἱ ὀξύθυμοι, διότι τὸ γενναῖον τῆς τῶν ἀνδρῶν ψυχῆς οὐκ ἔχουσιν. ὥστε καὶ οἱ ὀξύθυμοι ψυχρότεροί τε ταῖς κράσεσι καὶ δυσδιαφόρητοι γενήσονται. Vt igitur utrunque complectetur, ὀξυθυμίαν præcipitem & acerbam iracundiam satis apposité mihi uertisse uideor, cùm parum ab ὀργίλοις differant ὀξύθυμοι, ut pro ijsdem sumpserit Galenus: & apud Hippocr. ὀργίλοι ἀντὶ τῶν ὀξυθύμων legantur. Ex quibus facilè colligas ὀξυθυμίην uiam ad iram facere, nondum tamen in eam irrupisse, ideoq; iracundiam

iracundiam præcipitem & excandescentiam di-
cimus, non iram ipsam. Quod satis apertè indi-
cat Aretæus libro primo de Cur. morb. diutur. o- Capite 4.
ptimus Hippocr. æmulus. ὀξυθυμίην ἀόργητον epi-
lepticis consulens, hoc est frequentem excande-
scentiam, quæ neq; tamen in iram erumpit. Scri-
bit enim (hunc locum, ut reor, innuens) ἀτὰρ καὶ ἐν
τῷ παντὶ βίῳ χρὴ ὀξυθυμίην ἀόργητον ἐμποιέειν. Hîc
tamen pro uehementiore animi affectu sumi po-
test, qui ex animosæ facultatis excandescentia o-
ritur, & in totum corpus caloris sensum effun-
dit, cum quo & caloris integritas renouatur, &
cum sanguinis impetu in partes corporis macie
confectas succorum benignitas infunditur. Frigi-
dioribus igitur & propè exolutis naturis, eam
cum diligentia inducendam consulit Hippocra-
tes, cùm in excandescentia ex celeriori arteria-
rum percussu, longè auctior calor in corporis
partibus concipiatur, & succulenta humiditas
cum calido ex penetralibus ad planitiem aman-
detur. Quod indicat Hippocr. placitum lib. sex- Sectione 5.
to Epidemiorum, quod ad huius sententiæ expli-
cationem plurimùm facit. ὀξυθυμίη ἀνασπᾷ καὶ καρ-
δίην καὶ πνεύμονα ἐς ἑωυτὰ, καὶ ἐς κεφαλὴν, καὶ τὰ
θερμὰ καὶ τὸ ὑγρὸν, ἡ δὲ εὐθυμίη ἀφίησι καρδίην. In
cuius loci enarratione Galenus hunc locum satis
aperit. χρήσιμος δὲ τῶν εἰρημένων ἡ γνῶσις εἰς τὸ

ποτὲ μὲν φυλάττεσθαι τὴν ὀξυθυμίαν, ποτὲ δ' αὐτὴν ἐπιτηδεύειν. φυλάττεσθαι μὲν, ὅταν ἡ καρδία καὶ ἡ κεφαλὴ θερμότεραι τοῦ προσήκοντος ὑπάρχουσι κατὰ φυσικὴν δυσκρασίαν, ἤ τι πάθος θερμὸν ἐπίκτητον. ἐπιτηδεύειν δὲ ἐν τοῖς πάθεσι ψυχικοῖς, καὶ τῇ φύσει ψυχροτέρᾳ κεφαλῇ. ὡσαύτως δὲ ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα κρᾶσις, εἰ μὲν θερμοτέρα τοῦ δέοντος, ἤτοι κατὰ πάθος ἢ φύσει, βλαβήσεται μεγάλως ὑπὸ τῆς ὀξυθυμίης. ἡ δ' ἐναντία τῆδε μεγάλως ὀνήσεται· τοῦτο γάρ τοι καὶ παρὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ἐδείκνυμεν ὑπ' αὐτοῦ δεδιδαγμένον, ἡνίκα ἔλεγεν. ὠφελεῖ ἐπιτηδεύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος εἵνεκα καὶ ἐγχυμώσιος. Lib. etiã 3. περὶ δυσπν. huius ſententiæ explicatio paucis expeditur. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, κᾂν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν συνεβούλευσεν ἐπιτήδευσιν ὀξυθυμίης ἐμποιέειν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος εἵνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, ὡς καὶ τῆς ὀξυθυμίας ἐπεγείρειν τὴν ἔμφυτον θερμασίαν δυναμένης. ἀλλ' ὅτι γε πυκνοτέραν ἐργάζεται πάντως ἡ ὀξυθυμία τὴν ἀναπνοὴν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. παραληψόμεθα οὖν αὐτὴν ἐπὶ τῶν κατεψυγμένων τε καὶ ἀχρούντων καὶ ἰσχνῶν, ἐκ διαλειμμάτων τε τινῶν, καὶ προσηκόντων καιρῶν. οὐ γὰρ δὴ συνεχῶς γε οὕτως, ὡς ἄγαν βλάψαι τὴν δύναμιν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ γυμνάσια τὰ ῥωννύντα τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, οὐκ ἄμετρα ποιεῖσθαι κελεύομεν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τε καὶ μέτρῳ παραλαμβάνομεν, οὕτω καὶ βραχύπνοιαν, εἴτε κατὰ μόνας, εἴτε καὶ μετὰ τῆς ὀξυθυμίας ἐπιτηδεύομεν, οὐκ ἄνευ καιροῦ καὶ μέτρου

παραληψό-

παραληψόμεθα. Lib. quoq; de pl. Hippoc. & Pl. 6. Ἱπποκράτης δ᾽ αὖ πάλιν ὁ δ᾽ αὐτὸς ἀπέχεται τοῦ περὶ τῆς τοιαύτης εἰπεῖν τι. μάλιστα μὲν ἣ μικρὸν πρόσθεν ἔγραψα ῥήσει, καθ᾽ ἣν ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα φλεβὸς, ἐτεκμαίρετο περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἠθῶν, ἤδη δὲ κἂν τῷ θεραπεύειν ἀχροίας τε καὶ ἰσχνότητας ἐγκατεψυγμένας ἕξεσι σώματος. ἐπιτήδευσιν γάρ φησιν ὀξυθυμίας ἐμποιεῖν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος εἵνεκα καὶ εὐχυμώσιος. Rursus lib. de Theriaca ad Pisonē, in Asclepiadē agēs de patibili primarū et simpliciū naturarū qualitate, loci huius meminit. ἐπὶ γοῦν τινῶν ἐκλελυμένων σφόδρα, ὀξυθυμίαν τινὰ τῷ ἀρρώστῳ ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης γίνεσθαι συμβουλεύει, ἵνα τῷ σὺν τόνῳ τῆς ὁρμῆς, τὸ ἄτονον τῆς ἐκλύσιος ἰασώμεθα. Quibus ex locis maxima oneris nostri parte defuncti sumus. Neq; enim aliūde explicatio petenda est. Cæterū quoniā de perfrictis naturis quas Gal. κατεψυγμένας vocat, egimus, necesse est quæ sub hāc appellationem cadant exponere, atq; eò præsertim quòd prius dum de his ageremus, istud subticuimus. Lib. igitur 3. περὶ δυσπν. κατεψυγμένου ita explicat. προσέχειν δ᾽ ἐνταῦθα χρὴ τῷ λόγῳ, καὶ μὴ νομίζειν τὴν αὐτὴν εἶναι διάθεσιν τῇ νῦν ὑφ᾽ ἡμῶν δηλουμένῃ, τὴν κατὰ τὸ προγνωστικὸν, ἐφ᾽ οἷς ἔλεγε, ψυχρὸν δ᾽ ἐκπνεόμενον, ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος ὀλέθριον ἤδη κάρτα γίγνεσθαι. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐν ὀξέσι νοσήμασι, περὶ ὧν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ ποιεῖται τὸν λόγον, ἡ τοιαύτη δύ-

σπνοια, θάνατον δηλοῖ. τοῖς δ' ἄλλοις νοσήμασιν, ὅσα χωρὶς πυρετοῦ, ψυχρότης τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ ζώου καταλαμβάνει· συμπίπτει μὲν οὐδὲ τούτοις ἀκινδύνως, οὐ μὴν δὲ ἅπαντός γε ὀλεθρίως. ἐκ τούτων δ' ἐστὶ καὶ ἡ καλουμένη ὑστερικὴ πνίξ, καὶ ὅλως αἱ ἄπνοιαι πᾶσαι, γυναιξὶ μὲν συνεχῶς, καὶ μάλιστα ταῖς στερούσαις συμπίπτουσαι, σπανίως δέ ποτε καὶ ἀνδράσι. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἁπασῶν διαθέσεων ὑπὸ πλήθους ὕλης ψυχρᾶς, ἡ ἔμφυτος θερμασία βαρύνεται, δίκην φλογὸς ὑπὸ πολλῶν ὑγρῶν ξύλων καταπνιγομένης. ὥστε καὶ ἀνάψαι ποτὲ δυνατὸν ταύτην κρατήσαντα τῆς ὕλης, ἐφ' ὧν μέν τοι δαπανηθείσης τῆς ὕλης ἐξ ἀνάγκης αὐτὴ συναποσβέννυται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν οὕτως ἐκπνεόντων, οὐδεμία σωτηρίας ἐλπὶς ὑπολείπεται.

In Exegesi.

¶ Εγχυμώσιος.] Εκχυμώσιος paßim in adductis apud Galenum locis legitur. Eſt autem ἐκχύμωσις τῶν χυμῶν ἔκχυσις, ſuccorum ex proprijs conceptaculis in habitum corporis refuſio & expreßio, quæ naturæ propulſu, aliquando etiã Medici conſilio promouetur. Quod hîc cõſulit Hippocr. corporis tabem & partium quarundã macilentiã liberaturus. Excandeſcentia enim ſanguinem in totum corpus diſpergit, cum quo ſuccoſa humorũ pinguitudo in inanitates permeat, in quibus uiuiſcit & nutricationem lætificat. Li-

Sectione 2.

bro Epidemiorum ſexto, τὸν ἰόντα χυμὸν συνεκχυμοῦν

μοῦν *suadet Hippocrates, ubi naturam molestiam*
corporis deturbantem sollicitari uult. Sic libro
περὶ χυμῶν, μὴ τὰ ἐκκεχυμωμένα εἰς τὸ εἴσω ἀπολαμ-
βάνειν, ἀλλὰ τὰς ἀφόδους ξηραίνειν. *Ex eodem fonte*
est celebrata ἐκχύμωσις, *libro* περὶ ὑγρῶν χρήσιος.
Vbi Hippocrates ἐκχυμώσεις εἴωθε τὰς ἐκ τῶν ἀγγεί-
ων ἐκχύσεις καὶ κενώσεις ὀνομάζειν. *Vt scribit Gale-*
nus in libro sexto Epidemiorum. Est igitur ἐκχύ- Comment. 2.
μωσις *in genere omnis humorum ex uenis in cor*
poris inanitates expansio. κυρίως γὰρ λέγεται ἐκχύ-
μωσις, ὅταν ὁ κατὰ μέρος χυμὸς ἐκτὸς τοῦ ἰδίου γένηται
ἐρυθρὸς, συμβαίνει γὰρ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀφισταμένων σω-
μάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν περιτεθλασμένων, ὅτ' ἀγγείου ῥή-
ξεως γενομένης, ἢ τοῦ αἵματος ἀνόδου εἰς τὰ περὶ σαρ-
κὸς πελιώσῃ ἀραιώματα. *Latini sugillata, liuores*
aut liuentia uocant, quæ Græci ἐκχυμώματα. *Hoc*
significato libro περὶ ἀγμῶν, ἐκχυμοῦσθαι τὰ φλέβια
dicit Hippocr. σημαίνει βουλόμενος ἐκχεῖσθαι τὸν Gale. comm. 2. in libro de
ἐν ἑαυταῖς περιεχόμενον ἔξω χυμόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ αἷμα. fract. Aphoris. 16
γίγνεται δὲ τοῦτο θλασθέντος αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος. ὅσα
γὰρ θλᾶται σώματα, τὴν φυσικὴν ἕνωσιν ἀπόλλυται
κατὰ πολλὰ μέρη καὶ μικρὰ διασπώμενα, καθ' ἃ καὶ
περιεκχεῖται τὸ αἷμα. τοῦτο οὖν τὸ ἐκχυθὲν αἷμα, δέ-
χονται μὲν αἱ περιεχόμεναι χῶραι τὴν φλέβα, δεξά-
μεναι δὲ οὐ φυλάσσουσιν οἷον ἐδέξαντο. μελαίνεται μὲν
γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ εἰ καὶ ἐκτὸς ἐκχυθὲν ἐχρόνισε,
καὶ γίνεται πάθος ὃ καλεῖται θρόμβωσις, ἐξ οὗ παθή-

ματος ἐγγινομένου τῷ αἵματι, θρόμβος μὲν ἤδη τὸ αἷμα καλεῖται καὶ ἐστι. μέλαν δὲ γίγνεται τῇ χρόᾳ, καὶ σήπεται ἐν τοῦθεν μοχθηρῶς. Quibus ex uerbis ἐκχυμώσεων natura proponitur, quas idem Medicinæ parens paulò pòst τῶν φλεβῶν ναυσιώσιας uocat, quòd uelut in nauſeabunda ſtomachi redundantia cibus, ita ab his ſanguis refundatur & reſtagnet. Sunt enim ναυσιώσιες αἱ παρεισχύσεις τοῦ αἵματος ἃς δὴ καὶ ἐκχυμώσεις ὀνομάζει, ut ſcribit Gal.

In Exegeſi.

Quæ fiunt ὅταν αἱ φλέβες ἀποπλύνουσί τε καὶ οἷον ἐμοῦσιν ἔξω αὐτοῦ αἷμα, βαρυνόμεναι διά τε τὴν σφῶν αὐτῶν ἀσθένειαν ἣν ἐκ τοῦ φλεγμαίνειν ἴσχουσι, καὶ διὰ τὸ πλῆθός

Comment. 2.

τε καὶ τὴν κακίαν αὐτοῦ τοῦ αἵματος. Galeno authore in libro de fract. Hæc igitur de ἐκχυμώσει dicta ſunto, quamuis in noſtra Œconomia ampliorem tractationem habitura ſint. Cæterùm nihil immutandum exiſtimaui, & ἐγχυμώσιος quæ ſuccorum in partem adhæſum aut infuſum ſignificet retinui, ut maciei reſtaurationi magis quadret, idq́; aſſentientibus duobus uetuſtißimis exemplaribus. Caluus hunc locum Gal. authoritate celeberrimũ adeò deformauit, ut ne aliquid quidem elici poßit.

¶ Καὶ δυθυμίης.] Vitium eſt in noſtris codicibus impreßis. Aut enim δυθυμίη καὶ φόβος, aut δυθυμίην καὶ φόβους legendum, authore uetuſtißimo exemplari. Cuius lectionis ſenſus eſt apertißi-

mus ex

mus ex Hippocr. ſententia. ἡ δὲ εὐθυμίη ἀφίησι καρδίην. *Ac ueluti dum gaudio geſtit animus, ſanguinis præcurſu magna ſpirituũ copia per ſpongioſam corporis raritatem euaneſcit: ita in metu relicta conſpicua planitie, calor penetralia ſubit, & in imo uelut penu reconditur.* Hic igitur *locus totus cum ſuperiore eſt* συμβουλευτικός, & *pene his uerbis adumbratus libro* περὶ χυμῶν. οἱ φόβοι, οἷον αἰσχύνη, λύπη, ἡδονή, ὀργή.

¶ Ἡ Στυμάργεω οἰκέτις.] *Stymargei ancilla ex partus purgamentis minimè libera, ob uteri cõuolutionem, ſectione uenæ ad malleolum conualuit, etſi tremores à ſanguinis concluſi & humorum grauitate totum corpus occupabant. Non alio utar interprete huius ſententiæ, quàm Gal. lib.* περὶ τρόμου καὶ παλμοῦ καὶ ῥίγους. ὅσοι διὰ πλῆθος ὑγρῶν βεβαρημένης τῆς δυνάμεως τρέμουσιν, αἱ κενώσεις ἰάματα τούτοις. καθάπερ που καὶ Ἱπποκράτης δι-
δάσκει λέγων. ἡ Στυμάργεω οἰκέτις, ᾗ οὐδ᾽ αἷμα ἐγένετο, ”
ὡς ἔτεκε θυγατέρα, ἀπέστραπτο δὲ στόμα τῆς μήτρας, καὶ ”
ἐν ἰσχίον, καὶ ἐν σκέλος ὀδύνη παρὰ σφυρὸν φλε- ”
βοτομηθεῖσα, ἐρρήϊσε. καίτοι τρόμοι τὸ σῶμα πᾶν κα- ”
τεῖχον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν πρόφασιν δεῖ ἐλθεῖν, καὶ τῆς προφά- ”
σιος τὴν ἀφορμήν. γυναικὸς μέμνηται μετὰ τόκον, οὐ κα- ”
θαρθέντος τὴν λεγομένην τὰ δεύτερα λοχείαν κάθαρσιν, εἶτα τρομώδους γενομένης. τοῦτο φησὶν ἰασάμην φλεβοτομήσας ἀπὸ σφυροῦ. καίτοι τρόμοι τὸ σῶμα πᾶν εἶχον.

τί δὴ ἔτι

τί δὴ ἕτερον αἰνίττεται ἐνταῦθα, ἢ ὅτι ἕτερος οὐκ ἂν ἐφλεβοτόμησε· ψυχρὸν γὰρ εἶναι πεπίστευται τὸ πάθος ὁ ῥόμος. τὸ δ' αἷμα θερμόν. οὐκοῦν ἐτόλμησεν ἄν τις αἵματος κενοῦν, ἐν πάθει θερμαίνεσθαι δεομένῳ, ἀλλ' ἐγὼ φησὶν ἐτόλμησα, καὶ διδάσκει καὶ διατί. ἀλλ' ἐπὶ τὴν πρόφασιν δεῖ ἐλθεῖν, καὶ τῆς προφάσιος τὴν ἀφορμήν. τὸ ἐνοχλοῦν φησὶν ἐπίσταμαι, καὶ τοῦ ἐνοχλοῦντος τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν οὖν ἐνοχλοῦν, ἦν αἵματος πλῆθος. αἰτία δὲ αὐτοῦ, τῆς μήτρας ἡ πρὸς τὸ ἰσχίον ἔγκλισις, δι' ἣν οὐκ ἐκαθάρθη τὸ γύναιον. ὅσπερ οὖν ἐχρῆν αἷμα κενωθῆναι μὴ κενούμενον, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι πλανώμενον, ἄχθος ἦν τῇ φύσει. ὅθεν ἐπιγνοὺς τοῦ ῥόμου τὴν μὲν πρόφασιν αἵματος πλῆθος, ἀφορμὴν δὲ τῆς προφάσεως, τῆς μήτρας τὸ πάθος, εἶτα τοῦ μὲν πλήθους ἐνδειξαμένου τὴν κένωσιν, τοῦ πεπονθότος δὲ μέρους τὸν τόπον δι' οὗ χρὴ κενῶσαι. συνθεὶς ἄμφω ταῦτα, τὴν ἀπὸ τοῦ σφυροῦ φλεβοτομίαν μὲν ἐποιήσατο. φλεβοτομίαν μὲν ὅτι κενοῦν αἷμα ἐβούλετο, ἀπὸ σφυροῦ δὲ, μήτρα γὰρ ἐπεπόνθει. ὅτι μὲν οὖν αἵματος πλεονάζοντος φλεβοτομεῖν χρὴ, δῆλον οἶμαι παντί. τὸ γὰρ αἷμα ἐν φλεψὶ περιέχεται. ὅτι δὲ μήτρας πασχούσης, περὶ σφυρὸν, ἢ κατ' ἰγνύην χρὴ τέμνειν, εἰ μὴ πρότερον ἐξ ἀνατομῆς διδάξαιμι τὰς κοινωνίας τῶν φλεβῶν, οὐκ ἂν ἕπεσθαι δύναιο τῷ λόγῳ, ἄλλη γὰρ ἄλλῳ μέρει τοῦ σώματος κοινωνεῖ φλὲψ, καὶ χρὴ διὰ τῶν κοινῶν ἀεὶ τὰς κενώσεις ποιεῖσθαι, ὡς εἴγε τὰς μηδὲν κοινωνησάσας τῷ πεπονθότι μέρει φλέβας ἐντέμοις, οὔτε τὸ πεπονθὸς ἰάσῃ καὶ βλάψεις ἀεὶ τὸ ὑγιές. ἀναγκαῖον

οὖν ἀεὶ

οὖν ἀεὶ φαίνεται τῷ μέλλοντι καλῶς ἰᾶσθαι, τὴν αἰτίαν ἐπίστασθαι δι' ἣν γίνεται τὸ πάθος. Qui locus ita apertè hanc sententiã explicat, ut superuacaneũ sit aliquid de nostro addere. Celebratur etiam à Galeno libro περὶ φλεβ. πρὸς Ἐρασίστρατον. eiq; explicationẽ adhibet. Eius uerba sunt, ἐκεῖνο δέ πως εἴρηται, ἐκ τοῦ μαργέω οἰκέτιδος οὐδὲ αἷμα ἐγένετο, ὡς ἔτεκε θυγατέρα, ἀπέστραπτο τὸ στόμα πρὸς ἰσχίον, καὶ σκέλος ὀδύνη· παρὰ σφυρὸν τμηθεῖσα ἐρράϊσε, καίτοι ῥόμοι τὸ σῶμα περικατεῖχον. ἀλλ' ἐπὶ τὴν πρόφασιν χρὴ ἐλθεῖν καὶ τῆς προφάσιος τὴν ῥοπήν. Ἱπποκράτης μὲν οὖν σοι τὴν πρόφασιν τοῦ νοσήματος ἐξετάζειν κελεύει, καὶ τῆς προφάσεως τὴν γένεσιν. ὥσπερ εἴποις, ὅτι ἂν οἶμαί γε πλῆθος αἵματος ἐνοχλοῦντος ἄλλοτε πρὸς τὴν φλεβοτομίαν ἐρύσεσθαι, ἐπὶ γοῦν τῆς προειρημένης γυναικὸς, καίτοι ῥομώδους οὔσης, ὅτι ἐμέλλησε τέμνειν τὴν φλέβα, μηδενὸς ἂν ἄλλου τολμήσαντος αἵματος ἀφελεῖν ἐν ῥόμοις, ὥσπερ οὐδὲ ἐν ὑδέροις, οὐδ' ἄλλῳ ψυχρῷ πάθει οὐδενί, δέον γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ψυγῆναι μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ κενώσει, καὶ πρότερον ἤδη τῷ πάθει κατεψυγμένον σβεσθῆναί τε τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ' Ἱπποκράτης σκεψάμενος, ὡς αὐτὸς λέγει, τὴν πρόφασιν τοῦ πάθους, τὸ πλῆθος ἦν τοῦ αἵματος. οὐ γὰρ ἐκαθάρθη τὸ γύναιον τὴν λοχείαν καλουμένην κάθαρσιν. ἡ ῥοπὴ δὲ τῆς προφάσεως, τουτέστιν ἡ γένεσις καὶ ἡ πρώτη αἰτία, τοῦ μὴ καθαρθῆναι καλῶς, ἡ διαστροφὴ τῆς μήτρας, ἀπέστραπτο γὰρ πρὸς τὸ ἰσχίον.

ἐνδείξα-

ἐνδεξαμένης οὖν αὐτῷ τῇ μὲν ἐπισχέσεως τῆς κενώσιν, τῇ δὲ ἐπὶ μήτραν ῥοπῆς, τὸν τόπον δὲ οὐ χρὴ κενῶσαι, τὴν παρὰ σφυρὸν ἔταμε φλέβα. Qui Hippocratis locus ut eſt per ſe ſatis celebris, ita magnam habet ex Galeno dignationis acceſsionem. Atq; haud ſcio an ſit alius hoc in lib. pulchrior. Ex his uerò Galeni locis etſi paulùm deprauatis, lectionis tamen uarietatem cuiuis uenari licet, ſi addidero unum exemplar. Στυμάργου, uetus uerò noſtrum συμάργου legiſſe. Quæ lectio antiquitatē redolet, et à Dioſcoride agnoſcitur, ut ſcribit Galenus, ut etiam σόμαργον antiqui legerunt, quod pro furibundè loquaci ſumpſerunt, dum rabulam ſignificat. Quin & στρύμαργον hîc Dioſcorides agnouit, & hac dictione inſano quodam ueneris æſtu percitum expreſsiſſe Hippocratem ſignificat. Atq; adeò hunc locum ſubindicat Galenus, dum ſcribit στομάργου, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὁ Διοσκουρίδης οὕτως γράφει, καὶ δηλοῦσθαί φησι τὸ λαλοῦντος μανικῶς, οἱ δὲ ἄλλοι συμάργου γράφουσι, καὶ ὄνομα κύριον ἀκούουσι. Idem rurſus στρυμάργου, οἶδε καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Διοσκουρίδης, οὐ μόνον τὴν στομάργου, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐχ ὡς κύριον ὄνομα ἐξηγεῖται, ἀλλὰ τὸν μανικῶς ἐπτοημένον περὶ τὰ ἀφροδίσια δηλοῦσθαί φησιν. Caluus ut aliter hunc locum legit, purgamentorum quippe retentionem conuolutionis uteri cauſam addidit, ita & turpiter ſupe-

In Exegeſ.

In Exegeſ.

ter superiori sententiæ coniunxit. Cæterùm hîc quoq; addendum uidetur, hæc duo extremæ sectionis exempla in quibusdam codicibus tertiæ sectionis fini adscribi, ut per se anatomes ratio constaret. Sed qui hoc in libro, in quo consummatæ doctrinæ quædam est farrago, ordinis rationem quærunt, parùm mihi meminisse uidentur eorum quæ sæpius, & nunc quoq; cum tædio repetimus: Hunc librum cum quibusdam alijs, commentationis, non iusti libri existimatione, censeri. Est enim ὑπόμνημα, non σύγγραμμα, quod ex quibusdam aduersarijs collectum, à posteris successu temporis temerè est diuulgatum. Qua fortunæ iniuria, bona operum Hippocr. pars malè multata est: ut parùm consulti mihi uideantur, qui in Aphorismorum libris consecutionis ordinem, ut in continuo & non interspirante opere requirunt.

FINIS SECTIONIS QVARTAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΟΝΙΗ.

Κόσοι πυῤῥοί, ὀξύῤῥινες, ὀφθαλμοὶ σμικροί, πονηροί. ὁκόσοι πυῤῥοί, σιμοί, ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, ἐσθλοί. ὑδρωπιώδεες χαροποί, φαλακροὶ ἔωσιν. ἰσχνοφωνίην κιρσὸς λύει. διὰ τὸν ἀριστερὸν καὶ τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἄνευ τουτέου τοῦ ἑτέρου οὐχ οἷόν τε λύεσθαι. μεγάλοι, φαλακροί, τραυλοί, ἰσχνόφωνοι, ἐσθλοί. νοσήματα δὲ ἔχουσι, τραυ-

σι τραυλὸς, ἢ φαλακρὸς, ἢ ἰσχνόφωνος, ἢ δασὺς, ἰσχυρῶς μελαγχολικά. νοσήματα δ' ἔχουσιν, ὅσοι τῇ γλώσσῃ παφλάζουσιν, χειρῶν μὴ ἐγκρατέων ἐόντων, ἀνάγκη λυομένων ἐμπύους γίνεσθαι ὀδύνην ἐν τοῖσι κάτω χωρίοισιν. ἰσχυρὴ κωφότης λύει. καὶ αἷμα πολλὸν ἐκ τῶν ῥινῶν, ἢ μανίη. ἢν λέχοις σπασμὸς ἐπιγένηται, πῦρ ποιεῖ. καὶ ἐς κύστιν κηρωτὴν ἐγχέας πολλὴν χλιαρὴν, κλύζειν. ἢν τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον καταγῇ, διδόναι γάλα καὶ οἶνον πίνειν, ἴσον ἴσῳ. ἢν δὲ ἕλκος ᾖ, φλεβοτομέειν τὰς εἴσω, ἢν μὴ πυρεταίνῃ. ἢν δὲ παραφρονέῃ τὴν κεφαλὴν καταβρέχειν, ἢν μὴ τὰ ὑποχόνδρια ἐπηρμένα ᾖ. ἢν τὴν κεφαλὴν ἀλγέῃ, ἐς στῆθος ἔρχεται. ἔπειτα ἐς τὸ ὑποχόνδριον. ἔπειτα ἐς τὸ ἰσχίον. ταῦτα δὲ οὐχ οἷόν τε ἀλγέειν, αὐεμίην, φλεβοτομίη, ὑπὸ φαρμάκου τὸν ῥόον ἴσχειν ἐπαλείφων. ὁ δὲ γὰρ ὁ ῥόος, ἐκ τῆς μεγάλης φλεβός. ἢν δ' αὐτόματον ῥέῃ πολλὸν, νηστευέτω. ἢ γάλα, δύο ὕδατος, τέσσαρας γάλακτος, τὰς ἀγόνους πυριῆν καὶ φαρμακεύειν.

SECTIO QVINTA.

ANIMI PER NATVRALES NOTAS COGNITIO.

QVi fuluo ſunt colore, adūcis naribus, & paruos habent oculos, ij maligni ſunt. Qui uerò fului, ſimi, & grandioribus ſunt oculis, boni. Aqua intercutem, laborantes cæſios habent oculos, & capillorū defluuiū patiuntur. Ex linguæ hæſitantia liberat uarix ad dextrū aut ſiniſtrum teſtem enatus, & abſq; horū altero ſolui non poteſt. Qui magni ſunt, calui, balbi, & lingua hæſitantes, boni. Balbus uerò caluus, & qui inter loquendum hæret, aut corpus hiſpidum habet, morbis conflictantur admodum melancholicis. Morbos quoq; habēt, quicunque inter loquendum hæſitant & balbutiunt, ut nec labris moderari queant.

queãt. Eos necesse est illis desinentibus, purulentos fieri. Validum, inferiorum partium dolorem surditas alleuat, & sanguis ex naribus profluens. Furor, magnum morbum (sic enim comitialem uocãt) soluit, sed eum præcipuè qui ex inuadendi consuetudine penè familiaris factus est. Puerperas si cõuulsio prehenderit, febrem excitare conuenit, immissoq; in uesicam cerato multo tepido, aluũ infuso colluere. Si capitis os fractum fuerit, lac & uinum æquali aquæ mixtura dilutum, propinandum. Quòd si ab ulcere contigerit, interiores uenas secare oportet, nisi si febris prehenderit. At uerò si delirium accesserit, caput perfundendum est, dum ne præcordiorum tumor adsit. Si caput doluerit, ad pectus, deinde ad præcordia, tum demum ad coxam procedit. Omnia autem simul dolere nequeunt,

Subuentaneos flatus incisa uena, fluxum uerò medicamentum illitum sistit: fluxus enim ab insigni & magna uena impetum habet. Quòd si ex sese multus profluat, ieiunium confert aut lac, dum duabus aquæ partibus lactis, quatuor temperatæ propinentur. Fomentũ & medicamentum, restibilem fœcunditatem affert.

COMMENTARIVS,

Hysiognomia, quæ per naturales propẽsiones animi indicaturã præsefert, non minimum habet in Medicina locum. σημειώσεως enim tractatione penè tota absoluitur, dum ab externarũ partium circunscriptionibus, hominis naturam æstimamus. Quæ res illius celebritatem auget, magnamq; suæ cognitionis necessitatem indidit in propriæ cuiusq; naturæ inuestigatione. Ac ueluti oratio, mentis est character: ita & uultus, animi certissimus index. Cœlo enim capitis proximus, sensuum aciem, mentis regimen & altissimum culmen attingit, ex quo uelut altissima specula reconditas animi sensationes deprehendimus.

mus. Sic in uultu diuinus ille architectus, naturæ cuiusq; inflexiones & propensiones, ad certa morum, actionum, studiorum, & affectuum genera appendisse uidetur, ut latentes animorum motus in promptu essent, & ad manum expositi. In quo nos sibi propè æquauit, dum suarũ opum largitionẽ fecit amplißimã, et diuinæ naturæ participes in eruendis animorum sensibus esse uoluit. Vt eo prorsus nomine cum illo ex syngrapha agere poßimus. frons homini tantùm, tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Supercilia maximè fastum indicant, & in ijs animi pars. Negamus, annuimus. Superbia aliubi conceptaculum. sed hìc sedem habet. In corde nascitur, huc subit, hìc pendet. Nihil altius simul abruptiusq; inuenit in corpore, ubi solitaria esset. Oculi uerò pars corporis preciosißima, & qui lucis usu uitam distinguunt à morte, cõtuitu multiformes, uarios animorum sensus indicant. Vt in ijs animus inhabitare & profectò fenestratus esse dicatur. Neq; ulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, sed homini maximè, id est moderationis, clementiæ, misericordiæ, odij, amoris, tristitiæ, lætitiæ. Hos cùm osculamur, animum ipsum uidemur attingere. Animo autem uidemus, animo cernimus. Oculi ceu uasa quædam, uisibilem eius partem accipiunt atq; trans-

Quæst.69.libro 1.

mittunt, ut non temerè ſcripſerit Alex. Aphrodiſienſis, *ὀφθαλμὸς δὲ ψυχῆς κάτοπτρον εἶναι.* Magnam quoq; in animorum cognitione authoritatem habet, quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauêre, naſus. Hinc mentis & ingenij acumen expendimus, & ex illius uaria forma, multiplices animi mores efformamus. Vt nō alia ſit pars quæ uultus integritatem magis augeat, aut animorum ſit capacior. Malarum exalbicans & uerè lacteus rubor, corporis benè nati genuinam ſucculentiam præſefert. Hìc pudoris ſedes. Hinc commendabiles muliercularum dotes petendæ ſunt. Atq; hæ ſunt ferè corporis partes quæ mores detegunt, & ex quarum intuitu animum ipſum deformes licet, cùm ex partium temperatura et prima naturæ delineatione, mentis affectus æſtimandi ſint. Ex his tota Phyſiognomia pendet quæ Ariſt. ἐστι, καθάπερ καὶ τοὔνομα αὐτὸ λέγει, περὶ τὰ φυσικὰ παθήματα τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ τὰ ἐπικτήτων, ὅσα παραγινόμενα μεθίστησι τῶν σημείων τῶν φυσιογνωμονουμένων. Et uerò ut non ex omnibus corporis partibus, naturæ indiciorum notio peti debet: Sic quæ ſuprà enumeratæ ſunt, ad certiſsimam ſignorum rationem dicūtur efficaciſsimæ. Quod teſtatur Ariſtotel. ἐν ἁπάσῃ δὲ τῇ τῶν σημείων ἐκλογῇ ἕτερα ἑτέρων σημεῖα, μᾶλλον δηλοῦσιν ἐναργῶς τὸ ὑποκείμενον. ἐναργέστερα δὲ τὰ ἐν ἐπικαιροτάτοις τόποις ἐγ-

τοῖς ἐγγινόμενα. ἐπικαιρότατος δὲ τόπος, ὁ περὶ τά ὄμματά τε καὶ τὸ μέτωπον, καὶ κεφαλὴν καὶ πρόσωπον. δεύτερος δὲ ὁ περὶ τὰ στήθη καὶ ὤμους. ἔπειτα περί, τὰ σκέλη τε καὶ πόδας. τὰ δὲ περὶ τὴν κοιλίαν ἥκιστα. ὅλως δὲ εἰπεῖν, οὗτοι οἱ τόποι, ἐναργέστατα σημεῖα παρέχονται, ἐφ' ὧν καὶ φρονήσεως πλείστης ἐπιπρέπεια γίνεται. *Harum igitur partium, quæ in tota naturalium ſignorum cognitione plurimùm poſſunt, affectiones notat* Hippocrates*, ut de ſecretiore mentis receſſu iudicium ferat. Et hæc demum uera eſt & Medico neceſſaria Phyſiognomia, non præſtigioſa illa* χειροσκοπικὴ *uel* χειρομάντεια*, quæ ut nullas germanitatis notas retinet, ita profectò hominum mentes infatuat. Hæc illa eſt ueteribus celebratiſsima, Hippocrati, Platoni, Ariſtoteli, quorum ueſtigia preßit Galenus in libro cui titulus eſt Animi mores corporis temperaturam ſequi. Vbi quidem hanc Hippocratem Phyſiognomiam comprobat. Quem iudicem eiurare certè nefas fuerit, cùm ſecundum nos ſententiam ferat. Cuius authoritatis teſtimonium lubens affero, quòd iſta quibuſdam Hippocratis dignationẽ imminuere, nec maieſtatem retinere uideantur. Quibus ſatis abundè factũ eſſe oportuit his uerbis:* οὐκ ἔτι οὖν δέομαι τῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν. *Sparſa autem*

sunt huiuscemodi multa per totam Hippocratis πραγματείαν, *quæ huius nominis titulum deside-rant, & Medicum in naturarũ cuiusq; exploratione peritum faciunt.*

¶ Ὁκόσοι πυῤῥοί.] Πυῤῥὸν *antiquis præter quàm quòd ruffum, fuluum etiam significare, etsi diffusius alibi demonstraturi sumus, non est tamen hoc instituto alienum, ut eo nomine quod recepimus nos quadantenus exoluamus, quibusdam inde rationibus adductis. Præstat enim uorsuram facere ex nostro præsertim penu, quàm rem & fortunas conturbare.* Πυῤῥὸν *igitur fuluum colorem significare, & eum qui ex inæquali albi cum flauo mixtura nascitur, & uelut ex flauo candicantem, indicat* Gal. *lib.* 1. *de Cris.* ἐγγυτάτω τὴν φύσιν ἐστὶν τὸ πυῤῥὸν χρῶμα τῷ ξανθῷ, διαφέρει δ' ἀλλήλων, τῷ τὸ μὲν λευκότερον εἶναι, τὸ δὲ στιλπνότερον. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἡ πικρὰ χολὴ ποτὲ μὲν πυῤῥὰ φαίνεται μᾶλλον, ποτὲ δὲ ξανθή. πολλάκις δ' αὖ σοι καὶ ὠχρὰ δόξειεν εἶναι. λευκοτέρα μὲν καὶ θολωδεστέρα γινομένη πυῤῥά, στίλβουσα δὲ καὶ καθαρωτέρα, ξανθή. τὸ γὰρ οἷον πυρῶδες ἐλλάμπον αὐτῇ, ξανθότερον ἀπεργάζεται. ὅσον δ' ἐστὶ τὸ πυῤῥόν. τοῦ ξανθοῦ λευκότερον, τοσοῦτον ἐκείνου, τὸ ὠχρόν. ὅσον δ' αὖ πάλιν ἧττον λευκόν ἐστι τὸ ξανθὸν, τοῦ πυῤῥοῦ, τοσοῦτον τοῦ ξανθοῦ, τὸ ἐρυθρόν. *Ex quibus conijcias, fuluum calorem flauo subesse, sed exalbescere aliquãtulum*

& can-

& candicante dilui, non secus ac si sandaracham paucam multa aqua suffundas, colorem non omnino ruffum nec luteum, sed ex ruffo & uiridi adumbratum, & quodammodo ex rubro pallescentem aut flauo ignescentem elicias, qualis est aurichalci, aut multorum numorũ aureorũ Germanicorum color, quos florenos uocant. Galli interdum blandum, interdum etiam fauium nominant. Qui integerrimè à Latinis fuluus dicitur, dum—Fuluum descendere monte leonem: dixit Virgilius. Quo modo fulua sidera, fulua arena, & fuluum aurum dicitur. Galenus πυῤῥὸν, *ex bilis & pituitæ mixtura facit, & obscurũ illum ex albo & pallido liuescentẽ in cute colorem, qui tamen ex flauo plurimùm accipit, & frigidioribus atq; humentioribus naturis familiaris est,* πυῤ-ῥὸν *dicit, ut Virgilius:* In Arte parua, lib. II.

—Fulua pugnas de nube tuentem. Libro II.

Fit enim à magna humidi copia siccum inundante & exuperante. Quod scribit libro secundo de Temperamentis, dum infantium capillos, ijs quos Germani habent affines facit, & de fuluo capillitio scribit: ἡ πυῤῥὰ θρὶξ, ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ἐστὶ καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γενέσει μεταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλύος. *Non absimile est, nec aliunde petitum, quod scribit Aristot. libro* περὶ χρωμάτων, *de capillorum colore, dum germani*

alimenti defectu fulueſcere facit. Ex *ſicco enim uera eſt pilorum ſoboles, incrementum & propagatio.* τῶν παιδίων ἁπάντων αἱ κεφαλαὶ, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν γίνονται πυῤῥαὶ, διὰ τὴν τῆς τροφῆς ὀλιγότητα. φανερὸν δὲ τοῦτό ἐστι. καὶ γὰρ ἀσθενεῖς αἱ τρίχες καὶ ἀραιαὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔτι δὲ καὶ βραχεῖαι τὸ πρῶτον ἅπασιν ἐπιγίγνονται τοῖς παιδίοις, προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας, μελαίνονται. πάλιν χρωϊζομένοις αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιῤῥεούσης τροφῆς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὴν ἥβην καὶ τὸ γένειον. ὅταν ἄρχωνται τὸ πρῶτον ἡβᾷν καὶ γενειᾷν, καὶ αὗται γίνονται κατ᾽ ἀρχὰς μὲν πυῤῥαὶ ταχέως, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς ὑγρασίας, ἐν αὐταῖς καταξηρομένης. τῆς τροφῆς δὲ πλείον ἐπὶ τὸν τόπον φερομένης μελαίνονται πάλιν. Et *uerò ex eodem fonte manat Germanorum, & eorum qui ad Septentriones habitant, fuluum eſſe, & lentitia quadam exuberans capillitium et planum.* παχύτριχες γὰρ οἱ πρὸς ἄρκτον πυῤῥότριχες καὶ λειότριχές εἰσι, *ut ſcribit Ariſt. in Quæſtionibus naturalibus. Gal. quoq; libro ſecundo de Temperamen.* ὅσα δ᾽ ἔμπαλιν τούτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, Ἰλλύριοί τε καὶ Γερμανοὶ καὶ Δαλμάται καὶ Σαυρομάται καὶ σύμπαν τὸ Σκυθικὸν, συναυξεῖς μετρίως καὶ λεπτὰς καὶ εὐθείας καὶ πυῤῥὰς ἔχουσι τρίχας. Vt *non admodum ſit difficile conijcere, fuluum eum eſſe colorem ex flauo candicantem, quem in puellari ingenuitate expaſſo crine, pudoris & deco-*

Sect. ult. quæſtione 2.

ris co-

ris comitem facimus. At uerò id magis testificabitur, quòd arenulas quæ in renum affectibus protruduntur, ψαμμία πυῤῥὰ *uocat Hippocrates, colore ex flauo & ruffo candicante, & subrubro quodammodo pallescente, uelut sanguine à pituita crassa & lenta exassata diluto, Galeno teste lib.* 6 Epidemiorum. ἐὰν μέν τοι μιχθῇ τισὶ ὀλίγον αἵματος φλέγματι παχεῖ τε καὶ γλίσχρῳ, κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἡ χρόα γίνεται τῶν ὑφισταμένων τοῖς οὔροις. ἐνίοτε μὲν οἷον ὠχρόλευκος, ἢ ἐρυθρόλευκος, ἢ ξανθόλευκος. ἔστι δ᾽ ὅτε δὲ πυῤῥά, συντελοῦντος εἰς τὴν τῶν χρωμάτων διαφορᾶς, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸ αἷμα χρώματος. οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐρυθρόν ἐστι ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ᾽ ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ μελάντερον, ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τὸ ξανθότερόν τε καὶ πυῤῥότερον ῥέπον. ἢ τοίνυν ἁπάσας ἃς εἶπον ἄρτι διαφορὰς τῶν χρωμάτων πλὴν τῆς τεφρώδους, ἡγητέον ὑπὸ τῆς τοῦ πυῤῥοῦ δηλοῦσθαι φωνῆς, εἰπόντος αὐτοῦ ψαμμία πυῤῥὰ ὑφίστασθαι, ἢ τὸ προσηκάμενον τὸ αἱματῶδες ἀπὸ κοινοῦ δεικτέον εἰρῆσθαι. Rursus uerò longè planius: ψαμμία δὲ πυῤῥά φησι ὑφίσταται δηλονότι τοῖς οὔροις. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοῦτο γινόμενον, ἐὰν τὸ πυῤῥὸν ἀκριβὲς τοιοῦτον εἶναι τὴν χρόαν, ὁποία καὶ ἡ σανδαράχη καλουμένη. διὸ καί τινες μὲν τῶν ὁμιλησάντων ἀθιμελῶς τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις γίνεσθαί φασιν αὐτοῖς, ἔνιοι δὲ σανδαραχώδεις, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὄντως πυῤῥάς. Quæ omnia eò pertinent, ut Commen. I.

τὸ πυῤ-

τὸ πυῤῥὸν, quamuis una omnium uoce authoribus Græcis ruffum significet. Medicis tamen & Philosophis liberaliori paulò esse significatione cõtendamus, dum intra flaui splendidioris limites consistit, & ad album magis declinat. Fuluum id Latinis nomen est. Arist. λευκόπυῤῥον etiam uocauit. Ruffum uerò flauum magis intendit, & ex rubro permixtum in nigri fines aberrat. Quæ hîc tentata & uelut inchoata, polituram & repumicationem in Œconomia nostra accipient. Cæterùm πυῤῥὸς siue fuluos siue ruffos intelligas, huc pertinet quod eos Arist. subdola morum calliditate & solertia minimè commendabili afficit. οἱ πυῤῥοὶ ἄγαν πανοῦργοι. πανουργία autem δεινότης ἐστὶ οὐκ ἐπαινετὴ, eodem interprete. In hac tàmen ingenij æstimatione, Galeni cautionẽ adhibeas oportet, ne ex leuibus quarundam partium notis, de totius naturæ temperamento iudicium feras. Sic enim ex unguibus leonem, & ex uestigio totum Herculem æstimaueris, fallaci interdum coniectura. Sed partium in sese diligens collatio facienda est, aut ex partis indicatura de uiscerum latentium dominio indubitata fides sumenda est. Sunt enim sua cuiq; parti temperaturæ indicia, quæ interdum cum toto corpore cohærent, interdum uerò longißimè dissentiunt, & infirmam de tota natura censuram faciunt, ut diligenter scribit Galen.

Galen. lib. de Temperamentis. In hac igitur de moribus quæstione, sobrium inest temperamentum, & ex cerebri notis hominis ingenium deformatur. Libro 2.

¶ Ὀξύῤῥινοι.] Ὀξύῤῥινας simis opponit, ut aduncas nares intelligat, γρυπὰς græci uocant, quæ sub dolos & irrisioni dedicatos mores præseferunt. Hinc enim impudens illa cachinnatio suspẽditur, quæ à poëtis sugillatur, & ingenua liberalitate indigna est. Intelligenda autem uenit illa nasi aduncitas: quæ ad extremas nares pertingit, easq́; exacuit & elongat, retusis & simis præcipuè repugnans, ne aquilinas nares ex nasi radice protuberãtes, præcipuo omine commendabiles hoc nomine infames. Hæc autem nasi aduncitas, ueteribus siccoris naturæ indicium esse uisum est, ut & simitas humentioris. Quod meritò reprehendit Galenus suæ cantionis memor. Illa enim ad partis de qua fit mentio, non totius corporis naturam, referenda fuerunt. Galeni locus est in hanc rem pernecessarius. Li. 2. de Temperamen. ἁμαρτάνουσιν οὖν οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόῤῥωτε καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπορούμενα μεταβαίνοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμότερα, γρυπότεροι δ' οἱ παρακμάζοντες, εὔλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμοὺς ἅπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ'

ἐνδέχεται

ἐνδέχεται μὲν καὶ τῆς διαπλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτον μᾶλλον, ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τῆς κράσεως εἴη γνώρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνης εἴη ἄν, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ᾽ αὐτῶν κἀκεῖνο λέγεται, τὸ, ῥῖνά τε ὀξεῖαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους, καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει κράσεσιν, ὅτι κἀν τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει τοῖς συντήκουσί τε καὶ κενοῦσι πέρα τοῦ μετρίου τὰ σώματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει, πολλάκις δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμελώδη, καὶ λευκὴν καὶ πολύσαρκον, ὅλου τοῦ σώματος τὴν ἕξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ὀξείᾳ ῥινί, καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον καὶ μέλαιναν καὶ δασεῖαν, ἐπί τε τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς, σιμῇ τε τῇ ῥινί. βέλτιον οὖν εἴπερ ἄρα τῆς ῥινὸς μόνης, ὑγρότητα μὲν τῇ σιμότητι, ξηρότητα δὲ τῇ γρυπότητι τεκμαίρεσθαι, καὶ μὴ περὶ τῆς ἅπαντος τοῦ ζώου κράσεως ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι. Aristoteles in Physiognomicis τὴν ἐπίγρυπον ῥῖνα, impudentiæ labe suffundit, & coruorum naturæ attribuit. Et quia nulla ferè pars est in toto uultu, quæ cum oculis ampliorem segetē naturali præsensioni tribuat, nasi proprias affectiones & morū ex his inclinationes paucis persequitur Arist. ubi & simis lasciuiæ & petulantiæ notam inurit. Eius uerba sunt ἐν τοῖς φυσιογνωμονικοῖς. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα ἄκραν παχεῖαν ἔχοντες, ῥάθυμοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς βοῦς. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα ἄκροθεν πα-

χεῖαν ἐ

χεῖαν ἔχοντες, ἀναίσθητοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὗς. οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν ἔχοντες, δυσόργητοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς κύνας. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα περιφερῆ ἔχοντες, ἄκραν μὲν, ἀμβλεῖαν δὲ, μεγαλόψυχοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς λέοντας. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις. οἱ ἐπίγρυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου εὐθὺς ἀγομένην, ἀναιδεῖς. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς κόρακας. οἱ δὲ γρυπὴν ἔχοντες καὶ τοῦ μετώπου διηρθρωμένην, μεγαλόψυχοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀετούς. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ πρὸ τοῦ μετώπου περιφερῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας. οἱ δὲ σιμὴν ἔχοντες, λάγνοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἐλάφους. οἷς δὲ οἱ μυκτῆρες ἀναπεπταμένοι, θυμώδεις, ἀναφέρεται ἐπὶ τὸ πάθος, τὸ ἐν τῷ θυμῷ γινόμενον.

¶ Ὀφθαλμοὶ σμικροί.] *In parua ſed lucida oculorũ mole, magna ineſt animi pars, in quibus tanquã in ſpeculo cuiuſq; formã agnoſcas. Iidem in homine numeroſißimæ uarietatis atq; differẽtiæ, grandiores, modici, parui, prominentes, quos hebetiores putãt, cõditi quos clarißime cernere, ſicut in colore caprinos. Qui ſi uehementius condantur animi leuitatẽ, ut et parũ caui magnitudinem promittũt. Grandiores uerò ignauiã, ut parui animi demißionẽ, præmonſtrant. Adeò magnæ fœlicitatis pars in medio oculorũ temperamento ſita eſt. De his ſic Ariſtot.* οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς μικροὺς ἔχοντες, μικρόψυχοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τὴν ἐπιπρέπειαν

καὶ ἐπὶ

καὶ ἐπὶ πίθηκον. οἱ δὲ μεγαλόφθαλμοι, νωθροί. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς βοῦς, τὸν ἄρα εὖ φύντα δεῖ μήτε μικροὺς, μήτε μεγάλους ἔχειν τοὺς ὀφθαλμούς. οἱ δὲ κοίλους ἔχοντες, κακοῦργοι. ἀναφέρεται ἐπὶ πίθηκον. ὅσοι ἐξόφθαλμοι, ἀβέλτεροι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὴν ἐπιπρέπειαν τε καὶ ὄνους. ἐπεὶ δὲ οὔτε ἐξόφθαλμον, οὔτε κοιλόφθαλμον δεῖ εἶναι, ἡ μέση ἕξις ἂν κρατείη. ὅσοις ὀφθαλμοὶ μικρὸν ἐγκοιλότεροι, μεγαλόψυχοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς λέοντας, οἷς δὲ ἐπὶ πλεῖον, πρᾳεῖς, ἀναφέρεται ἐπὶ βοῦς. Quæ uerba

Lib. quòd animi mo. corpor. temper. seq.

ex Physiognomicis lubens affero, uel eò maximè quòd Galeno τὰ φυσιογνωμικὰ consummatam Aristotel. doctrinam resipiant, nec differendi subtilitatem illius eleuent. Idem quoq; Philosophus libro de Hist. anim. 1. probam oculorum naturam in mediocritate posuit. Quod eò lubentius dico, quòd multa naturæ incidia Plinius ex hoc loco decerpserit. & Galenus noster lib. cui titulum fecit Animi mores &c. Aristotelis in hanc rem nostram uerba sunt, τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ μὲν μεγάλοι, οἱ δὲ μικροί, οἱ δὲ μέσοι. οἱ μέσοι βέλτιστοι, καὶ οἱ ἐντὸς σφόδρα ἢ ἐκτὸς, ἢ μέσως τούτων. οἱ δ' ἐκτὸς μάλιστα ὀξυωπέστατοι, ἐπὶ παντὸς ζώου. τὸ δὲ μέσον ἤθους βέλτιστον σημεῖον. Cæterùm quod superius de naribus ex Galeno diximus, idẽ hoc loco de oculis inaudiendũ est, lapsos esse in eorum æstimatione antiquos, dum paruos sicciori, grandiores uerò humentiori naturæ attribuunt. Nec enim usquequaq; constantem

Libro II.

constantem assensionem habent, ut ex Galeni doctrina audies. κατὰ τοῦτον οὖν τρόπον ἀεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ κράσεως, ἕκαστον ἰδίᾳ μόριον ἐξετάζοντα, καὶ μὴ περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν ἐξ ἑνός, ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι, τοὺς μὲν σιμοὺς ὑγροὺς εἶναι φάμενοι, τοὺς δὲ γρυποὺς ξηρούς. καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροί, ξηρούς, οἷς δὲ μεγάλοι ὑγρούς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ διαπεφώνηται πρὸς αὐτῶν. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποθέμενοι τῶν ὑγρῶν εἶναι μορίων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν οἷς αὖ μείζους εὑρίσκουσιν, ὑγρότητα κράσεως ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ τῇ ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀναπνεύσαντος ἀθροώτερόν τε καὶ πλέον, οὐκ ὀφθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γίνεσθαί φασι μείζονας, ὥσθ' οὐχ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας, ἓν μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου. κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηνται τεχνικῆς οὔσης καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν ἀκολούθως διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε, μήποτε ἄρα θειοτέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρόν. οὔκουν ὀρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν, οἱ προπετῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες τὴν διάπλασιν. εὔλογον γὰρ ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον. Qua de re plura etiam habes

Lib. 2. de temp.

in Arte parua, ubi de oculorum magnitudine & paruitate abundè agitur. Qualem autem ex oculis censuram: & quánam ratione facias, ut de totius corporis natura securus, cautior euadas, monet pauló pòst, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παντὸς οὗ τινος οὖν ἑτέρου μορίου τὴν ἰδίαν κρᾶσιν, ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκοπεῖσθαι γνωρισμάτων ἄμεινον. οὐ περὶ τῆς ὅλης τοῦ σώματος κράσεως ἀφ' ἑνὸς μέρους ἐπίδειξιν λαμβάνειν. εἴτε γὰρ ὑγρότητος, εἴτε θερμότητος ἐπικρατούσης, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς τίθεσθαι χρή, γνώρισμα δὲ οἰκείας ἂν εἴη οὕτω γε καὶ οὐ δὴ ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐνδεικτικοὶ κράσεως. οὐδὲ γὰρ εἰ σκληρὰ καὶ ἄσαρκα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ κρᾶσις ὅλου τοῦ σώματος. ἔνιοι γὰρ καὶ ἱκανῶς εὔσαρκοι καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγάστορες καὶ μαλακοὶ καὶ λευκοὶ γίνονται μετὰ τοιούτων σκελῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς κράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως εἰσίν, ὑγροὶ δ' οἷς παχέα, καὶ οἷς μὲν ἡ ῥὶς ὀξεῖα, ἢ γρυπή, οὗτοι ξηροί. σιμῆς δ' οὔσης, ὑγροί. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κροτάφων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. οἷς δ' ἀνώμαλος ἡ κρᾶσις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπόν ἐστιν ἐξ ἑνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἁπάντων ἀποφαίνεσθαι. Porrò etsi suspecta est totius ex oculis æstimatio, seu uerum est eorum paruitatem sicciori naturæ deberi, seu

uerò

uerò conformatrici potentiæ attribui, certum est in ſicciorib. promptius eſſe nequitiæ ſeminariū, in quibus ingeniū & mores ad uitia obriguere et callum quendam obduxere, ut & uim prudentiæ maiorem, ſi gemmantes fœlicis naturæ pullulos fruticeſcere nec ſitu muceſcere permittant. Sic in humentioribus naturis magnus ſuccorum riguus qui in ſenſuum adyta eriuatur, eorum ſpiritus opacat & frigore gelat, ut ad omnia tardiores, hebetiores, & obtuſiores nati uideantur. Atq; hæ naturæ, mores minimè malos & ſimplices efformant, fereq́; uentres pinguitudine ſaburrant, ut uix ſit in craſſo corpore mica ſalis.

¶ Χαροποί.] Χαροπὸν Latinis eſt rauum, quod colorem obtuſum nigro & fuluo mixtum ſignificat, mediumq́; eſt inter flauum & cæſiū, Nonio Marcello. Qua ratione mare rauū uocat Cic. in Acad. et canū oculos atq; arietum, colore rauo æſtimat Varro lib. 2. de Re ruſtica. Theodorus Gaza doctrinæ merita præſcriptione apud eruditos beatiſsimus, et quo uix fœlicior alter in uertendo fuit, fuluū pro χαροπῷ apud Ariſt. poni motus fortè Homeri uberrimi ingeniorū fontis authoritate & Vergilij, qui χαροποὺς λέοντας fuluos leones dixerit. Quanquā li. 5. de gen. anim. χαροπὸν ruffum et flauidū dicit. At profectò utriuſq; par nō eſt relatio. χαροπὸν enim oculorū attributionē eſſe cō-

Χαροπὸν.

Lib. 1. de hiſtor. ani.

Capite 1.

ſtans philoſophorum fides facit, ut non temere de cutis aut pilorum colore dictum apud eos reperias. In quo illud Virgilij de leonibus fuluum, non aliter eſſe poſitum, cuiuis pro comperto eſt. Oculorum enim in leonibus color (in quibus omnis uis conſtat) ſupra fuluum nigricantior eſt, & ad cæſium declinans. Id ab Ariſt. χαροπὸν, à nobis rauum dicitur. Vnde & rauiliæ & rauiſtelli, Plauto dicuntur, qui præcipuum ingenuitatis in oculis ſpecimen habent, ut uix alius ſit color præ ſe cõmendabilior. Sic enim Feſto dicuntur qui rauos oculos habent. Ariſtot. in Phyſiognomicis rauis oculis animi magnitudinem attribuit, eosq; à glaucis et cæſiis ſeparat, ne quis χαροπόν pro γλαυκῷ uſurpatum exiſtimet. οἱ ὀφθαλμοὶ μὴ γλαυκοί, ἀλλὰ χαροποί, εὔψυχοι, ἀναφέρεται ἐπὶ λέοντα καὶ ἀετόν. χαροποὺς eſſe quos rauos dicimus, addidit animos Plinius lib. 11. Varietatem enim oculorum Capite 37.
ex Ariſtotel. lib. 1. de Hiſtor. anim. referens. Atq;
» *(inquit) nigri, alijs raui, alijs rufi, alijs glauci co-*
» *loris orbibus circundatis, ut habili miſtura & ac-*
» *cipiatur circuniecto candore lux, & tẽperato re-*
» *percuſſu non obſtrepat. Sic enim ex noſtro codice legimus, non quemadmodum cæteri, atri, ut non dubiè χαροπὸν Ariſtotel. referat. Hippocrat. lib. 3 Epidemiorum, χαροπὸς λευκοφλεγματίας, in tabidorum explicanda natura iungit. In quorum*

communio-

cōmunione, cùm latè inter se dißideant, uelut in salebra adeò hæret Galenus, ut pro glauco usurpari necesse sit. Illius uerba sunt: καὶ μὴν καὶ περὶ τῶν χαροπῶν καὶ ὅλως περὶ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χρωμάτων, ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ κράσεως, ὡς οὐχ ἁπλῶς εἴη λαβεῖν ἐκ τοιούτου σημείου βέβαιον τεκμήριον κράσεως ὅλου τοῦ σώματος, ὅτι μὴ μόνων τῶν ὀφθαλμῶν, οὐδὲ τούτων ἐναργῶς ἐπὶ τῶν προειρημένων. πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς χαροποὺς λεγομένους ὀφθαλμοὺς ὁποῖοί τινές εἰσιν, ἐννοῆσαι χρὴ τῶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γεγραμμένων ἀναμνησθέντες, ἔνθα φησίν:

Ἄρκτοι τ' ἀγρότεροί τε σύες, χαροποί τε λέοντες.

Εἶτα θεασάμενον πολλοὺς λέοντας οὕτω παραθέσθαι τῇ μνήμῃ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ἰδόντα δύνασθαι ῥαδίως γνωρίσαι, κἄπειτ' ἂν φαίνωνται τοιοῦτοι καὶ τὴν κρᾶσιν, ὅσην ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς θερμὴν καὶ ξηρὰν εἶναι φάναι. Ex quibus facilè intelligas χαροπὸν rauum esse colorē, fuluo, nigro cæsioq; permixtum, qui ignei caloris naturam habet, eiusq; ratione perficitur. Vt non minus hîc nobis desudandum sit, quòd aqua intercutem suffusis oculos rauos faciat, repugnante admodum inter se temperie, quàm Galeno in eadem propè causa fuit lib. 3. Epidemiorum. Cuius quæstionis iudicium causæ nostræ æquitatem aliqua ex parte subleuabit, si quis parium rationum paria momenta faciat. Quæstionem uerò ex Galeni uer-

Comment. 3.

bis exerceas licet. μάχεται δὲ τούτῳ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν οὐκ ὀλίγα. πρῶτον μὲν γὰρ ἅμα τῇ ψυχροτέρᾳ κράσει ἔταξε τὸ χαροπὸν, εἶθ' ἑξῆς ὠνόμασε τοὺς πικροχόλους ὡς ἑτέρους τούτων ὄντας, καίτοι φανερῶς οὗτοι θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεώς εἰσι. ἀλλὰ καὶ μέντοι καὶ τὰ γεγραμμένα πάθη, μεθ' ὧν εἶπεν ἄλλων τοῦ σώματος ἐνδείκνυται καὶ αὐτὰ, τοὺς μὲν πρώτους εἰρημένους ἅπαντας εἶναι ψυχροτέρους, τοὺς δ' ἐρυθροὺς θερμοτέρους, τοὺς δὲ πικροχόλους ἱκανῶς θερμούς. Qua in controuersia paulò pòst, uelut in rem præsentem uentum sit, litis uindicias postulare uidetur. scribens. γεγραφότος δὲ τοῦ Ἱπποκράτους, εἶδός τε τῶν φθινωδέων ἦν τὸ λεῖον, τὸ ὑπόλευκον, τὸ φλεγματῶδες, τὸ ὑπέρυθρον, ἀναμίξαντος δὲ τῷ λόγῳ καὶ τοὺς χαροποὺς, ἄξιον ἔδοξέ μοι ζητήσεως εἶναι τὸ λελεγμένον. εὔλογον ἦν οὐ χαροποὺς, ἀλλὰ γλαυκοὺς μᾶλλον εἰρῆσθαι, δοκοῦντας εἶναι τοὺς μὲν ψυχρᾶς, τοὺς δὲ ὑγρᾶς, τοὺς δὲ ἅμα τε ψυχρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς κράσεως, ὧν ἐναντιοῦται τῷ προκειμένῳ λόγῳ. παρατιθέντος γοῦν τάτε βρέφη, καὶ Σκύθας, καὶ Κελτοὺς, καὶ Γερμανοὺς ὑγροτέρους μὲν ὄντας ὁμολογουμένως τῇ κράσει, ψυχροτέρους δὲ οὐκέθ' ὁμολογουμένως. ἐμοὶ μὲν οὖν διὰ ταῦτ' ἔδοξεν ἄξιον ζητήσεως τὸ περὶ τῶν χαροπῶν ὀφθαλμῶν χροιᾶς. τῶν δ' ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ καὶ σὺν αὐτοῖς δὲ ὁ Λύκος ὥσπερ ἄλλα πολλὰ, καὶ τοῦτο τὸ χωρὶς τοῦ ζητῆσαι τὴν αἰτίαν παριᾶσι. οἱ δ' Ἱπποκράτειοί τινες μὲν θερμῆς κράσεως εἰπόντες εἶναι

γνώρισμα

γνώρισμα τὸ χαροπὸν, οἱ δὲ ξηρᾶς. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ ἀμφοτέρων, οὐδὲν ἔτι προστιθέασιν. ἤρκεσε γοῦν εἰπεῖν Σαβίνῳ τοῦτο μόνον. τὸ δὲ χαροπὸν πάνυ ξηρὸν ὂν, ἔχει ἐπιτηδειότητα πρὸς φθίσιν, οὔτε τὸν λογισμὸν εἰπόντι δὲ ὃν τοῦτ' ἔγραψεν, οὔθ' ὅτι τἄλλα μεθ' ὧν γέγραπται τοῦτο, πάντ' ἐστὶ ψυχροτέρας τε καὶ ὑγροτέρας κράσεως γνωρίσματα. μή τι οὖν ἀντὶ τοῦ γλαυκοῦ τὸ χαροπὸν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης παραχρησθεὶς ἐν τῇ προσηγορίᾳ. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι. Quo in loco cùm pro χαροπῷ glaucum ſumi oportere contendat Galenus. An non hîc idem nobis quoq; licet? An uerò eum ex iure manu conſertum uocabimus, & uelut ex interdicto iuſtoq; ſacramento cum eo contendemus? At profectò nobiſcum lege aget et facilé uindicabit præiudicata Galeni doctrinæ poſſeſſio, de qua eum deijcere, ut eſt difficile, ſic ſanè illius caſtra prodere, præuaricatoris eſt publicæ omnium cauſæ & deploratæ impudentiæ. De loco Hipp. lib. 3. Epidem. hîc nihil agimus, cuius propria (ut ſua cuiq;) eſt tractatio. Tantùm eum dum ſcenæ ſeruimus in proſcenium adduximus. Glaucos igitur oculos, quos cæſios dicimus, humidioris naturæ teſtes intelligas licet, cuius in aquã intercutem facilis eſt lapſus, præſertim ſi magnã frigoris habeat acceſsionẽ. Id innuit Ariſt. in Nat. quæſt. cùm ijs qui cute ſunt albida glaucos oculos attribuit, quòd corporis colori, oculorũ quoq; Sect. 14. quæſtion. 14. & ſect. 10.

color maximè respondeat, ex uiscerum imbecillitate. Atq; hoc pacto ὑδρωπιώδεες χαροποὶ, simul iunctum hydropicorum affectiones & naturales propensiones indicabit. Qui facilè caluescēt si φαλακρότητα pro μαδαρώσει sumas & capillorum defluuio, quod hydropicis ob prauorum humorum congeriem contingere potest, quæ pilorum nutricationem defraudat. Sic hydropicos glaucis esse oculis & capillorum defluuio laborare, non erit absonum. Nec omnino aspernanda uidetur hæc lectio, adeò subinde hìc φαλακροὺς humidioribus naturis iungit. Quod tamen ab Hippocratis disciplina non est alienum. Libro enim περὶ φύσ. παιδίου caluitij ortum, pituitæ tribuit his uerbis, ὁκόσοι δὲ φαλακροὶ γίνονται, οὗτοι δὴ φλεγματώδεες εἰσί. καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτέων ἅμα τῇ λαγνείῃ κλονεόμενον καὶ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα, προσπίπτον πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας, καὶ ἐκρέουσιν αἱ τρίχες. Id secutus uidetur Aristotel. in Quæst. Nat. cùm nimiæ ueneris indulgentiæ pilorum in palpebris defluuium & caluitium acceptum refert, dum refrigerata cute subnatus humor capillorum alimoniam pabulatur, cuius defectu defluunt. διὰ τί ὅσοις αἱ βλεφαρίδες ῥέουσι, λάγνοι, ἢ διὰ τὸ αὐτὸ, καὶ διότι οἱ φαλακροί. ἔστι γὰρ μόρια ἄμφω ταῦτα τοῦ αὐτοῦ. ἔστι δὲ τὸ αἴτιον, ὁπόσοι πρεσβυτέρου γενομένου μὴ αὐξάνονται τῶν συγγενικῶν τριχῶν

Vt Aphoris. 34. lib. 6.

Sect. 4. quæstione 19.

κῶν τριχῶν ἅπασαι, τοῦτο πάσχουσιν ἐν ταῖς λαγνείαις. κεφαλὴ γὰρ καὶ ὀφρῦς καὶ βλεφαρὶς, συγγενικαὶ τρίχες. τούτων δὲ μόνον ἐνίοις αἱ ὀφρύες δασύνονται πρεσβυτέροις γινομένοις· δι' ἣν δὲ αἰτίαν, εἴρηται ἐν ἄλλοις, αἱ ἕτεραι δὲ, διὰ τὸ αὐτὸ ἄμφω λείπουσιν, αἴτιον δὲ ὅτι καταψύχει τὰ ἄνω ἡ λαγνεία ὀλίγαιμα ὄντα. ὥστε οὐ πέττει τὴν τροφὴν ὁ τόπος. οὐ λαμβάνουσαι δὲ τροφὴν, ἐκρέουσιν αἱ τρίχες. *Idem quoq; repetit lib. 3. de hist. animal. Ex quibus facilè conijcias caluos dici, quibus quauis ex causa capillus defluxit. Est enim* φαλακρότης ἡ κατὰ κορυφὴν λειότης, *ut scribit Aristotel. Quo nomine hydropicos caluos esse nihil uetat, ut & in nimis multa humorum corruptorũ congerie capillus deficit. Quod uidere est in alopecia & ophiasi. Sic inter se omnia facilè cohærebunt. Aristot. quoq; lib. 5. de gen. animal. caluitium hominibus inesse dicit, non nisi uenere utentibus, quòd cùm cerebrum frigidißimum sit & humidißimum, tunc quoq; intemperiei incrementum acquirat:* αἴτιον γὰρ τοῦ πάθους, ἔνδεια ὑγρότητος θερμῆς. τοιοῦτον δὲ μάλιστα τῶν ὑγρῶν τὸ λιπαρόν. *In hunc quoq; sensum, capillorum defluuiũ pro caluitio diximus, Plinium secuti, qui caluitiũ ita uertit. Inquit enim Lib. 11. de capillis loquẽs: Defluuium eorum in muliere rarum, in spadonibus nõ uisum, nec in ullo ante ueneris usum. Istud enim Hippocr. & Aristot. de caluitio dixerunt.*

Capite 3.

Capite 27.

Quòd si oculos rauos in arenam adhibueris, debebunt ista extremis iungi, ut hūc sensum elicias, In aquam intercutē pronos, si oculos rauos cum caluitio habuerint, facilè ex morbo liberari. Siccioris enim & calidioris temperiei notas esse in rauis oculis, ex Gal. diximus. Quod et in caluitio confessum est. Hæc igitur salubris naturæ immutatio magno est cōmodo, non secus ac multi morbi ætatis progressu (Hippocr. teste) soluuntur. Porrò dicendum quoq; est χαροπὸν apud recentiores Græcos & Arabas inter urinæ colores celebrari in albedinis magna remißione. Actuarius enim χαροπὸν tanto interuallo à glauco in albedinis ratione præteriri dicit, quanto lacteus glaucum superat. Atq; amborum non inelegantem analogiam adfert, dum glaucum colorem ueluti cornu pellucidum esse scribit. Charopum uerò pilis cameli subalbidis, aut ungui capillo simillimum facit. Quod Latinè expreßit Horatius dum rauam lupam dixit. Quo in significato rauus color, ingenuitatis nullam commendabilem notam habet, cùm à coctionis carentia fiat et caloris imbecillitate, materiæ humidæ in qua inest, ratione. Vbi colorum ratio non eas habet attributiones quas in solido, ut cuiuis est manifestum. Caluus hîc, ut semper, plurimùm sibi permisit, dum χαροποὺς gratiosos uocat, & de udis oculis ὑδρω-

πιέδιας

πιώδεας *interpretatur.*

¶ Ἰσχνοφωνίαν.] Ἰσχνοφωνίαν *linguæ hæsitantiã & ἰσχνοφώνους lingua hæsitantes uertimus, ex Theodoro Gaza. Sic enim eos uocant Philosophi qui iuter loquendum hærent, nec sermones inter se connectere aut uerba copulare possent, nec, ut illi loquuntur,* λόγους συνείρειν. *Quod de facundis & expeditè loquentibus dicitur. Quintilianus connectere & uerba continuare dixit. Cicero aliquando declamare uocauit.* ἰσχνόφωνοι *igitur balbutientem quandam linguæ impotentiam habent, ut & lingua hæsitantes à Marco Tullio in balborum genere Oratorio primo reponuntur.* ἰσχνοφώνους *Hippocrates libro primo Epidemiorum, inter frigidioris naturæ notas recenset, ac de his sic uerba facit Galen. Comment. in eum libro secundo:* λοιπὸν οὖν ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν ἰσχνοφώνων, καὶ βραχυφώνων καὶ βαμβαλῶν καὶ ὀργίλων, καὶ πρῶτον γεγραμμένων τῶν ἰσχνοφώνων. εἰ μὲν οὖν οὕτως εἴη γεγραμμένον, τοὺς ἰσχνοὺς τὴν φωνὴν, ἰσχνόφωνοι γάρ ἔτι, καὶ νῦν λέγονταί τινες, ὥσπερ γε καὶ λεπτόφωνοι, ὡς ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται, καὶ δέδεικται γίνεσθαι διὰ τὴν στενότητα τῆς τραχείας ἀρτηρίας τοῦ λάρυγγος. οἱ δ' ἰσχνόφωνοι, τὴν φωνὴν, διὰ τὴν φυσικὴν μοχθηρίαν τῶν κινούντων τὸν λάρυγγα μυῶν. ἑκάτεροι δὲ δι' ἀρρωστίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀποτελοῦνται τοιοῦτοι, κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν.

ὥσπερ

Ἰσχνοφωνία.

Stat. 3.

ὥσπερ δ' ἐν τοῖς τὸν λάρυγγα κινοῦσι μυσὶ φαυλότερον ἐξ ἀρχῆς οἱ ἰσχνόφωνοι διεπλάσθησαν, οὕτως ὅσοις τῆς γλώττης οἱ τραυλοί, τραχύφωνοι γίνονται, διὰ τὴν τραχύτητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Ex quibus uideas ἰσχνοφωνίαν in naturalis conformationis imbecillitate ex musculorum gutturis impotentia esse positã, frigidiorisq; temperiei sobolem, ut ferè omnia balbutientis linguæ uitia. Est enim uelut partis ad uocem destinatæ à frigido obstupescentia atq; syderatio, & uelut uocis ipsius offensa ac obstaculum, quo uelut impedimento actiones pigrescunt, nec sermones nectere aut orationem

Quæstion.36 continuare possunt. Id ipsum uerò indicat Arist. Quæstion. Nat. Section. 11. dum scribit: ὀξυφωνίαν ἀποπληξίας ὅμοιον εἶναι τὸ πάθος μέρους τινὸς τῶν ἐντός, ὃ ἀδυνατοῦσι κινεῖν, ἐμποδίζοντος διὰ τὴν κατά-

Quæstion.54 ψυξιν. Idem rursus. διὰ τί ἰσχνόφωνοι γίνονται, ἢ αἴτιον ἡ κατάψυξις τοῦ τόπου ᾧ φθέγγονται, ὥσπερ ἀποπληξία τοῦ μέρους τούτου ἐστίν. διὸ καὶ θερμαινόμενοι ὑπὸ οἴνου καὶ τοῦ λέγειν συνεχῶς, ῥᾷον συνείρουσι τὸν λόγον. Vnde satis constat id uitij hæsitantiam esse, & in sermonis connexione, uerborum continuitate, & orationis perpetuitate uersari. Quod Aristotel.

Quæstion.30 uerba indicãt: ἡ μὲν οὖν τραυλότης, τῷ γράμματός τινος μὴ κρατεῖν, καὶ τοῦτο οὐ τὸ τυχόν, ἡ δὲ ψελλότης, τῷ ἐξαιρεῖν τι ἢ γράμμα ἢ συλλαβήν. ἡ δὲ ἰσχνοφωνία ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς

βὴν πρὸς τὴν ἑτέραν. ἅπαντα δὲ διὰ ἀδυναμίαν, τῇ γὰρ διανοίᾳ, οὐχ ὑπηρετεῖ ἡ γλῶσσα. Idem rursus, *διὰ τί μόνον τῶν ἄλλων ζώων ἄνθρωπος γίνεται ἰσχνόφωνον, ἢ ὅτι λόγου κοινωνεῖ μόνον. τὰ δὲ ἄλλα φωνῆς, οἱ δὲ ἰσχνόφωνοι, φωνοῦσι μὲν, λόγον δὲ οὐ δύνανται συνείρειν.* Rursus quoquè sectione decima, *ἔστι δὲ ἰσχνοφωνία, οὐ κατὰ τὸ ὄνομα ἕν, ἢ οὐ συνεχῶς διεξιέναι.* Quod à Gaza (ut multa alia) prætermissum est. Quæ omnia occasionem nostram urgent, ut *ἰσχνοφώνους*, lingua hæsitantes uocaremus. Quod uitium in infantes, mulieres, senes, ebriosos cadit, ob nimiam ab humoris inundatione, & frigidi stupiditate ad motum ignauiam. Restat ut uaricem ad dextrum aut sinistrum testem adnatum, huius affectus medelam significare, non admodum sit probare difficile, si linguæ hæsitantiam ut & cæteram balbutiem in frigidißimis & craßiore sanguine præditis naturis (quæ sunt melancholicorum ualde propriæ) inesse, in animum induxeris. Id quod postea ex Aristotele docebimus. Varix autem melancholici & craßioris humoris saluberrima efficacißimaq; est depulsio. Quin & decubitus ratione, testium tumor spiritalium partium & instrumentorum uocis affectus lenit, ut satis pro partium inter se consensione, sectione prima ostendimus. Quando autem *ἰσχνοφωνία*, frigidos morbos & stupiditatem quandam apoplexiæ aut epilepsiæ familiarem

Quæst. 55.

Quæst. 33.

familiarem sequitur, plurimùm ad huius loci sensum faciunt, quæ scribit Hipp. Prorrhetico secundo in Epilepsiæ depulsione, in quibus cum ἰσχνοφωνίᾳ tusses protrahentes & siccas, uaricũ progermina & testium tumorem ponit. Quæ postea cõmodùm in epilepsiæ sermone à nobis adducentur. Sic in epilepsiæ & apoplexiæ denunciatione βραδυτῆτα φωνῆς ponit in Coacis. Quod superest, ἰσχνοφωνίαν nõ aliunde medelã accipere, id hunc habet intellectum. Morbũ iam in uiris confirmatũ non aliter à natura expugnari posse, etsi alia sunt externa præsidia. Scribit enim Arist. διὸ καὶ θερμαινόμενοι ὑπὸ οἴνου καὶ τὸ λέγειν συνεχῶς, συνείρουσι τὸν λόγον. Rursusq́;, ὁ μὲν οὖν οἶνος φύσει θερμὸς ὤν, λύει τὴν κατάψυξιν μᾶλλον, ἡ δὲ ἀγωνία ποιεῖ. φόβος γάρ τις ἀγωνία, ὁ δὲ φόβος κατάψυξις. Caluus hanc sententiã cum superioris parte coniunxit & mirum sensum elicit, ut caluos & qui sunt naribus acutis, uocis esse exilis cõtendat. In quo ut sibi aliquid permisit (ὀξύρινας enim addidisse uidetur) ita & quo iure illud uelit, non uideo.

Sect. 11. quæst. 54. & 60.

¶ Μεγάλοι, φαλακροί.] Hæc ad ea referri possunt, quæ de simis & μεγαλοφθάλμοις prius diximus, ut ἐσθλὸς, εὐήθεις, simplices & minimè malos intelligas, dum caluos liberaliori nomine dones, & pro ijs quibus capillitium deperditur inaudias.

¶ Νοσήματα

¶ Νοσήματα δὲ ἔχουσι.] Linguæ hæsitãtes et balbos melancholicos esse ostendit Arist. in Quæst. nat. διὰ τί οἱ ἰσχνόφωνοι μελαγχολικοί, ἢ ὅτι τὸ τῇ φαντασίᾳ ἀκολουθεῖν ταχέως, τὸ μελαγχολικὸν εἶναι ἐστίν. οἱ δὲ ἰσχνόφωνοι τοιοῦτοι. προτερεῖ γὰρ ἡ ὁρμὴ τοῦ λέγειν τῆς δυνάμεως αὐτοῖς, ὡς θᾶττον ἀκολουθούσης τῆς ψυχῆς τῷ φανέντι, ϗ οἱ ῥαυλοὶ δὲ ὡσαύτως. βραχύτερα γὰρ τὰ μόρια τοῖς τοιούτοις, ταῦτα σημεῖον δέ. οἰνωμένοι γὰρ τοιοῦτοι γίνονται, ὅτε μάλιστα τοῖς φαινομένοις ἀκολουθοῦσι ϗ οὐ τῷ οἴνῳ. Sic quoq; Hippocrates ἀκρατῆ γλῶσσαν, τουτέστι ἀστήρικτον ὡς μὴ διαρθροῦσαν ἀκριβῶς τὴν φωνήν, melancholicis morbis annumerat Aphor. 40. libro septimo, dum scribit. ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται. Hispidorum ratio plenior est, quàm ut demonstratione indigeat. Calui uerò paulò pòst & suam tractationem expedient. Sect. 11. quæstion. 38.

¶ Ὅσοι τῇ γλώσσῃ παφλάζουσιν.] Παφλάζοντες dicuntur, qui inter loquendum hæsitant & offendunt uerbaq; retexunt. A uerbo nautico ueluti à re nata ductum nomen. παφλάζω enim fluctuum exæstuationem, turbulentiam & ebullitionem significat, spumantemq; undarũ inter se collisione saliuationem cum magno sonitu. Vnde ad impeditum & ueluti bullantem sermonem translatum est, dum præ magna humoris copia, ad motũ Παφλάζοντες

lingua

lingua expediri nequit, indeq́; uerba alternare cogitur & resumere. Galenus in Exegesi, παφλάζουσιν (inquit) ὀνοματοποιήκε τοὺς πταίοντας καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι δηλῶσαι βουλόμενος. *Eo utitur* Hippocrates *libro* περὶ κρισίων, *ubi hanc sententiam his uerbis repetit:* ὁκόσοι ἐν τῇ γλώσσῃ παφλάζουσι τῶν χειλέων μὴ κρατέοντες, ἐὰν ταῦτα παύσωνται, ἔμπυοι γίνονται. *Cuius lectionis principium huc deriuasse uidetur* Cornarius, *ubi illud* νοσήματα δ' ἔχουσιν *omisit cum* Caluo. Quod *tamen nostris in exemplaribus duobus apponitur, ideoq́; nec prætereundum duximus. Idem uero* χειλῶν, *pro* χειρῶν, *ex superiore* Hippocratis *loco mutuauit, nec id sine quorundam exemplarium testificatione & assensione nostra, nisi si ex uetustißimo nostro codice,* χειρῶν *retineamus. Cùm enim pueris hæc balbutiendi uitia contingant, in his ut ex uberrimo humorum prouentu reliquorum membrorum impotentiam, ita & linguæ ad obeundas actiones ineptam esse motionem conuenit. Id in* Quæstionibus naturalibus, *significauit* Aristoteles, διὰ τί ἰσχνόφωνοι παῖδες μᾶλλον, ἢ ἄνδρες; ἢ ὥσπερ καὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἀεὶ ἧττον κρατοῦσι παῖδες ὄντες, καὶ ὅσοι ἐλάττους οὐ δύνανται βαδίζειν, ὁμοίως καὶ τῆς γλώττης οἱ νεώτεροι οὐ δύνανται. ἐὰν δὲ παντάπασι μικροὶ ὦσιν, οὐδὲ φθέγγεσθαι δύνανται, ἀλλ' ἢ ὥσπερ τὰ θηρία διὰ τὸ μὴ κρατεῖν. ἔτι δ' αὖ

Quæst. 30. sect. 11.

οὐ μόνον

ὀ μόνον ἐστὶ τὸ ἰσχνοφώνου, ἀλλὰ καὶ φαῦλοι καὶ ψελλοί. Humoris igitur ratione, motuum imbecillitas oritur. Quæ si sextam, septimam, & octauam spinæ uertebram liberalius paulò imbuerit, neruorum ignauiam affert, eorumq; robur exoluit, qui inde ad munus pertingunt, ut scribit Galen. Comment. 3. in lib. 3 Epidemiorũ. Vbi igitur affectus conquieuit & emotus est humor, eo in thoracis amplitudinem transpositu purulentos fieri, uerò est simile.

¶ Ὀδύνη ἐν τοῖσι κάτω χωρίοισι.] Hæc sunt solutionum exempla, quæ per successiones morborum fiunt, quas Hippoc. διαδοχὰς νοσημάτων, aut διαδέξιας uocat, et sæpe uidendas monet, his præcipuè uerbis, ὅσα δὲ οἵων εἰς οἷα. Et αὐθ' οἵων αἱ νοῦσοι. Sunt enim certißima naturæ leuamenta, quæ morbum transmouet. Nec mirum est, transmutatis humoribus noxijs & uacuatis, morbum profligari. Quemadmodum biliosos secessus humoris transpositione surditas liberat. Sic surditatẽ biliosa deiectio, aut sanguinis ex naribus profluuium ex Aphoris. 28. & 60. lib. 4. Quod repetit lib. περὶ κρισίων. Vbi etiam hæ sententiæ leguntur, uaria tamen notione. sic enim scribitur continenter cum priore sententia: ὁκόσοι ἐν τῇ γλώσσῃ παφλάζουσι τῶν χειλέων μὴ κρατέοντες, ἐὰν ταῦτα παύσηται, ἔμπυοι γίνονται, ἢ ὀδύνη ἰσχυρὴ ἐν

Sect. 3. lib. 2. Epid. & sect. 2. lib. 6.

Lib. 6. Epid. sect. 6.

τοῖς κάτω χωρίοις λύει, ἢ κωφότης, ἢ αἷμα πολὺ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυὲν, ἢ μανίη τοῦ μεγάλου νοσήματος ἐν ἔθει γενομένου λύσις. *In quo multa ab hac nostra lectione uariant. Etsi enim pleraq; omnia sunt transmutationis morborum exempla: incertum tamen est, an uni proprio per se morbo dicata sint, an uerò seiunctam habeant naturam. In primis* κωφότης, *si ad* παφλάζοντας *referas, linguæ hæsitationem non minus subleuat, quàm suppuratio ipsa. Deinde* τὴν ὀδύνην ἰσχυρὴν *non legitur, sed* ἰσχυρὴ *ad* κωφότητα *refertur. In eo quod sequitur, aqua hæret, inquit ille. Neque uerò inde me facilè explicare possum, nisi codicum liberalitas nostram tenuitatem sustentarit. Quorum enim opera usi sumus, omnino inter se sunt dißimilimi, nec (ut fit in re difficilima) rem propius aggrediuntur. Tria enim exemplaria cum impreßis magnam habent familiaritatem. Vnicum uetus & authoritate præstans, lectionem libri* περὶ κρισίων *sequitur. Comitialem morbum ab insania facilè uindicari & solui significans. Quam lectionem secutus est Cornarius, uir in hoc opere non parum diligens. Sed profectò locorum inferiorum dolorem ab insania tolli: quod omnes codices sequuntur. Caluus quoque testatur: non omnino alienum fuerit, dum tanti futurus sit dolor, ut in insaniam erumpat.*

rumpat.

rumpat. Aut profectò μανίη liberaliorem habet significationem, et quamcunq; mentis motionem comprehendit, atq; à furibunda mentis agitatione deficit, nec θηριώδης est, quemadmodum libro περὶ ἱερῆς νόσου, & ἐν τῷ περὶ μανίης λόγῳ sumitur. Aut certè furor ipse magna causarum suarum perturbatione; uentriculorum cerebri obstructiones depulit, & comitialem morbum leuauit, deiecta magno naturæ conatu, lenta, crassa et frigida materia, quæ uehemēti motionis impetu sacra illa cerebri penetralia deseruit, non secus ac ualida mentis alienatio furorem soluit, Aphorismo quinto libro septimo, ἐλογιζόμεθα γὰρ (ut inquit Galenus) τῇ σφοδρότητι τῆς κινήσεως τῶν ποιούντων τὴν μανίαν αἰτίων, ἀκολουθῆσαι τὴν λύσιν, ὥσπερ εἴωθε κἀν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι τὰ σφοδρότατα τῶν συμπτωμάτων, ὅταν ὅτε κρίσεις ἀγαθὰς ἐργάζεται. Sæpe enim fit in præcipitantibus morbis, ut formidabilis ille decernentium morborum aspectus fœliciter succedat, ut etiam annotauit Galen. Comment. in aphorismo uigesimoseptimo, libro secundo. At uerò cùm Epilepsia ipsa humorem melancholicum ortus sui causam sæpißimè habeat, ut scribit Hippocrates libro sexto Epidemiorum, et Galenus lib. 3. de Locis affectis, sæpeq; à quartana leuetur: aut etiam occupetur, ut scribit Hippocr. lib. 6 Epidem. non mirum est

Sectione 8. Cap. 5. & 6.

Sectione 6.

eam ipſam in furorem erumpere, ſi humor qui uentriculos cerebri obſæpiuerat, in eius ipſius ſubſtantiam & corpus ſeſe immiſerit. Quod uidit Aretæus li. de Diuturnis morbis, cùm de Epilepſia ſcripſit: ἔρεψε δὲ ἔστι καὶ γνώμην ἐς μανίην. *Tunc enim eam inſaniæ ſpeciem efficit, quæ melancholia dicitur, ut ſcribit Gal. Quæ cùm paruo interuallo à mania differat, eius nomen quandoq; occupat, ut apud Ariſt. ſect. 1. Quæſt. nat. dum Aphoriſmũ 14. lib. 3. explicat. Furorem igitur morbo comitiali ſuperuenire bono eſt, non ſecus ac febrem conuulſioni, ex Aphor. 26. lib. 2 & Hippocrate paßim. Epilepſia autem corporis totius, quædam eſt cõuulſio. Etſi uerò hæ deteriores morborum ſucceßiones miſerabilem affectuũ depulſionẽ faciunt, ſolutionis tamen nomen apud Hipp. ſæpißimè occupãt. Reſtat ut quoniã hunc locũ de morbo comitiali intelleximus, eum ab Hippocr. magnum morbum nuncupari uelut ex compromiſſo teſtificemur. At noſtræ cauſæ periculum præſtabit parentis noſtri authoritas lib. 6 Epidemiorum dum ſcribit,* οἱ ὑπὸ τεταρταίου ἁλισκόμενοι, ὑπὸ τῆς μεγάλης νόσου οὐχ ἁλίσκονται, ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, καὶ ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται. *Illic enim magnũ morbum epilepſiã intelligit, Gal. teſte. Vt et Aretæus,* ἱερὴν νοῦσον *à quibuſdam dici exiſtimat* διὰ μέγεθος τοῦ κακοῦ, ἱρὸν γὰρ τὸ μέγα.

Capite 4.

Quæſt. 12.

Sectione 6.

τὸ μέγα. Celsus quoq; lib. 6. morbum comitialem magnum morbum uocat. Capite 7. Cæterùm ualde est obscurum quod scribitur, ἐν ἔθει γινομένης. Quo nomine comitialis morbus iam cõfirmatus & consuetudine inuadendi familiaris factus & quodam modo assuetus intelligendus est, non secus ac ἐθάδας ἐν τοῖς γυναικείοις, uocat Hippocrates, quos morbus familiariter & ex consuetudine afficit. Et uerò in ipso περὶ ἱερῆς νόσου libro, inueteratum morbum & pené confirmatione deploratũ consuetudineq; induratum significans, eo nomine utitur inquiens: ὁκόσοι δὲ ἤδη ἐθάδες εἰσὶ τῇ νόσῳ, προγινώσκουσιν ὁκόταν μέλλωσι λήψεσθαι, καὶ φεύγουσι ἐκ τῶν ἀνθρώπων. ἢν μὲν ἐγγὺς αὐτῶν ὁ οἶκος ἐῇ, οἴκαδε. ἢν δὲ μή, ἐς τὸ ἐρημότατον, ὅπῃ μέλλουσιν ὄψεσθαι αὐτὸν ἐλάχιστοι πεσόντα, εὐθύς τε ἐγκαλύπτεται. Quãobrem epilepsiã iam usu cõfirmatam, et quæ ex propria cerebri affectione orta est, intelligo quæ ætatis præscriptionem habet, & ut loquitur Hippocrates Prorrhetico secundo, ἀπὸ παιδὸς ξυμβιώσεται καὶ συνανδρωθῇ et incurabile malum reddit. Vt me herculè in animum inducam, ἐν ἔθει γινόμενον πάθος dici, quod ab Aretæo ξύνηθες appellatur. Sic enim uocat comitialem morbum usu cõfirmatum, & qui ætatis immutatione solui nequit. qui ab eo differt qui primùm inuadit, & miserabilem morbi casum efficit, ut sæpe uno die in

terficiat. Quæ una causa fuit, cur eum morbum acutorum & diuturnorum nomine insigniuerit, eiusq; duplicem adhibuerit tractationem. Cùm enim primòm horrendam sui insultus significationem præbet, ab eodem ἀξύνηθες τὸ πάθος dicitur. In signis uerò de eodem scribit, ἤδη μὲν τοίνυν ἀπάτη γίγνεται, ὁκόσοισι τόδε πρῶτον τὸ κακὸν ξυνέπεσε. οἷς δὲ ξύνηθες τὸ πάθος, ἢν ἐπίῃ μὲν ἡ νοῦσος, ἐν δάκτυλον δὲ ἤδη ἀφίκηται, ἢ ἀπό τοῦ ἄρξηται ξυνηθείας ἀρωγ s καλέουσι τοὺς παρεόντας, προγινώσι το μέλλοντος ὑπ' ἐμπειρίης. Ita enim illius affectus quem dicimus materiæ, uentriculis cerebri concepta sua pertinacia ineluibile malum facit, ac demum facilè in eius substantiam penetrat. Quòd si quis epilepsiam quæ ex partium consortio & communicatione oritur, sumat, eamq; per hæc uerba intelligat, quòd ex cerebri cum cæteris partibus consuetudine, consensione & familiaritate initiũ ducat, facilemq; noxiæ depulsionem habeat: Næ ille rationum momenta parum æstimat, si pro causæ facilitate leniorem affectum grauiore sibi dependendum putat. Morbi enim Comitialis per consensum & uiciniam geniti, cùm aura quædam uenenata, spiritus, quimetiam flatus, propemodum unica causa sit, eius non uidetur tam facilis esse in insaniam transitus, quæ non nisi mente affecta, cerebriq;

In Cur.

cerebriq; uelut primæ & ſimpliciſsimæ naturæ temperamento immutato locum habet.

¶ Ἢν λέχοις.] Conuulſioni febrem remedio eſſe probat Aphoriſmo uigeſimoſexto libri ſecundi, & quinquageſimoſeptimo lib. 4. & 70. lib. 5. & 5. lib. 5. & Hippocrat. diſciplina paſsim. Vtriculus uerò in mulieribus qui (ut inquit Aretæus σπλάγχνον ἐστὶ γυναικήϊον ἄγχιστα ζῶον δὲ) recto inteſtino & ueſicæ, quæ eſt νοῦρον πλατὺ, medius inſidet. Quo fit, ut facilè conuulſionis & reſolutionis, niſi ſuccurratur, incommoda ſentiat. Inflammato igitur utero & conuulſione tentato, ex loci uicinia, prouidet Hippocrates. Ceterùm ποιεῖν aut ποίει legendum, non ποιεῖ. Hîc uerò πῦρ pro febre, & aliàs ſæpiſsimè, apud Hippocratem ſumitur. Quo magis miror Caluum pro fomento accepiſſe.

¶ Ἢν δὲ κεφαλῆς] Κάταγμα, de oſsium fracturis apud Hippocratem dici, ſatis eſt notum ex Galeno. In oſsis igitur capitis fracturis inflammationem arcens, uinum æquali aquæ mixtura temperatum propinat, eamq; temperandi rationem locutione ueteribus familiari exprimit, οἶνον ἴσον ἴσῳ ſcribens. Qui etiam utitur ſectione ſequente & Aphor. 56. libri ſeptimi, ἀλύκην, χασμῶν, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νοῦσον. Huiuſmodi uinum οἶνον ἰσοκρατέα uocat Hippocr.

lib. 2. de Morbis. Modum autem mixturæ his uerbis Galenus explicat τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος. ὕδατι γὰρ δηλονότι κεράννυσθαι βούλεται τὸν οἶνον ἴσῳ, χάριν τοῦ, τὸ μὲν διώσασθαι καὶ κενῶσαι τῶν λυπηρῶν, ὅσον αὖ ὑπείκει τῇ ῥύμῃ τῆς τοῦ οἴνου φορᾶς, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἀθηκοράσαι. Hæc autem mixturæ æqualitas ueteribus cognita, à Melampo primùm est tradita. Primus enim uinum æquali aquæ pondere diluit, ne præcordia incalescerent, aut caput facilè tentaretur, ne´ue frigida interna uiscera oblæderit. Ex quo in ueteri Comœdia Aristophanis Pluto Hermes exclamat, οἴμοι δὲ κύλικος, ἴσον ἴσῳ κεκραμένης. Meminit huius ueteris temperaturæ doctißimus Manardus in Epistolis. Lac autem pro antiqua consuetudine ad humorum ἐπίκρασιν propinat.

Epist. 2. li. 19.

¶Ἦν δὲ ἕλκος ἢ] Ἕλκος hîc διακοπὴν καὶ ἕδρην (quæ sunt Hippocrati familiares dictiones) significare satis est notum, ut & ubiq; ἀντὶ τραύματος poni. In capitis igitur uulneribus uenæ sectionem præcipit inflammationis metu, ut & Aëtius lib. 6. Hîc uerò τὰς ἔσω uenas internas brachiorum intelligimus, quemadmodum iecorariam sæpe Hippocrates & Galenus internam uocant. Nec uideo, cur nos ab instituto reuocet placitum 36. lib. 6. aut 48. lib. 7. ubi internas uenas popli-

Capite 47.

Lib. 4. de rat. uict. libro de sang. missi. & 14. meth.

nas poplitis & malleoli intelligit Hippocrates. Galeni enim commentarius τὰς ἔσω, tam de uenis brachij quàm poplitis efferri posse cõtendit, si quis diligentius aduertat. Intemperantis autem est ingenij & propè dissoluti animi, ueterum doctrinam leui ex occasione pessundare. Ex iecoraria uerò sanguinem mittit, quòd corporis molem & penetralia ipsa magis exhauriat. Atq; in eo mittendo febrium insultus uitari uult. Quam cautionem etiam adhibet Galenus libro de Sanguinis mißione.

¶ Ην δὲ παραφρονέῃ.] Desipientia quæ ex leui externarum causarum occasione orta est, nec aliunde uitij fomitem accersit, modica capitis perfusione sedatur. Quæ uerò ex internorum uiscerum inflammatione & uitio, non sine febre originem habet, operosiorẽ medelam requirit, nec nisi discussa febre aut liberatis obstructionibus conquiescit, ὑποχόνδρια autem ἐπηρμένα uisceris alicuius interni phlegmonen Hipp. significant.

¶ Αυτμὴν φλεβοτομεῖν.] Non est absurdum in sanguinis multi, craßi, calentioris & feculentioris ubertate, spirituum magnam inesse copiam, quæ huc & illuc impetu quodam delata, in partes corporis nobiles momentum facit. Cui non aliud remediũ expeditius adhibetur, quàm uenæ sectio, quæ ut copiam & calorem leuat, ita flati-

bus uiam aperit & emiſſarium facit, magnoq; periculo totũ corpus liberat. Sic notæ ſunt Hippocratis libro περὶ φυσῶν, αἱ τοῦ αἵματος ἄλλαι, quæ ex liberaliori ſanguine ortæ, ui ſibi exitum parant. Nam ut inquit Hippocrates, οὐ διαλύεται πολλὸν αἷμα γινόμενον ἀφριμίξειν, ſed continua caloris motione flatus plurimos gignit, non ſecus ac in lebete feruens aqua ſpumã facit. Cuius quoque beneficio incaleſcens ille ſpiritus, ſenſim in uitalitatis penetralia irrepens, cuniculos agit, & demum in auras capiat, impetu prorumpit, plerunque uerò incendium auget. Quod ſcribit Hippocrates libro περὶ φυσῶν. ὁπόταν δὲ δὴ συναλισθῇ ἀθροισθὲν τὸ πλεῖστον τοῦ αἵματος, διαθερμαίνεται πάλιν ὁ ἀὴρ, ὁ ψύξας τὸ αἷμα, κρατηθεὶς ὑπὸ τῆς θερμότητος. διάπυρος δὲ καὶ ἀθρόος γενόμενος, ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τὴν θερμασίην ἐνεργάσατο. συνεργὸν δὲ αὐτῷ τὸ αἷμα ἐστί. τήκεται γὰρ πυρούμενον, καὶ γίνεται πνεῦμα. Hinc in corde palpitationis & ſyncopes, in pulmone uerò ruptionis, in toto denique corpore plenitudinis & ſuffocationis periculum imminet. Quibus facilimè emiſſo aëreo & uaporoſo ſanguine ſuccurritur, tunc enim ſanguinem deplere neceſſe eſt. αὐταίην etiam intelligere poſſumus, quas πνευμάτων ἀπολήψιας ἀνὰ τὰς φλέβας uocat Hippocrates lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. cùm ex humorum illapſu & ſanguinis.

guinis flatulenti in partem aliquã ex dolore confluxione, aër angustis inanitatibus conclusus exitum quærens, magnorũ morborum causa est. Vertigines enim, epilepsiæ, syderationes, & partiũ resolutiones oriuntur, totiusq; corporis perfrictiones, dum impactus in uenas, sanguis aëris inopia calorem natiuum extinguit, & ueluti refrigeratus gelat. Quod his uerbis describit Hippocrates, ὁκόταν ἀλγήματα προσγένηται, μελαίνης χολῆς καὶ δριμέων ῥευμάτων ἐπιῤῥύσιες γίνονται, ἀλγέει δὲ τὰ ἐντὸς δακνόμενα. δηχθεῖσαι δὲ καὶ λίην ξηραὶ γενόμεναι αἱ φλέβες, ἐντείνονταί τε καὶ φλεγμαίνουσαι ἀντισπῶνται τὰ ἐπιῤῥυέντα, ὅθεν διαφθαρέντα τοῦ αἵματος, καὶ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων ἐν αὐτῷ τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς βαδίζειν, καταψύξιες γίνονται ὑπὸ τῆς στάσιος, καὶ σκοτώσιες, καὶ ἀφωνίη, καὶ καρηβαρίη, καὶ σπασμοί, ἢν ἤδη ἐπὶ τὴν καρδίην, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ἐπὶ τὴν φλέβα ἔλθῃ, ἔνθεν ἐπίληπτοι γίνονται, ἢ παραπλῆγες ἢν ἐς τοὺς περιέχοντας τόπους ἐμπέσῃ τὰ ῥεύματα καὶ ὑπὸ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων διεξιέναι καταξηρανθῇ. Quibus statim uenæ sectione succurrendũ est. Quæ quia in totius corporis refrigeratione & sanguinis cõgelatione, πῆξις καὶ στάσις ægré procuratur, fluxionis rationẽ adhibet Hip. ἀλλὰ χρὴ τοὺς τοιούτους προτιμωρεῦντας, φλεβοτομέειν ἐν ἀρχῇσιν εὐθέως, μετεώρων ὄντων πάντων τῶν λυπεόντων πνευμάτων καὶ ῥευμάτων. Violentã igitur spirituũ interceptionem, quæ in

Lib.4.

uenis

uenis aut arterijs à crasso, melancholico, copioso & aëroso fit sanguine, uenæ sectio iuuat, ut ibidem scribit Hippocrates, ἐπὶ μελαγχολικῶν διὰ φλεβῶν πνευμάτων ἀπολήψιες ὅταν ἔωσι, φλεβοτομίη λύει. Subuentaneos autem flatus diximus subuentitios & intus genitos, quasi leues & irritos, qui stare loco nesciunt. ἀνέμιος enim ὑπονέμιον significat. Vim autem & lationis impetum ἀνεμίης uoce indicat Hippocr. cùm spiritus motione quadam totum corpus pererrat, & ui in partem eliditur. Est enim ἄνεμος (ut idem Medicinæ parens scribit) ὑγρὸς ῥεῦμα καὶ χεῦμα. cuius etiam notionem uerbum ἴσχειν auget, dum illius motum tardat. Quod sequitur sanguinis proflauium, de uenarum αἱ ἀῤῥήξει intelligendum συμβουλευτικῶς. fit enim uenarum ῥῆξις, dum insignis uena (quã hîc μεγάλην, sæpe uerò αἱμόρρουν uocat Hippocrates) flatulenti sanguinis plenitudine distenta rumpitur, interdum uerò uulnere, contusione. profluit: modò etiam erosione, ut testis est Gal. 5. Meth. et

Capite 9.

li. 4. de Loc. affect. διάβρωσιν indicat spontanea sanguinis profusio, quæ interdũ feruorẽ, interdum uerò uitiosam humorum temperiem causam habet. Cui lac adhibet ad ἐπίκρασιν & malignorum succorum contemperationem animum in-

Sectione 6.

tendens, quemadmodum libro sexto Epidemiorum τῶν ἰκανόργων γάλα medelam esse scribit, του-

τέστι τῶν

τισι τῆς κατὰ διάβρωσιν ἀναιρούντων. ἐπιηράστως γὰρ δῆται. Celſus quoq; in oculorum carbunculis lac potui dandum cenſet, ut acria quæ læſerunt, leniantur. Humorum enim acrimoniam lac retundit, ideoq; in uteri ulceribus adhibet Hippocrates libro primo περὶ γυναικείων, ὅτι δὲ δάκνεται καὶ δριμέα ἐστὶ γάλα ταυτῆσιν αἱ μῆνες, forte uero & feruoris retundendi gratia & alimenti defectu lac propinat, cibi & medicamenti uice, ex Hippocratis conſilio. Quod facit Aretæus lib. 2. de Cur. morb. acut. ubi eandem mixturæ rationem ſeruat. Duos enim lactis cyathos uno aquæ temperat. Cùm uerò ad hæmorrhagiam ſiſtendam παχύναι ξηρῶς cõſuluerit Hippocrates, inter ea quæ in uictus ratione ſuccos cum ſiccitate incraſſant, amylum, alicam et lac reponit Galenus, quæ ideo ſanguinis impetum cohibent. Profluuio autem ſanguinis medicamento conſulit, quemadmodum libro ſexto Epidemiorum ξηρῷ δεῖ λευκῷ οἷον λακὶς, στυπτηρίη. Et rurſus, ἐν τῇ αἵματος στάσει τῶν φλεβῶν ἀπόληψιν, στόματος συστροφὴν, πρόσθεσιν καὶ ἐπίδεσιν adhibet. De quibus abundè Galen. Method. 5. & Aphor. 19. & 23, lib. 5. Caluus hîc ἀνεμίην malaciã uocauit, ſuo (ut opinor) iure, quo in tanto Medicinæ authore multa ſibi licere uoluit,

Lib. 6. cap. 6

Capite 7.

Sect. 3. lib. 6, Epidem,

Sectione 3.

Sectione 8.

¶ Τὰς ἀγόνους πυρεῖν.] Hîc ἀγόνους uocat, eas quæ aut nunquam pepererunt, conceptus tamen

habilitatem

habilitatem habent, aut eas quibus intercepta fœcunditas facilè restituitur. Quibus medicamentum & fomenta consulit. Impura enim humorum congeries (quam ex mensium profluuio dignoscit Hippocrates) conceptum impedit, ideoq; toti corpori et demum utero prouisum esse uult. Hinc crebra illa ἐν τοῖς γυναικείοις καθαρτικὰ, καὶ προσθετὰ καθαρτικὰ, καὶ πυριήσιες. Quorum longior hìc mentio odiosa esset. Vnum tantùm locum afferam, in quo ad impeditum conceptum et purgationem & fomentum probari ab Hippocrate reperies, ex lib. περὶ γυναικείων 1. ubi mensium dignationem per intinctũ facit. ἢν μὲν οὖν φλέγμα ᾖ τὸ κωλῦον, μυξώδεα τὰ ῥάκεα ἔσται. ἢν δὲ δὶ αἷμά τε καὶ χολὴν, πυῤῥά τε καὶ ὑποπέλιδνα. ταῦτ' οὖν ἐσιδὼν καὶ γνώμῃ σκεθρῇ βασανίσας ὅλον τε τὸ σῶμα ἀθρέειν, ἢν δὲ πολλῆς καθάρσιος δοκέῃ δέεσθαι, ἤν τε καὶ μὴ, ἀποσκεψάμενος ἔκ τῶν χροιῶν, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ ῥώμης, καὶ ὥρης, καὶ οἵῃ διαίτῃ χρέονται. ἰητρεύειν δὲ καὶ τοῦ σώματος παντὸς προνοεῖσθαι, καὶ τὰς ὑστέρας, καὶ τὸ στόμα ἰῆσθαι, καὶ ἢν μεμυκὸς ᾖ ἀναστομῶσαι. ἢν δὲ λοξωθέωσιν, ἐξιθύνειν χρή. ἢν δὲ ὑγραὶ ἔωσιν αὐαίνειν, καὶ τ' ἄλλα δρᾶν ἐναντίον. σχεδὸν δὲ πάσῃσιν ἡ πολλὴ θεραπείη ἡ αὐτή ἐστι, πλὴν τοῦ κατασπᾶσαι τὰ ἐμμήνια. ὅσῃσι γὰρ γίνεται οὐδὲν, δεῖ ταύτῃσι κατασπᾶν. ἀλλ' ὅτι κακὸν ἐν τοῖσιν ἐπιμηνίοισιν ἔνι, τοῦτο ἀφαιρέειν χρὴ, ὅταν φλεγματώδεά

τε καὶ

τε καὶ ὑμενώδεα καὶ ἰχωροειδέα καὶ λεπτὰ ἢ λευκὰ καὶ θρομβοειδέα, καὶ ὅταν μέλανά τε, καὶ ἀνθρακώδεα, ἢ ζοφοειδέα, ἢ δριμέα, ἁλμυρὰ, θολερὰ, πυώδεα· αὗται πᾶσαι αἱ προφάσιες ὑπεξαιρετέαι. κωλύουσι γὰρ λαμβάνειν ἐν γαστρί. ὁκόσα μὲν οὖν φλεγματώδεα καὶ ὑμενοειδέα τῶν ἐπιμηνίων ἐστὶ, καὶ αὗται σαρκώδεές εἰσι. καὶ ταύτῃσι τὸ στόμα ἔξυγρον καὶ πτύελον πουλὺ, καὶ γλίσχρον. καὶ ἢν ὀξὺς γένηται ἢ δριμὺς, τὸ πτύελον ἐν τῷ στόματι, πλαδωδέστερόν τε ἐστι καὶ ἄναλτον. καὶ πρὸς πᾶν ὅ, τι ἂν φάγωσιν ἢ πίωσιν, ὄχλος. καὶ προσίσταται αὐτέοισιν καὶ ἀείρεται καὶ ἡ κοιλίη. καὶ ναυσίη, καὶ ἀλυσμὸς πουλὺς, ἀπό τε κεφαλῆς ῥεῦμα καταῤῥέει, καὶ παντ᾽ ἐπιπλάσσεται. καὶ πολλὴν ὑγρασίην ἐπάγεται. καὶ τὰ ὑποφθάλμια πελιδνὰ καὶ πεφυσημένα. ταύτας χρὴ ὅλας πυριῆν, καὶ πυκνὰ ἐμέειν καὶ ἀπὸ σιτίων καὶ ἀπὸ νηστείης. μαλάσσειν δὲ τὴν κάτω κοιλίην, φαρμάκοισι δὲ πάμπαν κούφοισιν, ὁκόσα ἥκιστα χολὴν ἄγει. καὶ μονοσιτέειν, καὶ γυμνάζεσθαι συχνά. καὶ ὡς ξηροτάτῃ τροφῇ διαιτᾶσθαι, καὶ ποτῷ ἐλαχίστῳ ἀκρητεστέρῳ. κοιλίη δὲ εὔλυτος ἀμείνων διαφυλάσσεσθαι. τὰς δὲ ὑστέρας χρὴ ἢν μὴ πρὸς ταύτην τὴν διαίτην ἐνακούσωσι, καθαίρειν φαρμάκοισιν, ἀδήκτοισι προσθέτοισιν. Quibus ex uerbis, conceptus impediti ratio eiusq; procuratio, ex Hippocratis mente satis aperta est.

HIPPO-

HIPPOCR.

Ὅσοι ἐξαπίνης ἄφωνοι ἀπύρετοι ἐῶσιν, φλεβοτομέειν. φλέγματος κατάρροοι ἐκ τῶν μαζῶν ἕλκουσιν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐξερεύγεται ἐπὶ τὰς ῥίνας ἐν τὸν πνεύμονα. οἷσι βὴξ ξηρὴ, οὐ λύεται, ἢν μὴ ὀδύνη ἰσχυρὴ ἐν τὰ ἰσχία. ἢ ἐν τὰ σκέλεα, ἢ ἐν τὸν ὄρχιν, ἢν ὑδρωπιῶντα βὴξ ἔχῃ, ἢν μὲν αὐτίκα λειποθυμέῃ, θερμοῖσι πᾶσι διαχεήσθω. ἢν δὲ μὴ θωρήξαι, καὶ σιτίων ἐμπλῆσαι. τάμνειν δὲ τὰς εἴσω. τοῦ νοσήματος τοῦ μεγάλου ἐν τάσει γινομένου, λύσις, ἰσχίων ὀδύνη, ὀφθαλμῶν διαστροφαὶ, τύφλωσις, ὀρχίων οἴδησις, μαζῶν ἄρσις, ἢν πυρετοῦ ἔχοντος τὰ περὶ τὸ πρόσωπον ἰσχνὰ ᾖ, ἐν ἡμέρῃ γονίμῳ, τὴν ὑποῦσαν λύσει, ὕδρωψ ἢν οἴδημα ἔχων ἐν τοῖσι σκέλεσι, βήσσῃ. ἢν τὸ οὖς ἀλγέῃ, περὶ γάλακτι διαχεήσθω. ἢν μὴ ἐν τῇ γονίμῃ μεθῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπάζειν ἀνάγκη. οὗ ἂν ἡ φλὲψ ἡ ἐν περὶ ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέῃ. τυφώδης. τρῶμα ἢν αἱμοῤῥαγήσῃ, μὴ βρέχειν τὸ ἕλκος. τὴν κεφαλὴν δὲ βρέχειν θερμῷ. ἢν καρδιώσσῃ, θερμὸν ἄρτον

μετ'

μετ' οἴνου ἀκρήτου διδόναι. ἔμετος λύσις, ὕδωρ θερμὸν διδόναι πίνειν, καὶ ἐμέτω. ὅσα σφακελίζει ἀπολαβόντα τὴν φλέβα ἑλκῶσαι καὶ ὑγιῶσαι. Σπασμοῦ χειρὸς δακτύλων αὐτὸν πυρετὸν σχάσαι. ἢν μὴ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, εἰ δὲ μὴ ὕδωρ θερμὸν καταχεῖν, ὀφθαλμιῶν ἀποδίου δωδεκατόν, κρόκου πέμπτον, πυρῆνος ἕν. ψιμμιθίου ἕν, σμύρνης. τὸ ὕδωρ κατὰ τῆς κεφαλῆς ψυχρὸν καταχεῖν, καὶ διδόναι σκόροδα σὺν μάζῃ. κιρσοὶ δὲ φαλακρῶν ἢν μὴ μεγάλοι ἔωσι, μανιώδεις. ἄλφου καὶ λέπρης, πιτύνην ἐν ὕδατι ὡς μὴ ἑλκώσῃς. χορίων κάθαρσις ἢν ὑποβρέχῃ πρὸς τὰς ῥίνας προστιθέναι. ὥστε πταρνύσθαι καὶ ἐπιλαμβάνειν τὰς ῥίνας τοῦ πταρνυμένης, καὶ τὸ στόμα.

INTERPRETATIO,

QVi derepente ſine febre uoce deficiunt, ijs uenam ſecare oportet. Pituitæ defluxionibus dum tentantur oculi, ex mammis trahunt, & pituita quæ ad nares regurgitat, in pulmones redundat. Quibus tuſsis nihil elidit & ſicca

eſt, ea nõ niſi ualido coxendicum dolore, & crurum, aut teſtium ſoluitur. Aqua intercutem laborantem dum tuſsis prehenderit, ſi quidem protinus animo deficiat, calida omnia adhibeat neceſſe eſt. Sin minus, uinum & cibos ingerere conuenit. Venas uerò interiores ſecare oportet, dum magni morbi (quem Comitialem dicimus) uehementia intenditur, quem ſoluit coxendicum dolor, oculorum peruerſiones, occæcatio, teſtium tumor, & mammarum eleuatio. Febris ſi apprehenderit & facies, die impari ſubſidat, in ſequentẽ diem ſolutio expectanda eſt. Tuſsis in hydrope cum crurum tumoribus malo eſt. Ad auriũ dolorem lacte utendum eſt. Febris, niſi impari die remiſerit, recidiuam timere neceſſe eſt. Qui uenæ in cubito conſpicuum pulſum habet, is furibũdus in acerbam iracundiam facilè præ

ceps eſt.

ceps est. Cui uerò quiescit, lentus est & quodammodo torpet. In uulnere sanguinem profundente, ulcus aqua ne asperseris, caput uerò calida perfundito. Oris uentriculi morsum, merum in pane calido adhibitum sanat. Vomitum sedat calida in potu adhibita & uomitione reddita. Quæ syderatione periclitantur, ea uena intercepta ulcerare & curare conuenit. In conuulsione digitorum manus, sine febre, scarificatione opus est, dum capitis dolor non adsit: Sin minus, calidam affundito. Ad oculos: Spodij partes duodecim, croci quinque, nuclei oliuæ, unam, cerussæ, myrrhæ, singulorum tantundem, frigida caput aspergito, & alia cum maza apponito. Varices qui in caluis apparēt, nisi magni fuerint, furorem in ijs portendunt. Ad alphos & lepram, calcem elotā adhibeto ut ne ulceres,

Vt secundæ quæ superauerunt excidant, sternutatorio ad nares apposito, sternutantis nares & os comprime.

COMMENTARIVS,

Ἀφωνία.

Ὅσοι ἐξαπίνης ἄφωνοι.] Ἀφωνία apud Hippocratem *quæ est uocis priuatio, interdum partium uoci destinatarum exolutionem sine mentis læsione, interdum uerò cerebri affectionem significat, qua simul motus & sensatio ipsa labant. Quod in attonitis & syderatis usuuenit. Hac ratione* κατάληψιν ἀφωνίαν *exuperantiæ quodam nomine uocat* Hippocr. *lib.* 4. de rat. *uict. in morb. ac.* Eoq; *pertinent* αἱ ἐκ κεφαλαλγίης καὶ μετ᾽ ἐκλύσιος, καὶ μετὰ καρου ἀφωνίαι, *ex* Prorrhetico *&* Coacis Prænotionibus, *quæ profectò neruorum principium & mentis arcem affectā significant, quemadmodum &* ἀφωνίας *nomine apoplexia ipsa denotatur* Aphoris. 51. *lib.* 6. *&* 58. *lib.* 7. *&* 5. *lib.* 5. ἀφώνους γὰρ (inquit Galenus) εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζειν, οὐχ οἷς ἡ φωνὴ μόνη βέβλαπται, κατ᾽ ἐξοχὴν δέ τινα τῇ ταύτης βλάβῃ συνεπινοεῖν ἡμᾶς ἐνδείκνυται πάσας τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας. ἐνίοτε μὲν οὖν ἐκείνων βεβλαμμένων οὐκ ἀπόλωλεν ἡ αἴσθησις. αὐτὸς γοῦν ἔφη τοὺς ἀφώνους, αἰσθανομένους συμβαίνει γίνεσθαι, πολλάκις δὲ ἄμφω πέπονθεν, ὥσπερ

θεν, ὅπερ ἀποπληξίαν ὀνομάζουσι. Idem rursus: ἔθος ἐστὶ τῷ Ἱπποκράτει πολλάκις ἀφ' ἑνὸς συμπτώματος τοῦ προδηλοτάτου δι' ἀφωνίας ὀνομάζειν, οὕτω καὶ δηλοῦν, ὅσοι μηδ' ἄλλην τινὰ τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀποσώζουσι κινήσεων, ἢ μηδ' ὅλως αἰσθάνονται. κεῖνται δὲ ὡσαύτως τοῖς ἀποπληκτικοῖς ἀναίσθητοί τε ἅμα καὶ ἀκίνητοι. Rursus quoq;: προσεκτέον δ' ἐνταῦθα μάλιστα τῷ ἔθει τοῦ Ἱπποκράτους, ἀφώνους ὀνομάζοντος τοὺς ὁπωσοῦν καρουμένους, ἀλλὰ κυρίως λέγεται κάρος ἡ παντὸς τοῦ σώματος αἰφνίδιος ἀναισθησία τε καὶ ἀκινησία. ταύτην οὖν τὴν διάθεσιν ἀφ' ἑνὸς τῶν συμπτωμάτων ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, καὶ γίνεται δηλονότι τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων παθούσης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλως ὅλως οἷόν τε σπαθῆναι τὸ σῶμα πρὸ τοῦ ταύτην παθεῖν, ἤτοι πρώτως, ἢ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρου προπεπονθότος μορίου. Quibus ex uerbis ἀφωνίας nomine, cerebri noxia intelligitur, quæ modò actiones, modò uerò sensuum ministeria labefactat, quemadmodum in epilepsia, apoplexia, & syncope cardiaca contingit, ut scribit Galen. lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. longè uerò apertius primæ Prorrhetico. φαίνονται δὲ τῶν ἀφώνων ἐν ὀξέσι νοσήμασι γιγνομένων, ἔνιοι μὲν οὐδὲ αἰσθανόμενοι, διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς πάθος ἀμφοτέρων αὐτοῖς τῶν συμπτωμάτων ἑπομένων. ἔνιοι δὲ μόνον ἄφωνοι γιγνόμενοι, καὶ τούτων οἱ μὲν ἅμα τῷ καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις ὅσαι κατὰ προαίρεσιν γίγνονται, βεβλάφθαι πάσας, οἱ δὲ τὴν

φωνὴν μόνην. καὶ οὖν ἅμα τῇ φωνῇ καὶ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν ἡ βλάβη γένηται, τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ἐστὶ τὸ πάθος. καὶ δὲ μόνης τῆς φωνῆς, μόνων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Cæterùm ἀφωνίαν, quæ est uocis priuatio, ab ἀναυδίᾳ differre, quæ est ἡ ἐν τῷ διαλέγεσθαι ἀδυναμία, satis indicat Galenus libro
Comment. 3. tertio Epidemiorum in historia Pythionis, ubi harum uocum uim aperit. Vt profectò cuiuis notum sit, non idem esse uoce destitui & mutum esse. Quæ res effecit, ut ἄφωνον, mutum non redderimus, quod ferè faciunt omnes Hippocratis interpretes. De cuius dictionis notione fusius in Oeconomia nostra dicendum est. Quòd igitur ad hunc locum attinet. Quibus sine febre de repente uox deficit, & insignis cerebri læsio motum & sensum intercipit, quæ ex φλεβῶν ἀπολήψει oritur, ijs non dilata uenæ sectio auxilio est. Confertam enim uasorum plenitudinem & farcturam, quæ respirationem in periculum adducunt, uena secta uacuat, & periclitantem calorem excitat, dum admisso aëre suffocationis metum adimit. Non secus enim in corporibus accidit ac dolijs musto feruenti & aëroso plenis, quæ intercepto aëre rumpuntur & ui libertatem quærunt. Atq; hæ sunt τῶν φλεβῶν ἀπολήψεις, αἱ πληρώσεις τῶν φλεβῶν, ὑπὸ πλήθους γενόμεναι (ut scribit Galen. Comment. in lib. 4. de

rat. uict. in morb. ac.) καὶ τῶν φλεβῶν ὑποπληρώσεις, ἐπειδὰν ἀπορῶσιν εἰς ἀνάψυξιν διαπνοῆς, ut idem ſcribit libro περὶ δυσπνοίας. ἀφωνίας igitur, hoc eſt (ut eodem libro ſcribit Galenus) τὰς ἐξαιφνιδίους παραλύσεις τῶν ἐνεργειῶν ἁπασῶν, ſanguinis miſsio iuuat. Quod teſtatur Hipp. lib. 4. de rat. uict. qui noſtræ huius ſententiæ breuitatem ſuo more compẽſat. Eam enim explicat dum ſcribit, τὸ ἄφωνον ἐξαίφνης γίνεσθαι φλεβῶν ἀπολήψιες ποιέουσιν, ἢν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ ἄνευ προφάσιος, ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς, φλεβοτομέειν οὖν χρὴ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν τὴν ἔσω φλέβα, καὶ ἀφαιρέειν τοῦ αἵματος κατὰ τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἡλικίην διαλογιζόμενος τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλασσον. Vbi quod hîc dixit ἐξαπίνης, illic ἐξαίφνης & ἄνευ προφάσιος ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς extulit, & pro ἀπύρετοι ἐωσιν, ἢν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ poſuit. Si enim febris accidat quæ congelatos huiuſmodi humores calefaciat & extenuet, aut craſſos, flatuoſos, & pituitoſos ſuccos liquet aut diſcutiat, morbi alleuationẽ facit, ut ſcribit Hip. Aph. 51. lib. 6. qui plurimùm ad iſtius loci notionẽ confert. ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ. Quã ſententiã repetit li. περὶ κρισίων, et li. 2. περὶ νόσων, ubi ut febris uehementiam ad ſubleuandum morbũ indicet, πῦρ uocat.

Incendio enim opus est in refrigeratis & obstupefactis sensibus. Sic lib. 2. περὶ νόσων, ἐπὶ τῇ ἀφωνίᾳ ἐκ θωρήξιος febrem remedium esse dicit, ut & Aphoris. 5. lib. 5. Quantum uerò momenti et præsidij ponendum sit in curandorum attonitorum sanguinis mißione, & quàm diligens cautio adhibenda sit, Aretæus author uetustißimus ἐν θεραπείᾳ ἀποπληξίης indicat. ἰσόρροπον μὲν ὦν ἰητήριον, ὡς μεγάλῳ πάθεϊ μέγα βοήθημα φλεβοτομίη, ἤν μή τις ἐν ἁμαρτωλῇ εἴη τοῦ πλήθεος. δυσέκμαρτον ἐστὶ τὸ μέτρον, ἤν τε γὰρ σμικρῷ πλέον ἀφέλῃς, προσαπέπνιξας τὸν ἄνθρωπον. ἐν γὰρ τὸ ζῆν τουτέοισι, καὶ τὸ σμικρὸν αἷμα δυνατώτατον, καὶ ἡ ἀλέη τῆς ζωῆς τοῦ σκήνεος καὶ τῆς ῥοφῆς ἐόν. ἤν τε μεῖον τῆς αἰτίης, οὐδὲν μέγα ὤνησας διὰ μεγάλου ἄκεος. ἔτι γὰρ ἡ αἰτίη μίμνει. κρέσσον δὲ ἐν τὸ ἔλασσον ἁμαρτάνειν. ἢν γὰρ καὶ δεήσῃ μὲν ἐνδέειν, χρηστοὶ δὲ τινὲς ὑποφάσιες γίγνοιντο, αὖθις ἐπαναταμνέειν τὴν φλέβα, τάμνειν δὲ τὴν ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ ἀγκῶνος, σύρροος γὰρ ἤδε ἐν τῷ λαιῷ.

¶ Φλέγματος κατάρροοι.] Significare uidetur Hippocrates in magnis pituitæ cursibus, qui lippitudines faciunt, thoracis capacitates impleri et dolore affici, creberrimeq; tusses affligere ex humorum in pulmones illapsa. Insolens tamen est quod effert Hippocrates, oculos ex mammis attrahere, nisi id ad affectionis familiaritatem referas. Pectus enim in magna humoris confluxione la-

ne laborat, dum totum anhelum est, & pulmonum ministerio non deest. Mammas autem pro pectore efferri, Hippocrati satis est familiare, ut in his quæ prius retulit: τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων, οἱ ὦμοι καὶ οἱ μαστοὶ ἐμφυσῶνται. Oculos uerò καταῤῥόους uocat eos qui pituitæ defluxionibus tentantur, ut & ὀφθαλμίας ῥοώδεας lippitudines manantes & fluidas dixit lib. 1. Epidem. Interpretes φλέγματος κατάῤῥους legisse uidentur. Caluus illud ἀβρεσύγεται omisit. Cornarius ἀβροσύγονται legere uisus est. Nos nullam in exemplaribus nostris uarietatem reperimus, ubi pro eo ac debebamus in insolenti phrasi nihil sumus adiuti. Quod in hoc difficilimo Hippocr. opere (ut & in cæteris) præter spem nobis infelicissimè cessit. Sectione 2.

¶Οἷσι βὴξ ξηρή.] In siccis & trahentibus tussibus testium tumores apparere, & ea esse solutionis indicia, prius multis ex locis probauimus, indeq; crebros esse in fœmur et ischium decubitus. Quæ ideo hoc loco repetenda non sunt, quòd illinc facilè peti possint.

¶Ην ὑδρωπιῶντα.] De hydropicorum tussi postea dicemus. Est autem aqua inter cutem laborantibus admodũ familiaris spirandi difficultas, tussis & animi deliquium, λειποθυμίαν dicimus, Aretæus uerò ἀψυχίαν uocat. Cui profectò prouidendum monet Hippocrates. Si quando enim in-

cidat, omnem curam uirium quædam prærogatiua in se intendit. Calida igitur omnia adhibenda sunt, cùm non sit aliud hydrops ἢ ῥοπὴ ὑγρῆς καὶ ψυχρῆς αἰτίης, ὃν τοιώνδε ἕξιν ἐστορέσης τὸν ἄνθρωπον, ut inquit Aretæus. Vini autem meracioris potum adhibet, magnum in uirium lapsu auxilium. Quod sua tenuitate spirituum penetralia subiens, uires eorum reparat: & sensim uitalitatis quadam affusione, membra omnia penè emortua excitat. σιτίων ἐμπλῆσαι uerò dicit, peculiarem huius morbi affectionem indicans. Perpetuo enim ciborum fastidio laborant, & uel minimo cibo contenti, non secus ac liberaliori ingurgitatione distenduntur. Id testatur Aretæus his uerbis: ἀπόσιτοι. ἢν δέ τι προσαίρωνται ἢν βραχὺ καὶ ἄφυσον, φυσῶνται, διατείνονται ὡς ἀπὸ πλησμονῆς. θώρηξιν. Porrò interpretatur Galenus οἴνωσιν ἤτοι μέθην. Significat etiam antiquis ἀκρατοποσίην, ut testis est Phauorinus. θώρηξις κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἐπὶ οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία. Et θωρήσσειν λέγουσι τὸ μεθύειν διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ἢ θώρακα πληρῶσαι. Vtitur ea dictione Hippocr. Aphorism. 21. lib. 2. et lib. 2. de Morb. & lib. 2. de nat. hum. Nec uerò quam in hac sententia aliam hydropis curationem adhibeat, uidere possum, in qua necdum mihi satisfacio. Omnium enim codicum opera, in loco admodum suspecto destituti,

In Exegesi,

Θώρηξις.

destituti, cogimur aliunde fidem erogare.

¶ Τάμνειν δὲ τὰς ἔσω.] *Nec minus obscurum est quod hîc scribitur.* ἐν τάσει *enim* γινόμενον νόσημα, *de morbi uehementia dici existimandum est, dum eius periculũ intenditur & uires acquirit, ut remißionem* ἄνεσιν, ὕφεσιν, ἀφαίρεσιν καὶ ἔνδοσιν *dici testatur* Galenus *libro de* Temper. *morb. Istud uerò de miserabili illo morbi comitialis insultu, qui sua fœditate terret, effertur, cui prouidendum monet* Hippocrates. *Portentosus enim morbus est, & (ut inquit* Aretæus*)* ποικίλον, ἠδ' ἀλλόκοτον κακὸν ἡ ἐπιληψίη. θηριῶδες μὲν ἐν παροξυσμοῖσι καὶ κάτοξυ, καὶ ὀλέθριον. ἔκτεινε γάρ κοτε παροξυσμὸς εἷς. *Videtur enim* Hippocrat. *morbum* τὸν ἐν τάσει γινόμενον, τῷ ἐν ἔθει *opponere. Quòd cùm utrunque de epilepsia intelligatur, hoc diuturnum morbũ et crebras acceßionum succeßiones declarat, illud uerò præcipitem & primum illum exitialem morbi casum significat, qui subita periculi denunciatione, acutißimum morbum facit. Plerosq; enim unica acceßio iugulauit. Quæ iusta causa est, cur epilepsiam in acutis & diuturnis morbis reposuerit* Aretæus*, uir doctrinæ uetustate in morbis curandis acerrimus. Atq; adeò illa morbi huius intensio & uehementia, quæ breui uitam in discrimen adducit, non aliàs quàm celeri*

sanguinis

ſanguinis mißione curatur. Nec aliud eſt magis expeditum remedium, quo te à miſerabili fœdæ mortis imagine expedias. Quæ epilepſia diutius trahit, etſi inducias facit, dedecore tamen & probro reliquam uitam contaminat. De utroq; uerò uitij genere ſic Aretæus, in acutorum morborum curationibus. τῆς ἐπιληψίης ὀλεθρίη μὲν ἡ πρωτίστη κατάπληξις, ἢν ὀξέως ἐσβάλλῃ ἡ νοῦσος. κτείνει γάρ ἐστι καὶ ἡμέρῃ μιῇ. κινδυνώδεες δὲ καὶ οἱ ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυσμοί. διὰ τάδε μὲν ὦν καὶ ἐν τοῖσι ὀξέσι καταγέγραπται ἡ ἐπιληψίη. ἢν δὲ ἐς μελέτην μὲν ἥκῃ τοῦ κακοῦ ἄνθρωπος, ἡ δὲ νοῦσος ἀπρὶξ ἐμφῦσα ἔχηται, οὐ χρονίη μοῦνον γίγνεται, ἀλλὰ μετεξετέροισι αἰωνίη. ἢν γὰρ ὑπερβάλλῃ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίης, ξυγκρᾶται καὶ ξυναποθνήσκει. ὁκόσα μὲν ὦν ὡς χρονίη ὀξέην ἰητρεία, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ ἐς τὸ τάχος τοῦ ὀλέθρου πρηκτέα, τῶν δὲ τὰ πλεῦνα μὲν ἐπὶ τοῖσι ἀποπληκτικοῖσι λέλεκται, φλεβοτομίη, κλύσματα, χρίσιες, σικύη. τάδε γὰρ ἐς ἀνέγερσιν δυνατώτατα. *In quibus præſidijs, ut uides, uenæ ſectio ineſt, quæ etſi utrunq; morbi genus curat, de acceßione tamen dici teſtantur, quæ in illius curationis fine ſcribuntur.* τοίδε μὲν ὦν ἐς ἀνέγερσιν τοῦ παροξυσμοῦ, τάδε ἐς λύσιν τοῦ νοσήματος, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. *Poſtea uerò idem author grauißimus uenæ ſectionem ex cubito in huius morbi depulſione conſulit. Quæ profectò mentem noſtram*

in admo-

in admodum obscura rerum imagine aperiunt. Cæterùm id de morbo comitiali intelligi debere, satis indicat duplex ille articulus, τῶ μεγάλυ τῶ νοσήματ☉, singulariter morbum quendam indicãs. Ex quo fortè superioris loci notio, cùm de eodem loqueremus, longè est apertior. Cuius enarrationis necdum me pœnitet. Hæc uerò inter se coniunxi nostris codicibus fretus, atque eò magis adductus quòd ad hydropẽ referri nequeunt. Quod & fecisse Cornarium, ut nec in cæteris, inuideo. Caluus codices nostros secutus, ad superiorem sententiam huius initium retulit.

¶ Λύσις ἰσχίου ὀδυνῶν.] Dißimiles sumus in eo quod sequitur. Cornarius ἰσχίων ὀδυνῆς & ὀρχίων οἰδήσεως legit, ut dolorem coxendicum, oculorum peruersione & cæcitate solui intelligat: testium uerò tumorem, mammarum subleuatione. In quo uix ullam coxendicum dolorem tanti redimendum existimo. Cum Cornario consentit Caluus, nisi quod ἰσχίων ὀδυνῶν legit & ad superiora retulit, ut nos quoq; fecimus, dum nihil immutauimus, & hanc casuum congeriem morbi comitialis libertatem esse significamus. Hâc enim irruptionem fecisse uidetur, & miseræ labis quasdã dedisse reliquias, ut si perrarò aut ne uix quidem integritatem facit, nunquam tamen minori intertrimento quàm partium quarundam exolutione nobi-

ne nobiscum paciscitur. At uerò hoc magis detestabile malum facit, quòd cùm quadam nostri iactura dependendum sit, in præcipuas tamen partes sæuit, nobiles sensus omnibusq; conspicuos appetit, formæ quadam inuidia uultum deformat, atque eum ipsum iuuentutis florem qui uitam spectabiliorem facit, exitiabiliter depopulatur: ut non alio magis quàm prostituto fœditatis triumpho gaudeat, dum teneræ integritatis mollitudinem miseris modis traducit. Quod non minus eleganter quàm grauiter his uerbis significat Aretæus *in* Diuturnorum *morborum signis.* ῥηϊδίως δὲ οὐκ ἄπεισι ἡ νοῦσος, ἀλλὰ ἐν ἡλικίῃσί τε τισὶ κρατέουσι ἐνοικέει, καὶ ὥρῃ τῇ ὡραίῃ ξυνδιαιτᾶταί τε παισὶ καὶ μειρακίοισι. ἐξηλάθη δὲ κοτὲ ὑπ' εὐτυχίης, δι' ἄλλης ἡλικίης μέζονος, οὔτε τῷ κάλλει συνέξεισι τῆς ὥρης, ἀλλὰ καὶ τότε μετεξετέρους αἰσχροὺς ἀποδείξασα, ἀπόλλυσι τοὺς παῖδας φθόνῳ τοῦ κάλλεος· ἢ χειρὸς ἀκρασίῃ, ἢ προσώπου διαστροφῇ, ἢ πηρώσει τινὸς αἰσθήσιος. ἢν δὲ φωλεύσῃ τὸ κακὸν ἐς ῥίζαν, οὔτε ἰητρῷ, οὔτε ἡλικίης μεταβολαῖς ἔξοδον πείθεται, ἀλλὰ ξυμβιοῖ μέσφι θανάτου. ποτὶ καὶ ἐπίπονος ἡ νοῦσος, σπασμοῖσι καὶ διαστροφῇσι μελέων τε καὶ ὄψιος. Hæc eadem *quæ hîc describuntur solutionis epilepsiæ indicia, recenset cum multis alijs* Hipp. Prorrhetico *secundo. Quorum cùm prius leuiter meminerimus, huc quoq; necessariò afferri debent, quòd*

Capite 4.

sententiam

ſententiam noſtram non parum confirment. οἷσι δὲ τῶν παιδίων ἐξαπίνης, οἱ ὀφθαλμοὶ διεστράφησαν, ἢ μεῖζόν τι κακὸν ἔπαθον, ἢ φύματα ὑπὸ τὸν αὐχένα ἔφυ, ἢ ἰσχνοφωνότεροι ἐγένοντο, ἢ βῆχες ξηραὶ χρόνιοι προσέχουσιν, ἢ ἐν τὴν γαστέρα μείζοσι γινομένοισιν ὀδύνη φοιτᾷ καὶ οὐκ ἐκταράσσεται, ἢ ἐν τοῖσι πλευροῖσι διαστρέμματα ἔχουσιν, ἢ φλέβας παχέας περὶ τὴν γαστέρα κιρσώδεας, ἢ ἐπίπλοον καταβαίνει, ἢ ὄρχις μέγας γέγονεν, ἢ χεὶρ λεπτὴ καὶ ἀκρατής, ἢ πούς, ἢ κνήμη ξύμπασα ἐχωλώθη, ἄτερ προφάσιος ἄλλης, τούτοισι πᾶσιν εἰδέναι ὅτι ἡ νοῦσος προεγένετο πρὸ τούτων ἁπάντων, καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν τρεφόντων τὰ παιδία, ὁρωτώμενοι ὁμολογήσουσι, τοὺς δὲ καὶ λανθάνει, καὶ οὐ φασὶν εἰδέναι τοιοῦτον οὐδὲν γενόμενον. Ex quibus ἰσχίων ὀδύνην *membri exolutionem & impotentiam intelligendam eſſe ſatis notum eſt.* Oculi *reſolutionem ex morbo comitiali fatetur* Celſus *libro ſexto, qua uehementer oculus ipſe concuſſus eſt, ut neq; quoquam intendi poßit, nec omnino conſiſtat, ſed huc illucue ſine ratione moueatur, ideoq; ne conſpectum quidem rerum præſtet.* Teſtium *uerò tumor, etſi in his* Hipp. *uerbis alio ſenſu ſumitur, uidetur tamen in præſentia ætatis mutationē et pubertatis uiciniam innuere, quo tempore pueri naturæ benignitate cōgenitum morbum maximè euadunt, ut ſcribit* Hippocrates Aphoriſ. *45. lib. 2. & 7. lib. 5. & 28. lib. 3. & libro ſexto* Epidemiorum, *Puber-*

Capite 6.

Sectione 1.

Pubertatis autem metam, teſtium tumor & mammarum ſubleuatio ſignificat, dum dulcem genituræ titillationem teſtes inflati cum uocis mutatione oſtendunt, quod ῥαγίζειν Hippocr. et Ariſtot. *dixerunt. Mammæ uerò quæ uteri indicaturam faciunt, ſucculenta uiuacitate uegetantur, dum le ui diſtenſione nubiles annos adeſſe teſtãtur, quod*

Σφειγᾶν. *σφειγᾶν ab* Hippocr. *ἐν γυναικείοις* dicitur. *Quæ duo pubertatis inſtantis ſigna in maribus & fœ-*

Capite 8. *minis poſuit* Ariſtot. lib. 4. de gen. anim. inquiẽs: *διόπερ αἵ τε φωναὶ μεταβάλλουσι καὶ τῶν ἀῤῥένων καὶ τῶν θηλειῶν, ὅταν ἄρχωνται σπέρμα φέρειν. ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς φωνῆς ἐντεῦθεν. ἀλλοία δὲ γίνεται, ἀλλοίου γινομένου τοῦ κινοῦντος, καὶ τὰ περὶ τοὺς μαστοὺς αἴρεται καὶ τοῖς ἄῤῥεσιν ἐπιδήλως, μᾶλλον δὲ τοῖς θήλεσι.* Interpretes locũ *de teſtium tumoribus ad mammarum eleuationem referentes, longè petitam notionem faciunt, niſi ad tuſsim reſpiciant, quæ (ut prius diximus) teſtium tumore ſedatur, & contrà. Sic μαζῶν ἄρσιν pro thoracis explicatione quæ in tuſsi contingit, capere uidentur, inſolenti prope ſignificato. Cuius merito, ne prior quidem lectio immutanda erat, in qua tuenda conſtantes ſunt omnes noſtri codices. Quod effecit, ut huius loci dignitatem ſartam tectam tueremur.* Nec uerò nos ab *hac conſtantiæ ſede deijcit, quòd hæc uerba febri ardenti attribuit lib. περὶ κρισίων* Hippoc. *dum*

ſcribit,

ſcribit. ὅσοις ἐν τοῖσι καύσοισιν ἰσχίων ὀδύνη, ὀφθαλμῶν διαστροφὴ, ἢ τύφλωσις, ἢ ὀρχέων οἰδήσεις, ἢ τιτθῶν ἄρσις, καῦσον λύει. Iſta enim alium habere longè diuerſum reſpectum uidentur. Qui μαζῶν ἄρσιν ad ea quæ ab Hippocr. prius dicta ſunt, τὰ ἐν τοῖσι πλευροῖσι διαστρέμματα, retulit: hic profectò morbi comitialis limites non excedet, & in iiſdem ſolutionum generibus uerſabitur.

¶ Ἢν τὸ οὖς ἀλγέῃ.] Aurium inflammationes doloresq; interdum ad dementiã mortemq; præcipitant, ut ſcribit Celſus. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne maiori periculo locus ſit. Ergo ad inflammationum dolores lacte utitur Hippocrat. quo humorum aſpritudinem leniat, in quem uſum lac muliebre ſæpe adhibemus ex lib. 2. κατὰ γυν. Cap. 7. lib. 6.

¶ Ἢν πυρετὸν ἔχοντος.] Solenne eſt in magnis febrium ardoribus ex uiolenta humorum & corporis concuſsione, faciem tumere, inflammari et uelut igneſcere. Quæ ſi in ipſo febris impetu ſubſidat, nulla magnæ inflammationis ſigna edet. Quod ut febris remiſsionem indicat, ita id iudicatorio die fieri, certam in propinquo eſſe ſalutem facit, præſertim ſi iudicatoria quædam excretio ſpem noſtram fouerit. Similis quædam eſt ſententia in Coacis: πρόσωπον ἐν μετεώρῳ ὂν ταπεινούμενον, καὶ φωνὴ λειοτέρη, καὶ ἀσθενεστέρη γινομένη, καὶ

πνεῦμα μανώτερον, καὶ λεπτότερον, αὔξησιν δὲ τὴν ὑδρῶσαν σημαίνει. Hîc igitur ἰσχνὸν idem quòd illic ἐκ μετεώρου ταπεινούμενον significat. Faciem igitur ex tumida subsidentē intelligimus. ἰσχνὸν enim de partibus subsidentibus & quæ tumore carent effertur, ut in Prorrhetico scribit Galenus familiare etiam est Hippocrat. τὰ περὶ τὸ πρόσωπον, de facie dici, ut satis ex Coacis patet.

¶Υδρωψ ἦν οἴδημα ἔχων.] Spem tollit in hydrope tußis, ut scribit Celsus ex Hippoc. Aph. 25. lib. 6. & 47. lib. 7. Idem Prorrhetico secundo in bona aquæ intercutem fiducia, βῆχα μὴ προσεῖναι desiderat, quæ si adsit, desperatum malum facit. Quemadmodum in hydropico Ctesiphonte lib. 7 Epidemiorum ἤδη τῇ τελευτῇ βὴξ καὶ πνιγμοὶ ἐγίνοντο δὲ νύκτα, & tandem ægrum sustulerunt. De tußi uerò, & ea tußis imagine qua laborant hydropici, agit in Prognostico Hippocr. ubi & tumorum qui crura affligunt, meminit. ὁκόσοισι δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδρωπες γίνονται, βῆχές τε καὶ θυμὸς τούτοισιν ἐγγίνεται, καὶ οὐδέν τι ἀποπτύουσιν ἄξιον λόγου. καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ ἡ γαστὴρ οὐ διαχωρέει, εἰ μὴ σκληρά τε καὶ πρὸς ἀνάγκην. Quæ in Coacis repetuntur, corrupte tamen Cornarius ἱκανὸν addidit ex codice quodam, aut ex Aphorismis cui suffragamur in uaria exemplarium copia: unum sequuti cui multùm fidimus. Hunc porrò locum esse pu-

Lib. 2. cap. 8.

esse putamus, quem designat in Exegesi Galenus ὕδρωψ. Διοσκορίδης ἐν τῷ β´ τῶν ἐπιδημιῶν ὀξύτονον ἀναγινώσκει καὶ δηλοῦσθαί φησι τὸν ὑδρωποειδῆ.

¶ Ἣν μὲν ἐν τῇ γονίμῃ.] Ista ad confirmandam dierum imparium dignationem pertinent, eaq; ex media Hippocr. schola desumpta esse testantur, quæ scribuntur Aphoris. lib. 4. πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποστροπιάζειν εἴωθεν. Et, τὰ ἐν ἀρτίῃσι κρινόμενα δύσκριτα καὶ φιλυπόστροφα. Cuius sententiæ testem fert Medicinæ parentem Cornelius Celsus libro tertio, cùm scribit, Hippocratem si alio die quàm impari febris desiisset, recidiuam timere solitum. Libro quoq; περὶ κρισίων, præter abundè explicatam iudicatoriorum dierum facultatem, id quoq; ita effert: ὑποστροπιάζει δὲ καὶ δὶς πυρετὸς, ἢν μὴ περισσῇ ἡμέρῃ ἀφῇ. ὑποστροπιάσας τὰ πολλὰ καὶ ἀπέπτων ἐόντων τῶν οὔρων, καὶ τῶν ἄλλων σημείων μὴ κατὰ λόγον ἐόντων ἡ νοῦσος κρισίμῳ ἡμέρῃ ὑποστροπιάζει. Quæ profectò dierum parium authoritatem nullo modo conuellunt, imparium tamen præstantiam attollunt, ut quibus magna iudicationis pars cedat. Quin Hippo. lib. 4. de mor. morborum, sanitatis & mortis etiam ipsius decreta diebus imparibus attribuit, et ad eorũ celebritatẽ, humorũ motus, exagitationes, et medicamentorũ effectiones refert, sobriũq; intermißiones iisdem fieri scribit.

Initio quoq; libri eiusdem, ὅτι αἱ νοῦσοι κρίνονται ἐν τῇσι περισσῇσι ἡμέρῃσι scribit. Credo equidem pro ueterum loquendi usu, iudicatorium dierum fidem, imparium authoritate cohonestatã. Quod testatur Celsus libro tertio. Atq; adeò optimi parentis sententia, firmißimis placitis nixa, perpetuam retinet constantiam. Scribit enim in Coacis: ὁκόσοισιν ἐκλείπουσιν οἱ πυρετοὶ μὴ κατὰ κρισίμους, ὑποστροφικόν. Et rursus: τῶν πυρετῶν οἱ μήτε ἐν ἡμέρῃσι κρισίμῃσι, μήτε κατὰ σημεῖον λυτήριον ἀφιέντες, ὑποστροφιάζουσι. Quæ etiam in Prognostico repetita Celsum interpretẽ nacta sunt. Febris quæ subitò sine ratione, sine bonis signis finita est, ferè reuertitur.

Capite 4.

Cap.7. lib.2.

¶ Οὗ ἂν ἡ φλέψ.] Id de conspicua, uehementi, & celeri arteriarum pulsatione intelligendum, quæ cùm à natura inest, animosæ facultatis uim & impetum præsagit. Antiquum autem loquendi morem (ut semper) retinet Hippocrates, uenas pro arterijs usurpans. Non alio utar interprete in hac sententia quàm Galeno, qui lib. 6. de plac. Hippocr. & Pl. eam sic explicat: καλεῖται δ' ὑπὸ μὲν παλαιοτάτων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων, καὶ τουτὶ τὸ γένος τῶν ἀγγείων ὡσαύτως θατέρῳ φλέψ. ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, ἀρτηρία μὲν τὸ σφύζον, τὸ δὲ ἄσφυκτον φλέψ. ὅτι δὲ οὕτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, δέδεικται μὲν ἤδη πολλοῖς τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλὰ δέδεικται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἑτέρω-

μῶν ἐτέρωθεν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπομνήσω τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα, καὶ μάλιστα τὸν ἀριστερὸν ἀρτηρίας, ὅταν ἡ κίνησις ἐκ γενετῆς ὑπάρχει, ταχεῖα τε ἅμα καὶ μεγάλη, καὶ σύντονος, ἰσχυρὰν μὲν ἐνδείκνυται τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θυμοειδοῦς δύναμιν, ἀκμαῖον δὲ καὶ ζέον τὸ κατ' αὐτὴν θερμὸν, ὅπερ ὀνομάζειν μανιῶδές τε καὶ ὀξύθυμον ἔθος. ὁ τοίνυν Ἱπποκράτης ὀνομάζων φλέβα τὴν ἀρτηρίαν ταύτην, ὧδέ πως γράφει κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ᾧ δ' ἂν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέως τυφώδης. ὅτι δὲ καὶ τὸ σφύζειν ὄνομα καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς ὡς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ὥς καὶ πρὶν ὑπολαβεῖν τὴν ἁφὴν, αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν, ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο, καὶ δι' ἄλλων μὲν ἀποδέδεικται, καὶ νῦν δ' οὐχ ἥκιστα φαίνεται διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀτρεμέειν ἀντιθέσεως, καὶ τὸν τυφώδη δὲ δηλονότι τὸν ἐναντίον τῷ μανικῷ ἢ καὶ ὀξυθύμῳ καὶ ἀόργητον. Commentario uerò primo in Prognost. huius quoq; loci meminit Galenus: εὑρίσκεται μὲν ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων, οὐ σφυγμὸν ἀλλὰ παλμὸς γεγραμμένος. ἐμάθομεν δὲ, ὅτι τὸ σύμπτωμα τοῦτο, διὰ πνεῦμα γίνεται φυσῶδες, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις γέγραπται σφυγμός. ἤτοι γε ὡς συνὼν ταῖς μεγάλαις φλεγμοναῖς, ἢ καὶ τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας τῆς μεγάλης ἡ αἰσθητὴ κίνησις τῷ κάμνοντι, ὥς που κἀν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἶπεν ὁ ἀνήρ. ὅταν ἡ φλὲψ ἡ κατ' ἀγκῶνα σφύζῃ, μανι-

νὸς καὶ ὀξύθυμος. δῆλος γάρ ἐστι κἀνταῦθα τὸ σφύζειν ἐπὶ τῆς μεγάλης οὕτω καὶ σφοδρᾶς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν ἐπιφέρων, ὡς καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἁφὴν ἐπιβάλλειν αὐταῖς, αἰσθητὴν εἶναι τὴν κίνησιν, ἐνίοτε μὲν αὐτῷ τῷ πάσχοντι μόνῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῖς ἔξωθεν ὁρῶσιν. Libro etiã cui titulus est Animi mores corporis temperaturam sequi, Hippocr. mentem longè clarius aperit. Qui locus etsi quadam ex parte prius à nobis adductus est. hîc tamen totus propriam habet collocationem. Scribit igitur Gal. οὐκέτ' οὖν δέομαι τῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων τῶν φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παραγράψαι δείγματος ἕνεκα, τήνδε τὴν λέξιν αὐτοῦ. ὧν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ καὶ ὀξύθυμοι, ὧν δὲ ἂν ἀτρεμέει τυφώδεις. κατὰ δὲ τὴν ῥῆσιν ὁ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος ὧν ἀνθρώπων ἡ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀρτηρία σφοδροτάτην ποιεῖται τὴν κίνησιν οὗτοι μανικοί εἰσι. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοί, καὶ δέδεικται πολλάκις, οὐδέπω δὲ πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον σφυγμόν, ἀλλὰ μόνον τὴν αἰσθητὴν αὐτὴν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ, πάντως οὖσαν σφοδράν. Ἱπποκράτης δὲ ὡς καὶ πρῶτος ἄρξας τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος ἔθους, εἴρηκέ που σφυγμὸν ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὁποία τις ἂν εἴη. κατὰ μέντοι τήνδε τὴν ῥῆσιν, ἔτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας χρώμενος, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας, ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἄνθρωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐν τῇ καρ-

δίᾳ θερ-

διὰ θερμασίας, οὕτω σφύζουσιν αὐτοῖς αἱ ἀρτηρίαι· καὶ μανικοὺς μὲν γὰρ καὶ ὀξυθύμους, τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐργάζεται. νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς καὶ δυσκινήτους, ἡ τῆς κράσεως ψυχρότης. Quibus in uerbis abũde explicatã habes σφυγμοῦ appellationẽ, quæ ad sequẽtia progreßũ faciũt. Quin et τυφώδη Gal. ἀόργητον, νωθρὸν, βαρὺν, καὶ δυσκίνητον interpretatur, alibi quoq; ἐνεὸν hoc est mutũ, surdum, stolidũ significare scribit. Nos apté reddidisse uidemur lentũ quo iræ uacuitatẽ, naturarũ frigidarũ ualide propriã intelligimus, ut iracũdis et præcipitib. opponatur. Hac uerò dictione utitur Hip. li. 4. Epid. duab. in historijs in Attici puero et Emmyris uxore. Quibus in exẽplis ut hîc quoq; τυφλώδης legitur, quod quãdoq; stupidũ significat. Quã lectionẽ secuti uidẽtur interpretes, quib. duo ex nostris codicibus assentiũtur. Vetus uerò exẽplar et recens alterũ, utrobiq; τυφώδης legũt. Quæ lectio ex Gal. magis arridet. In Exegesi.

¶ [Τρῶμα ἢν αἱμοῤῥαγήσῃ.] Duplicẽ istud habere sensum potest, ut hæmorrhagiã sanet, aut eam in uulneribus inflãmationis metu imperet. Quòd si sanguinis profluuio ex uulnere medelã adhibet cùm in hæmorrhagia frigida adhibenda sit, ex Aph. 19. et 23. li. 5. ulcus ipsum attingendũ nõ est, sed partes quæ circumcirca sunt, cautionẽ istã recipient. Caput tamen ipsum frigida non proluit Hipp. maius periculum suspectans. Cogit enim

cutem frigidum, densat, & adstrictione ipsa cuticulæ manitates ita comprimit, ut excrementorũ uacuationi (quam uel ex uoto adesse necesse est) locus esse non poßit. Quòd si capitis perfusionẽ consulit ad liberaliorem sanguinis fluxum, ulcus aqua prohibens, idem ferè scripsit. lib. de rat. uict. in morb. ac. cùm balneum imperat, quibus infra modum sanguis profluit. Inquit enim, ἢν δὲ ἔλασσον τοῦ καιροῦ ῥέοι, λούειν, ἤν τε ὅλον τὸ σῶμα, πρὸς τὰ ἄλλα ἀρήγῃ, ἤν τε τὴν κεφαλὴν μούνην. Quod etiã facit in Metone libro primo Epidemiorum.

¶ Ἢν καρδιώσσει.] In oris uẽtriculi morsu (quod antiqui καρδίαν, Galenus uerò tempestas stomachum uocauit) crebra est syncope, hoc est præceps caloris & spiritus exolutio. Cui maturè succurrendum est. Non enim alia est pestis capitalior, quæq; uitalitatis arcanis & spirituum officinæ, hoc est cordi ipsi, clandestinas magis paret insidias. τί δὲ καρδίης ἄλλο κυριώτερον ἐς ζωὴν ἢ ἐς θάνατον, ut inquit Aretæus. Cùm sit igitur (ut idẽ inquit) τόδε τὸ πάθος, λύσις τῶν δεσμῶν ἐστὶ εἰς ζωὴν δυνάμιος, ἀντίξοον τῇ συστάσει τοῦ ἀνθρώπου ἐόν, magna diligentia adhibenda est, ut futuram syncopem præsentiamus, eiq; opportunis remedijs occurramus: παρεοῦσαν γὰρ οὐ ῥηϊδίως διαδρήσκουσι οἱ νοσέοντες. λύσις γὰρ ἐστὶ φύσιος ἡ συγκοπή. οὐ παλίσσυτος δὲ φύσις λυθεῖσα. Ad præcipitem igitur uiriũ

Lib. 2. de sig. ac. morb. capite tertio.

lapsum

lapsum usu quotidiano confirmatum est, panis calidi semiustulatas offas mero maceratas exhibere. Quod facit Galen. lib. 12 Method. fuluũ præcipuè uinum ad celerem in corpus distributionem, & promptam uirium reparationem requirens, dum ne internum aliquod uiscus phlegmone laboret. Aretæus etiam in syncopes curatione, uinum inflammatione laborantibus, non nisi coactus adhibet, cæteris uerò ultrò, quibus & præsentißimum & uerò optimum est remediũ. Inquit enim, ἢν γὰρ δὴ ἀνάγκην οἰνοποσίης ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐ κάρτα ἀσφαλὲς ἐπὶ φλεγμονῇσι οἰνοποτέειν. οἶνος γὰρ φλεγμαίνουσι μὲν πόνων ἐπίδοσις, ἀφλεγμάντοισι δὲ, φύσιος αὔξησις. *Plinius quoq; lib. 23. Cardiacorum morbo unicam spem in uino esse scribit. Vinum igitur essentiæ tenuitate, promptè corporis partes peruadit, easq; refrigeratas caloris benignitate fouet.* μοῦνος γὰρ οἶνος ἐλπὶς δὴ ζωῆν ψυχροῖς, *ut scribit Aretæus. Idem quoq; author grauißimus, panem calidum recentißimè coctum in syncope adhibet. Galenus etiam lib. 5. de loc. affect. in oris uentriculi offensione, quæ Grammatico morbum comitialem faciebat, panem uino intinctum adhibuit. Celsus quoq; lib. 5. in uulneris inflammatione præcauenda, dum cibum sustentat, & uirium imbecillitas cibum protinus necessarium facit, profluuio sanguinis intermorientes*

Capite 1.

Capite 26.

ante ullam curationem uino reficit, quod alioqui inimicißimũ uulneri est. Siue igitur syncopẽ stomachicã, siue cardiacã intelligas, celebre est remedium, quòd uitæ principiũ, maximè hæ offensiones petant. Illa enim etsi stomachi uitio accidit, nobili tamen uicinia cor ipsum noxiã sentit, ut non aliò morbus sit. Quod significat Gal. li. 5. de loc. affect. & Aretæus in syncopes curatione. Vnde & καρδιώσσοντες καὶ καρδιαλγέοντες dicũntur qui hanc calamitatem sentiunt. τῆ καρδίης γὰρ γειτόνημα καίριον ἐστὶ ὁ στόμαχος, ὅς ἐπιφέρει ἢ καρδίη οἰκεῖον ἢ ἀξύμφορον.

Aret. lib. 2. de sig. morb. ac. cap. 3.

¶ Ἔμετος λύσις.] Vomitum uomitu curari satis indicat Hipp. lib. περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον. τοῦτο μὲν γὰρ εἴτις ἐμέοντι ἀνθρώπῳ βούλεται ὕδωρ δοῦναι πιεῖν πολὺ, ἐκκλυσθήσεται δι' ἃ ἐμέει σὺν τῷ ἐμέτῳ. οὕτω μὲν διὰ τὸ ἐμέειν ὁ ἔμετος παύεται. Galen. uerò lib. 6. Epidem. id etiã apertè ostendit. nec ideo tamen per similia curationem fieri necesse est.

Comment. 2.

φασὶν οὖν ἔμετον ἐμέτῳ θεραπεύεσθαι πολλάκις καὶ κλυστῆρι δριμεῖ διαχωρήματα δακνώδη. ἔστι δὲ κἀνταῦθα μία μὲν ἴασις ἐκκόψαι τὴν διάθεσιν ὑφ' ἧς ἤτοι ναυτιώδεις εἰσὶν, ἢ συνεχῶς ὑπὸ γαστρὸς δακνόμενοι. γίνονται δὲ τοῦτο διττῶς, ὡς ἐμάθετε. καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἐκκενωσάντων ἡμῶν τοὺς χυμοὺς, ὅσοι τήν τε ναυτίαν, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων δῆξιν εἰργάσαντο. καθ' ἕτερον δὲ πεψάντων τε καὶ μεταβαλλόντων εἰς ποιότητα χρηστὴν, ἢ ἐπικερασάντων, ἰδέαι

των. εἰ δ' ἀχθῇ δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ἡ ἴασις ὑπὸ τῶν ἐναντίων γινομένη, τότε γὰρ ὅλως ἐκκενῶσαι τὸν ἀλλότριόν τε καὶ παρὰ φύσιν χυμὸν, ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἴσχειν. ἥτε κατὰ ποιότητα μεταβολὴ διὰ τῆς ἐναντίας γίνεται ποιότητος.

¶Ὅσα σφακελίζει.] Gangrænam quæ nondum planè tenet, ſed adhuc incipit, curare non eſt difficilimum. Cuius curationis admonet Hippocr. ne propter ſupinam negligentiam, cogimur poſtea miſerum quidem, ſed tamen unicum ſubire auxilium. Corruptelæ igitur partis rudimentũ et gangrænã ipſam nõdum confirmatã curat profundis uulneribus adactis & exhauſto ſanguine, interceptis tamen uaſis, ne periculum longè grauius ſentiant. Quæ cautio Hipp. in uſtionibus et ſectionibus eſt admodum familiaris. Sphacelus igitur, qui oßis corruptionem apud Hippoc. ſignificat, hîc pro carnoſæ partis inflãmatione et deſperationis rudimẽto, quæ in uerã gangrænã tendit, ſumitur. Gangrænam enim propriè Medici de carnoſa, parte inflammationis ui emortua intelligunt, de qua et ſphacelus quandoq; effertur, ut ſcribit Galen. Comment. in Aph. 50. li. 7. Quin & ipſa partis inflammatio periculum denuncians gangræna dicitur, conſummata autem ſyderatio ſphacelos eſt. Paulo lib. 4. Quod etiam ſcribit Gal. Comment. 4. in lib. περὶ ἄρθρ. καὶ τὸ τῆς γαγγραίνης πάθημα παραγίνεσθαί φησιν αὐτοῖς, ἐμπελιωθέντων τῶν ὑπερ- Capite 19.

χόντων

χόντων ὀστῶν παρὰ τῷ μεγέθει δηλονότι τῆς φλεγμονῆς. ὅταν γοῦν ὑπὲρ τὰ πάθη τὰ φλεγμαίνοντα, τότ' ἐρυθρὸν τῆς φλεγμονῆς ἀπόλλυται, πελιδνῶν γιγνομένων τῶν σωμάτων, ἔτι ὀδύνη μεμειῶσθαι δοκεῖ, διότι καὶ ἡ αἴσθησις ἐναρκώθη. καὶ ὅταν γε τελέως ἀναίσθητα γένωνται τὰ οὕτως πάσχοντα σώματα, τὸ πάθος οὐκ ἔτι γάγγραιναν, ἀλλὰ σφάκελον ὀνομάζουσι. μεταξὺ γὰρ τούτου τοῦ σφακέλου καὶ τῆς μεγάλης φλεγμονῆς ἐστὶν ἡ γάγγραινα, τοσοῦτον χεῖρον τῆς τηλικαύτης φλεγμονῆς, ὅσον μετριώτερον τοῦ σφακέλου. φθορὰ γὰρ οὗτος ἐστὶ τῆς ὅλης οὐσίας τοῦ σφακελίσαντος μέλους, ὥστε οὐδ' ἂν ἰάσαιτό τις αὐτὸν ἤδη συνιστάμενον, ἀλλ' ἔτ' ἀρχόμενον, ὅπερ οὐδὲ σφάκελος ἐστὶν ὄντως, ἀλλὰ γάγγραινα μεγάλη πλησίον ἥκουσα σφακέλου, καταχρώμεθα δ' οὖν ἐνίοτε τοῖς τῶν παρακειμένων παθῶν ὀνόμασι, ἐπὶ τῶν ἀφικνουμένων μὲν εἰς αὐτὰ, μηδέπω δὲ ἐχόντων τὴν ἐκείνων ἰδέαν τε καὶ φύσιν. οὕτως οὖν καὶ τὴν μεγίστην φλεγμονὴν, ὅταν μήτε τὴν εὔχροιαν διασώζῃ τὴν ἑαυτῆς, μήτε τὴν ὀδύνην, ἐνίοτε γάγγραιναν ὀνομάζομεν, μηδέπω μὲν οὖσαν ἀκριβῶς γάγγραιναν, εἰ δ' ἀμεληθείη, μικρὸν ὕστερον ἐσομένην. *Quibus ex uerbis etsi sphacelum à gangræna differre indicat, pro eodem tamen sumi posse, & pro leui mali initio necdum confirmata syderatione, luce clarius est: quemadmodum Aphoris. 50 lib. 7. usurpatur. Est ubi* σφάκελος *oßis corruptelam significat, ut Aphoris. 79. lib. 7. & lib.* περὶ ἀγμῶν, *ubi* σφακελίσαι τὸ ὀστέον

τὸ δὲ

τὸ δὲ πτέρνης ſcribens Hippocr. κατὰ τὸ φθειρόμενον διὰ ὅλης αὐτῆς οὐσίας ὅσον σφάκελον ἐπιφέρει. Interdũ uerò qualemcunq; partis corruptelam ſignificat. Eſt enim σφάκελος φθορὰ πᾶσα καθ' ὃν ἂν γίγνεται τρόπον, ut ſcribit Galen. in Exegeſi. Et τὴν ὅλην δὲ οὐσίας ἑκάστου μορίου φθορὰν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ σφάκελον, quẽadmodũ teſtatur Cõment. 2. in li. de fract. Eſt et uaria multiplexq; huius uocis notio Gal. li. 2. de loc. affect. cõtra Archigenẽ. Qua de re alibi plura dicẽda ſunt. Caluus τὰ σφακελίσαντα, quæ putruerunt non ſatis aptè reddidit, ut nec Cornarius, quæ corrupta torpeſcunt. Illud autẽ ἀναλαβόντα quàm obſcurè per [reſumito] expreßit Caluus? Ita mediusfidius, ut Delio natatore opus ſit in eo qui alterius ſenſa eruit explicando.

¶ Σπασμοῦ χειρός.] In ſola partis offenſione deplenda eſt multitudo, ei noxam afferens. Quòd ſi cum febre fiat, & capitis dolore maior uacuatio neceſſaria eſt, & tunc uenæ ſectio profuerit, quæ offenſam minuat. Capitis autẽ intemperiem & mentis agitationem, quæ conuulſionem afferre poteſt, aquæ calidæ perfuſio ſanatura eſt, dum ea non temerè adhibeatur, non ſecus ac Metoni auxilio fuit, libro primo Epidemiorum. Quin et febris ipſa humorum copiam morbum facientiũ dißipabit. De ſcarificatione uerò, hunc locum intelleximus propter dictas rationes, & quòd

σχάσαι

σχάσαι (Galeno tria significans, ἀμύξαι, ἐκκρῖναι, χαλάσαι) de scarificatione cutis & pertusione, Hippocrati cæterisq; ferè Medicis usurpetur. ἀποσχάσαι uerò de uenæ sectione, qualis est ἀπόσχασις βραχίονος, bis usurpata libro quinto Epidemiorum, ubi uitiosè ἀπόσχοις legitur, & semel libro Epidemiorum septimo.

¶ Ὀφθαλμῶν.] Oculis fluxione acri tentatis desiccantia & digerentia adhibet. Quorum omnium repetitam habes materiam ἐν νόσοις Hippocratis. Frigidæ affusio capitis feruorem et intemperiem, humorum uerò acrimoniam diluit et temperat. Allium humores desiccat & calfacit, capitisq; grauitates alleuat, ex lib.4. de rat.uict. in morb.ac. Hìc uerò secuti sumus nostra exemplaria. Vetus enim ψιμμυθίῳ, σμύρνης ἐν, legit. Duo uerò alia, ψιμμυθίῳ ἐν, σμύρνης ἐν. Quam lectionem tuentur interpretes. Nisi quòd Caluus ἀδύνατον ἱερόν iunxit. Porrò mazæ nomen, ambiguum retinuimus, ne uerborum lenocinijs calumniam accersendo, ueritatem ipsam proderem. Mazam Aristotelis in Naturalibus quæst. massam hordeaceam uertit Gaza, ut σῖτα triticeam. Quin & Hesychio, ἄλφιτα πεφυραμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ significat. Athenæo uerò panem offa madefactum, seu libum, seu placentam. Panem autem ex hordeo antiquis usitatū, uita damnauit

nauit, quadrupedumq; tradidit refectibus, ut inquit Plinius. Maza autem refrigerat, ſiccat, flatibus uias aperit, & cum optima nutricatione corpus alleuat, ut ſcribit Hippocrat. libro ſecundo περὶ διαίτης. Lib. 18, cap.

¶ Κιρσοὶ δὲ.] Varicoſis etſi raró caluitium ineſt, quibus tamen uitium in uarices ſecedit, ij poſtea meliori fortuna utuntur. Varix igitur, cùm ſit à natura humoribus deſtinatum repurgamentum, fœculentorum & craßiorum ſuccorum depulſione mentem totumq; corpus liberat, quoq; craßior fuerit eò ſecuriorem immunitatem facit. Sic & caluorum uarices ſubinde translata materia, pilorum fœcunditatem reſtituunt, & fœditas ipſa honeſtamento eſt. Quod ſcripſit Hippocr. Aphoriſ. 34. lib. 6. ὁκόσοι φαλακροὶ, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται. ὁκόσοισι δὲ αὖ φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγίνωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες. Ab Ariſt. uerò repetitur lib. 3. de hiſt. anim. his uerbis: οἱ δ᾽ ἰξίαν ἔχοντες, ἧττον φαλακροῦνται, κᾂν ὄντες φαλακροὶ λάβωσιν, ἔνιοι δασύνονται. Vbi ὀξέιαν uitioſé pro ἰξίαν legitur.

¶ Αλφοῦ.] Nomina ipſa retinuimus, quòd ſint generum uniuerſaliorum formæ quædam. Etſi enim utrunq; cutis defœdationẽ aſpritudinẽq; potius quàm morbũ infert (ut ſcribit Hippoc. libro περὶ παθῶν) unum tamen uitiligine, alterum uerò

ſcabie

ſcabie comprehenditur. De quibus Celſus extremo libro quinto. Paulus libro quarto, ad utroſq; alphos & lepram, calcem indicit. Quòd uerò hîc ἐν ὕδατι dicitur, ad uſum retuli cùm calcem elutam & aqua maceratam dixi. Quòd ſi quis aqua dilutam & diſſolutam intelligat, non magni refert. Vtrunq; enim complectitur Paulus, cùm ſcribit ad lepram, καὶ τὴν τίτανον πεπλυμένην ἔχε ξηρὰν. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ὕδατι διαλύων εἰς γλοιοῦ πάχος κατάχριε. Ad alphos uerò, πεπλυμένη τίτανος ὕδατι λυθεῖσα.

¶ Χορίων καθάρσεις.] Fœtu excuſſo uelamentum quod intus fuit (ſecundas Celſus, Græci χόριον, ὕστερον, & δεύτεριον uocant) firmiter tenet: cuius caſus omnibus modis procurandus eſt. Hîc ſternutatorium medicamentum adhibet, ut corporis totius concuſſu uis adhibita, inuolucrum illud deijciat. Quod etiam Aphoriſ. 49. lib. 5. monuit: ὑστέρων ἐκπτώσιας πταρμικὸν προστιθεὶς ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας καὶ τὸ στόμα. Sic lib. 2. περὶ γυναικείων: ſi ſecundæ remanẽt, πνεῦμα κατέχειν ſuadet, & in abortu τὸ πταρμικὸν προσφέρειν, ἐπιλαμβάνειν δὲ τὸν μυκτῆρα καὶ πταρνύσθαι, καὶ στόμα πιέζειν, ὅπως ὁ πταρμὸς ὡς ὅτι μάλιστα ἐνδρύσῃ. Quod ſic expreſſit Celſus libro ſecundo. Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento leuatur. Idem etiam conſulit Paulus libro

Capite 75.

bro ſexto. Porrò duo ex noſtris exemplaribus hîc ἐλλέβορον pro exemplo addunt, & ita legunt, ἐλλέβορον πρὸς τὰς ῥῖνας προστιθέναι. Quam lectionem ſequitur Caluus. Nos nihil immutauimus, quòd πρὸς τὰς ῥῖνας προστιθέναι ὥστε πτάρνυσθαι, ſternutatorium ſignificet.

FINIS SECTIONIS QVINTAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΟΝΙΚΟΝ.

Ην κεφαλὴ μεγάλη, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σμικροί, τραυλοί, ὀξύθυμοι. οἱ μακρόβιοι, πλείους ὀδόντας ἔχουσιν. οἱ τραυλοί, ταχύγλωσσοι, μελαγχολικοί, κατακορέες. ἀσκαρδαμύκται, ὀξύθυμοι. μεγάλη κεφαλή, ὀφθαλμοὶ μέλανες καὶ μεγάλοι, ῥῖνα παχεῖαν καὶ σιμήν, ἐσθλοί. χαροποί, μεγάλοι κεφαλήν, σμικρή,

κρὴ, αὐχὴν λεπτὸς. στήθεα στενὰ, εὐάρμοστοι. κεφαλὴ σμικρὴ, οὐδ' ἂν εἴη τραυλὸς, οὐδὲ φαλακρὸς, ἢν μὴ γλαυκὸς εἴη. σπασμῶν φωνὴ ἐν γονίμῳ λύεται. ἀπήλλακται τοῦ μεγάλου νοσήματος, λεχοῖ δὲ πυρεταινούσῃ, καὶ ἀλγεούσῃ, ὕδωρ καταχεῖν, καὶ πτισάνην παχείην διδόναι τρὶς τῆς ἡμέρης, θερμήν. παιδίον τρέφεται, ἑβδόμῳ μηνὶ, ἢ ἐννάτῳ ἢ δεκάτῳ, καὶ ἵσταται τῇ φωνῇ, καὶ ἰσχὺς ἕπεται. καὶ τῶν χειρῶν κρατέει. τῆς φωνῆς λυομένης πάντα λύεται, ἡ γὰρ λύσις τῇ φθέγξει ὁμοίη. λύεται δὲ ἐν γονίμῃ. ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν ἐν τῇσι χερσὶ, καὶ τὸ πρόσωπον ἐῤῥωμένον, καὶ ὑποχόνδρια μὴ λαπαρὰ ᾖ, χρονίη ἡ νοῦσος γίνεται. ἄνευ σπασμοῦ οὐ λύεται, ἢ αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν, ἢ ὀδύνης ἐς τὰ ἰσχία. τοῦ λαιμοῦ ὕδωρ θερμὸν κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχεῖν, ἢν μὴ ψυχρὸς ᾖ. ἢν δὲ μὴ, ἄλητον ὡς θερμότατον διδόναι, καὶ οἶνον ἄκρητον.

SECTIO SEEXTA.

ANIMI COGNITIONEM PER NATVRALES NOTAS FACIENS.

Vibus caput magnũ, oculi parui, si balbutiant, ij in iracundiam sunt præcipites. Quibus longa uita promittitur, plures dentes habent. Balbutientes & uolubilitate linguæ præditi, ij melancholici & plurimùm biliosi sunt. Qui inconniuentibus oculis intuentur, iræ sunt admodũ præcipitis. Quibus caput magnũ, oculi grandiores & nigri, nares crassæ & simæ, ij boni sunt. Qui oculos grandiores & rauos habent, caput paruum, ceruicem tenuem, pectus angustum, ij à natura concinnam partium proportionem acceperunt. Qui capite est paruo, neque balbutiet neq; caluescet, nisi si cæsios habuerit oculos. Conuulsis, si uox die impari libera restituitur, à

tur,à magno morbo immunitatem præſtat. Febricitantem uerò puerperam & ex dolore laborantem aqua perfundito, eiq́ ptiſſanã craſſam calidã ter die apponito. Puer menſe ſeptimo, nono aut decimo nutricationem accipit, uoce pollet, inualeſcit & manuum compos eſt. Vox ubi abſoluta fuerit & libera reddita, omnia etiam liberantur (ipſa quippe natura liberæ uocis emiſsioni quodammodo reſpondet.) Solutio autem iſta, die impari contingit. Venarum in manibus conſpicua pulſatio, & facies bene habita, cum præcordiorũ contenſione & tumore, diuturnum morbum ſignificat, qui ferè non ſine conuulſione, aut liberali ſanguinis ex naribus profuſione, aut coxendicum dolore ſoluitur. Gula affecta calida caput perfundendũ eſt, dũ ne frigus adſit. Sin minus, farinã q́ calidiſsimã & merum apponito.

COMMENTARIVS,

Hic labor operis nostri ultimus, superioris argumentum obtinet, non magis tamen explicatũ. Atq; haud scio (ut uerum fatear) an quicquã in hoc ceruicoso opere, sit his duobus Physiognomiæ capitibus difficile magis aut concisum, quodq; maiorem in se operam intendat, aut per uarios rerum meandros ingenium uehementius distrahat. Non est tamen in extremo actu uelut exhausto spiritu deficiendum, sed ab argumenti coniunctione incipiendum. In cuius tractatione cùm ferè paria fecerit Hippocrates, duo ex nostris exemplaribus ne sectionem quidem hanc distingunt. Vnum uerò peruetus tam aptè distinguit, ut φυσιογνωμονικὸν δεύτερον *addat. Quod uidetur secutus Caluus. Sed ut fit in iudiciorum ratione, in optimorum pluriumq; consensum pedibus eundum est. Quæ etsi in Hippocrate explicando sunt minimi momenti, apud quem ne ordinis rationem, uelut in Orchestra gradus facilè definias, dum Medicinæ parentem non uelut Roscium numeros facientem in scena spectamus: Ne tamen omittenda quidem sunt, quòd uelut in numinis religione, ita in hoc augusto Medicinæ sacrario, minimùm peccasse*

nefas

nefas sit. Popularem igitur lectionem secuti, hîc Secturam sextam facimus.

¶ Ἦν κεφαλὴ μεγάλη.] Τραυλότης est (ut inquit Aristot.) ἔνδεια τῶν γραμμάτων, ubi uelut impedita lingua literam explicatè non profert. Quæ etsi in genere magis spectatur, hîc tamen pro præcipiti & inexplicata linguæ uolubilitate sumitur, quæ temerè magis quàm impigrè acribus sensuum actionibus præit magis quàm ministrat. Et ut scribit Arist. in Quæst. naturalibus, προτερεῖ ἡ ὁρμὴ τοῦ λέγειν τῆς δυνάμεως αὐτοῖς, ὡς θᾶττον ἀπολυθείσης τῆς ψυχῆς τῷ φανέντι. Quod in uehementissimis animi motibus facilè uidere est, in quibus balbutiens lingua mentis sensum non expedit, quemadmodum libro quarto Epidemiorum, προπετέως ταχυγλωσσότεροι θωρήξαντος dicuntur, linguæ incontinentia & celeritate præditi. Quod uitij genus ebriosis accidit. Atque id magis aperit, cùm postea φαύλους ταχυγλώσσους uocat. Quòd si paulò liberiore Medicinæ præscripto, leonem ex unguibus æstimare licet, capitis magnitudo, conformationis robur, & uiscerum præpotentem calorem ferè sequitur. Oculorum paruitas (si quæ de magnis oculis prius diximus, constant) cerebri siccioris indicium præ se fert. In quo sensationum ipsarum incitamentum, calcar & politura

Sect. II. quæstion. 38.

consistit, si(ut meritò quidem) qui humore diffluunt, rubiginem & situm contrahunt, & quodammodo mucescunt. Quam ob rem iure quidem iracundi sunt & præcipites, dum ad nobilißimi uisceris præscriptum, ut ad regis edictum, sensus ipsi imperata faciunt. Ex quo quicquid est uitalitatis & uerò æternitatis, mutuantur atq; accipiunt.

¶ Οἱ μακρόβιοι.] *In dentibus augurium uitæ esse creditur. Quibus plures fuêre, longiora pro-*
Cap.16.lib.7 *mitti spatia putant, inquit Plinius. Quare plures dentes ex hominum genere, maribus quàm fœminis insunt. Quæ prius Aristoteles expreßit, historiæ animalium libro secundo de dentibus loquens:* ὅσοι πλείους ἔχουσι, μακροβιώτεροι, ὡς ἐπιτοπολύ εἰσιν. οἱ δ' ἐλάττους καὶ ἀνόδοντες, ὡς ἐπιτοπολὺ βραχυβιώτεροι. *In quæstionibus uerò naturalibus causam etiam addidit, etsi non satis iu-*
Quæstion.41 *stam. Scribit enim sect. 10.* διὰ τί τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀραιοὺς ἔχοντες τοὺς ὀδόντας, βραχύβιοι ὡς ἐπιτοπολύ. ἢ ὅτι σημεῖον τοῦ τὸ ὀστοῦν πυκνὸν εἶναι, ὡς ὁ ἐγκέφαλος ἀσθενὴς οὐκ εὔπνοων, ὥστε ὑγρὸς ὢν τὴν φύσιν, ταχὺ σήπεται. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα μὴ κινούμενα καὶ ἀπατμίζοντα. διὸ καὶ ἄνθρωπος τὴν κεφαλὴν δασύτατον, καὶ τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος μακροβιώτερον, διὰ τὰς ῥαφάς.
Quæstion.1. δεῖ δὲ ἰδεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. *Sectione uerò 34.* διὰ τί οἱ μανοὺς ἔχοντες τοὺς ὀδόντας, οὐ μακρόβιοι, ἢ ὅτι τὰ μα-

τὰ μακρόβια πλείους ἔχουσιν, οἷον τὰ ἄῤῥενα τῶν θηλειῶν, ἄνδρες γυναικῶν, πρόβατα προβάτων, οἱ οὖν ἀραιοὶ ὀδόντες ὥσπερ ἂν ἐλάττωνας ἔχουσιν ὀδόντας ἐοίκασι.

¶ Κατακορέες.] Hæc uox quæ ex media Hippocr. schola prodit, admodum est ambigua. κατακορέες enim dicũtur, quicunq; multa bile abundant, quales sunt πικρόχολοι. Qua in significatione hîc sumi uidentur. Aut qui bilem multam colligunt, eamq; expurgant, quòd κατακορὲς de mera bile flaua & abundè saturata Hippocrati dicatur. κατακορέα γὰρ καλεῖ τὰ ἀκρατοχολῆ διαχωρήματα, ut scribit Galenus. Quod etsi aliquando simpliciter effert, addit tamen sæpe χολώδεα, & κατακορέα χολὴν dicit in Eutychide lib. 5. & 7 Epidem. meram & abundè saturatam bilem intelligens, quæ in cholera morbo euomebatur. Syncceram quoq; bilem uocauit Aretæus, κατακορέα χολὴν in hepatis morbis. Sic postea τὰ ἄνω κατακορέα, καὶ σύνηθεα κατακορέα dicet, τὰ τοιοῦτα χυμοῦ γεννητικά. ἀλλὰ καὶ κατακορεῖς ἀνθρώπους ὁμοίως ὀνομάζει, ut inquit Galenus: quemadmodum ἰκτερώδεες κατακορέες dicuntur in Coacis, morbo auriginoso admodum fœdati, aut ij qui supra auriginem multa bile suffusi sunt. Quod ictero est maximè proprium. Sic ἰκτερώδεας κατακορέως dicit Aretæus cap. à nobis prius adducto. Eadem propè si-

In Exegesi.

Cap. 13. lib. 1. de mor. diut.

gnificatione ἀκατακορία ὄρα in ictero scribit Aretæus, ex multa bilis flauæ perfusione, coloris intensionem denotans. Fit enim ut interceptis bilis repurgamentis, quæ per intestina eluuntur, multa bilis ad urinas deferatur, quæ sua copia impensè rubras urinas & nigrantes reddit. Abundè igitur saturatum illum colorem denotare possunt, non secus ac Aristot. libro περὶ χρωμάτων τὸ ποῶδες ἀκατακορὲς ἰσχυρῶς dixit, redundantem & expletum herbidum colorem significans. Et Dioscor. σανδαράχην ἀκατακορῆ πυῤῥὰν, sandaracham quæ ad satietatem rufescit, intellexit. Theophrastus etiam, χρῶμα ὅμοιον ῥόδῳ ἀκατακορὲς uocauit colorem roseum in plenum. Φάρμακον uerò ἀκατακορὲς dicitur, ἢ διὰ τὸν κεκρυμμένον, ὑπ' αὐτοῦ χυμὸν ἢ διὰ τὴν ἰδίαν χρόαν. Quin & ἀκατακορῆ δίψαν alia notione dicit Hippocrates, τὴν ἤτοι διὰ τὸν τοιοῦτον χυμὸν γεγονυῖαν σφοδρὰν, ἢ εἰς ἄκρον τεταμένην, quemadmodum ἀκατακορῆ βῆχα dixit in Menonis historia lib. 7 Epidemiorum. Cuius uocis ὁμωνυμίαν tibi alijs abundè explicatam esse uolumus. Hîc igitur πικροχόλους intelligo, qui multam bilem congerunt, & in iram sunt ualde præcipites. Quare plurimùm biliosos uertimus, non bile suffusos, ut ad innatam naturam ista referremus.

Lib. 4. histor. Plant.

Lib. 5. Epid.

¶ Ἀσκαρδαμύκτως.] Ἀσκαρδαμύσσειν est incōniuenter

niuenter aspicere & oculis esse fixis, immotis et inconclusis. σκαρδαμύττειν nictare dixit Plinius. Cap. 37. li. 11. Quod plerisq; adeò naturale est, ut nictare non cessent, quos pauidiores accepimus. Et Aristot. libro primo Historiæ anim. perpetuò nictantes oculos inconstantiæ, rigentes uerò & intentos impudentiæ indices esse testatur: scribens, καὶ οἱ σκαρδαμυκτικοὶ, ἢ ἀτενεῖς ἢ μέσοι, βελτίστου δὲ ἤθους οἱ μέσοι, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἀναιδὴς, ὁ δὲ ἀβέβαιος. Præcipuæ uerò audaciæ & inuicti roboris inconniuentes oculi testes sunt. Quod de duobus gladiatoribus à Caij principis ludo scribit Plinius, qui contra comminationem aliquã non conniuerent, & ob id inuicti. Tantæ hoc difficultatis est homini. Nictationum officium in genis est, quas ea de causa natura dedit, ceu uallum quoddam uisus & prominens munimentum contra occursantia animalia, aut alia fortuitu incidentia. At uerò crebriorum nictationum in homine, causa est cutis mollities quæ genæ obducta est, ut scribit Aristoteles capite decimotertio libri secundi de Partibus animalium, ut facilè rigeant quibus durior palpebra est, quæ calidioris & siccioris naturæ nota est, qualis in ἀσκαρδαμύκταις, extremè biliosis, præcipitibus & iracundis meritò esse potest. ἀσκαρδαμύκτας, rigentes & intentos oculos dicere potuimus,

potuimus, dum σκαρδαμυκτικοῖς ἀτενεῖς opponit Aristot. quales Caio principi fuisse notatum est. Sed significationẽ ipsam magis expreßimus, cùm conniuere utriusq; genæ ministerio ijs quæ animal pariunt, ex Aristot. addiximus. Etsi id in auibus contingit, ab angulis membrana obeunte. Vtrunq; Plinius nictatione expreßit, & μύειν quod inferiore gena in auibus obitur, conniuere dixit. Vtrunq; etiam iunxit in magna morbi offensione Hippocr. in Coacis, cùm dixit, ὅσοι ἐν ξυνεχεῖ ἄφωνοι κείμενοι μύοντες σκαρδαμύσσουσιν. Quod ex maxima imbecillitate accidit.

Lib.2.de par. an.cap.13. & lib.2.de hist. an.cap.12.

Cap.27. li.11.

¶ Ὀφθαλμοὶ μέλανες.] Humorum exuberantiæ, in qua moderatam morum simplicitatem posuimus, notam esse in oculorum magnitudine prius diximus. Quod peræque de nigris oculis sentiendum est. Aquei enim & tenuioris humoris copia oculi nigricant, quæ certa sunt oculi humidioris indicia. Id scribit Galenus in Arte parua: μέλας δ' ὀφθαλμὸς, ἢ διὰ τὴν σμικρότητα, τ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ διὰ τὸ ἐν βάθει θέσει, ἢ ὅτι λαμπρόν τε καὶ αὐγοειδὲς, ἀκριβῶς οὐκ ἔστιν, ἢ ὅτι τὸ λεπτὸν ὑγρὸν, ἤτοι πλέον, ἢ οὐ καθαρόν ἐστιν, ἢ διά τινα τούτων ἢ διὰ πάντα πέφυκε γίνεσθαι. τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ μὲν οὖν λεπτὸν ὑγρὸν, ὑδατωδέστερόν τε καὶ πλέον γενόμενον, ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸν ὀφθαλμὸν, ὥσπερ γε καὶ εἰ παχύτερον, ἢ ἔλαττον γένοιτο ξη-

τὸ ξηρότερον. Aristot. quoq; lib.5.de gen.anim.nigredinis oculorum, humorem multum causam facit. τὰ γὰρ ἔχοντα τῶν ὀμμάτων πολὺ τὸ ὑγρὸν μελανόμματά ἐστι, διὰ τὸ μὴ εὐδιόπτα εἶναι τὰ πολλά. De naribus simis abundè prius diximus. In quibus ἐσθλὸν, ut nunc, intelleximus, quem uera simplicitate bonum dixit Mart. Cæterùm quod hîc est sententiæ principium μεγάλη κεφαλὴ, Caluus omisisse uidetur. Capite 1. Li.1.epig.96

¶ Κεφαλὴ σμικρή.] Singulorũ corporis partiũ æstimatio non leuiter facienda, sed in sese ducenda est. Ceruicis gracilitas & thoracis angustia, quas commendabiles uirtutes habeant non uideo. Siquidem hæc spinalis medullæ (quæ cerebro respondet) uitium, illa uerò cerebri imbecillitatem & conformatricis penuriam, utraq; etiã materiæ inopiam ostendit, ut ex Gal. satis constat in Arte parua. Ceruicis igitur tenuitas uniuersum neruosum genus ex cerebri imbecillitate arguit, non secus ac ualida ceruix & optimè oßibus compacta, neruosum genus uegetum & robustum, ex concinna capitis figura significat. Thoracis uerò angustia, spinalis medullæ (quæ proportione cerebro respondet) cuiq; thorax ipse per uertebras iungitur defectũ, aut profectò in materiæ copia calidi imbecillitatem profitetur. Quæ nullo nomine probari poßunt, nisi in par-

tium concinna & apté respondente proportione. Comment. 3. πλατυστερνότατον γὰρ ἄνθρωπον *facit Galenus in libro* περὶ ἄρθρ. ὅτι καμπυλωτάτας πλευρὰς ἔχει, *ut loquitur Hippocrates: idemq; Prorrhetico secundo, pectus laudabile sic circunscribit:* τὸ δὲ στῆθος ἐπαινεῖν χρὴ, τετράγωνόν τε ἐὸν, καὶ λάσιον, καὶ ὁ χόνδρος αὐτοῦ μικρὸς ἔστω, καὶ σεσαρκωμένος ἰσχυρῶς. ὅστις μὲν γὰρ ταῦτα πάντα ἔχει, περιεστηκότατος γίνεται, ὃς δ' αὖ μηδὲν τούτων ἔχει, ὀλεθριώτατος. εὐάρμοστοι *igitur ad concinnã partium interesse proportionem, quæ in naturæ conformatione consistit, referendum est. Sic enim probè inter se (etsi in naturæ officiorum uitio) consentiunt capitis paruitas, ceruicis gracilitas, & pectoris strictura, ut ex Galeni Arte parua, luce clarius cõstat. Quod profectò nos mouit, ut lectionem uulgatam non immutaremus, &* κεφαλὴν σμικρὴν *retineremus, quamuis repugnantes habeamus duos codices, uetustißimum nostrum & alterum non æqua fide dignum. Quam lectionem secuti etiam sunt interpretes. Nec nos terret, quòd in hac affectione, oculi raui cùm magnitudine aptantur. Quæ etsi sunt humentioris quodammodo naturæ soboles, materiæ tamen copia necessarias bonitatis notas non inducunt, ut satis apertè prius iudicauimus.*

¶ Ἢν μὲν γλαυκὸς ἔῃ.] *Oculi cæsii in quibusdam præ-*

dam præcipuæ ingenuitatis indices, splendoris ignei ubertate, humoris uerò aquei penuria fiunt. Quare ob splendoris copiam plus ignis habere existimauit Empedocles. Vnde non immeritò siccioris naturæ præsagia præmonstrant, cùm tenuioris humoris inopiam significent. Quod testatur Gal. in Arte parua. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἤτοι διὰ μέγεθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ προπετῆ θέσιν, ἢ διὰ τὴν τοῦ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὴν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται. Idem testatur Aristot. libro quinto de gen. anim. τὰ μὲν οὖν ἔχοντα τῶν ὀμμάτων πολὺ τὸ ὑγρὸν μελανόμματά ἐστι, διὰ τὸ μὴ εὐδίοπτα εἶναι τὰ πολλά. γλαυκὰ δὲ τὰ ὀλίγον, καθάπερ φαίνεται καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης. τὸ μὲν γὰρ εὐδίοπτον αὐτῆς, γλαυκὸν φαίνεται, τὸ δ' ἧττον, ὑδατῶδες, τὸ δὲ μὴ διωρισμένον διὰ βάθος, μέλαν καὶ κυανοειδές. Capite 1.

Idem quoque in Quæst. nat. διὰ τί οἱ πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦντες μᾶλλόν εἰσι μελανόφθαλμοι; ἢ γλαυκὰ μέν ἐστι τὰ ὄμματα δι' ὑπερβολὴν τοῦ ἐντὸς θερμοῦ, μέλανα δὲ διὰ τὴν τούτου ἀπουσίαν. ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι. καθάπερ οὖν τῶν πρὸς ἄρκτον οἰκούντων, γλαυκὰ ὄμματά ἐστι, τῷ τὸ ἐντὸς θερμὸν κωλύεσθαι διεκπίπτειν, διὰ τὸ ἐκτὸς ψυχρόν. οὕτω τῶν πρὸς μεσημβρίαν οἰκούντων, τὸ μὲν ὑγρὸν διὰ τὸ περιέχον θερμὸν οὐκ ἐκπίπτει. τὸ δὲ λειπόμενον ὑγρὸν, μέλαν ποιεῖ. Quæ omnia etsi uera sunt, neque Sect.14. quęstion.14.

tamen

tamen pugnant cum his quæ superioribus locis ex Galeno adduximus, ubi glaucos oculos humidioris naturæ esse indices significare uidetur. Est enim γλαυκότης (ut scribit Arist.) ἀσθένειά τις, καὶ ὥσπερ ἡ πολιότης ἀσθένειά τίς ἐστι τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ ἀπεψία, καὶ ἡ γλαυκότης. Quam ob caussam & nuper natorum puerorũ oculi cæsii sunt. Atq; adeò quæ de eorum affectione ex Galeno et Arist. dicta sunt, relationem ad nigros oculos habent, ut cuiuis uidere licet. Hîc etiam φαῦλον, nõ alia significatione quàm prius accipi uolumus, ut non magno siccioris naturæ intertrimento simul inesse efferri poßit.

¶ Σπασμῶν φωνή.] Morbi comitialis aut apoplexiæ solutionẽ significat, uox liberè restituta. In quibus uinctis sensibus uox ita præpeditur, ut sopita uideatur: quæ cùm redditur, sensationũ libertatem significat. Quòd si iudicij dignitas accedat, magna sit ad solutionis authoritatem acceßio. Φωνὴν uerò λυθεῖσαν dicit, quàm ἀπολελυμένην Arist. nos liberam & expeditam, aut explanatam dicimus, quamq; Hipp. in Coacis παραλελυμένῃ opponit, hac in sententia: κεφαλαλγίαι μετ᾽ ἐδέρης, καὶ αἰδοίων ἀλγήματος, καὶ νωθρότητα καὶ ἀκρησίην παρέχει, καὶ φωνὴν παραλύει, ταῦτα δὲ χαλεπά. ὑπνώδεες δὲ καὶ λυγγώδεες γίνονται ἐν ὑστέρῳ μὴν ἐκ τούτων, φωνῆς λυθείσης ἐς τὸ αὐτὸ καθίστανται. Solenne

lenne autem est Hippocr. per ἀφωνίαν aut uocis impedimentum, apoplexiam ipsam aut epilepsiã denotare, maximè si κεφαλαλγίαν addat, ut ex unica Coacarum sententia tibi manifestum fiet, ut ne longius abeamus. Scribit enim, οἷσι κεφαλαλγίαι καὶ ἦχοι ἀπυρέτοισι καὶ σκοτοδίνη, καὶ φωνῆς βραδύτης, καὶ νάρκη χειρῶν, ἢ ἀποπληκτικοὺς ἢ ἐπιληπτικοὺς προσδέχου τούτους ἔσεσθαι, ἢ καὶ ἐπιλήσμονας. Tritum est autem in Hippoc. γόνιμον ἡμέραν ἀντὶ τῆς κρισίμου poni, ut in Œconomia nostra pluribus ex locis probabimus. Vetus nostrum exemplar ἐν γονίμῳ legit. Cæterò potes hîc per magnũ morbum, apoplexiã aut epilepsiam exprimere. Hæc enim Galeni assensione, uelut prærogatiua quadam, præiudicatam habet istam appellationem. Illa uerò portentosæ calamitatis ergô, sumit superbiam quæsitam meritis (ut ait Flaccus) & ex miserabili mali specie, magnitudinis nomen sibi uendicat.

¶ Λεχοῖ δὲ πυρεταινούσῃ.] Vteri inflammationi medelam adhibet Hippocr. πτισάνην παχέην autem de craßiore ptissanæ non colatæ substantia dicit, non de cremore, quem Hippocr. χυλὸν uocat. Ptissanam autem integram simplici ptissanæ nomine, aut cùm κριθώδη, aut ὅλην πτισάνην addit, intelligi ab Hippoc. scribit Galen. lib. de rat. uict. in morb. acut. Craßiorem uerò facit consue-

tudinis & plenioris cibi nomine, quam horum quoq; gratia ter die apponit, ut nimiam uasorum inanitionem fugiat, qui craßioris & plenioris ptissanæ scopi sunt, Hippocr. lib. 1. de rat. uict. in morb. ac.

¶ Παιδίον ἐκφέρεται.] Fœtus in utero etsi somni & uigiliæ & nutritionis affectiones sentiunt, uocis tamen nullum usum habent. Sed ea lucis huius usuram lamentabili uagitu testificatur, & serò admodum in homine expeditur. Adeò in miserias natum est animal rationis capax, dum longo interuallo beatißimo orationis munere exclusi, uitam cum brutis rationis expertem communicamus. Nec satis fuerat naturæ, quòd omnes omnium partium actiones liberas brutis indulsit, nobis uerò infœliciter nouercata est, nisi & sermonis usum, ad quem unum nati uidemur, in longi temporis usionem procul amandaßet, & in præfinita tempestatum uadimonia destinaßet. At certè meliore id fato factum est. Debuerat enim diuinæ mentis capax animal non nisi prius firmatis sensibus, expeditis actionibus, & obduratis ad rationis ministerium organis, sermonem ipsum mentis indicem diuinæq; particulam animæ, in medium proferre, ut in hoc uitæ theatro, nihil ad opificis admirationem deesset, cùm in plenißimam copiæ penum obsequentibus mi-

tibus mi-

tibus ministerijs abundantem omnis generis supellectile instructam, uelut in amplam familiam, rationem diuini iussa parentis ferentem immitteret. Quæ uelut in regiè adornatis ædib. cum magna rerum laude, non sine summi opificis gloria extremã operi manum adderet. In lucem igitur uenit infans uelut in media solitudine, omnibus naturæ munijs destitutus, cõductas operas emendicando, regiæ tamen proli similis, uitæ securus, magna seruitiorũ manu stipatus, quorũ opera ad neceßitatẽ abutitur, & uicariã parentũ fidem nexu obligatã, in benignioris lucis usum fœnori accipit. Sic sensim naturæ largitione plenus æs alienũ dissoluit, liber à uindicta recedit, sensus emancipat, & temporis progressu incrementũ habet, naturaliũ actionũ libertatẽ cũ sermone uelut publica fide accipiẽs. Quod hîc uidetur innuere Hip. dum à natalibus uocẽ firmari, uires inualescere, et robur in dies augeri scribit. Demũ tamen expedita uoce et liberato sermone qui in imbecilliorũ sensuũ ergastulo delituerat, in omnes naturæ dotes ius illi permittit. Hunc enim sensum illa obscura sanè Hipp. uerba habere uidentur φωνῆς λυομένης πάντα λύεται, quæ præpeditam uocem & organorũ grauitate implicatã, temporis successu expeditã, liberatã, et uinculis solutã significãt. Vox enim in pueris λελυμένη ἢ καταδεδεμένη ὥσπερ

τοῖς ψελλοῖς καὶ τοῖς φαύλοῖς, tandem sed serò quidem ἀπολύεται. Id eleganter scribit Aristot. lib. 4. hist. anim. τὰ δὲ παιδία ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων οὐκ ἐγκρατῆ ἐστιν, οὕτως οὐδὲ τῆς γλώττης τοπρῶτον, καὶ ἔστιν ἀτελῆ καὶ ἀπολύεται ὀψιαίτερον, ὥστε ψελλίζουσι καὶ τραυλίζουσι τὰ πολλά. Quæ Arist. uerba plurimùm cum hoc loco consentiunt. Neq; mirandum est, φωνὴν cum αὐδῇ hîc confundi, quod & illi in Coacis familiare est. Vocem uerò tardè in homine absolui, testatur etiam Arist. in Quæst. nat. διὰ τί ἡ φωνὴ ὕστατον τελειοῦται τοῖς ἀνθρώποις τῶν φθεγγομένων, ἢ διότι πλείστας ἔχει διαφορὰς καὶ εἴδη. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα, ἢ οὐδὲν γράμμα, ἢ ὀλίγα διαλέγονται. τὸ δὲ ποικιλώτατον καὶ πλείστας ἔχον διαφορὰς, ἀνάγκη ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀποτελεῖσθαι. Quæ sequuntur ut sunt ualde obscura, ita uariam habent lectionem. Duo enim ex nostris exemplaribus, quorũ unum plurimùm apud me habet ponderis, propter uetustatem: alterum uerò non minimùm, φύσις non λύσις legunt. Quam lectionẽ secutus est Caluus. Quod ita accipi debebit. In uocis per ætatis incrementa absolutione, reliquarum omnium naturæ effectionum liberos esse impetus, tuncq; actionum omnium munia uigere, & quotidie confirmari, quæ non secus ac uox ipsa ob imbecillitatem præpediebantur. Natura quippe ipsa, liberæ uocis emißioni quodammodo respondere uidetur. φωνὴ enim

Sect. 11. quæstion. 57.

enim cùm sit (ut Aristot. placet) ἀνήρ τις ἐσχηματισμένος, liberam spiritus uiam & instrumentorum explicationem, linguæ quoq; explanationem postulat. ὅσα γὰρ πλεύμονα μὴ ἔχει οὐδὲν φθέγγεται, ut inquit Aristot. καὶ ὅσα γλῶτταν μὴ ἔχει ἢ μὴ ἀπολελυμένην οὔτε φωνεῖ οὔτε διαλέγεται. At haud aliter in naturæ munijs obeundis accidit, ut per sensuum riuos liber spirituum aditus requiratur, & uitalitatis semina in partes corporis sensiles, ex paucis naturæ fontibus deriuent. Alioqui animæ ui intercepta, membrorum robur exoluitur et elanguescit. Quòd si λύσις placet, non longè diuersus erit sensus. Actionum omnium naturalium robur cum uocis libertate adolescere, quæ prius nō secus quàm uox impeditæ erant & obligatæ. Earundem uerò affectionum explicationem atq; absolutionem, uocis emißioni in organorum libertate esse similem, ut proba naturæ concinnitas constet. Sic interceptarum per debilitatem actionum liberatio, nō impeditam uocem imitabitur, in eo quòd in utroq; expeditas organorum sensationes adesse oportet. Tandem quod sequitur, eam solutionem die impari contingere, id decretoriorum prærogatiuæ (ut cætera multa) ab Hippocr. tribuitur. Naturæ enim motiones, decreta, statuta, ut & partus, uitam deniq; ipsam totam, dierum imparium uadimonio sistit, quod & in

Sect. II. quæstion. nat.

Lib. 4. histor. anim.

rebus externis obseruat, ut uidere est ex lib. 4. de Morbis. Porro hic quoq; locus aliò accommodari potest, ut ad apoplexiam aut morbum comitialem, qui puerorum quodammodo est proprius, referatur. Cuius opinionis me necdum pœnitet. Voce enim reddita, miserabilis illa calamitas depellitur, & plurimùm soluuntur omnia morbi symptomata, liberq; sensus & motus restituitur. Quod & superiori sententia pene expressum est. Quid uerò sit φωνὴ, φθέγξις, & ψόφος, quantumq; inter se differant, habes ex Hippocr. lib. περὶ σαρκῶν, & Arist. lib. 2. de Anim. & 4. de histor. anim. Quod etiam quadantenus ex hac Coacarum sententia conijcias licet. ὅσοι ἐν ξυνεχεῖ ἄφωνοι κείμενοι μύοντες σκαρδαμύσσουσιν, ἢν αἵματος ῥυέντος ἐκ ῥινῶν ἐμέσαντες φθέγξωνται, παρ̀ αὐτέοισι γένωνται, σώζονται. μὴ γενομένων δὲ τούτων δύσπνοοι γενόμενοι, θνήσκουσι συντόμως. Duplicem igitur habes in obstruso rerum sensu notionem, non tamen, ut in re ab omnibus deplorata, pœnitendam. Quæ multa huius generis tædia, cùm nullo solatio, nisi animi de publica salute probè conscij recordatione, in Hippocr. scriptis deuoranda sint: Eo animo ab ijs quorũ uota legendis nostris nuncupamus, accipienda sunt, ut nec eos operæ impensæ, nec uerò nos nauatæ industriæ pigeat. Quòd si dies, quæ studiorum cursus promouet,

mouet, hîc leuiter decursis accurationem aut meliorem assensionem addiderit: non committã, ut cùm in fortunæ nostræ tenuitate effusus uidear, in prælarga opum copia restrictum me esse sentiam. Cæterùm quod ad lectionem attinet, duo ex nostris exemplaribus quæ superiùs adduximus, παιδία pro παιδίον legunt. Quam lectionem secutus est Caluus.

¶ Ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν.] Σφυγμὸν antiqui de partium inflammatarum pulsu dixerunt, ut ex Aphorism. 21. lib. 7. & lib. 1. de loc. affect. & alijs paßim apud Galenum locis patet. Postea uerò ad omnem arteriarum pulsum deriuarunt, maximeq; percussum uiolentum & conspicuum significarunt, ut prius ex Gal. ostendimus, quod etiam Comment. 4. in lib. de rat. uict. in morb. ac. & Commen. 3. in Prorrh. testatur. Quæ testimonia in aliud tempus differuntur. De eodem etiã arteriarũ pulsu παλμὸν sæpe dicit Hip. quandoq; etiam πηδηθμὸν φλεβῶν uocat, ut lib. 7. Epid. Hîc igitur sensilem & conspicuã pulsationem ex Galen. opinione diximus, quæ inflammationis uehementiam indicat, quam hac in sentẽtia manuũ arterijs tribuit, cùm in Coacis simplicẽ arteriarũ pulsationem efferat, quæ de temporũ arterijs meritò intelligitur. Hypochondriorũ coutensio cũ tumore et faciei bene colorata succulẽtia, hemor

rhagias aut parotidum indicia ſunt apud Hippocr. in Prog. et Coacis. In his igitur largum ſanguinis profluuiũ potius expectandum eſt, quàm neceſſaria conuulſio, aut longus morbi tractus. Poteſt tamen humorum μεταστάσει morbus in coxendicem decubitu, aut per parotidas ſolui, niſi hæmorrhagia liberarit. πρόσωπον ἐῤῥωμένον faciẽ bene habitam ſanis ſimilem, optimè coloratam & corpulentã, in qua ſpiritus & ſanguinis copia ſucculentam molem facit, aliàs πρόσωπον θαλερὸν dicit Hippocr. aliquando προσώπου εὐχροιαν καὶ προσώπου ἐρυθήματα. λαπαρὸν uerò hîc μαλθακὸν καὶ λαγνὸν ſignificat, ut λαπαχθῆναι μαλαχθῆναι. Quod cùm de hypochondrij mollitudine dicatur, μὴ λαπαρὸν de retinentia quæ extenſione et tumore conflatur intelleximus, quod ἐπηρμένον frequenter dicit. Porrò hæc ſententia ut eſt celebris, ita & ab Hippocr. ter repetitur. In Coacis quidem, uitioſè tamen, οἷσιν ὑποχόνδρια μὴ λαπαρὰ, πρόσωπον ἐῤῥωμένον, οὐ λύονται χωρὶς αἵματος ῥύσιος ἐκ ῥινῶν πολλοῦ, ἢ σπασμοῦ, ἢ ὀδύνης ἰσχίων. Libro uerò περὶ κρισίων. ἐὰν αἱ φλέβες σφύζωσι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐῤῥωμένον ᾖ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μὴ λαπαρὰ, ἀλλὰ ἐπηρμένα, χρονίη ἡ νοῦσος καὶ ἄνευ σπασμοῦ οὐ λύεται, ἢ αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥύσιος, ἢ ὀδύνης ἰσχυρῆς. Atque ut huic oraculo fidem faciat, addit: καὶ οἱ παλμοὶ ἐν τῇσι χερσὶν πολυχρονίη

λυχρονίου πυρετοῦ σημεῖον, ἢ κρίσιος ξυντόμου ἐπὶ τὸ κάκιον. In cuius libri calce iisdem uerbis repetitur. ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν αἱ ἐν ταῖς χερσὶν, καὶ τὸ πρόσωπον ἐῤῥωμένον ᾖ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μὴ μαλακὰ, ἀλλὰ ἐπηρμένα ᾖ, χρονίη ἡ νοῦσος ἄνευ τοῦ σπασμοῦ. Quæ sanè manca & mutila esse uidentur, ut nec in ueteribus nostris exemplaribus leguntur. In his porrò casibus, affecto admodum cerebro, ex uaporum & materiæ ascensu, sanguinis effluxum aut conuulsionem præstò esse testantur quæ in Coacis scribuntur: τῶν πυρεσσόντων οἷσι μὲν ἐρυθήματα ἔνι προσώπων, καὶ πόνος κεφαλῆς ἰσχυρὸς, καὶ σφυγμὸς φλεβῶν, αἵματος ῥύσις τὰ πολλὰ γίνεται. Idem κεφαλαλγίην ἐν ὀξεῖ, ὑποχόνδριον ἀνεσπασμένον, μὴ ῥυέντος αἵματος ἐκ ῥινῶν, ὃν φρενιτικὸν περιΐσταται. Rursus quoq;: τὰ παρ' οὓς ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν ἀλγήματος ἐρυθήματος ἐν πυρετοῖσι γινόμενα, σημεῖον μὲν ἐρυσιπέλατος ἐπὶ προσώπου ἐσομένου, ἀτὰρ καὶ σπασμοὶ ἐκ τῶν τοιουτέων γίνονται μετὰ ἀφωνίης ἢ ἐκλύσιος. ὀδυνώδης uerò lego, non ut impressa habent exemplaria uitiosè, quemadmodum ex adductis locis patet, ut ne addam exemplarium nostrorum consensum.

¶[Τοῦ λαιμοῦ.] Istud ἀδιορίστως scriptum est, ut multa alia. Credibile est autem, ex magna capitis intemperie excitata fluxione, affectum stomachum humore illabente frigido, cui per calida

ſuccurrit. λαιμὸν *autem gulam uocaui, ſtomachum ſignificans,* Pollucis *authoritate fretus.* Scribit enim, Ὅμηρος μέν τοι τὸν στόμαχον, καὶ λαιμὸν, καὶ λαυκανίαν καλεῖ, καὶ φησὶ ψυχῆς ὤκιστον ὄλεθρον εἶναι, ὅτι διαιρεθεὶς ἀπόλλυσι τὴν ὁδὸν τῆς τροφῆς. ἄλητον *uerò tanquam* ἄλημα *farinam dixi, etſi farinam molitam aut tritam efferre potui, ab* ἀλέω. Quid *autem ſit* ἄλητον, *habes lib. 2.* περὶ διαίτης, *ubi huius dictionis frequens eſt mentio, ut et paſſim apud* Hippocratem.

HIPPOCR.

Ταραχῆς γαστρὸς, κυάμους ἑφθοὺς διδόναι, ἢν μὴ τὰ ἄνω κατακορέα ᾖ. ἢ κύμινον διδόναι τρώγειν, μετὰ τῶν κυάμων. ἀπόληψις δὲ τοῦ νοσήματος οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μὴ ἐν γονίμῃ ἡμέρῃ. οὐδὲ ἂν ἀρχὴ γένοιτο, ἢν μὴ ἀγόνῳ ἡμέρῃ καὶ μηνὶ ἔτι δὲ γονίμῳ. λίτρον αἰγύπτιον, καὶ κορίανον καὶ κύμινον τριβόντα σὺν ἀλείφατι συναλείφειν. ὅσα θνήσκει ἀνάγκη γονίμῳ ἡμέρῃ, καὶ γονίμῳ μηνὶ, καὶ γονίμῳ ἔτει. προλέγειν δὲ ὀρθῶς ἂν ἔχοι θάνατον ἢ ὀδύνας ἰσχυράς. ὧν τὰ ὄμματα μὴ ἔρρωται, ὁ θάνατος ἐγγὺς τάχει. ἢν δὲ ἐν γονίμῳ ἔτει γίνηται, ἀπ' ἀμφοτέρων γονίμους ἀνάγκη γενέσθαι. ἢν δὲ ἀ-

γόνῳ ἔτει

γόνῳ ἔτει καὶ ἀγόνῳ ἡμέρῃ. θνήσκειν ἀνάγκη γονίμῳ ἡμέρῃ. τῶν ἀριθμῶν τρίτη ἰσχυροτάτη. κυνάγχην καὶ ὀφθαλμίην, φλεβοτομίη. τρωθέντος ἐντέρου, ἡ ἀναπνοὴ ἔρχεται κάτω ἀφανὴς ἐπὶ τὸ τρῶμα, καὶ κενοῦται τὰ στήθεα, διδόναι οὖν γάλα καὶ οἶνον ἴσον ἴσῳ. ὧν κατακορέα τὰ στήθεα, ψελλοί, μανιώδεες καὶ φαλακροί. τούτων ὅσοι ἐκ γενῆς καὶ στρεβλοί, ἀσύνετοι, ἢ ληθιῶντες, ἢ μαινόμενοι. οἷσι δὲ μὴ ἑτέρου κακοῦ λύσιες περὶ φύσιος. δύναμιν πλείστην ἔχει τιτθὸς, ὀφθαλμὸς δεξιός. ταῦτα τῶν κάτω. καὶ ὅτι ἐμπέφυκε τοῖσι δεξιοῖσι τὰ ἄρσενα. γυναιξὶν ἐπιμήνια ὥστε ἴσχειν, σικύην μεγίστην παρὰ τὸν τιτθὸν προσβάλλειν, τρίμηνον παιδίον πάντα δηλοῖ, καὶ μέγα τότε ἔχει. ἢν πολλὸν ῥέῃ γάλα, ἀνάγκη ἀσθενέειν τὸ ἐν γαστρί. ἢν στερεώτεροι ἔωσιν οἱ τιτθοί, ὑγιηρότερον τὸ ἔμβρυον. φλὲψ ἔχει παχέη ἐν ἑκατέρῳ τιτθῷ. ταῦτα μέγιστον ἔχει μόριον συνέσιος. στραγγουρίην λύει φλεβοτομίη. ἢν τὰ ἄνω χωρία σπαργᾷ, τὰ περὶ τὴν κεφαλήν. ἑλκέων κάθαρσις, ἔμετος, ὕδρωψ.

INTER-

INTERPRETATIO,

IN alui perturbatione fabas coctas apponito, nisi si partes corporis superiores admodum biliosæ fuerint, aut cuminum cum fabis in cibum dato. Morbus uerò ipse non nisi die impari intercipi poterit. Cuius neq; principium futurũ sit nisi die pari, mense quoq; & anno pari. Nitrum Ægyptiũ, coriandrumq; & cuminũ tritum cum unguine illinito. Qui in morbis pereũt, in diem imparem, mensem et annum quoq; imparem incidant necesse est. Pulchrum autem & ex Medici dignitate fuerit, mortẽ ipsam aut uehementes dolores prædicere. Oculorum uis nisi ualeat et constet, mortem in propinquo esse significat. Quòd si anno impari fieri contingat, imparitatem in utrisq; consentire necesse est. Sin uerò anno & die pari fiat, mors in diẽ imparem ex necessitate incidit.

Quod

Quod ad numerorum rationem attinet, dies tertius summam habet potentiam. Anginam & lippitudinem uenæ sectio sanat. Intestino uulnerato spiritus infra ad uulnus procedit sine manifesto sensu, & pectus uacuatur. Lac igitur cum uino, pari aquæ mixtura temperato exhibeto. Qui pectus admodũ biliosum habent ij balbutiunt, furibundi sunt & calui. Ex his qui etiã ab ortu distortum corpus habent, hebetes sunt & stolidi, aut calculo obnoxij, aut insanientes. Quibus uerò id non accidit, ij naturæ benignitate ab alijs malis uindicantur. Plurimũ habent dignitatis & præstantiæ mamma & oculus dexter, eademq́ rectitudo in inferioribus partibus. Nam & mares in dextris innasci solent. Purgationes menstruas in mulieribus si sistere uoles, cucurbitulam maximam iuxta mammam defigito. Trimestris fœtus, de

tus de omnibus certitudinem facit, quippe tunc perfectionem accidit. Si lac magna copia profluat, fœtum imbecillum esse necesse est. Quòd si mammæ solidiores fuerint, fœtum esse saniorem indicãt. Vtraque mamma uenam crassam habet. Qua in re maxima prudentiæ pars inest. Lotium subtillum aut urinæ difficultatem, uenæ sectio soluit. Locis superioribus, qui ad caput sunt, ad humorum excretionem turgentibus, & suapte sponte motis, ulcerum purgatio, uomitus & sudor conferunt.

COMMENTARIVS,

T*Αραχῆς γαστρὸς.] Κοιλίη ταραχώδης* Hippoc. *dicitur uenter perturbatus & diffluens cùm multa deijcit, & à materia profluente intestina lancinantur dolentque. Est & ἐκτάραξις alui procluuies atque profusio cum perturbatione. Quòd si cruda multa deijciuntur, & humore frigido plurimo uentriculum fatigant, intemperie frigida laborantem stomachum offen-*

dant ne-

dant necesse est. Cui offensioni omnino aluum proluenti cum fabis succurrit. fabæ uerò præter exiccantem uim quam habent, adstringendo quoq; proluuiem istam sistunt. Quod indicant Galen. uerba libro sexto simpl. med. μετέχει δέ τινος ἐπ᾽ ὀλίγον, καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως ἡ σὰρξ αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τὸ λέμμα τῆς στυπτικῆς. καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἰατρῶν ἔνιοι τὸν κύαμον ὅλον ἑψήσαντες σὺν ὀξυκράτῳ, τοῖς δυσεντερικοῖς καὶ τοῖς κοιλιακοῖς, καὶ τοῖς ἐμετικοῖς ἔδοσαν. Quæ ab Aëtio repetuntur lib. 1. Quinetiam Hippocr. lib. 2. περὶ διαίτης, fabis τὸ στάσιμον attribuit. Quod etiam in desperatis alui profusionibus fœlicissimo successu in dies usurpamus, dum ex fabarum polline dulciarium panem in leues offas conficimus, medicatoq; succo intingimus. Quid uerò per τὰ ἄνω κατακορέα intelligat, ualde est obscurum. Partium corporis definitionem ex iecore sumi, prius ex Cōment. 2. lib. 6 Epid. diximus. An tamē hîc τὰ ἄνω superius uentriculi osculum appellet, in ambiguo est, cùm de uentre agat, & nō sit admodum insolens Hippocrati (quod passim facit) dictionum proprias notiones detorquere. Biliosum igitur alui profluuium ex humorum acrimonia & corruptela ortum ut sistendum nō est, sic neq; in his qui plurima bile suffunduntur, cohibendū suadet Hippocrates. Caluus τὰ ἄνω κατακορέα superiora satis ualere

ualere quomodo intellexerit, in mentem mihi inducere nullo modo possum, cùm de ualde biliosis inaudienda esse, superioribus annotationibus abundè probauerimus.

¶ Ἀπόληψις.] *Hæc dictio crebra est apud Hippocr. sed eo præcipuè significato, quo eorũ quæ in fluxu sunt, impetum cohibet. Sic* ἀπόληψιν οὔρων, πτυσμάτων καὶ φλεβῶν *sæpe dicit* Hippocr. *Ergo eleganter admodum profluentis morbi coërcionem & currentis impetus retardationem,* ἀπόληψιν *uocat. Nec eam sequuntur elegantiam exemplaria quæ* ἀπόλειψιν *habent: qua dictione morbi cessatio & defectio significatur. Quomodo legisse* Caluus *uidetur. Quo etiam uocis genere utitur* Aretæus, *cùm de morbo comitiali scribit:* αἰσχρὴ δὲ καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτῆς, *eamq́;* παροξυσμῷ *opponit. Quod de dierum ratione sequitur, id totum ad iudicationis authoritatem spectat, in cuius cõmendatione hîc prope totus est, ut eam multis alijs locis celebrat, cùm salubres naturæ motiones ad morborum propulsiones imparibus diebus excitat, infelices uerò morborum casus paribus donat, humorùm corporis lationem uelut die dicta iudicio sistens, à quo nec se in libertatẽ asserere, nec uerò forũ declinare queant. Quod non tantùm in morbis, sed in quocunq; ferè effectionis naturalis genere, ut conceptibus, partubus,*

Cap. 4. lib. de diut. morb.

partubus, abortionibus spectari uult. Vt nec solam in his dierum rationem, sed & mensium & annorum respectum haberi postulat Hippocr. libro περὶ ἑπταμήνου. Quod ad scriptionis genus spectat. Caluus, εἰ μὴ ἐν ἀγόνῳ ἡμέρῃ legisse uidetur. Idem quoq; sequentem sententiam permirè confundit, in qua ἔτει δὲ γονίμῳ legendum est ex omnibus exemplaribus.

¶ Λίτρον.] Hæc medicamenta ut in humente morbo & frigida succorum copia diffluente, siccant, digerunt & calfaciunt. ἄλειφα uerò ἔλαιον ἢ στέαρ significat Hipp. ut scribit Galen. Nos ideo unguen diximus. In Exegesi.

¶ Ὅσα θνήσκει.] Hoc, ut cætera plurima, ad dierum imparium authoritatem pertinet, quam magno censu redimit lib. de Morb. 4. Mortem enim & sanitatem ipsam in dierum imparitatem cadere uult. Quin cùm ijs diebus morborum grassationes irruant, & naturæ impetus excitetur ad iudicationem, tunc de summa ferè causa decernitur, ægriq; uiribus defecti hostium insidijs circunuenti manus dedunt & fidem deserunt, aut naturæ liberalitate tecti, egregiè dimicantes liberantur. Eodem enim foro & mors & salus ipsa sistitur, ijsdemq; penè diebus ægri aut damnãtur aut absoluuntur. Quod scripsit in Prognostico Hippocr. & libro περὶ κρισίων repetit. οἱ πυρετοὶ κρί-

νονται ἐν τῇσιν αὐτῇσιν ἡμέρῃσιν τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται. Quæ omnia fusißime explicantur à Galeno libris de Diebus decr. Menſes autem & annos addit Hippocrates, quòd ij in morborum iudicationibus partem habeant, ut ex Hippocrat. illis in libris probat Galenus.

¶ Προλέγειν δέ.] Prædictio in morbis cùm plurimùm ad artis dignitatem, tum uerò maximè ad Medici admirationem facit, penes quem & uitæ & necis poteſtas eſſe creditur. Sic Hippocrates in Prognoſtico, ueluti præmijs ad eam inuitat. τὸν ἰητρὸν δοκέει μοι ἄριστον εἶναι, πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν. προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὁκόσα τε παραλείπουσιν οἱ ἀσθενέοντες ἐκδιηγεύμενος, πιστεύοιτ' ἂν μᾶλλον γινώσκειν, τὰ τῶν νοσεόντων πρήγματα, ὥστε τολμᾶν ἐπιτρέπειν τοὺς ἀνθρώπους σφέας ἑωυτοὺς τῷ ἰητρῷ. τὴν δὲ θεραπείην ἄριστα ἂν ποιέοιτο προειδὼς τὰ ἐσόμενα ἐκ τῶν παρεόντων παθημάτων. ὑγιέας μὲν γὰρ ποιέειν ἅπαντας τοὺς ἀσθενέοντας ἀδύνατον. τοῦτο γὰρ τοῦ προγινώσκειν τὰ μέλλοντα ἀποβήσεσθαι, κρέσσον ἂν ἦν. Per ὀδύνας autē ἰσχυρὰς, prænunciam criſis, δυσφορίαν intelligere uidetur.

¶ Ὧν τὰ ὄμματα.] Oculi qui mentis & arcis ſunt uelut quædam ſpecula, magnum in præſagio momentum faciunt. Ex eorum enim affectionibus

nibus totius corporis ualetudo dignoscitur, ut aliunde prolixius non sit æstimationẽ de toto morbo facere. Quod indicat Hipp. lib. 6. Epid. ὀφθαλμοὶ ὡς ἂν ἰσχύωσιν οὕτω καὶ γυῖον. Vt enim oculus ua- Sectione 4.
let, ita & corpus totum. Quod etiam in ægris uulgus annotat, firma enim & constans oculorum uis bonam de se spem concipit, cùm cerebri habitudinem & robur significet. Sic lucidus oculorũ splendor, animalis spiritus firmitudinẽ depromit: impuritas uerò spirituũ, obtenebrationẽ & facultatem animalẽ propè emortuã arguit. Hîc igitur ῥῶσις, εὐτονίαν, καὶ ἰσχὺν significat, quod de ualente & bene sibi constante oculorum ui intelligimus, ut ad motionẽ prompti sint, nec lucem refugiãt, aut igneũ illum splendorem nulla impuritatis nubecula opacent. Quæ ut in acutißimis morbis contingunt, ita in præcipiti periculũ esse compro-
bant. ἢν γὰρ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν ἀπροαιρέτως, ἢ διαστρέφωνται, ἢ θάτερος θατέρου ἐλάσσων γίνηται, ἢ τὰ λευκὰ ἐρυθρὰ ἴσχωσιν, ἢ πελιά, ἢ μέλανα φλεβία ἐν αὐτέοισιν ἔχωσιν, ἢ λῆμαι φαίνονται περὶ τὰς ὄψιας, ἢ καὶ ἐναιωρεύμενοι, ἢ ἐξίσχοντες, ἢ ἔγκοιλοι ἰσχυρῶς γινόμενοι, ἢ αἱ ὄψιες αὐχμῶσαι καὶ ἀλαμπέες, ἢ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου ἠλλοιωμένον ᾖ, ταῦτα πάντα κακὰ νομίζειν, καὶ ὀλέθρια εἶναι. Ex quibus quódnam sit oculorum robur, aut quǽnam infirmitas, facilé conijcere licet, non secus ac ex his quæ In prognost.

in Coacis ſcribuntur: τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὸ λευκὸν ἐρυθραινόμενον, ἢ πελιαινόμενον, ἢ φλεβῶν μελαινῶν πληρούμενον, οὐκ ἀστεῖον. φλαῦρον δὲ καὶ τὸ τὴν αὐγὴν φεύγειν, ἢ δακρύειν, ἢ διαστρέφεσθαι. καὶ τὸ ἕτερον ἐλάσσω γίνεσθαι πονηρόν. καὶ τὸ τὰς ὄψιας πυκνὰ διαρριπτέειν, ἢ λημία μικρὰ περὶ αὐτὰς, ἢ αἰγίδα λεπτὴν ἴσχειν. ἢ τὸ λευκὸν μέζω γίνεσθαι. τὸ δὲ μέλαν ἐλάσσω, ἢ κρύπτεσθαι τὸ μέλαν, ὑπὸ τὸ ἄνω βλέφαρον. πονηρὸν δὲ καὶ κοιλότης ὀμμάτων. καὶ ἔκθλιψις ἔξω σφοδρὰ, καὶ λαμπηδόνος ἔκθλιψις, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν κόρην ἐκτείνεσθαι, καὶ βλεφαρίδων καμπυλότης. καὶ πῆξις ὀμμάτων. συνεχέως τε μύειν καὶ χρώματα μεταβάλλειν, καὶ βλέφαρα μὴ συμβάλλειν ἐν τῷ καθεύδειν ὀλέθριον. κακὸν δὲ καὶ ἰλλαίνων ὀφθαλμός. Idem quoque in Prorrhetico, ὄμμα ἀμαυρούμενον, πεπηγὸς, ἀχλυῶδες, καὶ ἐπίχνουν ἔχον damnat, ut ſexto Epi-

Sectione 1. demiorum, ἐπιξηραινόμενον, αὐχμηρὸν, ῥυτιδούμενον, καὶ ἐνδεδινημένον. In Coacis etiam oculorum καθαρότητα commendat. Quæ paulò fuſius perſequi libuit, ut quodnam ſit oculorum robur, & quænam uirium firmitudo, intelligas.

¶ Ην δὲ ἐν γονίμῳ ἔτει.] Id ex hac opinione pendet, qua mortem in impares dies cadere exiſtimauit. Hunc igitur habet ſenſum: Si oculorum uis anno impari deficiat, mors die impari contingat neceſſe eſt. Atq; adeò in utriſq; imparitas conſentit. Morbus enim annum imparē, mors uerò diem

imparem

imparem ſortitur. Sic enim capi uidetur ἀπ' ἀμφοτέρων γονίμους ἀνάγκη γίγνεσθαι. Quòd ſi oculorum uitium anno pari & menſe pari accidat, nihilominus tamen mors die impari ſentitur. Vetus unum exemplar, ἐπ' ἀμφοτέρων γονίμων habet, non aſpernanda lectione. Idem tamen utrobiq; ſenſus eſt.

¶ Τοῦ ἀριθμοῦ.] In dierum iudicijs ſumma eſt potentia ſeptimo, quam excipit decimusquartus, dein & uigeſimus, ut ſcribit Galen. in lib. Decretorijs. Quod oraculum ex multis palantibus & fugitiuis Hippocr. locis, in ueram familiam adoptatum eſt. Ex Prognoſtico enim et Aphoriſmis & libro primo Epidemiorum, uelut ex locupletiſsimo promptuario deſumptum eſt. Quibus maior fides debetur, quòd πρὸς ἔκδοσιν ſcripti ſint, quàm ὑπομνηματισμοῖς, quæ temerè & tumultuariè congeſtarum rerum memoriam ſuggerũt. Et uerò libri Epidem. quòd ante illos ſcripti ſint (ut teſtatur Galen. in lib. decretorijs) eorum quæ poſtea longa uſus obſeruatione definita ſunt, aduerſaria quædam continent, quæ pro re nata in pugilaribus deſcripta, tractationem poſtea & accurationem emendicant. Quòd igitur in numerandi ratione diem tertium plurimùm habere uirium ſcribit, de prima iudicij authoritate, quã uelut ex priuilegio habet, intelligendum eſt, etſi

(ut inquit Galenus) præoccupatione quadam potius quàm uera iudicij ratione decernit, aut profectò id hîc temerè adumbratum ex cæteris perfectionem & complèmentum accipiat, oportet. Caluus hanc sententiam superiori coniungit.

¶ Κυνάγχῃ.] In pestifero anginæ malo trahenda non sunt remedia, sed statim à uenæ sectione si uires remedia non auersantur inchoandum, ut quod strangulat, euocetur. Quin & eo nomine cucurbitulæ sub mento & ad fauces admouentur, ut irruentis materiæ impetus aliò auocetur. Quod consulit Hippocr. lib. 2. de Morbis. Curari uerò lippitudinem sanguinis detractione, memoriæ prodidit Hippocr. Sed eorum tempora & causas parum explicuit, in quibus Medicinæ summa est. Quæ postea à Gal. adhibitis circunscriptionibus distincta sunt in Aph. & lib. 6 Epid.

Celsus lib. 6.

Comment. 6.

¶ Τρωθέντος ἐντέρου.] Nudata intestina cùm euoluũtur, insueto aëre tentata inflantur, & aquæ calidæ fotu conduntur, ut scribit Galen. libro Method. & Paulus libro sexto, & Celsus quoq; libro septimo. Sic igitur spiritu implentur qui sine manifesto sensu ad uulnus subit. De respiratione autem intelligi falsum est, cùm in pectoris ergastulo concipiatur. Ambiguum uerò est στήθεα ὑγρῶσαι. στῆθος enim Hippoc. aliquando uentriculi orificium significat, ut in Coacis, dum περὶ

στῆθος

στῆθος δῆξιν καὶ πικρότητα scribit. Neq; enim bilis morsus in sterno sentitur. Sed externæ partis nomine & circunscriptione, nobilem illum totius corporis regem hac uelut aula circumseptum, intelligit. Hac notione uulnerata intestina uentriculi osculum, uentriculum deniq; ipsum deplent, cùm tenuibus intestinis dissectis cibus, craßis uerò ciborum reliquiæ effundantur. Quòd si codicis unius nostri lectionem sequaris, quæ non omnino aspernanda est, & ἐντοσθιδίου pro ἐντέρου scribas, thoracis cauum & capacitatem intelligas licebit. Qua in significatione ἔντερον pro intestina quauis parte sumi potest. Pertuso autem thorace spiritus per uulnus prodit, non tamen sine manifesto sensu, atq; adeò τὰ στήθεα ἰσχνοῦσθαι uidentur. Lacte autem in recentibus ulceribus utitur acrium humorũ metu, ubi cibis lenibus opus est. Porrò monendum est in uno exemplari, ἐντέρα pro ἐντέρου legi.

¶ Κατακορέα στήθεα.] Κατακορέα στήθεα, Gal. in Exegesi τὰ δὲ χολῆς γεννητικὰ interpretatur, τινὲς μέν τοι τὰ λάσια ἤκουσαν, ut de thoracis calore intelligi par sit. Illic enim caloris est conceptaculum, ut scribit Aristot. in Quæstion. nat. Cordis autẽ exuperans calor, pulmones in cõsensum trahit, qui cum sanguine bilioso nutriantur (ut scribit Gal.) calorẽ facilè concipiũt et biliosam natu

Sect. 27. quæstion. 4.

Lib. 4. de usu part.

ram præseferunt. ψελλὸς prius ex Arist. in balborum genere posuimus. Ita enim dicuntur, qui in pronunciatione literam aut syllabam eximunt & tortuosè loquuntur. Nec admodum est absurdum, balbutiem, furorem & caluitium biliosorũ humorum affectiones esse. Quod sequitur, ὅσοι ἐκ γενεῆς καὶ στρεβλοί, uariè legitur in nostris exemplaribus. Modò enim ἐκ γενεῆς στραβοί, modò uerò ἐκ γενεῆς καὶ στραβοί legitur. Quorum lectionem secutus uidetur Cornarius. Nos uetustißimi exemplaris literam secuti, codices impressos non defraudauimus. Vt præter ea uitia corporis, etiam distortionem ab ortu inesse significaremus, eosq; tum imprudentes, tum uerò calculo obnoxios, aut in insaniã procliues esse. A quibus facilè uindicabantur, qui corporis peruersionem ab ortu non accepissent, quòd ad naturam attineret, hoc est naturæ ipsius beneficio. Vt enim concinna corporis conformatio firmißimum mentis robur indicat, ita eiusdem peruersio ad omnes animi & corporis morbos magnum momentum facit. Atq; is mihi horum uerborum sensus esse uidetur. οἷσι δὲ μὴ, ἑτέρου κακοῦ λύσιος περὶ φύσιος. Quæ ex uetusto exẽplari reposuimus. Etsi quædam exemplaria id ita legunt: οἷσι δὲ μὴ, ἑτέρου κακοῦ λύσις. & illud περὶ φύσιος ad sequentia referunt. Quod etiam fecerunt interpretes. λιθιῶντες

uerò ex

uerò ex signis sunt ἑτεροῤῥοπέουσι, *quæ nec cum cæteris consentiunt.*

¶ Δύναμιν πλείστην.] Mares dextro uteri sinu concipi, fœminas sinistro, Hippocr. est oraculum 48. lib. 5. Quod etiam confirmat lib. 6. Epidem. ὅτι ἐν θερμοτέρῳ στερεωτέρων ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἔξω αἱ φλέβες, καὶ χολωδέστεροι μᾶλλον. Eadem ueterum quoq; fuit opinio. Parmenides enim existimauit δεξιτεροῖσι μὲν κούρους, λαιοῖσι δ' αὖ κούρας concludi. Quod & Empedoclis uerba testantur: Sect. 2. & 4.

Ἐν γὰρ θερμοτέρῳ τὸ κατ' ἄῤῥενα ἔπλετο γαίης,
Καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες.
Καὶ λαχνήεντες μᾶλλον.

Quam opinionem exagitat Aristot. lib. 4. de gen. animal. & lib. 7. hist. anim. Eam autem conceptus dignitatem caliditati dextrarũ partium attribuit Hippocr. quæ ideo robustiorem quoq; fœtum designant. Quod scribit lib. 6 Epid. ὅτι ἰσχυρώδη καὶ χολωδέστερον καὶ ἐναιμότερον τοῦτο θερμότερόν ἐστι τὸ χωρίον τῶν ζώων. Dextræ igitur corporis partes, quòd ut plurimũ mares contineant, magnum habent dignationis & potentiæ momentum, in ijsq; mamma & oculus dexter, quæ concepti maris indicaturam præ se ferunt. Scribit enim idem Medicinæ parens libro περὶ ἀδιηνυήσιος, γυναικὶ χρὴ εἰδέναι τὸν μαζὸν ὁκότερός ἐστιν αὐτῇ μέζων, κεῖθι γὰρ τὸ ἔμβρυον. ὁμοίως δὲ καὶ

Capite 1.
Capite 3.
Sectione 2.

τὸν ὀφθαλμὸν. ἔσται γὰρ μέζων καὶ λαμπρότερος τὸ παῦ ἔσω τοῦ βλεφάρου ὀκότερος ἢ ὁ μαζὸς μέζων. Porrò hæc uerba ταῦτα τῶν κάτω, de partium inferiorum ad dextras rectitudine extuli. Cuius ſenſus fidem ſequentia faciunt, cùm mares in dextris innaſci partibus ſcribat. Idem de motionis ſeſu intelligi poteſt. Hanc uerò conceptus opinionem fuſius perſequitur Gal. lib. 14. de Vſu partium, & lib. 2. de Semine, & libro ſexto de Locis affectis.

¶ Γυναιξὶν.] Placitum eſt 50. lib. 5. Aphoriſ. Hîc uerò melius παρὰ τὸν τιτθὸν, quàm πρὸς τιτθὸν promitur, ut infra mammam defigendam cucurbitulã indicet, quæ uenas ſanguinem deferentes occupet, mammas uerò ipſas non affligat. Eamq; ambiguitatẽ noſtra uerſione diſſoluimus.

¶ Τρίμηνον παιδίον.] Fœtus certitudo motu maximè cõcipitur. Neq; enim aliud quoq; ad animantis uitam perfectius motione ipſa deſideratur, cùm fœtus ipſe membrorum diſtributionem trigeſimo die accipiat, motionem uerò menſe tertio in marium conceptu annotarunt Medici, & prius ex Hipp. adduximus. Etſi Ariſt. ipſum Philoſophorum principem lib. 7. de hiſt. anima. hac in parte aduerſum habemus. Ad perfectam igitur fœtus naturam non aliud quàm motus uitalitatis acceſſionem facit, quo abundè animal definitur, cùm ex cerebri animaliq; facultate pendeat,

roburq;

roburq; & actionũ firmitudinem requirat. Quo fit, ut cùm infantis motio cerebri actio sit, non perinde cum corporis conformatione fœtui indatur, sed temporis successu neruorum duritiem & effectionum ualetudinem acquirat, cùm cerebrum inter principes partes ex humidiore seminis portione postremũ efformetur, proindeq; ultimum uim suam agendo exerceat. Quoniã uerò delicato sensuum ministerio fungebatur fœtus, solidiores quoq; motuum ministros temporis interuallo accipiat necesse est, ut & simul cum motus animantis perfectionem uelut operis, summã manum fœtui natura imponat. Huc accedit, quòd ex Philosophorũ antiquorum consensu, fœtus plantarum more animatus est, auctionemq; & nutritionem, cæteras quod his adiunctas facultates cũ plantis communes habet. Quæ causa est cur fœtum cum plantis & arboribus subinde conferat Hippocrates libro περὶ φυσ. παιδ. & Galenus libro de Semine & formatione fœtus. Non est igitur mirum, motus accesione animal perfici & complementũ accipere. Atq; hoc modo hæc uerba intelligi uidentur, πάντα δηλοῖ, ut uiuiscentis fœtus certitudinẽ, ex motu ipso qui animantis est ualde proprius, intelligamus. Motum uerò in maribus tertio mense significari, ut & in fœminis quarto, fatetur Hip. lib. περὶ φύσ. παιδίου (ut prius ostendimus)

ostendimus) & Auicennas ipse, qui ex fœtus cõformatione bis addito tantundem temporis spatio motum elicit. Quòd si quis tardiorem fœminæ motum causatur, & in medium adducit: Næ ille perfectum naturæ opus, quod in maribus efformandis impenditur, temerè sugillat, & Philosophiæ castra prodit, qui rerum naturalium indignitatem perfectioris operis dignatione cohonestari nolit. Quod uerò sequitur, καὶ ὅτι μέγα ἔχει, de fœtus augmento & perfectione intelligendũ existimo, siue per μέγα magnitudinem intelligas, siue ἔχει pro ἐστὶ accipias, quo modo et paulò pòst sumit Hippoc. cùm scribit, φλὲψ ἔχει παχέην ἐν ἑκατέρῳ τιτθῷ. Quò magis miror interpretes, Cornarium præcipuè, pro μέγα, γάλα legisse. Quod etiam prægnantibus attribuit Caluus. Cui lectioni ne cuiusquam nostrorum codicum fidem interponere possum, ut nec satis rationi consentire uidetur, tertio mense lac uterum ferentibus ostentari, cuius indicatura sexto, septimo, aut demum octauo mense præfertur, ut prius indicauimus. Etsi non ignoro, in plenioribus & menstrui sanguinis copia abundantibus, paulò tempestiuius designari.

¶ Ἢν πολλὸν ῥέῃ γάλα.] Placitũ est 52. lib. 5. Aphoris. cui consentit 37. eiusdem lib. de quo priore sectione abundè diximus. Maximè uerò ad id facit

facit quod scribit Hippocr. lib. περὶ γυναικείων. ἢσιν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃσι περὶ τὸν ἕβδομον ἢ ὄγδοον μῆνα ἐξαπίνης τὸ πλήρωμα τῶν μαζῶν καὶ τῆς γαστρὸς ξυμπίπτει, καὶ οἱ μαζοὶ ἐξισχνοῦνται, καὶ τὸ γάλα οὐ φαίνεται, φάναι τὸ παιδίον, ἢ τεθνηκὸς εἶναι, ἢ ζώειν τε καὶ εἶναι ἠπεδανόν.

¶ Φλὲψ ἔχει παχεῖα.] Mammæ ex uena caua plurimas sortiuntur uenarum propagines. Nam & interna quæ sub axillam fertur, & externa quæ super humores repit, ante suam diuisionem plurimos toti pectori ramos diuidunt, & in mammas inserunt. Quin & uena caua ipsa sub osse pectoris antequam thoracem elabatur, paulò supra uenæ paris expertis procursum, duas uenas prodit, quo introrsum ductæ ad elatiorem pectoris oßis sedem cõtendunt, ibiq; numerosa educta sobole, ad cartilaginum in costis compagines superioribus costis illapsæ subeunt, & ad abdominis superiora tendunt, rectisq; musculis inseruntur, & in mammillas propagantur. Atque hanc insignem uenarum propaginem hic significare uidetur Hippocrates, per quas utero cum mãmis magna est consensio. Concurrũt enim superiores propagines in musculis rectis abdominis, qui inferiore & interna sui parte exterioris uenæ cauæ & inferioris trunci ad crura delati, per peritonæum surculum accipiũt, qui sursum sub recto

musculo protensus paulò supra umbilici regionem ramulos spectat, quos à uena sub superiori pectoris osse illuc deferri diximus. Hæ tamen posteriores uenæ, etsi uterum non attingunt, non magno tamen interuallo ab eis originem ducunt, per eiusdemq; uteri cum mammis consensus expletur, qui toties ab Hippocr. celebratur. Quarum etiam meminit libro περὶ φύσιος παιδίου, *&* Galenus *septimo & decimoquarto de Vsu partium. Quæ sequuntur, ad naturæ commendationem spectant, quæ hanc uenarum communionem prouidentiæ causa instituit, per quas commeatus fœtui emisso decerneretur, uterusq; sanguinis copia ingrauescens depleretur, atque adeò uicißim turgentes mammæ fœtu excusso humoris pondus eriuarent. Quo in negotio, non minima pars prudentiæ inest. An uerò ista ad sanguinis in mammis collectionem quæ furorem præsagit, & de qua agit postea, referri poßint, in eo assensionem nostram sustinemus superiore notione contenti.*

¶ Στραγγουρίην.] Id ex Aph. 36. lib. 6. *&* 49. *lib. 7. sumptum est. Stranguriam autem retinere potui Latinorum more, quam urinæ stillicidium, modò distillationem, modò uerò lotium substillum dicimus: cùm urina, non nisi per interualla stillis fluit. Celsus* στραγγουρίαν, *difficultatem urinæ*

uertit.

uertit. Cicero, uesicæ morbum dixit.

¶ Ἢν τὰ ἄνω χωρία.] Σπαργᾷν ὀργᾷν interpretatur Galenus, quod de luxuriante & ferociente humorum impetu, dum ad exitum pruriunt, intelligitur, translatione ab animalibus ducta, quæ in Venerem prona sunt, dum seminis prurigine titillantur. σπαργᾷν etiam de turgentibus mammis, gliscente lactis copia, ab Hippocrat. & Aristot. dicitur. Suapte igitur sponte turgentibus humoribus, uia medicamento facienda est. Qui cùm superiores corporis partes occupent, uomitione facilè repurgantur, cùm Hippocrat. doctrina superiores corporis partes uomitu, inferiores uerò deiectione liberet. Quid autē hîc per ὑδρωπα intelligat, conijcere non possum. Siue enim ὕδρωψ τὸ ὕδωρ significet, quemadmodum lib. 4. de Morbis, sumitur: & per hanc dictionem pituitā, aqueam & fluxilem intelligas, quæ Hippocr. est opinio lib. περὶ γονῆς, siue bilem atram inaudias, quomodo li. 4. de Morbis capitur, difficilis est et obscurus utrobiq; sensus. Quod si ὕδρωπα τὸν ὑδρωποειδῆ, hîc ex Diosc. significari contendas, nō uideo quid nā magni elicias. Potui dicere pituitā multā aqueam uomitione refusam cōducere. Sed id longè petitum uidetur. Vetus exemplar, à cuius fide temerè discedere mihi religio est, ὑδρῶς legit, quæ profectò tolerabilior est lectio, cùm

In Exegesi.

Σπαργᾷν.

ſudor capitis alleuationes ut plurimùm alleuet in magno humorum prouentu, quem ulcerum irruptio arguit. Cui uni uel ſudoris procuratio bono eſt. ὑδρωπα *Caluus cùm non uideret quò referre poſſet, temerè ſequentibus adiunxit.*

HIPPOCR.

Ἀπὸ γαστρὸς ταραχῆς, ἢ ἀπὸ βηχὸς, καρκίνου γινομένου, τὸ σῶμα πικραίνεται. διδόναι δὲ πίνειν, ἐλατήριον δὶς ἢ τρὶς, ἢν μὴ ψελλὸς ᾖ. ὑποδεῖν δεῖ, χαλκοῦ ἄνθος καύσας, ἕως ἂν πυῤῥὸν ᾖ, καὶ σπογγίην ἢν μὴ ψελλὸς ᾖ, ἀλύκης, φρίκης, χάσμης, οἶνος ἴσος ἴσῳ, ἢ γάλα, ὠτὸς προσωδυνίην σικύην προσβάλλειν. ὅτι ἂν τῶν ἄνω πονέῃ, ὀδύνη ἐν τὰ ἰσχία, ἢ ἐν τὰ γούνατα, καὶ ἆσθμα λύει πάντα τουτέων γινόμενον. εἰλεοῦ λαπαροῦ ψυχρὸν οἶνον πολλὸν ἄκρητον κατὰ λόγον διδόναι, ἐς ἂν ὕπνος, ἢ σκελέων ὀδύνη γένηται. λύει δὲ καὶ πυρετὸς, καὶ δυσεντερίη ἄνευ ὀδύνης. ἢν ὑποχόνδριον τεταμένον ᾖ, πιέζειν τῇ χειρὶ καὶ λύειν. παρωνυχίης κικὶς μέλαινα ἐν μέλιτι, ὕδατος ἐφιεμένης, γάλακτος ὀκτὼ κοτύλας δοῦναι πιεῖν, ἢν δὲ ἐμέῃ, καὶ μὴ πίνῃ μυττωτὸν

δέιμμω

δειμῶν. ὥστε ἔχειν γυναῖκα ἐν γαστρί. πωλύπια ὑπὲρ φλογὸς ὀπτῶντα ὡς θερμότατα. καὶ πλεῖστα ἡμίφλεκτα διδόναι τρώγειν καὶ τρίψαντα λίτρον αἰγύπτιον, καὶ κορίανον καὶ μύμινον κόλλικας ποιοῦντα. προστιθέναι πρὸς αἰδοίῳ. ἢν ἐκ κραιπάλης κεφαλὴν ἀλγέῃ, οἴνου ἀκρήτου κοτύλην πιεῖν. ἢν δὲ ἄλλως κεφαλὴν ἀλγέῃ, ἄρτον ὡς θερμότατον σὺν οἴνῳ ἀκρήτῳ ἐσθίειν, ἢν ἄνθρωπον θέρμη ἔχῃ μὴ ἀπὸ χολῆς, μηδὲ ἀπὸ φλέγματος, ἀλλ' ἢ ἀπὸ κόπου, ἢ ἄλλως πυρεταίνῃ, ὕδωρ θερμῆναι πολλόν. ἔπειτα ὑπερχέων τὴν κεφαλὴν βρέχειν, μέχρις ἂν τοὺς πόδας ὑδρώσῃ. καὶ ἄλητον ἕψεσθαι ὡς παχύτατον, ἐπὴν δὲ ἱδρόσῃ τοὺς πόδας, ἄλητον ὡς πλεῖστον καὶ θερμότατον ἐσθίων, καὶ οἶνον ἄκρητον ἐπιπίνων, περιστειλάμενος ἱματίοις, ἀναπαυέσθω, εὐκόπως, ἢ μὴν ναρκίσσου δύο ἢ τρεῖς κεφαλὰς ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐσθιέτω, τῷ μέλλοντι μαίνεσθαι τόδε προσημαίνει τὸ σημεῖον, αἷμα συλλέγεται αὐτῷ ἐπὶ τοὺς τιτθὸς.

INTERPRETATIO,

EX alui perturbatione aut tussi cancro oborto os amarum redditur. In potu dandum elaterium bis aut ter, dum ne balbus fuerit: florem æris ustum dum rufescat apponere oportet, & spongiam, nisi si balbus fuerit. Anxietudinis & molestæ corporis iactationis incontinentiæ'ue, horroris & oscitationis remedium, est uinum pari aquæ mixtura temperatum aut lac. Grauissimos aurium dolores affixa cucurbitula tollit. Superiorum partium dolorem genuum aut coxendicum dolor, aut anhelatio oborta, hæc omnia soluit. In tenuioris intestini morbo, eoq; non intenso sed leui, frigidum uinum multũ & meracum quantũ conuenit dandum, quoad somnus aut crurũ dolor obortus fuerit. Quę febris quoquè & intestinorum difficultas sine dolore soluunt. In præcordiorũ conten-

contensione, manus compreſsio & balneum prodeſt. Ad reduuiam galla nigra cum melle facit. Aqua inuadente & imminente, lactis co tylas octo in potũ exhibeto. Quòd ſi uomat neq; bibat, pulmentarium ruris acre, quod ex intrito allio & cepa fit (myttoton uocant) appo=nito. Ad conceptum: Polypos par uos in prunis aſſatos quàm calidiſ ſimos & propè ſemiuſtulatos eſui dato, paſtillosq; ex nitro Ægyptio trito, coriandro & cumino, natu=ralibus ſubdito. In capitis dolo=re ex crapula, meri cotyla potui danda. Quòd ſi aliter dolor con-tingat, panis quàm calidiſsimus cum mero in eſcam exhibendus. Si quem calor aut febris prehen=dat, neque ex bile, neque ex pitui=ta, ſed aut ex laſsitudine, alia'ue de cauſa febricitet, calida multa affuſa caput irrigato, quoad in pe=dibus ſudor excitetur, farinamq;

quàm crassissimam coquito. Excitato uerò in pedibus sudore farinam plurimam & calidissimam edat super ebibito mero, & stragulis coopertus placidè quiescat. Aut certè narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Venturum furorẽ prænunciat, cui in mammis sanguis colligitur.

COMMENTARIVS,

*A*πὸ γαστρὸς ταραχῆς.] *Etsi obscurè admodum morbi huius causa definitur, popularem tamen appellationẽ sequitur, dum ex rara obseruatione in oris ulceribus cancrum subortum animaduertit. Quem nos sæpissimè ex acri & salso pituitæ cursu, in saliuante oris cauo conspicimus, eiusq́; serpentem ferociam adurentibus medicamentis circũscribimus. Vt non mirum sit hìc elaterium aut florem æris ustum adhiberi, cùm Celsus lib. 6. in oris cancro si penitius malum descendat, calcem, chalcitidem, auripigmentum & chartam ustam, necnon acetum scillinum imponat. Chirurgi uerò nostri fœlici admodum successu, specillum lana inuolutum in medicamentum adurens demittunt, & super ulcus te-*

Capite 15.

cus te-

cus tenent, eoq́; modo gliſcentem ulceris rabiem frenant. In hoc autem oris ulcere ſicciſsima medicamenta admouet, offenſionis & loci ratione ductus. Quod etiam facit Celſus. ψιλλοὺς non eſt cur alios intelligas, quàm quos prius ſubinde etiam cum tædio deſignauimus. Caluus hîc omiſit ἕως ἂν πυῤῥὸν ᾖ.

¶ Αλύκης.] Αλύκην, *moleſtam corporis iactationem & incontinentiam intelligimus, quam anxietudinem uocant, cùm à feruente & corpus inæqualiter commouente materia primis in uenis, uellicatur ſtomachus, adeoq́; natura exagitatur, ut præſentem rerum ſtatum faſtidiat, ſubindeq́; corporis figuram mutet, membraq́; diſſolutè admodum diſpergat*, ἀλυσμὸν, ῥιπτασμὸν, ἄλυσιν καὶ ἄλυξιν, ἀπορίαν ἢ δυσφορίαν, καὶ ἄλκην *Græci dicunt. Eiuſdem enim eſſe notionis* ἀλυσμὸν & ἀλύκην, ἀλύειν *uerbum indicat, ex quo uelut nouam deduxerunt coloniam.* ἀλύειν δὲ λέγουσιν (*ut ſcribit Galenus*) ἐκείνους τῶν ὑγιαινόντων, ὅσοιπερ ἂν ἀεὶ τοῖς παροῦσι δυσχεραίνοντες, ἄλλοτε εἰς ἄλλα μεταβαίνουσι πράγματά τε καὶ πράξεις. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τῶν νοσούντων, ἐκείνους ἀλύειν φασὶν, ὅσοι μὴ φέροντες τὴν κατάκλισιν, ἐξαλλάττουσι τὰ σχήματα διὰ τὸ δύσφορον ἀεὶ τὸ παρὸν εἶναι. τοῦτο δὲ ἔγνωμεν ἐκείνοις μάλιστα συμβαῖνον, οἷσπερ ἂν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ὅπερ ἐνίοτε καταχρώμενοι στόμαχον ὀνομά-

Αλύκη.

Aph. 56. li. 7.

ξεσι, περιέχεταί τις ἰδιώτης ὑγρότητος ἀνιαρᾶς, ὅτε πολλῆς, ὅτ' ἐμπλεύσης τῷ κύτει τῆ γαστρὸς, ἀναφερομένης δὲ εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτῆ. De ἀλυσμῷ autem

Commen.1.

sic scribit in Prognostico: τοῦτο δ' αὐτὸ τοὔνομα δηλοῖ τὸ δυσφορεῖν ἅπαντι σχήματι, καὶ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο, καὶ εἴγε τοῦ παρόντος ὡς εἴρηται κατακείμενος ὁ κάμνων αὐτίκα μεταβάλλοι τὸ πρότερον σχῆμα πρὸς ἕτερον, ἅμα τῷ καὶ τὰ κῶλα διεῤῥιμμένα ἀνωμάλως ἔχειν, ἢ καὶ τὴν τοῦ ῥαχίλου θέσιν, ἴσθι τοῦτον, ἢ διὰ τὴν τοῦ στομάχου κάκωσιν, ἢ δι' ἀῤῥωστίαν δυνάμεως ἀλύοντα. Quibus ex uerbis perspicuum est ἀλυσμὸν & ἀλύκην, de ægris animi anxijs & doloris intolerantia laborantibus dici. Cuius quoq; explicationem locupletiorem, ut et uerbi ἀλύειν ampliorem significationem in Œconomia nostra, ex Plutarchi libello de poëtis audiendis, scribimus. Huius porrò sententiæ authoritas, ut & causarum explicatio ex aph. 56. lib. 7. petenda est, unde tota ducitur. Cuius fidem exemplaria quædam secuta sunt, quæ intercisam habent scriptionem. Neq; enim ἢ γάλα legũt. Quod & fecit Corn. Vetus tamen exemplar cum duobus alijs, in eam lectionem nos traxerunt, & non insolens Hippocr. phrasis: ut ne addam lac maximè ἀδηκτικὸν esse, & plurimùm humorum acrimoniã aut uitium temperare. Etenim si æqualem aquæ mixturam uino adhibet Gal. ἀπηκράσιως

ratione,

ratione, id genus auxilij in lacte negari nefas est, cùm sit ἐπίκρασις Gal. li. 9. meth. uitiosorũ succorũ curatio, in qua paulatim depletũ humorem uitiosum bono sensim opposito cõpensamus, tandemq; ex huius copia totius uitij reliquias temperamus.

¶ Ὠτὸς περιωδυνίη.] Περιωδυνίη de intenso dolore & uexatione intelligimus, quã τῇ περιχαρείᾳ opponit Plato lib. de legib. ut & περιώδυνον sumit Demosth. pro eo qui toto corpore uexatur & dolet. Diosc. uerò lib. 2. ὀφθαλμῶν περιωδυνίας grauißimos oculorum dolores intelligit, ut rectè uiderunt interpretes. Cap. 54. & capite 124. Auriũ dolor cùm sæpe ad dementiam præcipitet, Medici consiliũ ad se uocat & leuamentum postulat. Quod penitioris mali euocatione facit cucurbitula. Lib. 23. cap. 1. Asthmata cũ Plinio anhelationes diximus. Quod sequitur λύει πάντα τούτων γινόμενον, Caluus ad cucurbitulam refert, eamq; repetit, cùm potius uideatur dolores superiorum partium esse alleuatio quædam ἐκ τῶν χυμῶν μεταστάσεως.

¶ Εἰλεοῦ λαπαροῦ.] Εἰλεὸν tenuioris intestini morbum cum Celso dicimus, alij uoluulum. Cap. 1. lib. 2. & cap. 13. libri 4. Mollem uerò hic dicit leuem, nec dolores intensos excitantem, qualis est qui inflammationem secum non habet, ἐπιεικῆ Aretæus uocat. Est enim interdum ubi ex causæ ui offensio intensionem acquirit, interdum etiã de summa iniuria

aliquid remittit, ubi ex frigida & lenta materia tenuiorum intestinorum inanitas oppletur, & humorum ignauia dolor inducias facit, nec adeò uarijs tormentis corpus exagitat. Cuius respectu merum & febris prodesse possunt (ut scribit Hip*pocr. aphoris.* 44. *lib.* 6. & Celsus *lib.* 2. *cap.* 8.) *cùm flatus plurimùm discutiant, qui præcipuus est in morbi huius curatione scopus. Sic* Aretæus
Capite 5. *lib.* 2. *de* Cur. *diutur. morb. uinum cæteraq; calfacientia adhibet, cùm scribit:* ἢν δὲ ἄπυρος ἔῃ, καὶ οἶνος ἐς τε τὴν τῶν ἐντέρων θέρμην, ἀτὰρ ἤδε ἐς ἀνάκλησιν τῆς δυνάμιος ἀρήγει, καὶ μαράθρου ῥίζης ἕψημα ποθὲν, καὶ ἀδίαντον, καὶ κινάμωμον. *Etsi ea aliter legisse interpres uisus est.* ψυχρὸν *cur adhibeat, non est facilè cõsequi.* Quoddam *exemplar* ψυχροῦ *legit, ad superiora referens, ut ad causam intendisse uideatur.* Caluus *hanc dictionem omnino neglexit, codicum fide fortè adiutus, neq; enim magnum momentum habet.* Quæ *sequũtur, alieniorem curationem habent.* Neq; *enim somno aut crurum dolore, ut neq; febre morbus alleuatur.* Etsi *somnus doloris ratione magnam habet auxilij partem, ubi præsertim uicta malo sensuum acies, obstupescentibus medicamentis retundenda est.* Quod *non rarò hac in offensione accidit, ut notat* Aretæus. Crurũ *dolor huic morbo satis familiaris est, adeò ut uix in melius uertat.* Id

tat. Id annotat Hipppocrates libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. τὰ δὲ σκέλεα βαρέα αὐτῷ, καὶ ἢν περιφοιτήσῃ ῥέμει. Μεταπτώσεως *tamen ratione iuuare potest, dum materiæ transpositu morbus in crura secedat. Quæ solutionis ratio, crebrò ab Hippocrate annotatur. Vt mirum sit, Caluum hunc crurum dolorem in aliam sententiam retulisse. Huic etiam solutioni accenseri potest, quam hîc* δυσεντερίαν *dixit, pro alui quouis profluuio capiens. Paulùm enim à nomine deflectit, & id satis indicant quæ adduntur,* ἄνευ ὀδύνης. *Effusa uerò aluus obuolutam in intestinis materiam & ui interceptam demittens, morbum liberat. Quod unicum remedium propè procuratur, etsi quibusdam parum proficit, ut ex historia mulieris uolulo laborantis dignoscas licet.* Δυσεντερίαν, *intestinorum tormina ex Celso dicere potuimus, non* στρόφους *accipientes, quibus plurimùm exagitantur, qui hoc morbo cõflictantur; sed nominis propriam significationem quodam iure uendicantes.* Lib.3. Epid.

¶ Ἢν ὑποχόνδριον.] *Id quoq; ad superioris morbi curationem pertinere uidetur, in quo præcordia plurimùm laborant & contenduntur. Quorum mollitudinem omnibus modis molimur, balneum, fomenta, & inunctiones adhibentes. Quin & ægrum ipsum in oleum sæpe demittimus.* τῇ χειρὶ *igitur manus ministerium indicauit, inun-*

ctiones & fomenta designans. Hanc sententiam Caluus longè transposuit.

¶ Παρωνυχίης.] Παρωνυχίην reduuiã Latinè aut rediuiam dicimus. Abscessus uerò est, qui ad radices unguium coit. Quidam paronychiam, alij paronychia, neutro genere, seruata dictione Græca uocant. De reduuia Paulus lib. 3. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά ἐστι παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Curationis uerò eiusdem etiam meminit, μικρὰν μὲν οὖσαν ἔτι τὴν παρωνυχίαν καὶ ἀρχομένην, κηκὶς μετὰ μέλιτος καταστέλλει, καὶ συστῆναι ἀπωλύει. Nigram autem gallam addit Hippocrates, maioris adstrictionis nomine. Galla enim nigra quæ Dioscoridi omphacitis, nobis Romana dicitur, tuberosa, solida & grauis, flauam, inanem & leuem adstrictionis robore uincit, ut scribit Dioscor. libro primo, & Galenus libro septimo simpl. med. Quam opinionem Paulus lib. 7. & Aëtius lib. 1. sequuti sunt. De nigra etiam & candida galla agit Theoph. lib. 3. capite sexto.

Capite 18.

¶ Ὕδατος ἐφιεμένου.] His obscuris uerbis quid intelligendum sit, non satis planum est. Mihi ex hyperbato ad uoluulum ista referri placet, ex quo imminentis aquæ periculum metuendum sit. Quod testatur Hippocrates libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. τούτῳ ὕδρωψ ἐνίοτε ἐγένετο ἐν τῇ κοιλίῃ. ἢν οὖν ἐγγένηται, τάμνειν αὐτὸν οὐ χρή, ἀποθανεῖται γὰρ

ται γὰρ θεραπεύειν δὲ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τὸν ἀπὸ σπληνὸς ὑδεριῶντα. τοῦτον μάλιστα μὲν κατ᾽ ἀρχὰς βούλεσθαι μελετᾶν, καὶ οὕτω ταχέως ὑγιέα ποιήσεις. ἡ δὲ νοῦσος δεῖται μελέτης πολλῆς· χαλεπὴ γάρ. Sic ὕδωρ ἐφιέμενον impendentem & imminentem aquam significare uidetur. Lac uerò in huius morbi curatione adhiberi, etsi hic definitum est, illic tamen quodammodo circunscribit: τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὀνείου γάλακτος ἑφθοῦ χόας διδόναι, δὶς ἐκπιεῖν. Rursus: διδόναι δὲ οὖν ὑποκάθαρσιν ὀνείου γάλακτος ἑφθοῦ κοτύλας ὀκτὼ, μέλι παραχέων. πινέτω δὲ καὶ βόειον τὴν ὥρην, τεσσαράκοντα ἡμέρας. πινέτω δὲ καὶ τὸ ἕωθεν τοῦ βοείου γάλακτος, δύο κοτύλας, σῖτον μελικρήτου παραμίσγοντας. Quòd uerò myttoton adhibet, id causæ ratione facere uidetur, nō secus ac libro prius adducto in multis uoluuli flatibus allium adhibet. Praxagoras etiam contra morbum regium, Pl.ca.6.l allium uino miscuit, & contra ileum in oleo & pulte. Cum lacte etiam apponitur, quemadmodum suspiriosis tritum in lacte datur. Est autem μυττωτὸς aut μυττωτὸν, ut ex Dioscor. Galen. in- Μυττωτὸς. terpretatur ὑπότριμμα σκορόδων ἢ κρομμύου. Polluci uerò τρῖμμα ἐκ σκορόδων λειμύ. nos pulmentum ex intrito allio & cepa dicimus, quod præcipuè fiebat ex allio Cyprio, quod ulpicū à Col. & Pl. dicitur, & cæteris est grandius. Plinius μυττωτὸς Theophrasti intelligens, pulmentaria ruris uer-

ris uertisse uidetur. Theophrasti uerba sunt ex Capite 4. *lib.7.de hist. plant.* μάλιστα δὲ τὸ κύπρειον καλούμενον τοιοῦτον ὅπερ οὐχ ἑψοῦσι, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μυττωτοὺς χρῶνται. *Quæ sic expreßisse uidetur Plinius libro* Capite 6. „ *19. Vlpicum quoq; in hoc genere Græci appella* „ *uêre allium Cyprium, alij antiscorodon, præci-* „ *pue Africæ celebratum inter pulmentaria ruris,* „ *grandius allio. Vbi Aphroscorodon, pro Antisco rodon legendum censeo. Siue enim id Aphricæ tribuas, unde & Punicũ dicitur: siue spumæ, quæ eo trito plurimùm increscit, hanc inde appella-* Capite 3. *tionem retinere debet. Quod satis indicat Colu-* „ *mella lib. 11. Vlpicum quod quidam allium Puni-* „ *cum uocãt, Græci autem* ἀφροσκόροδον *appellant, longè maioris est incrementi quàm allium. Quæ profectò expreßit Plinius, ut et illud Theophrasti, trito allio mirum in modum spumam incre-* „ *scere, cùm dixit: Tritum in oleo & aceto, mirum quantum increscat spuma. In quibus Aphrosco- rodon legi debere, fidem satis nostram obstringimus.* πρὸς τοὺς μυττωτοὺς *Theophrasti, in Myttotis dixit Gaza, nomen retinens. Plinius uerò satis si-* Lib. 20. capite sexto. *gnificauit, in oleo & pulte allium ileo & tenasmo admouens, ubi Dios. secutus uidetur. Is enim* Lib. 2. capite 182. *de allio loquens scribit:* τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν μελαίνης ἐλαίας γινόμενον τρίμμα, καλούμενον δὲ μυττωτὸν, οὔρησιν κινεῖ καὶ ἀναστομοῖ. χρήσιμον δὲ καὶ ὑ-

δρωπι-

δρωπικοῖς ὄψιν. Vbi uitiosè μύρτον pro μυττωτὸν legitur. Ex quibus colligimus pulmentum ex allio & nigris oleis μυττωτὸν dici. Quibusdam etiã reliquias & genus edulij ex alijs uarijsq; condimentis concinnatum, caseo, oleo aut porro significat. Dictum quasi μυσωτὸν, παρά τὸ μυσάττεσθαι, contemptum uidelicet esculentum, ut annotat Aristoph. interpretes ἐν ἱππεῦσι, & Cælius Rhodiginus lib. 3. cap. 30. μυττωτὸν autem δριμὺ dixit, ut Pollux βίμμα δριμύ, propter allium & lachrymosam ceparum acrimoniam, ex quibus intritum fieret. Aut quia præcipuo quodam modo ex allio Cyprio generoso & grandiori, pulmentaria huiusmodi condirentur, cùm et allia quædam ingenio condulcescant, et in Ægypto satiuum singulari capite, gustu dulci nascatur, ut scribit Dioscor. Errant uerò qui allium Cyprium, quia sit generosius, syluestre esse credant: quod à Diosc. & Gal. ὀφιοσκόροδον aut ἐλαφόσκοροδον dicitur, & medicamentosas magis uires habet. Siue igitur hunc locum singulari quodam modo de aqua intercutem per se impendente intelligas, hydropicis confert myttoton, ut ex Diosc. diximus: Siue ex ileo consequutum hydropem intelligas, habes in ea re non leuem Plinij assensionem. Quorum authoritas in re obscura non parum habet momenti. Cæterò hîc, cotylæ nomen propter ambiguitatem

guitatem retinui. Cùm enim duplex ſit Cotyla, Attica & Italica, hæ plurimùm inter ſe pondere diſſentiunt. Attica enim uncias menſurales nouē, ponderales autem ſeptem cum ſemiſſe capiebat. Italica uerò menſuræ pondo æquat. Potui ſequi nobiliſſimos interpretes & literarum lumina in hemmæ ratione, ſed me nominis ambigua notio retardauit, præſertim cùm in eo doctiſſimos quoſque inter ſe repugnantes ſentiam. Sunt enim qui cotylam, heminam eſſe credant: alij uerò acetabulum uertunt. Quod fecit Valla in Thucydide, & hîc ſibi permiſit Caluus.

¶Ὠστείχειν.] Hæc materia tota ex τῶν γυναικείων ſylua cæſa eſt, ubi uteri uſibus pro uarijs ſcopis accommodatur. Modò enim ad uteri purgationes, modò uerò ad inflammationes & ſanguinis profluuia adhibetur. Quin ad ſecundas extrahendas ibidem præbet, σπέρματα ἑφθὰ ἢ ὀπτὰ ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ μετὰ πολυποδίων καὶ σηπιδίων. Vt facilè intelligas uterorum perpurgationi accommodatam in primis eſſe materiam, libro etiam περὶ ἀφορῶν ... ἀκυήσιος, polypum in uino dulci coctum ad conceptum adhibet.

In Exegeſi. *¶Κόλλικας ποιοῦντα.] Κόλλικας Gal. interpretatur τοὺς βροχίσκους καὶ τὰ μικρὰ ἀρτίδια. καὶ τὸ ἐν Ἀχαρνεῦσι, κολλικοφάγε Βοιώτιε, ἐπὶ τῶν σμικρῶν ἀρτίσκων εἴρηται. Eſt igitur κόλλιξ ἢ κόλιξ εἶδος ἄρτου*

Κόλλιξ.

περιφερ-

περιφορεῖς, ut ait Aristophanis interpres, unde κολλικοφάγος dicitur. Sunt & κόλλικες ἄρτοι οἱ καὶ κόλλαβοι λεγόμενοι Athenæo. κόλλαβοι uerò dicuntur fidium ἐπιτόνια, hoc est uerticilla & clauiculi in cythara, quibus intenduntur aut remittuntur fides. Qui melius κόλλοπες dicuntur, ut ait Phrynichus. A quorum similitudine panes quidam dicti sunt κόλλαβοι, ut refert Sudas. Alij speciem placentæ quadrangulæ aut minuti panis intelligunt, παρὰ τὸ ἐκ τῶν μεγάλων κολοβοῦσθαι. De quibus Cælius lib. 16. Nos Galenum in suo regno secuti, pastillos diximus, quæ est materia suffitibus paratißima.

Capite 46.

¶ Ἦν ἐκ κραιπάλης.] Galenus omnem capitis offensionem ex uinolentia κραιπάλην uocat, παρὰ τὸ κάρηνον πάλλεσθαι. Aëtius lib. 4. ἐξ οἴνου γινομένην ἀπεψίαν κραιπάλην dicit. Plato uerò in Symposio cum cæteris, hesternam ingurgitationem crapulam esse significat. Plinius etiam, ex capitis dolore & uertigine crapulam deductam esse testatur. Tanto labore tantoq; opere & impendio constat quod hominis mentem mutet, ac furorem gignat, millibus scelerum hinc deductis tanta dulcedine, ut magna pars nõ aliud uitæ præmiũ intelligat Vina ex libidine hauriuntur, atq; etiã præmio inuitatur ebrietas, et per sexcentas corporis offensiões prædicatur sitis quæri. Nãq; & hæc

Κραιπάλη.
Aph. 5. lib. 5.
Capite 51.
Lib. 23. cap. 1

& hæc neceßitas uitium comitatur, ut bibendi consuetudo augeat auiditatem. Vino enim debemus homines, quòd soli animalium non sitientes bibimus. Et tamen uitijs laudem prætexìmus, & Medicorum placitis commendationem accepit ebrietas. In manibus est Mnesithei Atheniēsis medici apud Athenæum de κωθωνισμῶ epistola, quæ docet, qua ratione citra animi & corporis offensam inebriari quis poßit. In qua compotationis laudatione, primas tenet humorum uentris cauo ingurgitatione continenti collectorum, per uomitionem expurgatio. Nec enim stomachus, humorum corporis saburram commodius quàm repletus exonerare potest. Hinc etiam pendet ueteribus Medicis fama magis quàm re, attributa uomitionis menstruæ approbatio, qua corporis alueus & sentina exonerarentur. Cui suffragatur Galen. lib. 5. de usu partium. Crapula etiam, medelam apud optimos quosq; Medicos meruit. In quo Apollonium secutus est Gal. lib. 2. κατὰ τόπους. Huic quoq; succurrit Aëtius lib. 4. At uerò ut nec ista satis definita sunt quæ ab Hippoc. scribuntur, ita profectò à nullo attinguntur, sed in capitis dolore ex meri potu, uini usus circuncidit̃ur, ne oleum camino addas, sed incendium frigidæ potu extemplo restinguitur. Aquæ potum interponere utilißimum, itemq; iugi superbibere ebrietati.

Libro 11,

ebrietati. Vinum ieiunos bibere principali inuento inutilißimum est. Vigorem enim animi impedit, & ad articulorum morbos rectißima est uia, ut scribit Galen. Comment. in aphor. 28. lib. 6. Et malo exemplo ex Homero doctrinarũ fonte, licentia inducitur. Somno enim ac securitatibus donat Homerica illa Helena, quòd uinum ante cibum ministrauit. Sic quoq; in prouerbium cessit, Sapientiã uino obumbrari. Quin & nondum exhalatæ popinæ redintegratio, & iucundum nefas, principum edictis uindicatur. Tiberio enim Claudio Principe institutum, ut ieiuni biberent, potusq; uini cibos antecederet, externis & hoc artibus, ac Medicorum placitis nouitate sese aliqua commendantium. In quo ut nec omnino iniquum fuit iudicium, sic nec semper impunè, nec uerò semper malè cedit. Sed ferè quos ratio non restituit, eos plerunq; temeritas iuuat. Est ubi quoq; non sine ratione uinum accommodari poßit. In quibus enim frigida uentriculi natura, uini copiam malè coxit, & stomachi imbecillitas nauseas, redundantias, & humorum cruditatem, cum oris uiscida saliuatione inuexit, ea ut concoquentibus & calefacientibus, ita profectò moderato uini usu iuuatur. Excitatus enim qui quodammodo sopitus erat uentriculi calor, cruditatis reliquias & grauitates facili leuamine

Odyß. δ.

propellit. Vino nempe stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, tristitia & cura hebetatur, urina & algor expellitur, somnus conciliatur, quod unicum est ad cruditatis fotum auxilium. Quod in dies prospero successu experiuntur, qui bibendi leges dant & accipiunt, & diligenter legum scita contra uinolentiam obseruant. Homines planè ad perdenda uina geniti, tanquam effundi illa non possint nisi per humanum corpus. Qua in re sibi Salernitano edicto cauent (quando & hæc ars suis legibus & patrocinijs constat) quo hîc lusisse non pigebit:

Si nocturna tibi noceat potatio uini,
Hoc matutina rebibas & erit medicina.

Ita Hollerius et ipse Duretus: in cap 3 Holler. Bertinus 703.

Ipse quoq; Medicinæ parens lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. in stomachi cruditate & inconsueta ingluuie, uinum meracū exhibet, non alio quàm hîc consilio coctionem intendens. Vbi breuiter totius crapulæ medelam indicat, in eiusq; curatione ieiunio parcit. Scribit enim, νηστεύειν πονηρὸν πρὸς τὴν κεφαλαλγίην καὶ κραιπάλην. Cibo enim humorum acrimonia retunditur, qui uapores in caput subleuant & ieiunio exasperantur. Quod sequitur, ἢν δὲ ἄλλως, capitis grauitatem ex humorum corruptela in uentriculi ore infarctorum respicit, à quibus sublati quoq; uapores tentant caput. Quibus semiustulati panis offa uino intincta, quo-

cta, quotidie succurritur, ἀκράτισμα antiquis dicitur, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν ψωμὸς, si Athenæo credimus.

¶ Ην αὐθρωπον.] Placitum est 42. lib. 7. quod huic sententiæ facilè assentitur. ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται. Vtrobiq; uerò Hippocr. febres putridas excludere uidetur, cæterarumq; curationem instituere, diariarum tamen præcipuè, quæ uel ex laßitudine, insolatione, algore, uel cutis stipatione ortum habent. Quibus uel maximè balneum succurrit. Cibo quoq; tempus idoneum præmonstrat, id quod cùm in omnibus morbis, tum uerò in acutis periculis & quibus febris subest uehementior, præcipuum habet momentum. Ea uerò cibi exhibendi occasio, declinatione maximè urgenda est, cũ calor qui prius corporis penetralia subierat, deinde uerò totam planitiem æquauerat, in habitũ corporis et superficiem euaserit, extremasq; partes leui quodam sudore affuderit. Idq; hic per pedum sudorem omnino exprimere uidetur quod lib. 1. de rat. uict. in morb. ac. dum febricitantium cibandorum tempus, pedum calore circũscribit. Scribit enim, ὅταν μὲν οἱ πόδες ψυχροὶ ἔωσιν, ἐπισχεῖν χρὴ τοῦ ῥοφήματος τὴν δόσιν. μάλιστα δὲ τοῦ ποτοῦ ἀπέχεσθαι, ὅταν δὲ ἡ θέρμη καταβῇ ἐς τοὺς πόδας,

τότε διδόναι. Neque uerò quemlibet pedum calorem intelligit, quando incrementum ad corporis extrema calorem diffundit, aut cùm per statum ex æquo corpus occupat, sed cùm per declinationem ipsam relicto corporis cauo, per summas partes exspirat. Porrò hîc febres putridas non ita difficili negotio quàm in Aphorismis excludit. Addit enim μηδὲ ἀπὸ φλέγματος, cùm tamen per febres biliosas intelligi potuerint, ut patet ex Galeni Commentario.

¶ Τῷ μέλλοντι μαίνεσθαι.] Aphorismus est 40. lib. 5. quem uertit Celsus lib. 2. Suffusæ sanguine mulieris mammæ, furorem uenturum esse testantur. Hîc autem συλλέγεσθαι, quod in Aphorismis συστρέφεσθαι dixit, utrobiq; propria admodum significatione. συστρέφεσθαι enim Hippocr. dicitur lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. ὅταν χυμοί τινες μοχθηροὶ συῤῥέωσί τε καὶ ἀθροίζονται κατά τι μέρος. Vnde συστροφαὶ καὶ συστρέμματα, φύματα καὶ σκληρίας significant, ut prius diximus. Collectiones, usitato nomine Latini uocant, prauorũ humorum in aliquam corporis partem confluxum & coaceruationem.

Capite 7.

HABES Lector candide, lucubrationũ nostrarum in Hippocratem Medicinæ parentem, primùm delibatas nominis nostri primitias, quas tibi magna uotorum nuncupatione asserimus, & tanquam
De primo matrum lacte colostra damus.
Quibus si candore tuo aspiraueris, ex eodem oleo & opera longè plurima (neq; enim maiora in re Medica tractari possunt) exarabimus.

FINIS SECTIONIS SEXTAE ET VLTIMAE LIBRI SECVNDI.

INDEX ALPHA-BETICVS.

Diuer-

καρδιαλ-

κατάςασις 24 et 33

ὁμαλὸς

Ꝯ

FINIS.

ERRATA.

Pagina,	Versu,	
18	20	θηριώδεις
18	24	*interpretatur*
20	20	*enim*
27	6	χυμῶν.
27	18	*ſcribuntur*
70	19	*omnino*
70	27	*humorum*
85	21	*interponit*
94	24	ἀφροδισιάζειν
104	12	*Hippocrates*
107	18	*corpus*
180	11	*anginæ*
240	26	*eluuies*
377	1	τειχῶν
477	7	φλὶψ

Series chartarum,

α β γ δ a b c d e f g h i k l m n
o p q r s t u x y z A B C D E F
G H I K.

δ & K ſimul habentur
in eadem charta.

BASILEÆ
EXCVDEBAT IACO-
BVS PARCVS, EXPEN-
SIS VIDVAE MICHAE-
LIS ISINGRINEI, ANNO
M. D. LX. MENSE
MARTIO.

I B